

Unge og Rusmidler

**Resumé og redigeret udskrift af åben høring
i Folketinget den 24. januar 2001**

Unge og Rusmidler

Resumé og redigeret udskrift af åben høring for Folketingets
Sundhedsudvalg og Socialudvalg i Landstings salen den 24. januar 2001

Teknologirådets Sekretariat:
Lars Frelle-Petersen (Projektleder)
Niels Schiander (Projektmedarbejder)
Vivian Palm (Projektsekretær)

Teknologirådets rapporter 2001/(2)

Resumé og redigeret udskrift:
Mette Staal

ISBN: 87-90221-55-9
ISSN: 1395-7392

Rapporten bestilles hos:

Teknologirådet
Antonigade 4
1106 København K
Telefon: 33 32 05 03
Fax: 33 91 05 09
Email: tekno@tekno.dk

Rapporten er på Teknologirådets hjemmeside:
www.tekno.dk

Forord

Denne rapport er en redigeret udskrift af en åben høring om unges brug af rusmidler, som blev afholdt på Christiansborg den 24. januar 2001. Høringen blev afholdt af Teknologirådet for Folketingets Sundhedsudvalg og Socialudvalg

Den aktuelle anledning for høringen er den senere tids debat om ecstasy og andre rusmidler, der afspejler stor bekymring for, hvad forskellige rusmidler kan komme til at betyde for den unge generation. Det er ikke kun unge med personlige og sociale problemer, som tager rusmidler. Ligesom de færreste begår kriminalitet og ender som sociale tabere. Flertallet af brugerne er tværtimod ganske normalt fungerende unge. De føler hverken, at forbruget har negative konsekvenser for dem selv eller andre. Betyder det, at der er behov for at nytænke den indsats, der i dag gøres for at forebygge, behandle og kontrollere de unges brug af rusmidler?

Rapporten indledes med et resumé, som giver læseren mulighed for at orientere sig i nogle af de centrale spørgsmål, der blev diskuteret på høringen. Resten af rapporten er opdelt i afsnit svarende til emneopdelingen i høringens program. Afsnittene indledes med oplægsholdernes mundtlige indlæg fulgt af en spørge- og debatrunde med Folketingets Sundhedsudvalg, Socialudvalg, og et ungdomspanel. Oplægsholdernes skriftlige indlæg er trykt som bilag bagerst i rapporten.

Høringen om Unge og Rusmidler blev planlagt i samarbejde med en baggrundsgruppe bestående af:

Preben Brandt, Narkotikarådet
Peter Ege, Socialoverlæge Københavns Kommune
Karen Ellen Spannow, Center for Rusmiddelforskning

Denne høringsrapport kan ses på – og hentes fra – Teknologirådets hjemmeside www.tekno.dk.

Teknologirådet vil gerne benytte lejligheden til at takke høringens oplægsholdere, der bidrog væsentligt til debatten.

Teknologirådet, marts 2001
Lars Frelle-Petersen

Indhold

FORORD	3
RESUMÉ	6
MYTER OG EVIDENS	6
<i>Ungdomsliv og ungdomskultur</i>	6
<i>Rusmidlerne og deres virkning</i>	7
<i>Ecstasy</i>	9
<i>De internationale erfaringer</i>	12
HANDLINGSMULIGHEDER	14
<i>Forebyggelse og brugen og misbrugen af rusmidler blandt unge</i>	14
<i>Behandling af unge misbrugere</i>	16
<i>Er der behov for nytænkning?</i>	18
VELKOMST	22
MYTER OG EVIDENS	23
UNGDOMSLIV OG UNGDOMSKULTUR	23
<i>Ungdomsbilleder og kampen om ungdommen</i>	23
<i>Hvad er forældrenes rolle, og hvilke opgaver bør uddannelsesinstitutionerne påtage sig?</i>	26
<i>Erfaringer fra ung til ung som arbejdsmetode i forebyggelse og rådgivning</i>	28
SPØRGERUNDE	32
RUSMIDLERNE OG DERES VIRKNING	37
<i>Europæisk skoleprojekt om alkohol og andre stoffer</i>	37
<i>Risikofaktorer i barndommen - langtidsvirkninger af forældres misbrug</i>	40
<i>Rusmidlernes biologiske virkning</i>	42
SPØRGERUNDE	44
ECSTASY	48
<i>Ecstasy</i>	48
<i>Kortfattet syn på unges brug/misbrug og det forebyggende og oplysende arbejde</i>	50
<i>Ecstasyprojektet</i>	52
<i>Fra fest til kommunalt logo. En kommentar om ecstasy set fra sidelinien</i>	54
SPØRGERUNDE	57
INTERNATIONALE ERFARINGER	63
<i>Stofmisbrug og narkotikapolitik i Holland</i>	63
<i>Hvad gør man ved unges fritidsbrug af stoffer – erfaringer fra England</i>	66
<i>Norge, ungdom og rusmidler</i>	69
SPØRGERUNDE	71
HANDLINGSMULIGHEDER	74
FOREBYGGELSE OG BRUGEN OG MISBRUGEN AF RUSMIDLER BLANDT UNGE	74
<i>Politiets indsats på narkotikaområdet – forbedringsmuligheder?</i>	74
<i>Forebyggelse</i>	78
<i>Forebyggelse: Nordjyllands Amt som modelamt på ecstasyområdet</i>	80
<i>Unge og rusmidler</i>	83
SPØRGERUNDE	85
BEHANDLING AF UNGE MISBRUGERE	88
<i>Interventionsstrategi</i>	88
<i>Behandling af unge misbrugere</i>	90

<i>Behandling af unge misbrugere</i>	92
<i>Behandling af unge misbrugere</i>	94
SPØRGERUNDE	96
ER DER BEHOV FOR NYTÆNKNING?	101
<i>Er der behov for nytænkning?</i>	101
<i>Unge og rusmidler – også et spørgsmål om socialt tilhørsforhold</i>	103
<i>Er der behov for nytænkning?</i>	105
<i>Er der behov for nytænkning?</i>	109
SPØRGERUNDE	111
AFSLUTNING	118
BILAG.....	119
PROGRAM.....	119
PRÆSENTATION AF OPLÆGSHOLDERE.....	123
SKRIFTLIGE OPLÆG	130
<i>Ungdomsbilleder, ungdomsliv, rusmiddelkulturer</i>	130
<i>Børn og rusmidler - hvad er forældrenes rolle og hvilke opgaver bør uddannelsesinstitutionerne påtage sig?</i>	133
<i>Erfaringer med ung til ung som arbejdsmetode i forebyggelse og rådgivning</i>	135
<i>The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs</i>	140
<i>Risikofaktorer i barndommen - Langtidsvirkninger af forældres misbrug</i>	145
<i>Ecstasy</i>	150
<i>Kortfattet syn på unges brug/ misbrug og det forebyggende og oplysende arbejde</i>	153
<i>Ecstasy</i>	155
<i>Fra fest til kommunalt logo. En kommentar om ecstasy set fra sidelinien</i>	158
<i>Drug Use and Drug Policy in the Netherlands</i>	161
<i>Managing Young People's Recreational Drug Taking</i>	166
<i>Norge, ungdom og rusmidler</i>	170
<i>Forebyggelse af brug og misbrug blandt unge.</i>	177
<i>Forebyggelse af brugen og misbrugen af rusmidler blandt unge.</i>	183
<i>Unge og rusmidler</i>	188
<i>Interventionsstrategi</i>	193
<i>Oplæg om behandling af unge misbrugere</i>	196
<i>Behandling af unge misbrugere</i>	199
<i>"Behandlingen af unge stofmisbrugere"</i>	204
<i>Oplæg v/ formand for Det Kriminalpræventive Råd</i>	211
<i>Unge og rusmidler - også et spørgsmål om socialt tilhørsforhold.</i>	215
<i>Oplæg til den afsluttende debat: Er der behov for nytænkning?</i>	218
<i>Er der behov for nytænkning?</i>	222

Resumé

Af Mette Staal

Hvad er det, som får de unge til at tage de forskellige rusmidler og i så store mængder? Hvad kan vi gøre for at komme i dialog med de unge, når de føler, at forbruget hverken har negative konsekvenser for dem selv eller andre? Hvad kan vi gøre som forældre, uddannelsesinstitution og som politikere? Disse spørgsmål ridser formiddagens ordstyrer, Anni Svanholt, op som baggrund for høringen om unge og rusmidler den 24. januar 2001. Sundhedsudvalget og Socialudvalget ønsker med høringen at få en bred debat om unge og rusmidler og at få klargjort, hvad der er myter og fakta og få gode råd om de handlemuligheder, der er.

Myter og evidens

Ungdomsliv og ungdomskultur

Kampen om ungdommen

Søren Langager fra Danmarks Pædagogiske Universitet peger på, at to nøgleord i debatten omkring ungdomsliv, ungdomskultur og rusmiddelmønstre er begreberne individualiseringstvang og skæbnefællesskaber.

I vidensamfundet står vi over for nogle grundlæggende ændringer i hele måden at kommunikere på, som er båret frem af de nye internetkulturer. Som ung må man selv vise, hvor og hvem man er - ellers er der ikke nogen, der får øje på én.

Individualiseringstvang

I forhold til kravet om at være på hele tiden, får rusmidlerne en betydning i nogle ungdomskulturer. Speciel designerdrugs som amfetamin, kokain og ecstasy appellerer til unge, der gerne vil efterleve kravet om konstant performance. Rusmidlerne kan nemlig fremme oplevelsen af lethed ved at være på.

Stofmisbruget kommer altså ikke af et behov for at hævde sig, men skyldes individualiseringstvang.

Skæbnefællesskaber

Der er en gruppe unge, som har svært ved at håndtere denne form for individualiseringstvang og krav om konstant performance. De klumper sig i stedet sammen i skæbnefællesskaber, hvor de bekræfter hinanden i, at de er gode nok. I denne type ungdomskultur er det specielt hash, der er populært.

De anonyme

I følge Søren Langager kan man befinde sig tre steder i verden: inde i en cirkel, ude på et hjørne, eller man kan være nede langs en linje. I cirkelkulturen oplever man et skæbnefællesskab – og måske bruger man hash. På hjørnet er man synlig – og måske bruger man designerdrugs. Langs linjen er man anonym – og måske bruger man rusmidler i det skjulte, f.eks. klassisk junk.

Nye misbrugsmønstre giver nye udfordringer

Misbrugsmønstrene i dag ikke kan sammenlignes med tidligere tiders junkiekultur. Udfordringen i dag er bl.a. at håndtere den måde, hvorpå hash og designerdrugs indgår i de forskellige ungdomskulturer. Hvornår bliver det for meget?

Forældrenes og uddannelsesinstitutionernes rolle

Anne Slej Kristensen fra Skole og Samfund siger, at det bedste, forældre kan gøre, er at give deres børn masser af kærlighed og vise dem tillid. Det kan styrke børn og unges selvtillid, så de slipper gennem tilværelsen uden at komme ud i misbrugsproblemer.

Uddannelsesinstitutioner skal støtte forældrenetværk

For uddannelsesinstitutionerne gælder det især om at skabe mulighed for dialog mellem forældrene. Det er meget vigtigere end f.eks. skriftligt oplysningsmateriale. Hvis skolerne åbner dørene, så forældre kan mødes, danne netværk og støtte hinanden i omgangen med børnene, kan man der forbygge og opfange misbrugsproblemer. Blandt forældrene skal man tillidsfuldt og åbent turde snakke - også om svære ting som misbrug, fester og alkohol osv.

Også lærerne skal mere på banen: De skal uddannes til at opfange misbrugsproblemer.

Også støtte for ressourcetsvage

Forældrenetværkene kan ligeledes være en støtte for de ressourcetsvage børn, hvis forældre måske sjældent dukker op til møderne. Bl.a. skal de ressourcestærke forældre hjælpe med at skabe en kultur, hvor de unge kan omgås, uden at de nødvendigvis indtager rusmidler. Det har betydning for både de ressourcestærke og -svage børn og unge.

Ung til ung

Christoffer Erichsen fra Foreningen Stop Volden mener, at folkeskolen og forældrene har for lidt overskud og viden til at hjælpe de unge med at tackle problemerne. Forsøget på at påvirke de unge ender ofte i kontrol og udstødelse, der kan være med til at skubbe de unge endnu længere ind i misbrugsfællesskabet. Også behandlernes ukendskab til de nye stoffer er et problem.

Støtte og behandling med udgangspunkt i unge

Stofmisbrugere kan være trendsættere. Derfor skal man lægge mærke til de unge, der søger opmærksomhed og sørge for at nogen kan tage sig af dem. Men der er ikke nok behandlings- og støttemuligheder for unge misbrugere. De har bl.a. behov for konkrete steder, de kan gå hen, hvis de har brug for at snakke med nogen, eller hvis de har brug for et sted at være. Også ung-til-ung arbejde generelt og ung-til-ung grupper omkring misbrug bør støttes.

Christoffer Erichsen kritiserer oplysningskampagner, behandlingstilbud mv. for ikke at tage udgangspunkt i de unge. De unge ved godt, at rusmidlerne er farlige. De mangler måske værdier og redskaber til at stå imod.

De voksne skal stoppe vanetænkning og moralisering. De unge skal f.eks. ikke kriminaliseres på forhånd, og de voksne skal turde tale åbent om egne alkoholvaner.

Christoffer Erichsen opfordrer amter og kommuner til at støtte ung-til-ung initiativer.

Rusmidlerne og deres virkning

Europæisk skoleprojekt om alkohol og andre stoffer

Danmark har den laveste alkoholdebutalder i Europa, og debutalderen er faldende. Således har næsten 50 pct. af drengene drukket deres første øl, inden de bliver 12 år, og 55 pct. af pigerne har drukket deres første øl, inden de bliver 13 år. Meget få unge har ikke været fulde, inden de forlader folkeskolen. Det viser ESPAD-undersøgelsen,

en stor europæisk undersøgelse om rusmiddelforbruget blandt skoleelever i 15-års-alderen, fortæller **Svend Sabroe** fra Socialmedicinsk Institut på Århus Universitet.

Resultaterne er fra 1995 og 1999 og viser bl.a., at ikke kun er den danske debutalder lavere. De danske skoleelever drikker også hyppigere end andre europæiske unge.

Sammenhæng mellem alkohol og stofmisbrug

ESPAD-undersøgelsen viser ligeledes, at hyppigt forbrug af alkohol også øger risikoen for have prøvet ecstasy. I den gruppe af unge, der drak alkohol mere end 10 gange om måneden, findes den største procentdel, der har prøvet ecstasy. Desuden har de, der har været fulde første gang, inden de blev 13 år, 5-9 gange så stor risiko for også at have prøvet ecstasy, og 4-9 gange så stor risiko for at have prøvet amfetamin, inden de går ud af 9. klasse.

Kan pege på eksperimenterende unge

Undersøgelsen siger ikke noget absolut om årsagssammenhængen, understreger **Svend Sabroe**. Det er ikke givet, at tidlig alkoholdebut også er årsagen til, at man har eksperimenteret med ecstasy, når man går i 9. klasse. Men undersøgelsen kan hjælpe til at identificere en mindre gruppe af unge, der er i større risiko for at eksperimentere med de stærkere stoffer.

Risikofaktorer i barndommen

Der er ingen tvivl om, at der er et element af social arv i unges brug af narkotika og anden selvdestruktiv adfærd, siger **Mogens Nygaard Christoffersen** fra Socialforskningsinstituttet. Han har været med til i en forløbsundersøgelse at følge 84.000 børn fra de blev født i 1966 og 27 år frem, samt børnenes forældre. Undersøgelsen baserer sig alene på tilgængelige registre.

Socialt betinget narkomisbrug

Tallene peger på, at risikoen for at udvikle narkomani er særligt stor i de familier, der er præget af vold, misbrug og kriminalitet. Forældrenes alkoholmisbrug og narkotikaafhængighed synes desuden at påvirke flere sider af børnenes tilværelse, f.eks. har børn af misbrugsforældre en overdødelighed, inden de bliver 27 år, og en overhyppighed af selvmordsforsøg og narkomani.

Undersøgelsen tyder ligeledes på, at hvis moderen har ressourcer, f.eks. i kraft af et arbejde og en erhvervsuddannelse, kan det give børnene en modstandskraft på trods af dårlige odds i øvrigt.

Sammenhæng mellem døgnpleje og misbrug bør undersøges

Et af de resultater, undersøgelsesmateriale peger på, er, at børn, der er blevet anbragt uden for hjemmet har omkring 6-12 gange større risiko for at blive narkomaner, end børn og unge, som ikke blev anbragt uden for hjemmet. Sammenhængen mellem døgnpleje og kriminalitet/misbrug bør efter **Mogens Nygaard Christoffersens** mening undersøges nærmere.

Rusmidlernes biologiske virkning

Henrik Rindom fra Hvidovre Hospital lægger ud med en lille anekdote om den utrolige magt, cigaretter har på rygere. Når man løber tør for cigaretter, er man parat til – uanset tidspunkt på døgnet – at overbevise sig selv om, at man bestemt har lyst til at gå sig en tur. Ned til tankstationen.

Samme adfærd ville man aldrig lægge for dagen, hvis man var løbet tør for bananer.

Påvirker hjernen

Det er netop hele pointen ved rusmidler, siger **Henrik Rindom**. Når vi bruger rusmidler i en vis mængde, over en vis tid, er de i stand til at gå ind og påvirke nogle særlige centre i vores hjerne, så vi dermed bliver psykisk afhængige af dem. Vores adfærd ændrer sig på en sådan måde, at vi prioriterer rusmidler langt højere end en lang række andre dagligdags gøremål.

Rusmidler påvirker det særlige belønningscenter i hjernen. Når vi har fået vores rusmiddel, bliver vi belønnet med en psykisk afslappethed, der gør, at vi igen kan koncentrere os om alt muligt andet.

Intellektet kan bekæmpe psykisk afhængighed

Når vi er blevet psykisk afhængige af rusmidlerne, er det meget stærke basale driftsmekanismer, vi er oppe imod. Men oven på disse ligger hele vores intellekt, og det er med intellektet, vi er i stand til at modificere de signaler og de impulser, der kommer fra belønningssystemet. Det er derfor, at vi rent faktisk er i stand til, selv om vi er afhængige, at komme ud af et afhængighedsforhold.

Misbrug skal løses socialt

Henrik Rindom pointerer, at ethvert stof, der aktiverer belønningsområdet i hjernen, har en tendens til at blive et rusmiddel – derfor kan vi ikke finde erstatningsstoffer.

Misbrug blandt unge skal løses socialt – ikke kemisk.

Ecstasy

Sådan virker Ecstasy

Unge begynder ikke at tage ecstasy på baggrund af indslag i fjernsynet. De kom sandsynligvis i et miljø, hvor man brugte ecstasy, og en venlig sjæl gav dem den første tablet. Akkurat lige som ældre generationers eksperimenteren med hash i ungdommen – det var uplanlagt, pludselig kom piben rundt.

Overlæge **Henrik Rindom** fra Hvidovre Hospital har den erfaring, at det specielt er ved sociale skift, der er risiko for eksperimenter og misbrug: Når man skifter fra 9. klasse til 1. G, fra 9. klasse til teknisk skole osv. Det er meget sjældent, at den unge selv går ud i miljøet og opsøger ecstasy.

Udvikler tolerans

Når unge møder ecstasy føler nogle sig afskrækket af, at de oplever kontroltab og nedtur. Andre er tiltrukket af den lykkefølelse, de oplever ved indtagelse af ecstasy.

For de unge, som er på ecstasy fra weekend til weekend - sker der en meget hurtig udvikling i form af tolerans – i løbet af et halvt til et år. De unge føler sig nu normale, når de får ecstasy i weekenden, hvorimod de i hverdagen føler sig triste, grå og initiativløse.

Sparsom erfaring omkring behandling

Henrik Rindom mener ikke, man kan være på forkant med nye stoffer: Der kommer flere, billigere og kraftigere stoffer.

Som ved al anden misbrugsbehandling er det nødvendigt at kende misbrugernes problemer for at kunne behandle. Men på nuværende tidspunkt har **Henrik Rindom** kun sparsom erfaring omkring behandling af ectasymisbrugere. Han er tilbageholdende med medicinsk behandling, men måske skal det forsøges.

Det forebyggende og oplysende arbejde

I Ribe Amt kunne man ikke få oplysningerne i medierne om unges misbrug af ecstasy og andre rusmidler til at passe med de erfaringer, man havde fra kontakten med de unge. Derfor lavede man en undersøgelse blandt 16-19-20-årige.

Steen Bach, der er misbrugskonsulent i Ribe Amt kalder stemningen i sommer for folkeforførelse. Der eksisterer et ecstasyproblem, men ikke nær så stort, som det blev gjort til. Der kunne være skrevet lignende gruppevækkende historier om f.eks. LSD. Undersøgelserne fra Ribe viser, at 4,2 pct. af de unge på ungdomsuddannelserne har været i kontakt med ecstasy. En tredjedel af dem havde haft et forbrug inden for den sidste måned. 50 pct. kender nogen, der har prøvet det.

Skal arbejde med holdninger

Steen Bach opfordrer til mere troværdighed i oplysningsarbejdet og advarer mod ironiske kampagner – nogle unge forstår ikke ironien.

Ligeledes skal man ikke rette fokus på et enkelt stof. Det kan få misbrugere af andre stoffer til at bagatellisere risikoen og bruge det som undskyldning for at fortsætte deres misbrug. Det er først og fremmest den sociale afhængighed, der giver problemer.

De risikovillige unge

Det er specielt de unges holdninger til rusmidler, gruppepres, festliv og ikke mindst risikovillighed, der skal arbejdes med. De unge, der har prøvet ecstasy, er nemlig i stor udstrækning de samme, som har prøvet alle mulige andre rusmidler: De risikovillige, udfarende, nysgerrige unge. Blandt dem, der ikke har prøvet ecstasy, er der ikke mange, der har prøvet alle mulige andre illegale rusmidler.

Steen Bach mener, det er en floskel, at ecstasybrugerne er nogle helt bestemte personer. Det er rigtigt, at man klart kan se en livsstilssammenhæng for dem, der får et langvarigt forbrug og måske et misbrug. Men i det eksperimenterende og tilfældige forbrug, er det de nysgerrige.

Steen Bachs erfaring er, at Ecstasy-misbrugere ofte har et netværk og derfor er forholdsvis nemme at behandle, hvis der gribes tidligt ind.

Ecstasyprojektet

På trods af anderledes musik og nye stoffer er der gammelkendte årsager til misbrug af nye stoffer. Fravær af succesoplevelser og kærlighed i opvækst, skole og arbejdsliv gør rusmidlerne mere tiltrækkende og giver en større risiko for afhængighed. Det er nogle af de erfaringer, socialrådgiver **Trine Ry** fra Københavns Kommune har gjort, bl.a. i forbindelse med Ecstasyprojektet.

Siden august måned sidste år har **Trine Ry** og andre socialarbejdere arbejdet i forsøgs- og udviklingsprojektet "E-projektet" med en gruppe af unge, der selv har defineret, at de havde problemer i forhold til feststoffer, bl.a. ecstasy, speed og kokain. Gruppen af unge har mødtes sammen med nogle behandlere en gang om ugen, og derudover har de haft et individuelt forløb med behandlerne.

Formålet med projektet var at få større viden om de unge, og hvilke behandlingstilbud der var relevante for dem. Desuden skulle de unge have mulighed for at reflektere over deres liv sammen med andre unge i lignende situation.

Føler sig ikke som misbrugere

Mange unge, der bruger feststoffer, føler sig ikke som misbrugere. De mener selv, de kan styre brug af stofferne. Så længe det går godt, oplever de en lykkefølelse, når de tager ecstasy. Lykkefølelsen bliver over tid afløst af en lettethed over at komme væk fra den grå hverdag og problemerne. De bliver en del af en gruppe, der har fælles sprog og fælles normer. Men jo flere stoffer de tager, jo sværere bliver det for dem at fastholde arbejde eller uddannelse. Det bliver også svært at fastholde de gamle venner, for de ikke har noget at tale med dem om. Det drejer sig kun om stoffer.

Afhængig af miljøet

For en lille gruppe af unge - dem med i forvejen spinkelt netværk, skrøbelige familierelationer, lavt selvværd, og som har svært ved at begå sig i sociale relationer - er feststofferne og det miljø, de indtages i, svaret på alle deres tidligere problemer. Denne gruppe af unge bliver ikke bare afhængige af rusen, men i lige så høj grad de sociale gevinster og relationer, de oplever i miljøet.

Derfor fokuserer man i E-projektet heller ikke kun på stoffer. Man snakker bl.a. med de unge om, hvordan de får et meningsfyldt liv. Lykkefølelse hører sammen med at have et meningsfyldt liv.

Evaluering af Ecstasyprojektet finder sted i februar - efter høringsen.

Ecstasy set fra sidelinien

Kulturarbejder **Jesper Graugaard** har brugt feststoffer i ca. 10 år, og for ham gør livet lidt sjovere.

Da ecstasy begyndte at dukke op i mediebilledet, var de fleste danskere overbeviste om, at ecstasy aldrig kom til Danmark. Det grinte **Jesper Graugaard** og hans venner i techno-miljøet meget over. For selvfølgelig følger der nye stoffer med ny musik.

Jesper Graugaard er ikke bange for stofferne – han bruger dem stadig med mellemrum. Han har det sjovt, når han tager stoffer, og de dominerer ikke hans liv. Er han i tvivl om stoffernes virkning og evt. farlighed trækker han på sine venners erfaringer.

Snak om farlighed preller af på unge

Stoffer med omtanke er ikke mere farligt end så meget andet i livet, og snakken om stoffernes farlighed preller af på de unge. Det er jo også farligt at ryge og at køre bil. Det er overdrevet at fokusere på 5 ecstasy-dødsfald, når der hver dag dør mennesker i trafikken.

Ecstasy er et teknologisk påhit på linje med f.eks. en cd-afspiller, der gør livet lidt bedre. Der vil hele tiden komme nye stoffer, så derfor er man nødt til at få en saglig debat om, hvordan de skal håndteres.

Dumt at tage stoffer hver weekend

Hvis man tror, man kan være høj hver weekend i 9 måneder uden at betale en regning for det, er det efter **Jesper Graugaards** mening nærmest ens egen skyld. Så kommer man til at betale en pris.

Han opfordrer politikerne til at undersøge tingene til bunds og ikke stille lovforslag på baggrund af presseomtale. Jesper Graugaard vil ikke direkte tale for en lovliggørelse af stofferne. Det må eksperterne tage stilling til. Men de bør afkriminaliseres.

De internationale erfaringer

Erfaringer fra Holland

Da ecstasy i begyndelsen af '90'erne blev introduceret i Amsterdam var der ingen, der gad købe det. Som forsker ville **Dirk Korf** fra Universitetet i Utrecht og Amsterdam aldrig have spået ecstasy en fremtid i Holland, bl.a. fordi det var i pilleform, og fordi det måske var farligt. Men i løbet af 4-5 år blev ecstasy det store, nye stof med en glamourøs aura omkring.

Ecstasy er på vej ud

I dag er alkohol rusmiddel nr. 1 i Amsterdam. Blandt unge mennesker på 16-17 år har lidt mere end 50 pct. indtaget alkohol inden for den sidste måned.

Hash er rusmiddel nr. 2 – til trods for, at det er tilgængeligt på coffee shops. 1 ud af 5 har indtaget hash. Og forbruget er ikke stigende – det er faktisk faldende igen.

Kun et lille mindretal på 1-2 pct. bruger hårde stoffer som f.eks. ecstasy og kokain. Ecstasy er nu et gammelt rusmiddel, der er på vej ud igen. Til gengæld bliver kokain tit præsenteret på nøjagtigt samme måde, som ecstasy blev: Man bliver ikke afhængig, man kan danse hele natten osv.

Almindeligt stofbrug og problemmisbrug skal ikke sammenlignes

Da de fleste folk jo aldrig har prøvet illegale stoffer, bør man efter **Dirk Korfs** mening stille spørgsmålet: hvorfor er der så mange, der ikke bruger stoffer. Til trods for Internettet, til trods for flere skilte forældre, osv.? Og folk, der starter med at bruge stoffer, stopper igen.

Dirk Korf mener, at brug af stoffer mere er et overgangsfænomen end egentlig afhængighed.

Man bør derfor heller ikke drage konklusioner omkring problemmisbrugere, f.eks. heroinmisbrugere, og overføre dem til generelt brug af stoffer. Det kan man ikke. Stofbrug er en social adfærd – man indtager det sammen med vennerne. Det er en udadvendt livsstil, som er forskellig fra narkomanens livsstil.

Man kan ikke adskille tingene i dagdagen, som loven gør: at der er alkohol og stoffer; de der ryger hash og de der bruger ecstasy. Det er en del af en livsstil.

Kampagner virker ikke

Dirk Korf mener ikke, at forebyggelseskampagner omkring stofmisbrug tjener noget formål. Det bedste, man kan gøre, er at sørge for en åben, faktuel debat – og så skal politikerne lade være med at bruge narkospørgsmål som led i en valgkamp.

Erfaringer fra England

Til trods for Englands meget restriktive narkopolitik, er der flere unge i England, som bruger stoffer end der er andre steder i Europa, fortæller **Howard Parker** fra Manchester University.

I følge to undersøgelser fra starten og slutningen af 90'erne har ca. halvdelen af de 17-18 årige prøvet et stof, fortrinsvis hash. 10-15 pct. af stofbrugerne, bruger rusmidler som amfetamin, ecstasy og kokain.

Kokain vinder frem

Brug af ecstasy er især populært på dansesteder. Kokain er ved at indhente det, og amfetamin er ved at tabe terræn. LSD er næsten forsvundet i England.

Undersøgelserne viser en tæt indbyrdes sammenhæng mellem at drikke, ryge og have stofmisbrug. Så hvis der i et land er mange unge, der ryger og drikker, har man et grundlag for også at få mange stofmisbrugere. Og det grundlag er tilsyneladende til stede i Danmark, siger **Howard Parker**.

Undervisning fungerer ikke

I engelske skoler er der obligatorisk undervisning i narkomisbrug. Undervisning, som der lægges en masse energi i, men som ikke fungerer. Den påvirker folks viden, skubber en smule til deres indstilling og får dem måske til at være en lille smule mere forsigtige. Men i det store og hele virker det ikke.

Et af de problemer, som er fulgt i kølvandet på brug af de nye stoffer, er narkokørsel. Her efterlyser **Howard Parker** lovgivning og narko-test, Desuden bør der sørges for bedre offentlig transport, også i udkant-områderne.

Frigiv hash

Lige nu er der en meget ophedet debat i England om hash, fordi en uafhængig forskning opfordrer til at afkriminalisere hash.

Howard Parker er af den overbevisning, at vi bør være realistiske: Vi kan ikke komme af med stofferne. Mange unge – også i vores nærmeste omgangskreds – eksperimenterer med stofferne og holder så med at bruge dem igen. De vil blive moderate og holder sig til hash.

Vi bor i et risikosamfund, et globalt samfund. Vi kan ikke forvente, at nutidens unge opfører sig på samme måde, som vi opførte os, da vi var unge.

Der vil altid være misbrug på et vist niveau, som samfundet selv finder frem til. Tvang virker i hvert tilfælde ikke, men det gør debat og behandling, mener **Howard Parker**.

Erfaringer fra Norge

I Norge er der et stigende forbrug af rusmidler, og det giver anledning til bekymring, siger **Yngve Berntsen** fra Rusmiddelstaten i Oslo Kommune. Talmateriale viser dog, at eksperimenteren med bl.a. ecstasy er fladet ud.

Da house kulturen kom til Norge, var det en ungdomskultur, der ikke havde med ecstasy at gøre til at begynde med. Nu er ecstasy og andre rusmidler en del af miljøet.

Unge feltarbejdere infiltrerer

Det norske narkotikaforbryggelses- og hjælpearbejde bygger i høj grad på ung-til-ung arbejde: feltarbejdere, som infiltrerer miljøerne. I grupper på op til 25 unge er de ude til fester, hvor de har nogle ”stands” ude i korridorerne foran danselokalerne. Her taler de med de unge, og de laver aftaler med dem, der driver party miljøerne, og med dj’erne.

Også i behandlingsarbejdet er der udviklet tiltag rundt omkring ung-til-ung kommunikation. Rusmiddelstaten er begyndt at samarbejde med grupper af unge, bl.a. ”Stop dopet” og ”Future”. I disse grupper, hvor frivillige medarbejdere og offentligt ansatte arbejder sammen, ser man, hvordan man kan arbejde med misbrugere, som ellers ville være på psykiatriske institutioner eller klassiske behandlingsinstitutioner.

2-3 års gruppeaktivitet

Det er meget vanskeligt at komme væk fra stofmiljøerne, fordi det indebærer at skifte venner, dvs. identifikationsobjekter. Norske erfaringer viser, at unge misbrugere skal være i gruppeaktivitet og i et tæt miljø i mindst 2-3 år, før de er stærke nok til at klare sig på egen hånd. Ud over gruppeaktivitet er der tilbud om helt traditionelle ting som syning, astrologi, madlavning osv.

Der skal tænkes utraditionelt

Det traditionelle hjælpearbejde i Norge er skruet sådan sammen, at man på en eller anden måde bliver indlagt på en institution med en seng og får traditionel terapi. Men den nye type misbrugere har ofte skolegang, arbejde og weekendmisbrug.

Det er i høj grad tilfældigheder og mere potente stoffer, der fører til misbrug. **Yngve Berntsen** opfordrer derfor til, at man vender op og ned på måden at tænke behandling og forebyggelse.

I Norge er man således ved at indlede samarbejde med trafikmyndighederne, arbejdsmarkedets parter, forsvaret, fordi unge får job inden for disse områder, fordi unge kører stofpåvirkede i trafikken osv.

Handlingsmuligheder

Forebyggelse og brugen og misbrugen af rusmidler blandt unge

Politiets indsats

Politiet bruger mange ressourcer på bl.a. at flytte narkomaner fra én bydel til en anden og på at sikre, at narko ikke flyder frit ind over landets grænser. Også informationsformidling om, hvad der sker på gadeplan, er en vigtig opgave for politiet.

Lige nu arbejder politimester **Ole Scharf** fra Politimesterforeningen sammen med tre kollegaer på at undersøge, hvordan politiets indsats på narkotikaområdet kan forbedres.

Opgaverne med at flytte narkomaner og begrænse pusheri er efter **Ole Scharfs** mening en nødvendig del af politiets arbejde, fordi det er ulovligt. Men det har ikke den store virkning: Problemer, der har en kulturel eller en social baggrund, kan ikke løses ved en politimæssig indsats.

Politiet føler sig ladt i stikken

Ole Scharf savner en klarere udmelding om, hvad vej man egentlig ønsker, at politiet skal gå på narkotikaområdet. Specielt fra behandlernes side, mangler han nogle klare signaler.

Sidste sommers ecstasy-debat i medierne viser tydeligt, at der er brug for en mere koordineret indsats og en bedre informationsindsamling og -formidling.

Nærpoliti på skoler

I Helsingør, hvor **Ole Scharf** kommer fra, har politiet haft stor succes med, at nærpoliti har haft åbningstid ude på de mest plagede skoler. Her har de unge så haft mulighed for en snak med politifolkene. Den første tid var der ingen unge, der henvendte sig, men nu bliver politifolkene ringet ned døgnet rundt.

En ny misbrugskultur

Politimesteren tror ikke, at kollektive kampagner virker. Derimod skal både politi og øvrige SSP-samarbejdspartnere indstille sig på, at der er mange forskellige typer unge, mange forskellige typer stofmisbrugere, og at der ligger mange forskellige kulturer bagved, når unge bliver fastholdt i misbrug.

Forebyggelse

Hvis man ikke skelner mellem brug og misbrug af rusmidler forplumrer man både diskussionen og indsatsen, mener overlæge **Peter Ege** fra Københavns Kommune. Det er fornuftigt at forsøge at forebygge misbrug, mens det ikke giver mening at forebygge brug. Her kan man forsøge at begrænse skadevirkningerne, bl.a. udsætte debutalderen for unges brug af rusmidler.

Oplysning kan ikke forebygge misbrug

Peter Ege mener ikke, oplysning og kampagner har værdi i forhold til forebyggelse af misbrug, men det er til gengæld vigtigt i forhold til forebyggelse og begrænsning af skader hos de eksperimenterende og normale brugere.

Gode opvækstvilkår forebygger bedst

Som årsager til misbrug peger **Peter Ege** på den sociale arv, børns og unges sociale kompetence, og unges brug af rusmidlerne.

Den vigtigste forebyggende indsats er at sikre børn gode opvækstvilkår. Indsatsen skal iværksættes inden puberteten, skal rettes mod familien, daginstitutioner og skolen og sikre udviklingen af kompetente børn.

En indsats mod de unge, der har et afvigende rusmiddelbrug er vigtigt som en sekundær forebyggende indsats.

Modelamt på ecstasyområdet

Da Nordjyllands Amt sidste sommer blev udpeget til modelamt, var det naturligt at se amtets 27 kommuner som omdrejningspunkter for indsatsen. Amtets rolle er at være konsulenter, fortæller **Alice Thaarup** fra Forebyggelsesafdelingen i Nordjyllands Amt. Amtet arrangerede et debatmøde, hvor unge, professionelle, forældre osv., blev inviteret til at komme med ideer til, hvilken indsats der skulle iværksættes på rusmiddelområdet i de to år, amtet er modelamt. Mange af forslagene er nu ved at blive ført ud i livet.

Kommuner skal formulere rusmiddelpolitik

Ude i kommunerne er man bl.a. ved at formulere rusmiddelpolitikker: Hvad er det for nogle unge, vi har? Hvad er det for nogle misbrugs- og forbrugsproblemer, vi har? Hvad vil vi gøre på forebyggelsen? Hvad vil vi gøre omkring rådgivning og tidlig indsats? Hvordan vil vi samarbejde med amtet omkring behandlingstilbud?

Unge ud i miljøerne

Nordjyllands Amt vil etablere samarbejde med festmiljøer, idrætsklubber og fritidsklubber, og til sommer skal en campingvogn med unge pædagogstuderende, lærerstuderende og sygeplejestuderende rundt på de nordjyske strande, ved de store diskoteker og ved ungdomstræf for at give de unge festdeltagere mulighed for en ædru snak med andre unge – måske om brug af rusmidler.

Debat og undersøgelse

Også på ungdomsuddannelserne vil man gerne have foden inden for døren. Her ønsker amtet sammen med elevrådene og lærerne at se på, hvordan man kan styrke debatten omkring de unges holdninger, fester og deres

kammeratskab på ungdomsuddannelser.

Ligeledes på ungdomsuddannelserne er amtet nu, i samarbejde med Aalborg Universitet, i gang med lave en undersøgelse af de unges brug af stoffer.

Unge og rusmidler

En landsdækkende ironisk anlagt kampagne, Fuck-e-kampagnen, skulle sidste år overbevise landets unge om, at det ikke er spor sejt at bruge ecstasy. Sundhedsstyrelsen, som stod for kampagnen, har fået firmaet Advice til at undersøge, hvordan kampagnen virkede.

Kampagner giver ikke adfærdsændringer

Advice's evalueringsrapport viser, at kampagnen ikke virkede efter hensigten. Holdnings- og adfærdsændringer sker over en lang tid - sjældent gennem enkeltstående kampagner, fortæller **Henrik Kastoft** fra Advice. En indsats på ecstasyområdet skal være en del af en overordnet forebyggelsesstrategi over langt sigt, integreret i forhold til de indsatsområder, man har fra myndighedernes side og med holdningsskabende undervisning i skolerne. Det skal integreres med en målrettet indsats i amter og kommuner ude lokalt.

Massemedier kræver enkle budskaber

Massemedierne egner sig bedst til nogle meget enkle budskaber. Forebyggelse er noget andet: Det handler om at skulle ændre på identitet, vaner og holdninger, og det er ofte meget kompliceret kommunikation, fortæller **Kristian Kastoft**.

Det uheldige ved Fuck-e-kampagnen var desuden den meget ironiske tone. I et forsøg på ikke at være formanende over for de unge, var man gået i den modsatte grøft. Mange unge var bekymrede for, om ironien i virkeligheden var med til at skærpe interessen for ecstasy. Desuden var det uklart, hvem afsenderen af budskabet i kampagnen egentlig var.

Behandling af unge misbrugere

Interventionsstrategi

Man skal være kærlig, gå ydmygt til opgaven og lytte til de unge, mener **Claus A. Jørgensen**, som har været med til at lave projekter for unge misbrugere. Målet for projekterne har været at udvikle de unges selvværd, så de kan se andre muligheder end at tage rusmidler.

I de 2-3 år, behandlingen varer, mødes de 10-15 unge og behandlerne i gruppen en gang om ugen til mentale snakke og en gang om måneden til fysisk aktivitet, f.eks. løb, svømning, kajakroning og faldskærmsspring.

Behov for at snakke om problemerne

Det er især de mentale snakke, der appellerer til de unge. Her tilrettelægger behandlerne nogle temaaftner ud fra, hvad de unge har fortalt om deres misbrugsmønster og øvrige problemer. Behandlernes opgave er at starte diskussionen, men også at give de unge rum til at sige, hvad der er vigtigt for dem og deres liv.

I et af projekterne satte behandlerne slet ikke misbrug på dagsordenen i en periode på 2-3 måneder. I stedet snakkede man bl.a. om drømme. Det åbnede op for nogle gode snakke, hvor de unge i højere grad forholdt sig til deres eget liv og fremtiden.

Politikere må tage stilling

Claus Jørgensen oplever meget forskellig moral og etik omkring brugen af rusmidler, og han efterlyser en klarere stillingtagen fra især kommunale politikere omkring forudsætningerne for at arbejde i et sådant projekt.

Unge misbrugere har brug for voksenkontakt

Når vi taler om behandling af unge misbrugere, er det meget vigtigt at være præcis omkring, hvem der har brug for behandling, og hvad et behandlingstilbud skal indeholde, mener forebyggelseskonsulent **Hanne Dam** fra Center for Misbrugsbehandling i Århus Kommune.

Voksne er tilbøjelige til at blive forskrækkede over den gruppe eksperimenterende, risikovillige unge, der måske slet ikke har behov for behandling. I stedet skal vi sikre, at der er adgang til rådgivning og behandling for dem, der reelt har et misbrug. Det vil i langt de fleste tilfælde være sårbare eller marginaliserede unge, der har misbrug som ét blandt flere tegn på mistriivsel.

Voksenkontakt og indhold i tilværelsen

Mange af unge misbrugere opfatter ikke sig selv som misbrugere, så vi risikerer at støde dem fra os, hvis vi kun vil snakke misbrug. Derimod kan de være åbne over for at arbejde med deres andre problemer, siger **Hanne Dam**.

Behandlingstilbud til helt unge skal indeholde elementer, der gør en dagligdag uden stoffer meningsfuld og attraktiv, bl.a. en følelsesmæssig tilknytning, dels til et fællesskab, men også til voksne. I mange offentlige tilbud er der alt for skiftende voksenkontakt.

Man skal ikke kræve stoffrihed til en start

I første omgang skal man ikke kræve stoffrihed til gengæld for behandling. Det betyder ikke, at man accepterer stofmisbruget.

Hvis man som behandler skal reagere på alle kriminelle handlinger, kunne man ikke bestille andet.

Hvis vi virkelig vil gøre noget ved misbrugsproblemet, skal vi imidlertid sætte ind langt tidligere. Så handler det ikke om unge og rusmidler, men trivselsfremme i det hele taget. Så skal daginstitutioner og skoler have ressourcer til at reagere på mistriivsel.

Behandling af 14-24 årige misbrugere

Vi lever i en virkelighed, hvor rusmidler er udbredte, lettilgængelige og attraktive. Vi lever også i en virkelighed, hvor unge bruger rusmidler som en del af det at blive voksne, siger **Ib Hansen** fra Ungeafdelingen på Fyns Amts Behandlingscenter. Fyns Amt har i 10 år haft et behandlingstilbud for 14-24 årige.

Kun få unge får problemer

Der kommer hele tiden nye stoffer, og nye forbrugsmønstre, og de illegale rusmidler bliver brugt i grupper af unge, der ikke traditionelt har brugt denne slags rusmidler. Det skaber bekymring og tilbøjelighed til skrækscenarier.

Ib Hansen peger på, at det i virkeligheden kun er ganske få unge, der får så store problemer med deres brug af rusmidler, at behandling er krævet.

Omfanget af f.eks. ecstasymisbrug rimeliggør ikke, at man laver specielle behandlingstilbud til ecstasybrugere. Derimod må man sikre, at behandlingstilbudene er gearret til også at opfange nye trends, ved at skabe fleksible behandlingstilbud – også til unge under 18 år.

Behandling af unge skal adskilles fra behandling af voksne

Et behandlingstilbud til 14-24 årige skal være adskilt fra de eksisterende tilbud til voksne misbrugere, der findes. Og der må gerne være tilbud om ambulans behandling.

Unge er mere afhængige af stoffernes virkning end af stofferne selv.

Behandling virker – men det forudsætter, at der eksisterer behandlingstilbud til unge, også under 18 år.

Undersøgelse om unge misbrugere

Der er en mindre gruppe unge stofmisbrugere, hvor misbruget har en karakter, der må tages alvorligt. Kommunerne har meget svært ved at sige, hvor mange, det drejer sig om, fortæller konsulent **Ole Thiesgaard**, der er tilknyttet Formidlingscentret i Esbjerg. Han er med til at gennemføre en undersøgelse i landets kommuner. Fokus er unge under 18 år, der bruger rusmidler i et sådant omfang, at man ikke kan tale om eksperimenter. Undersøgelsen er færdig til april, men der er allerede nu resultater fra 5 kommuner.

Opfatter ikke sig selv som misbrugere

De foreløbige resultater viser, at det foretrukne rusmiddel er hash, dernæst alkohol og lidt længere nede på ranglisten ligger amfetamin og ecstasy. Endnu længere nede ligger heroin.

Mange af de unge misbrugere ser ikke sig selv som misbrugere. Derfor er det ikke misbrug, man først og fremmest skal komme i snak med de unge om.

De unge misbrugere tilhører en socialt sårbar gruppe med dårlige familierelationer og ikke nogen ordentlig kontakt med voksne i øvrigt. Der er desuden en gruppe misbrugere, som øjensynligt socialt klarer sig bedre, men ligger lige på vippen til at falde ud fra uddannelsen osv.

Behov for voksenkontakt

Ole Thiesgaard finder det altafgørende, at der er et kontaktilbud til de unge mennesker, og at de voksne tager initiativet til kontakt. Bl.a. fortæller unge, der allerede er i behandling, næsten samstemmende, at der var én voksen i hver af deres historier, som havde den vigtige rolle at sørge for at holde fast i dem i en lang periode - indtil de erkendte, at de havde behov for hjælp.

De unge misbrugere har behov for voksenkontakt, så de kan få støtte til at få lidt facon på dagligdagen. Det handler om at blive set på og lyttet til af en voksen person, der gider og kan holde alt det kaos ud.

Det er **Ole Thiesgaards** indtryk, at det er sparsomt med behandlingstilbud til disse unge. Overskriften skal ikke være misbrug, men et besværligt ungdomsliv.

Er der behov for nytænkning?

Tidlig forebyggende indsats

Unge eksperimenterer. Det har de altid gjort, det vil de forhåbentlig også altid blive ved med at gøre. Det er jo det, der bringer verden videre, siger **Eva Smith**, formand for Det Kriminalpræventive Råd.

Så længe det drejer sig om eksperimenter, er der ikke grund til bekymring. Hvis det uddarer til misbrug, er vi nødt til at forsøge at gøre noget ved det.

Der skal være en balance mellem kontrol, oplysning og behandling. Vi kan ikke kontrollere os ud af de unges lyst til at eksperimentere. Derimod skal vi opstille nogle meningsfyldte alternativer: en anden måde at leve sit liv på end i et misbrug.

Jo tidligere, jo bedre

Eva Smidt opfordrer til ikke at glemme den forebyggende indsats: Man skal sætte ind tidligt, når man ser, at unge er truede og forsøge at påvirke deres liv i en mere fornuftig retning. Jo tidligere, jo bedre. Her er SSP-samarbejde et godt værktøj til hurtigt at få øje på udsatte unge og støtte dem.

Også en tidlig informationsindsats har mulighed for at virke, bl.a. har Det Kriminalpræventive Råd aftalt at samarbejde med nogle sundhedsplejersker.

Forskning skal styrke forebyggende indsats

Det Kriminalpræventive Råd har planer om i den nærmeste fremtid at iværksætte et større forskningsprojekt vedrørende unge, kriminalitet og livsstil, brug af alkohol og andre rusmidler, herunder ecstasy. Det vil forhåbentlig medvirke til en god, tværfaglig forebyggende indsats, siger **Eva Smith**.

Et spørgsmål om socialt tilhørsforhold

Narkotikarådet har ærgret sig en hel del over det sidste års debat, hvor fokus i meget høj grad er blevet sat på rusmidlerne som kemiske og fysiske stoffer og ikke på den bredde, der er i det: Rusmidler og unge er også et spørgsmål om sociale forhold, kriminalitet, vold og om vanskelige situationer, siger formanden for Narkotikarådet, **Preben Brandt**.

Der er kun en lille gruppe unge, som har misbrugsproblemer, og det er ofte unge med vanskelige opvækstforhold.

Vi skal gøre en indsats for at sikre de svage familier, så de får en ordentlig støtte og ikke kommer til at føle sig udenfor. For det smitter af på de børn, der siden hen bliver unge, og som bliver misbrugere.

Nye rusmidler skaber altid bekymring

Vi har altid diskuteret unge og rusmidler. For 300 år siden var der f.eks. mange, der bekymrede sig om de nye rusmidler kaffe og te, og hvordan de ville kunne skabe uorden i samfundet.

Preben Brandt mener, det skal kaldes misbrug – ikke brug - når stoffer er illegale. Misbrug er karakteriseret ved, at det er et brug, der skaber en eller anden form for komplikation af social art. Og det gør det, hvis man bruger et stof, der er illegalt. Så bliver man kriminaliseret og stigmatiseret.

Vi bør diskutere fri hash

Vi bliver imidlertid nødt til at forstå, at brugen af rusmidler er en vigtig del af unges socialisering: at forstå sine rammer, hvordan tingene hænger sammen. Det foregår i gruppen af unge og i familien.

Preben Brandt mener, at tidspunktet måske er modent til at tage en rigtig grundig, ordentlig, seriøs debat om afkriminalisering af hash. Der er meget, der tyder på, at vi efterhånden er meget fortrolige med brugen af hash.

Forebyggende arbejde tager tid

Unge og misbrug er ikke noget, vi går ud og laver om på her og nu. **Preben Brandt** opfordrer til at være tålmodige omkring den forebyggende indsats. Det tager tid, og vi når ofte ikke at se resultaterne af indsatsen.

Tre konkrete forslag til nytænkning

Et styrket politisamarbejde kan formodentlig holde narkotikaudbudet nede på et vist niveau. Men profitterne er så gigantiske og de tekniske muligheder så store, at narkoproblemet ikke kan bekæmpes gennem kontrol med udbudet. Derfor er man nødt til at reducere efterspørgslen og skadevirkningerne, mener **Lars Iversen** fra Institut for Folkesundhed på Københavns Universitet.

Han har tre konkrete forslag til handling omkring den generelle rusmiddelforbyggelse: Sæt rusmidler på skemaet i folkeskolen, lad afgiftspolitikken på rusmidler være en del af det forebyggende arbejde og sørg for løbende regionale og nationale undersøgelser, som kan dokumentere forbrug og udvikling i forbrug.

Rusmidler på skemaet

Målet med folkeskolens undervisning om rusmidler er for uklart: Er målet at skabe gode holdninger, eller er det at få lidt færre rusmiddelproblemer blandt de unge?

Og måden undervisning om rusmidler indgår i folkeskolens undervisning er forkert: Det er ikke et selvstændigt fag, men indgår i andre fag – og falder ofte helt ud, er **Lars Iversens** erfaring.

Han foreslår et skemalagt fag, med et fastsat timetal på de enkelte klassetrin. Undervisningen skal omfatte alle rusmidler: tobak, alkohol, hash, hårde stoffer, afhængigt af alderstrin. Fokus skal være på den sociale påvirkning til rusmiddelforbruget. De sociale kompetencer i forhold til at håndtere problemer med rusmidler, udsættelse for drikkepres og den slags, skal trænes. Der skal udarbejdes undervisningsmateriale, lærerne skal uddannes og undervisningen skal være elevinvolverende.

Afgiftspolitik skal bruges forebyggende

I forhold til 1986 er de danske ølafgifter reelt faldet med 62 pct. Vin- og spiritusafgifterne er faldet med 34 pct. Denne afgiftspolitik modarbejder forebyggelse, fordi lave priser er en underliggende, vedvarende stimulus til et højt og måske endda øget forbrug, mener **Lars Iversen**. Afgiftspolitik bør også betragtes som social- og sundhedspolitik – ikke kun et spørgsmål om grænsehandel og skatteindtægter.

Løbende regionale og nationale undersøgelser

For den politiske debat og den praktiske forebyggelse er det helt afgørende, at der foreligger løbende pålidelige oversigter over forbrugets udvikling af forskellige rusmidler blandt unge og i befolkningen.

Større nationale undersøgelser, som f.eks. ESPAD-undersøgelsen, skal løbende gentages. Der skal ligeledes laves lokale undersøgelser. Disse undersøgelser skal sammenlignes hele tiden på landsplan.

Vi skal være mere pragmatiske

Hvis vi går 150 år tilbage, var det overhovedet ikke usædvanligt, at man havde røde opiumsdråber stående i sit medicinskab. Det, der er nyt i dette århundrede, er den måde, vi vurderer stofferne på, siger **Karen Ellen Spannow** fra Center for Rusmiddelforskning.

Hun finder det meget nødvendigt, at vi forholder os mere udramatisk og pragmatisk til rusmidlerne. Bl.a. er der noget, der tyder på, at kontrollen med hash er værre end selve brugen.

Ingen grund til panik

Vi udsætter unge for mange risici: De drikker alkohol, kører bil og dyrker sport. Disse risici udsætter vi ikke de unge for, fordi vi ikke bekymrer os om trafikken, de unges alkoholforbrug eller deres sportsskader. Vi gør det på den lidt pragmatiske, afslappede måde, som vi også burde forholde os til stofbruget.

Karen Ellen Spannow understreger, at hun ikke synes, at folk skal tage stoffer, og at vi selvfølgelig ikke skal opgive at have forebyggelse og behandling. Men vi skal lade være med at gå i panik som i sommeren 2000.

En god historie

Ecstasyproblemet er i høj grad et ”godt” problem, dvs. en god historie, som mange mennesker nødig vil have ødelagt af reelle fakta – som f.eks. det faktum at problemet ikke er ret stort.

Det ville være godt, hvis politikerne behandlede disse ting mere udramatisk og ikke benyttede dem som platform i vælgerkampagner osv., så vi fik mulighed for at forholde os fornuftigt til det.

Ordstyrer:

Eftermiddagens ordstyrer, **Yvonne Herløv Andersen** takker på Sundhedsudvalgets og Socialudvalgets vegne for en god høring, som hun mener er et frisk pust udefra.

Høringen har fået vendt nogle ting, og det var nødvendigt. Dengang den danske narkopolitik blev tilrettelagt, var der mest tale om stiknarkomaner.

Yvonne Herløv Andersen konstaterer, at høringen nok efterlader flere spørgsmål end svar - og det var også meningen. Så må hver især drage sine egne konklusioner.

Velkomst

Ordstyrer **Anni Svanholt** (SF), på vegne af formanden for Folketingets Socialudvalg:

Bølgerne gik højt i sommerens debat om ecstasy. Man kan mene meget om den debat og de proportioner, den fik i løbet af sommeren. Ikke desto mindre afspejler den en stor bekymring for, hvad forskellige rusmidler kan komme til at betyde for den unge generation - en bekymring, vi som politikere deler. Hvad er det, som får de unge til at tage de forskellige rusmidler og i så store mængder? Hvad kan vi gøre for at komme i dialog med de unge, når de føler, at forbruget hverken har negative konsekvenser for dem selv eller andre? Hvad kan vi gøre som forældre, uddannelsesinstitution og som politikere?

Sundhedsudvalget og Socialudvalget har med høringen ønsket at få en bred debat om unge og rusmidler. Vi ønsker ikke kun at sætte fokus på de nye stoffer, men også forholde os til alle andre rusmidler, som de unge beruser sig med. Vi ønsker at få klargjort, hvad der er myter og fakta og få gode råd om de handlemuligheder, vi har.

De unge ved godt, at der er en fare, og alligevel afholder information og oplysning dem tilsyneladende ikke fra at eksperimentere. Brugerne har tilsyneladende et ret godt kendskab til faren ved brugen af forskellige stoffer. Betyder det, at øget viden ikke altid medfører ændret adfærd? Er der andre og stærkere kræfter på spil? Og hvis ja, betyder det så, at vi kommer til kort med den måde, vi i dag forebygger, behandler og kontrollerer de unges brug af rusmidler?

Det er blot nogle af de spørgsmål, vi må stille os. Som politikere er det vores pligt at forsøge at blive klogere på, hvad der får de unge til at tilvælge eller fravælge rusmidler så som hash, amfetamin, heroin og kokain.

Teknologirådet har samlet 24 eksperter fra ind- og udland til denne høring for Folketingets Sundhedsudvalg og Socialudvalg. Jeg håber og tror, at de forskellige oplægsholdere kan hjælpe os til at skelne mellem myter og facts og dermed hjælpe os som politikere til at gøre vores stilling op. Det er med speciel glæde, at jeg kan byde velkommen til et ungdomspanel, der vil bistå os politikere med at stille spørgsmål til de forskellige oplægsholdere. Jeg ser frem til, at I kan være med til at sætte fokus på emner og problemer, der optager de unge, og som vi voksne måske har en tendens til at overse eller glemme, når vi diskuterer unge og rusmidler.

Jeg er også glad for at se, at så mange interesserede er til stede her i dag. Jeg må bede om forståelse for, at de høringer, vi afholder her, har en særlig form. Politikerpanelet vil sammen med ungdomspanelet være i dialog med de skiftende oplægsholdere og eksperter i panelet. Tilhørere i salen vil ikke kunne deltage - det vil altså ikke være muligt at deltage i debatten der inden for det skemalagte program.

Men jeg vil straks fastslå, at denne debat ikke stopper her. Tilhørerne er indbudt netop for at trække debatten med ud fra denne sal, for at den kan føres videre blandt de unge, på uddannelsesinstitutionerne, i hjemmene og i medierne.

Hvis jeg allerede nu skal vove en konklusion, vil denne høring pege på, at der fortsat er et stort behov for oplysning og initiativer, der kan få de unge til at træffe de rigtige valg.

MYTER OG EVIDENS

Ungdomsliv og ungdomskultur

Oplægsholdere:

Søren Langager, Danmarks Pædagogiske Universitet

Anne Slej Kristensen, Skole og Samfund

Christoffer Erichsen, Stop Volden

Ungdomsbilleder og kampen om ungdommen

Søren Langager (Danmarks Pædagogiske Universitet):

For mig at se er der næppe tvivl om, at vi i løbet af dagen vil høre om utroligt mange portrætter af misbrugende unge; vi vil høre eksperters udsagn omkring, hvorledes mange unge bruger forskellige rusmidler, endda misbruger rusmidler. Derfor står en høring som denne også i fare for at blive ramt af ekspertsyndromet - nemlig at jo mere man hører om én slags unge, jo mere tror man, at sådan er unge.

Derfor er det også en fornøjelse for mig at indlede med netop det bredere tema: Hvordan ser det ud med ungdomskultur, med ungdomsliv og netop set i forhold til forskellige rusmiddelkulturer?

Individualiseringstvang og skæbnefællesskaber

Der er ikke fra mit ekspertsynspunkt nogen tvivl om, at det, der må være bærende i en diskussion omkring ungdomsliv, ungdomskultur og rusmiddelmønstre, netop ligger i at få fat i sammenhængen mellem forskellige former for rusmidler eller stimulanser og så de vilkår, unge i al almindelighed er underlagt i disse år.

For mig at se er de to nøgleord i debatten omkring ungdomsliv og ungdomskultur de to begreber: individualiseringstvang og skæbnefællesskaber.

Unge må selv vise, hvor og hvem de er

Det der falder først for, når vi kigger på det samfund, vi lever i, er at se på, hvad der er på færde på vej ind i videnssamfundet. Det, der er på færde, er, at vi står over for nogle grundlæggende ændringer i hele måden at kommunikere på; vi står over for nogle ændringer, som er båret frem af de nye internetkulturer - af chatkulturer. Vi er på vej ind i en periode, hvor der er stadig stigende faceless communication. Det betyder, at vilkåret for unge i dag - og på den måde er jeg glad for, at jeg ikke er ung længere - er, at man er nødt til hele tiden at vise, hvor man er, og hvem man er. Man er nødt til at være på.

Et nøglebegreb i ungdomslivet i dag vil netop være, at hvis man ikke selv gør opmærksom på sig selv, er der ikke nogen, der får øje på én. Derfor har unge i dag det vilkår, at de netop er nødt til hele tiden at være på: Her er jeg. Kan alle se mig? Jeg er performativ. Ikke så meget for at føre sig frem i forhold til de andre, men ganske enkelt for at være en del af det kommunikative fællesskab, som er i de moderne informationsteknologiske kulturer.

Individualiseringstvang - krav om konstant performance lægger op til designerdrugkultur

Der er heller ikke nogen tvivl om, at disse ungdomsvilkår i høj grad kræver, at man hele tiden oplever, at det ikke er så svært endda at være på, at gøre opmærksom på sig selv, at være performativ. Der har vi, for mig at se, forklaringen på, hvorfor der er en interesse for nogle af de rusmidler, som netop kan fremme oplevelsen af lethed ved at være på. Der har vi designerdrugs, amfetaminen, kokainen og ecstasy. De falder godt ind i tråd med de vilkår, unge i al almindelighed står over for i vores samfund.

Man kan lave en parallel til en anden kultur, en anden gruppe af mennesker, der altid har været underlagt disse vilkår - nemlig de udøvende kunstnere. De har haft samme vilkår - nemlig hele tiden at skulle være på: Her er jeg, kan alle se mig? Den stimulanskultur, som har præget netop nogle dele af de udøvende kunstnerkulturer, er ved at give mening i forhold til ungdomsliv i al almindelighed. Det er, hvad jeg vil kalde hovedtendensen i forhold til ungdomskultur i dag. Dermed tager jeg ikke stilling til, om det er de rigtige stimulanser eller ej. Men netop at unge i høj grad har behov for bekræftelse i enkelheden ved hele tiden at være på, at være performative.

Skæbnefællesskaber – manglende evne til konstant performance lægger op til hashkultur

Der er også en gruppe unge, som har meget, meget svært ved at håndtere den form for individualiseringstvang. Unge, som måske hele tiden løber panden imod muren i forhold til at være på, og som derfor oplever et større og større behov for at være sammen med andre i samme situation. Derfor har vi den anden parallel, nemlig at de flere og flere unge, som klumper sig sammen i grupper - i skæbnefællesskaber, hvor man bekræfter hinanden i, at "vi er gode nok".

Her er begrundelsen for, hvorfor også en anden rusmiddelkultur, nemlig hashkulturen, flourer i flere ungdomsgrupper. Rygeklubberne er jo det mest omdiskuterede eksempel lige for tiden - med netop hashkulturen som den form for fællesskab, hvor man trækker sig lidt tilbage fra samfundet og har det rart sammen.

Det er de to ungdomskulturelle begrundelser for, hvorfor netop designerdrugkulturen og hashkulturen er rusmiddelkulturer eller stimulanskulturer, som det ikke uden videre blot giver mening at sige: Lad være med det. - For de passer godt ind i de kulturelle mønstre, som er i samfundet i dag.

Hvis jeg skal prøve at give nogle billeder på disse kulturer, vil jeg sige, at der er tre steder, man kan være i denne verden: Man kan være inde i en cirkel, man kan være ude på et hjørne, eller man kan være nede langs en linje.

I cirklen og fællesskabet - hash

I cirkelkulturen - eller skæbnefællesskabet – oplever man sig indsat i et fællesskab, indsat i en cirkel. Det, der karakteriserer cirkler, er jo netop, at man definerer fællesskabet ved forskellen mellem os herinde og de andre udenfor. Denne kultur appellerer til en hashkultur - en "os herinde, de andre udenfor-kultur".

På hjørnet og synlig - designerdrugs og kokain

Så er der en anden kultur, nemlig ude på hjørnet: At være ude på hjørnet, at være synlig, at være performativ. Det var den kultur, jeg karakteriserede ved netop den individualiserede kultur, hvor man oplever sig udsat. Det er den kultur, som peger i retning af designerdrugs og kokainkulturen.

Langs linjen og anonym - veltilpasset eller måske på klassisk junk

Og den tredje kultur: ude langs linjen. Det er billedet af ligesom at være sat lidt ud langs linjen, være mere eller mindre uset i samfundet. Den anonymiserede, veltilpassede eller velintegrerede skikkelse - den, som måske nok kan bruge stimulanser, men i så fald bliver det uset. Det er en kultur, vi kender, også inden for vores område. Det har karakteriseret den klassiske junkkultur, morfinkultur eller sprøjtekultur. Det karakteristiske er så, at netop

den usete kultur eller ude langs linjen har været et traditionelt billede af, hvordan unge bør være: Kend din plads, lad være med at gøre dig for bemærket.

Udfordringen - hvornår er der tale om misbrug

Derfor har vi også haft en kultur, hvor nogle er blevet junkier - nu snakker vi om 1960'erne og 1970'erne og starten af 1980'erne. Men mit bud vil være, at den kultur ikke længere giver særlig høj mening i forhold til ungdomsliv, fordi det er en kultur, som har mindre og mindre holdbarhed i det samfund, vi er på vej ind i.

Udfordringen bliver at sige: Hvordan håndterer vi den måde, hvorpå hashkulturen indgår i skæbnefællesskaber, i cirkler og designerdrugs på de udsatte kulturer, på hjørnekulturen, på den individuelle side af kulturen.

Mit billede vil selvfølgelig være, at ét er at snakke om misbrug - hvornår det bliver for meget. Men det er ikke det samme som at snakke om, at de forskellige rusmiddelkulturer ikke giver god mening i forhold til en ungdomskultur.

Hvad er forældrenes rolle, og hvilke opgaver bør uddannelsesinstitutionerne påtage sig?

Anne Slej Kristensen (Skole og Samfund):

Jeg har været lidt bekymret for denne dag. Det er sin sag at blive kaldt ekspert. Jeg repræsenterer en forældreforening, og hvornår bliver man ekspert som forældre? Det er en vanskelig sag. Jeg tror først, at jeg kan snakke om det om 20 års tid - om det er lykkedes det projekt, det har været at have børn. Så vil jeg kunne se, hvad der er kommet ud af det.

Forældre skal give masser af kærlighed og have tillid

Som forældre har vi ikke så forfærdelig mange andre muligheder end at elske vores børn over alt på jorden og sørge for at give dem et fundament i tilværelsen, som gør dem stærke nok, som giver dem selvtilid nok til, at de kan modstå ting og sager, som de bliver budt på deres vej - og på den måde slippe gennem tilværelsen uden at komme ud i misbrugsproblemer.

Jeg håber selvfølgelig selv, at jeg har været i stand til at give mine børn sådan et fundament. Mit problem er, at jeg synes, jeg har mine børns tillid. Men kan jeg vide det? Jeg kan godt huske, hvordan det var selv at være ung. Hvor mange ting man trods alt gik rundt og gemte på og ikke fortalte sine forældre.

Jeg tror næsten, det er umuligt at kunne stille de rigtige spørgsmål, så man får afdækket et hundrede procent, hvad det er for nogle ting, børnene går og tumler med. Jeg er nødt til at have tillid til, når jeg sender mine børn ud i den store verden, at de klarer sig - at det har været godt nok, det jeg har gjort.

Uddannelsesinstitutioner skal støtte forældrenetværk

Jeg er sikker på, at en af de ting, som kan støtte os i arbejdet eller omgangen med vores børn og unge er, hvis vi har nogle ligesindede at snakke med - det vil sige andre forældre.

Her mener jeg, at vores uddannelsesinstitutioner kommer ind som et naturligt sted, hvor vi er anbragt i et skæbnefællesskab med nogle, vi sådan set ikke selv har valgt. Men vi er anbragt sammen, fordi vi tilfældigvis har børn cirka på samme alder.

Kan man fra de små klasser - jeg mener, vi skal starte helt tilbage i børnehaveklassen - få skabt et netværk forældre imellem, få skabt en tillid os forældre imellem, hvor vi kan have en åbenhed, når vi mødes, sådan at vi tør snakke om også de svære ting.

Også de svære ting skal diskuteres blandt forældre – f.eks. fester og alkohol

Åbenheden er jo nem nok i de små klasser, hvor det drejer sig om at diskutere børnefødselsdage, sengetider og den slags. Men det er et glimrende fundament at gå videre på, når man siden hen skal til at diskutere med de øvrige forældre: Hvad synes I i grunden er rimeligt, når de unge holder fest? Er det rimeligt, at vi serverer alkohol? Skulle vi ikke hellere lave en aftale om, at der ikke serveres noget for dem? Det kan vel ikke være anderledes, end at de godt kan lære at feste, uden at de nødvendigvis skal være påvirket af noget. Det kunne også være en aftale om, at der ikke holdes fester, f.eks. de såkaldte forældreløse fester. Det er jo også en måde at komme nogle af problemerne til livs.

Forældre-netværk på uddannelsesinstitutioner

Jeg mener bl.a., at Ribe Amt har lavet nogle forsøg, hvor de har haft almindelige forældre ude og støtte andre forældre i at skabe den slags netværk og med stor succes. Hvis jeg ikke tager meget fejl, tror jeg såmænd også, at man har lavet forsøg med den slags både i Norge og Sverige og andre af vores nabolande. Det kan altså godt lykkes at forebygge en del af misbrugsproblemerne ved at etablere et netværk forældrene imellem.

Problemerne opstår sjældent hos de ressourcestærke, men der mener jeg så, at vi som forældre har et medansvar, også over for de knapt så stærke. Hvis vi skaber fundamentet for, at de unge kan omgås, uden at de nødvendigvis indtager rusmidler, har vi en mulighed for at hjælpe de lidt svagere forældre.

Her er det, at uddannelsesinstitutionerne kommer ind. For det er på uddannelsesinstitutionerne, der skal skabes nogle rammer, hvorunder et sådant netværk kan opbygges. De færreste af os har hjem, hvor vi kan mødes forældre til 27 børn, som der jo normalt er i klasserne nu om dage. Derfor er det naturligt, at skolen skaber rum for, at vi kan mødes dér og få snakket om de her alvorlige ting.

Lærere skal kunne opfange misbrugsproblemer

Det er også mit håb, at man kan få uddannede lærere til at kunne opfange nogle af de signaler, som opstår. Det er klart, at hvis den unge møder umotiveret og træt og ukoncentreret, kunne det være tegn på, at der er et misbrugsproblem på vej.

Hvor har man egentlig de største chancer for at opfange de signaler? Det kunne godt være i skolen. Har man et godt og trygt forhold til de lærere, der findes på skolen, er der altså også en mulighed for, at man kan få en ordentlig dialog om tingene dér.

Erfaringer fra ung til ung som arbejdsmetode i forebyggelse og rådgivning

Christoffer Erichsen (Foreningen Stop Volden):

Jeg tror, jeg sidder her, fordi at jeg har arbejdet i syv år mod vold, hvor jeg har været ude blandt andre unge i Danmark og prøvet at få dem til at tage stilling til bl.a., hvordan man skulle løse voldssituationer, hvorfor vold opstår, mobning m.m.

Både ud fra mit eget ungdomsliv og ud fra de syv år ude rundt omkring i landet vil jeg godt fortælle lidt om, hvordan jeg oplever de unges problemer – både omkring vold, alkohol, stoffer og rusmidler.

Folkeskole og forældre har for lidt overskud og viden til at tackle problemerne

For det første oplever jeg, at vi har en folkeskole, som i ringere og ringere grad er i stand til at snakke med de unge om de unges liv. Hvor lærerne ikke har noget overblik eller overskud til at være tæt på de unge - alt for ofte i hvert fald.

Vi har nogle forældre, som har så travlt med at nå deres egne karrieremål og se perfekte ud udadtil med den rigtige bil og det rigtige hus og de rigtige ferier. Man kan sige, at det, det egentlig drejer sig om - det vigtige i familielivet - forsvinder i baggrunden af støjen fra TV-Avisen.

Jeg oplever lidt, at forældrene selvfølgelig gerne vil, og lærerne gerne vil, og samfundet vil jo gerne det bedste for de unge, men er tit ret dårlige til at spørge de unge selv, hvad de unge egentlig gerne vil.

Jeg oplever lidt, at de, som egentlig burde kunne påvirke de unge, ikke rigtig gør det, måske føler sig for usikre, eller hvad ved jeg. Jeg oplever også meget, at et forsøg på at påvirke de her unge - især dem, det går lidt galt for fra starten - ofte bliver til kontrol, som vi hørte om før; fra forældres side, fra SSP, og i den dur: Nå, men hvis du ryger hash, nå, men så skal SSP nok sørge for, at alle voksne rundt om dig godt ved det.

Udstødning er en dårlig løsning

De pæne venner i folkeskoleklassen skal nok udstøde dig, hvis du begynder at blive for langt ude. Det er jo ikke ligefrem de mennesker, der udstøder dig, du kan henvende dig til og sige: Hej, jeg har for resten et problem. Nu kan jeg godt selv se det 2 år senere.

Det ser jeg i hvert fald som en del af problemet. Skolerne skriver hjem og smider ud. Det er vigtigere, at skolen har et godt ry, end om vi får hjulpet den enkelte elev. Ungdomsklubberne giver karantæne og i den dur. På den måde får man rimelig tidligt skubbet nogle unge ret langt ud på sidelinjen, hvor de eneste, de egentlig kan regne med, det er de andre, der er lige så langt ude. Det bliver et fællesskab, som der er blevet talt om tidligere. Det bliver en kultur. Det bliver noget, man næsten vender til en stolthed: Ja, vi ryger fandeme den fede, og det er der ikke nogen andre, der skal blande sig i. Mine forældre fatter ikke en skid. Lærerne fatter ikke en skid, og fuck politiet i øvrigt. - Det bliver meget en modkultur.

Oplysningen tager ikke udgangspunkt i de unge

Hvad er det så, samfundet stiller op med? Man kan sige, at meget af den forebyggelse, der bliver lavet, er baseret på oplysning. F.eks. har vi Det Kriminalpræventive Råd, Voldssekretariatet, det nuværende Udrykningshold, som laver en masse store, flotte kampagner og materialer. Men umiddelbart - har jeg i hvert fald oplevet ude blandt unge - så rykker de sgu ikke ret meget.

De temaer, der er f.eks. i folkeskolen med fokus på rusmidler: Hvis bølgerne virkelig går højt, kommer der en tidligere junkie ud, som er 45 år gammel, og fortæller om sit hårde liv. Det har da sikkert været et spændende besøg ude på denne her folkeskole. Men linken til de unge, relationen, den forsvinder ligesom lidt i tågerne.

Jeg synes, at de unge, som kommer galt på den - den måde, de bliver mødt på, er meget den der udstødelse. Der er ikke særlig mange steder, de kan gå hen, hvor de føler: Nå, men her vil jeg blive mødt åbent. Her vil jeg blive accepteret. Her er der nogen, der vil lytte til mig, som forstår mine levevilkår.

Forkert at fokusere på oplysning og moralisering

Man kan sige, at et eller andet sted har vi fokuseret meget på oplysning og moralisering over for unge. Hvorfor kan de ikke bare lade være med at gøre noget, som er dumt eller forbudt? Det er jo både farligt og livsfarligt og alt muligt. Men det er det jo også at køre for stærkt eller drikke for meget eller gøre mange andre ting.

Men hvor mange, der sidder herinde, har ikke prøvet at køre for stærkt f.eks., selv om man udmærket godt ved, at det både er ulovligt, forbudt, livsfarligt og forkert? Jeg ved ikke, om det er noget, man bare kommer til, eller om det er noget, man tilsidesætter, fordi man mener, der er nogle andre ting, der er vigtigere end loven og fornuften og sikkerheden. Man skal sgu nå frem til det møde, man skal sgu være smart nok til den fest.

Unge skal have redskaber til at stå imod – det handler om værdier

Men jeg synes i hvert fald, at det er værd at tænke over, at oplysning er udmærket, men det kan bestemt ikke stå alene. Det, som jeg tror, der virkelig rykker - det, som jeg har oplevet gennem Stop Volden, der rykker - det er, når man snakker om, hvorfor de her ting sker, hvad det er for nogle holdninger, man sammen med sine venner har til de her ting. Hvad det er for nogle værdier, man sætter højest. Og hvad for nogle redskaber kan man bruge som ung, når man står ude til den fest nytårsaften, og nogen synes, det er smart at sniffe et eller andet. Eller man skal sidde og se video, og nogen synes, at man skal ryge sig skæv for at se video.

De forældre, som ikke kan magte det her, kommer jo ikke ligefrem på de forældremøder, hvor der bliver snakket stop volden, eller hvor der bliver snakket alkoholpolitik, eller hvad ved jeg. De forældre, som har de unge, det går allermest galt for, har sikkert selv haft en dårlig skolegang. Så de holder sig langt væk, hvis de overhovedet kan slippe af sted med det.

De unge, som kommer galt af sted, bliver mødt af nogle behandlere, som ikke rigtig ved, hvordan de skal forholde sig til de her nye stoffer. Hash kan man måske til nød forholde sig til. Jeg ved ikke, hvor effektiv hjælpen er til de unge, der ryger ud i et hashmisbrug.

Men når man snakker speed, ecstasy, coke osv., ved de ikke rigtig, hvad de skal gøre. Det er i hvert fald, hvad jeg har hørt mange gange.

Behandling og støtte i "Back2Life" og "ung til ung"

Der synes jeg, de unge fortjener nogle bedre tilbud. Jeg synes, at hvis man er narkoman, kan man komme i NA (AN??), hvis man er alkoholiker, kan man komme i AA. De samme muligheder burde der være for unge. Men det er der bare ikke.

På den baggrund har jeg været med til sammen med Henrik Rindom, som I kommer til at høre oplæg fra senere, og sammen med en række andre at tage initiativ til en ny organisation, der hedder: "Back2Life", hvor vi vil prøve at lave nogle tilbud til unge både omkring behandling og få videreudviklet det, men også i forhold til, at der skal være nogle ressourcegrupper af unge – ung-til-ung grupper - som åbent kan tage imod unge. Anonymt hvis man gerne vil - hvor unge kan møde hinanden og kan blive et nyt fællesskab. For noget af det, der er svært, hvis man har været på speed eller ecstasy hver weekend i et halvt år f.eks. det er: Hvor skal jeg gå hen? Hvad

skal jeg lave i weekenden? Jeg kan godt holde mig væk en måned, men hvad med om tre måneder, når jeg får lyst til at se nogle af det modsatte køn, eller vennerne bliver ved med at ringe?

Samtidig med at det kan blive en social opbakning til de unge, vil det også være en ret effektiv måde at få lavet noget ny forebyggelse, få lavet noget ny oplysning, få lavet noget ny debat om de her ting på en troværdig måde.

Unge skal hjælpe andre unge

Mange af de ting, vi siger i Stop Volden f.eks., er ikke meget anderledes end det, forældrene siger derhjemme, eller politiet siger, når de holder kurser, eller SSP-lærerne siger. Men jeg tror bare, det siver ind på en anden måde, når det kommer i et andet sprog, og når det kommer fra en anden afsender, som ikke har den samme - sådan på forhånd - interesse i, at du skal opføre dig ordentligt.

På samme måde mener jeg, at en ung-til-ung gruppe omkring stofmisbrug vil have en helt anden troværdighed og vil blive mødt på en helt anden måde og blive lyttet til på en helt anden måde. Det er klart, at unge, som bare selv har været i misbrug og er kommet godt ud af det, er jo ikke behandlere. Render denne her ung-til-ung gruppe, som jeg sidder med i, ind i nogle, som har for tunge problemer til, at det er nok bare at snakke om det, så vil vi trække på "Back2Life" og de professionelle, der sidder i "Back2Life".

På den måde kan de også trække på os, hvis de sidder med nogle unge, som føler sig lidt alene og har brug for noget opbakning - måske bare at snakke med nogen andre, der sidder i samme situation. Så kan de smide dem den vej over til os.

Ønsker samarbejde med amter og kommuner

Men det er klart, at det er et nyt initiativ. Vi har ikke nogen økonomi, vi har brug for noget samarbejde med amter og kommuner, og først og fremmest, vil jeg sige ud fra mine egne erfaringer i Stop Volden, er det ekstremt vigtigt, at vi respekterer det, som de unge selv vil: At de virkelig får det råderum. Hvis det skal være ung til ung, skal det ikke være noget, voksne styrer eller opretter. Som man ser det ude i nogle ungdomsklubber, har man fundet ud af, det er godt med noget ung til ung: Vi skal et billard og en computer, og så skal vi have noget ung til ung ovre i hjørnet, som en eller anden pædagog opretter.

Det skal fandeme være de unge, der selv har lov at bestemme, og faktisk vil de unge i ung-til-ung gruppen stille krav til "Back2Life": Hvis vi skal kunne hjælpe unge over til behandling hos jer, skal behandlingen være god nok. Så skal I lytte til de meldinger, vi kommer med fra miljøerne. Fordi hvis vi står med nogle unge, der ikke rigtig ved, om de tør snakke med en eller anden i en kittel, eller en eller anden, der har en eller andet "doc. et eller andet-titel", skal behandlingen også være god nok, og det skal være det, de unge har brug for - ikke det, systemet har brug for.

Så jeg håber, at man måske kunne få samlet nogle af de ung-til-ung initiativer, der er rundt omkring i landet. Jeg vil meget gerne høre fra folk, hvis der sidder nogle herinde, der allerede har nogle unge, som er interesseret i at gøre noget - og måske via nogle af de erfaringer, jeg har haft fra Stop Volden, prøve at få det organiseret en lille smule. Jeg håber selvfølgelig også, at der er nogen, der vil se med velvilje, når de unge søger nogle penge til det her arbejde.

Der er brug for konkrete tilbud

Jeg tror meget, det drejer sig om at få en lige dialog med de unge. Det skal være en troværdig dialog, og der skal være nogle konkrete muligheder for unge - sådan helt ned i detaljen: Hvor kan jeg være henne, hvor kan jeg gå hen, hvem kan jeg snakke med. Også om søndagen. Også når klubben er lukket. Også hvis jeg ikke lige har det så godt med mine forældre, eller jeg er bange for at blive stemplet som narkoman, hvis jeg går op på socialkontoret. Hvor kan jeg så gå hen?

Min påstand er, at mange af de misbrugskonsulenter, der sidder rundt omkring, ikke er i kontakt med halvdelen af de unge, de skulle være, overhovedet. Jeg så, at der var en oplægsholder, der mente, at hash ikke var så stort problem i folkeskolen. Det, mener jeg, netop er et tegn på, at folk ikke ved, hvad der foregår i folkeskolen. Når jeg holder oplæg, smider jeg tit lærerne udenfor, fordi eleverne ikke tør sige noget, mens lærerne er der. Når lærerne går udenfor, kommer den ene historie efter den anden om, hvem der sælger den fede, og hvad der foregår, og hvor de står og ryger henne nede ved cykelskuret, og hvad ved jeg. De her ting er langt mere udbredt end, hvad pæne almindelige mennesker tror. Selv herinde på Borgen kender jeg folk, der sidder og ryger den fede.

Stop vanetænkningen

Det sidste, jeg vil sige, er, at lige så vel som unge skal have en mulighed for at ændre deres liv - og man aldrig skal sige, det er for sent - kunne man måske også sige, at dem, der arbejder på det her område, og dem, der bevilger penge til det her område, måske også kunne sige: O.k., vi har været meget vanetænkende og bureaukratiske.

Måske var det heller ikke for sent for jer at lave om på jer selv.

Spørgerunde

Støtter de unge sig til stoffer for at få mod og for at hævde sig? Er der behov for oplysningsmateriale til forældre?

Tove Fergo (V): Jeg har et par spørgsmål. Dels til Søren Langager om teorien om, at det er unge, der ønsker at hævde sig. Der vil jeg stille et spørgsmål og forbinde det med Christoffer Erichsens udtalelser, fordi det lyder for mig, som om I siger, at unge ønsker at hævde sig, unge mangler kærlighed, der mangler et værdigrundlag i deres tilværelse. De voksne vil ikke de unge, de får ligesom lov til at passe deres tilværelse - de unge gør så, hvad de vil og forsøger på at klare sig så godt, de nu kan, netop ved at støtte sig til stofferne for at kunne have mod og for at kunne være i centrum og hævde sig. Det vil jeg godt høre: Er det rigtigt forstået?

Til Anne Slej Kristensen: Jeg har mange gange tænkt på, at forældre burde have noget informationsmateriale om, hvad tegn de skal være opmærksomme på med deres børn og unge. Du siger: Vi ved jo ikke, hvordan det går - det er et eksperiment at være forældre. Vi ved heller ikke rigtigt, hvad der foregår - og det skal vi heller ikke altid vide. Men det er klart, forældre er bekymrede, hvis deres børn og unge kommer ud i noget misbrug. Mener du, der er behov for noget oplysningsmateriale målrettet til forældre? Hvad er det for tegn, man skal være opmærksom på med de unge, når de er særlig sløve, særlig sure, særlig et-eller-andet? Kunne man tænke sig, at det kunne være nyttigt sådan, at man kan få øje på problemet, før det måske udvikler sig til at være for sent?

Stofmisbrug kommer ikke af et behov for at hævde sig, men skyldes en individualiseringstvang. Kulturelle mønstre giver behov for forstærkningsprocesser. De unge skal vise, hvem de er.

Søren Langager: Jeg synes, det er en lidt romantisk halvtredser-forestilling om, at jo mere kærlighed, jo bedre går det. Jeg vil godt understrege, at det, jeg prøver på, er at analysere de vilkår, unge i dag er underlagt i samfundet - uanset hvilke forældre og uanset hvilket hjem, de kommer fra. Derfor handler det heller ikke om et ønske om at hævde sig. Jeg brugte netop ordet: individualiseringstvang. De er nødt til at gøre opmærksom på sig selv. Det er det, der er vilkåret.

Derfor mener jeg heller ikke, at det handler om at have noget at støtte sig til. Jeg bruger ordet stimulanser. Det gælder om netop at sige: Hvilke forstærkningsprocesser kan være nyttige i de meget vanskelige vilkår - nemlig hele tiden at skulle gøre opmærksom på sig selv? Derfor er det vigtigt ikke hele tiden at holde fast ved, at man bruger rusmidler på grund af mangler. Der er ligesom den der mangelforestilling: Man har manglet i sin barndom, man har manglet i uddannelse, man har manglet et eller andet. Derfor er man nødt til at substituere eller erstatte manglen med et eller andet, der kan fylde det manglende ud. Man skal omvendt sige: hvad er det for nogle kulturelle mønstre, hvad er det for nogle handle-mønstre, som netop har behov for nogle forstærkningsprocesser?

Det er de nye vilkår, og det har ikke for mig at se så meget med familien at gøre. Det er de vilkår, vi har alle vegne, altså individualisering. Alt skal differentieres, selv undervisningen bliver differentieret, alt bliver forskelliggjort, således at alle unge skal vise netop, hvem de er, og hvad de kan, og netop som individer og ikke som deltagere af en bred ungdomsgruppe.

Dialog frem for oplysningsmateriale.

Anne Slej Kristensen: Jeg ved ikke, om jeg tror, det er specielt hensigtsmæssigt at udarbejde alt for meget oplysningsmateriale til forældrene. Det siger jeg ud fra en baggrund, som ligger lidt op af det, som Christoffer Erichsen også sagde: De svage forældre kommer jo ikke til forældremøderne, og de læser bestemt heller ikke den slags oplysningsmateriale.

Jeg har en meget større tro på dialogen, jeg har en meget større tro på, at det åbne netværk, hvor man tør tale om tingene, er bedre. Vi har selvfølgelig igen problemet med de svage. Men jeg tror, at hvis der er et fundament, har vi også mulighed for at fange flere, end vi gør i dag.

Stofmisbrugere kan være trendsættere. Læg mærke til de unge, der søger opmærksomhed – og sørg for at nogen kan tage sig af dem.

Christoffer Erichsen: Jeg tror altid, unge gerne har villet have opmærksomhed - det tror jeg sådan set ikke er noget nyt. Men det er klart, at der skal mere og mere til, at man får opmærksomhed. Det ser man bl.a. på medie billedet. Det er jo selvfølgelig en rimeligt lille gruppe af unge, som gør det på en ekstrem måde. Det er der sikkert også mange eksperter, der vil sige i dag og prøve at nedtone problemet.

Omvendt vil jeg sige, at den lille gruppe fylder rimeligt meget i alle unges bevidsthed og påvirker meget i forhold til festlivet og tryghed, og hvad der sådan foregår. På den måde kan de godt være rimeligt trendsættende. Især i provinsmiljøer er man lidt blandt de smarte, hvis man er nogle af dem, der tager stoffer.

Jeg mener i hvert fald, at det er vigtigt at lægge mærke til dem, der søger opmærksomheden. Hvilke muligheder har de for at få opmærksomhed? Hvem er det, som er der for dem, når de er ude at prøve de ting af? For det tror jeg ikke, vi kan forhindre, uanset hvor mange foldere eller forbud, vi laver. Hvem er det så, der kan guide dem igennem det, når forældrene ikke er der, og læreren ikke har tid og sidder og drikker kaffe. Hvad er det for nogle voksne mennesker, der er tæt på dem?

Hvornår går unge ind i særlig ungdomskultur – hvornår sker tredelingen?

Karen Klint (S): Det er jo rart at høre om, at vi voksne måske ikke altid er så gode eksperter, som vi går og regner med. Mine spørgsmål til de første tre oplægsholdere går på: Hvornår er det, de unge går ind i den særlige ungdomskultur? Der bliver talt noget om grupper, der bliver talt noget om afstandtagen til de voksne. Der bliver også talt om, at vi voksne ikke har den samme tid til børn, som man måske havde for nogle år siden. Spørgsmålet er konkret: Hvornår burde vi kunne se den gruppedannelse, som I taler om - den tredeling af de unge? Hvor er det, de går hen? Kan vi allerede spotte dem ud i børnehaven, hvor de jo har den første store gruppedannelse, eller er det først, når de er 12 år?

Hvad betyder det for ungdommen og deres gruppedannelser, at de unge har været sat tidligt på institution?

Yvonne Herløv Andersen (CD): Det er til Langager, fordi jeg vil gerne prøve at forstå den ungdomskultur. Jeg synes, det er svært. Nu er jeg jo kommet i bedstemorsalderen, men hvis vi skal gøre noget ved problemet, er jeg nødt til at prøve at forstå, hvad det drejer sig om. Kunne du ikke give mig et bud på, hvad det har betydet for ungdommen i dag, at vi har sat dem på institution meget tidligt, og de sådan set ikke kommer ud af sådan et gruppefællesskab, før de er langt oppe i tyverne. Den ene side forstår jeg godt: Det er den, der gør det rimeligt nemt for politikere og andet godtfolk at manipulere med dem. Men hvad betyder det for dem selv i deres gruppedannelser?

Gruppedannelser starter i 12-13 års-alderen. Institutioner skaber ikke gruppedannelser – de individualiserer.

Søren Langager: Hvornår starter det? I 12-13 års-alderen, hvis jeg skulle give et hurtigt bud. For det er netop der, hvor man i overgangen fra barndom til ungdom ikke længere blot kan lege med de andre, men netop er nødt til at gøre opmærksom på, at man er noget særligt.

For mig at se er det et meningsløst spørgsmål at sige: Hvilken betydning har institutionskulturerne sammenlignet med, hvis de ikke var der. Derfor er spørgsmålet i stedet for: I dag har vi institutionskulturer, hvad betyder det for gruppetænkningen?

Der synes jeg nok, det er værd lige at holde fast i, at det, vi ser i dag, er, at netop institutionerne ikke skaber gruppefællesskaber, men snarere er med til at individualisere. På den måde kan man ikke sige, at institutionerne fremmer gruppedannelser eller klikker eller bander. Tværtimod er de med til at modvirke den form for grupperingsdannelse, som jo netop traditionelt er sket uden for institutionerne, hvis vi snakker om markante grupper.

Christoffer Erichsen: Det er svært at sige, hvornår ungdomskulturen starter. Men man kan da i hvert fald se unge, som tidligere og tidligere begynder at vælge bestemt tøjstil. Jeg har en lillebror, der barberede sig, fra han var 12 år gammel og brugte deodorant, før han havde sved under armene. Så det er klart, at man rimeligt tidligt ude og skal vise, hvem er man er i skolen. Der er da også et vist ræs omkring tøj og mærker, som man kan sige også var der for 10 år siden, men det er måske blevet lidt mere ekstremt. Så hvis man skal vise, at man er voksen og har prøvet det hele, når man er 13-14 år, har man det i hvert fald ikke specielt nemt - det er klart. Hvis man også skal være bedre til det end sine kammerater eller veninder, gør det det ikke meget lettere. På den måde kan jeg da godt forstå, at der - som Søren også talte om - kan være nogle fordele ved at bruge nogle af de her stoffer. At man godt kan se, at der er noget farligt og noget dumt ved det, men der er også noget, der virker. Det gælder jo også doping og mange andre ting i forhold til karriere og succes. Som ung har man jo også en form for karriere, kan man sige.

Hvad kan forældre og lærere gøre for at forhindre misbrug? Hvilket grundlag skal vi give vores børn? Skal lærere og forældre være rollemodeller?

Tove Videbæk (KrF): Et spørgsmål til Christoffer først: Du siger, at de, som bør påvirke de unge, de gør det ikke. Det er jo tilbage til før, de bliver misbrugere, og før jeres projekter osv. Men hvad er det, de kan gøre? Hvad er det, du forestiller dig, at forældre og lærere skal gøre, kan gøre, bør gøre og dermed forhindre misbruget? Hvad er det, du efterlyser?

Til Anne Slej Kristensen: Du siger, at vi må have tillid til, at det grundlag, vi har givet børnene, er godt nok. Hvad vil du foreslå, der er i det grundlag? Hvad består det af, og hvordan leverer man det? Hvordan skal vi give det, og så et sidste spørgsmål til dig: Du taler om, at forældre har en central funktion som rollemodeller, og samtidig siger du også, at vi skal lære de unge mennesker, at de sagtens kan feste og have det sjovt uden at være påvirket af et eller andet. Hvem skal de lære det af? Er det forældrene, der skal fortælle dem om det, eller er det lærerne eller forældrene, der skal vise det - via at være rollemodeller - hvordan man sagtens kan feste og have det sjovt uden at være påvirket af noget?

Hvordan kan man få anonym støtte i små samfund?

Peter H. Markussen (ungdomspanelet): Til Christoffer Erichsen: Det er godt med de her støttegrupper, hvor man kan komme og være anonym. Men i de små samfund, hvor alle kender alle, er det utroligt svært at komme og være anonym og snakke med nogle andre unge - især fordi man jo kender dem alle sammen nede fra bylivet. Hvad havde du forestillet dig, at man kunne gøre der?

De unge skal ikke kriminaliseres på forhånd. Voksne skal turde tale åbent om bl.a. egne alkoholvaner. Unge skal turde stå frem – også i små samfund.

Christoffer Erichsen: Først og fremmest vil jeg sige, at vores projekt ikke kun er tænkt som behandling, men også som forebyggelse. Jeg mener godt, at man kan snakke med unge om stoffer, uden de er på dem.

Jeg tror, det er vigtigt, at forældre og lærere og alle andre voksne mennesker, der er rundt om unge, viser, hvor de selv står - men på en måde, hvor man ikke fordømmer de unge på forhånd. Hvis man kriminaliserer de unge på forhånd eller viser, at man vil skære hånden af dem, hvis de kommer og fortæller, at de har prøvet det ene eller det andet, ved man i hvert fald, at man bliver den sidste, der får det at vide frivilligt, hvis der er problemer.

Jeg tror, det er vigtigt at snakke om nogle af de ting, som kan få unge til at tage stoffer. Hvorfor er svært at være ung? Men det er klart, at det kræver både tid og energi at få sådan et forhold til sine børn eller sine elever eller dem, der kommer nede i ungdomsklubben eller i fodboldklubben. Det kræver, at man tør tale om de her ting. Det kræver, at man måske også tør være mere til stede selv. Hvorfor er det, at man ikke selv kan gå til julefrokost uden at få en kæmpebrandert på? Hvorfor er det, at man er genert, når man skal på date, eller hvad ved jeg? Hvorfor er det, at man skal imponere sine venner med sin bil eller andet? Hvis man selv tør være ærlig om sine egne ting, kunne det være, at de unge også ville være lidt mere ærlige.

Jeg tror også, at unge har brug for at være i fred, ikke at blive overvåget alle steder. Der synes jeg godt, at det kan gå lidt hen og blive et borgerværn, der skal holde øje med de unge, hvad de nu laver, især i små samfund.

Peter, du var inde på det med de lokale samfund, og hvad der sker nede i byen. Du har fuldstændig ret, at det gør det selvfølgelig meget sværere, end hvis det kun var en ting, der skulle være her i København eller i nogle af de andre storbyer. Men som jeg ser det, kender dem, der tager stoffer, godt hinanden i forvejen. Hvis der f.eks. sidder nogle unge, som allerede har taget skridtet og siger: Jeg har været på ecstasy for et år siden, og nu er jeg kommet rimeligt godt ud af det, og det går bedre, og jeg vil gerne prøve at bruge mine erfaringer til noget positivt.

Så kunne jeg godt forestille mig, at der var nogle af vennerne til den person, som ville turde gå med til sådan et møde. Fordi ”vi kender godt Peter, og han vil gerne have, vi kommer derned lige og siger hej og lige hører, hvad det går ud på”. På den måde kunne jeg godt forestille mig, at det får sådan en sneboldeffekt, at man via nogle, man kender, godt tør komme.

Men du har fuldstændig ret. Det der med at gå ud offentligt og sige: Jeg har været på stoffer. Det kan være meget svært for mange. Men jeg tror, det er nødvendigt, hvis man vil videre - at man erkender, at o.k., jeg har haft nogle problemer, og det er der ikke nogen grund til at skamme sig over. Også selv om der skulle være en mormor et eller andet sted eller en arbejdsgiver, der lige pludselig ser lidt anderledes på en. Så må de leve med det.

Forældre skal vise tillid og kærlighed – også selvom de unge begår dumheder. Der er forskel på at drikke sig fuld hver weekend og at drikke til et godt måltid mad.

Anne Slej Kristensen: Hvad kan forældre gøre for at skabe grundlaget? Jeg nævnte, at noget af det vigtigste var selvfølgelig at elske sine børn betingelsesløst, men også at lade dem vide, at det er det, man gør. Der kommer jeg også til at give Christoffer ret i, at selvfølgelig skal de begå dumheder. Det kan ikke undgås, når man vokser op. Man skal afprøve tingene, og det skal helst ikke få konsekvenser i den kærlighed, der nu skal vises.

Derudover mener jeg, det er meget vigtigt, at vi som forældre kommer frem med vores holdninger til ting og sager, at vi får helt tydeligt givet udtryk for, at det er nu vores holdning - at rusmidler er af det onde, det skulle man helst undgå osv. osv. Vel vidende, at de selvfølgelig bliver tilbudt det rundt omkring, hvor de kommer frem. Der kommer så den næste del af tilliden, nemlig at man har tillid til, at de er i stand til at modstå de tilbud, de får.

Med hensyn til at være rollemodeller og kunne feste uden at indtage forskellige former for rusmidler. Ja, det kan man selvfølgelig ideelt set sige, at det burde vi selvfølgelig leve op til. Men på den anden side er der meget stor forskel på at være skide fuld og på rulleskøjter, for at sige det mildt, hver eneste weekend, som mange af de unge har som kultur, og så det at holde en fest engang imellem og selvfølgelig indtage de alkoholiske drikke, som vi alle sammen synes følger naturligt med til et godt måltid mad. Der er en meget stor forskel, og det er også en af de holdninger, som jeg synes, det er vigtigt at give videre til de unge.

Lægger Back2Life op til dialog mellem unge og forældre?

Christine Bøgh (ungdomspanelet): Til Christoffer: Jeg vil gerne høre om projektet "Back2Life". Har I tænkt jer at arbejde på at skabe en dialog mellem de unge og forældrene, eller er det besluttet af de unge, I kun går efter?

Oplagt at skabe dialog mellem unge og forældre – men det er ikke fastlagt endnu, hvordan Back2Life skal arbejde

Christoffer Erichsen: Nu er det et meget nyt projekt, så det er faktisk noget af det, vi ikke har nået at tale om. Men det er da selvfølgelig oplagt at prøve at få forældrene med. Min erfaring fra Stop Volden er, at der er så mange vinkler, man kan tage med i sådan noget arbejde, så hvis man skal nå alt og alle, kommer man ikke til at gøre det særlig grundigt.

Men det er selvfølgelig op til de unge, som sidder med. Nu er det ikke mig, der er eneheriker, så det er lidt op til dem, hvor de synes, at man kan få gennemslagskraft. Mange af de unge, som jeg oplever falder igennem i misbrug, har i forvejen et dårligt forhold til deres forældre. Det kunne man selvfølgelig godt ønske sig var bedre, men det kræver især noget fra forældrene.

Rusmidlerne og deres virkning

Oplægsholdere:

Svend Sabroe, Socialmedicinsk Institut, Århus Universitet

Mogens Nygaard Christoffersen, Socialforskningsinstituttet

Henrik Rindom, Hvidovre Hospital

Europæisk skoleprojekt om alkohol og andre stoffer

Svend Sabroe (Socialmedicinsk Institut, Århus Universitet):

I det skriftlige oplæg, jeg har sendt frem, har jeg præsenteret nogle tal fra en stor europæisk undersøgelse om rusmiddelforbruget blandt skoleelever i 15-års-alderen. Vi kalder den "ESPAD-undersøgelsen", og det betyder europæisk skoleprojekt om alkohol og andre stoffer.

Undersøgelsen blev foretaget første gang i 1995, hvor 70.000 skoleelever fra 26 lande besvarede vores spørgsmål, heraf var de 2.000 fra Danmark. I 1999 gentog vi undersøgelsen. Denne gang var der 100.000 deltagende unge i hele Europa fra 30 lande, og det er fra den sidste - de mest aktuelle tal - jeg vil forsøge at præsentere tal i dag fra Danmark. For 1995 vil jeg drage sammenligningerne ud i Europa for at sætte de danske tal i relief.

Alkohol er det mest udbredte rusmiddel

I mit oplæg har jeg valgt at koncentrere mig om det mest udbredte rusmiddel, nemlig alkohol. Jeg vil selvfølgelig også se på associationen mellem brug og misbrug eller overforbrug af alkohol og erfaringerne med andre rusmidler, som f.eks. ecstasy, som jo er meget i fokus i dagens høring.

Jeg vil se på tre mål for alkoholforbrug, dels alkoholdebutalderen, dels hyppigheden af forbruget og endelig på overforbruget.

Danmark har laveste alkoholdebutalder i Europa – debutalderen er faldende

Først om alkoholdebuten: I 1995, da vi foretog den første undersøgelse, var alkoholdebutalderen i Danmark den laveste i de 26 lande, der deltog i undersøgelsen. Det vil sige, skoleelever i 15-års-alderen i Danmark er dem, der debuterede tidligst. Det viser jeg i tabel 1 i det materiale, jeg har sendt rundt.

Fra 1995-1999, altså de sidste 4-5 år, er debutalderen for alkoholindtagelse faldet yderligere her i Danmark. For drenge er faldet statistisk signifikant, og nu har næsten 50 pct. af drengene drukket deres første øl, inden de bliver 12 år. For pigerne er debutalderen også faldet, og nu har 55 pct. af pigerne drukket deres første øl, inden de bliver 13 år.

Danske skoleelever drikker hyppigere end andre europæiske unge

Det andet mål er drikkehyppigheden: I 1995 var unge skoleelever i Danmark i 15-års-alderen dem, der hyppigst drak alkohol, når vi sammenligner med de 26 lande, der indgik i undersøgelsen. Det viser jeg i tabel 2 i materialet.

Fra 1995-1999 var hyppigheden af alkoholindtagelse blandt danske skoleelever steget yderligere. Stigningen var statistisk signifikant for både drengenes og pigernes vedkommende.

Hvis man ser på, hvor stor en andel, der havde drukket mere end 6 gange den sidste måned, det vil sige mere end en gang om ugen, var det for drengenes vedkommende 40 pct. og for pigernes vedkommende 27 pct. Det er altså den andel, der drikker alkohol mere end en gang om ugen i denne aldersgruppe.

I det skriftlige oplæg har jeg sammenholdt hyppigheden af alkoholforbruget med rusmiddelvanerne i øvrigt, og det kan selvfølgelig ikke overraske, at dem, der har drukket alkohol hyppigst, også er dem, der hyppigst havde et overforbrug af alkohol - altså var fulde.

F.eks. havde 67 pct. af dem, der har drukket alkohol mere end 10 gange den sidste måned, også være fulde mere end 10 gange det sidste år - og her der taler vi altså om unge i 15-års-alderen i 9. Klasse - det vil sige ca. en gang om måneden.

Hyppigt forbrug af alkohol øger risikoen for også at have prøvet ecstasy

Det er også i den gruppe, der drak alkohol mere end 10 gange om måneden, vi finder den største procentdel, der har prøvet ecstasy. Det er otte pct. i den gruppe, der har prøvet ecstasy, og det tal skal selvfølgelig sammenlignes med, at det er unge i 9. klasse, hvor forbruget af ecstasy eller dem, der eksperimenterer med det, er ganske få. Det er kun få procent i hele gruppen som sådan. Det vil sige, den gruppe, der har et hyppigt forbrug, har ca. fire gange så stor risiko for også at have prøvet ecstasy.

Det sidste, jeg vil komme ind på, er overforbrug. Ved det forstår jeg, at man har været fuld, eller de unge har drukket mere end seks genstande i løbet af en aften.

I undersøgelsen i 1995 var danske skoleelever i 15-års-alderen blandt de skoleelever i Europa, der hyppigst og tidligst drak sig fulde, det er det, jeg viser i tabel 4 i det omdelte materiale.

Meget få unge har ikke været fulde, inden de forlader folkeskolen

Udviklingen i Danmark i slutningen af 1990'erne, det vil sige de sidste fem år, er, at andelen af unge i 9. klasse, der endnu ikke har været fulde, er faldet. Det vil sige, der er nu meget få unge i Danmark, der ikke havde været fulde, inden de forlader folkeskolen.

En anden måde at beskrive det på er at se, hvor hyppigt de unge har været fulde, og det viser sig, at i 1999, altså fra 1995-1999, der har ca. 1/3 flere af de unge været fulde mere end 20 gange det sidste år. Det er en stigning, der også er signifikant.

Det sidste, jeg viser i det skriftlige oplæg, er sammenhængen mellem hyppigheden af at have et overforbrug og også have en tidlig debut med hensyn til overforbrug, altså tidligere at have været fuld. Her er der flere, der har været fulde inden 13-års-alderen. I tabellerne kan man se direkte, hvor stor procentandel det er. Man kan også udtrykke det på en anden måde i de absolutte procenter - man kan se på, hvor stor en risikoøgning, der er. Her vil jeg igen tage ecstasy frem, for det er jo det, der meget er i fokus i dag.

De, der har været fulde første gang, inden de blev 13 år, har 5-9 gange så stor risiko for også at have prøvet ecstasy, inden de går ud af 9. klasse. Den samme gruppe igen, de, der har været fulde, inden de blev 13 år, har 4-9 gange så stor risiko for at have prøvet amfetamin, inden de går ud af 9. klasse.

Undersøgelse kan hjælpe til at identificere unge i risikogruppen

Jeg har her sammenholdt nogle alkoholforbrugsmål med brug af rusmidler, og jeg er selvfølgelig nødt til at understrege, at dette er en undersøgelse, hvor man går ind på et bestemt tidspunkt og spørger om udfaldet af de

to ting. Det siger selvfølgelig ikke noget absolut om årsagssammenhængen. Det vil sige, at det er ikke givet, at det, at de begynder at drikke sig fulde tidligt, altså i 12-års-alderen, også er årsagen til, at i den gruppe er der flere, der har eksperimenteret med ecstasy, når de går i 9. klasse. Så man kan ikke sige, at selv om vi får udsat debutalderen, kan vi også klare rusproblemerne.

Det, vi kan bruge denne her undersøgelse til, er at identificere en mindre gruppe af unge, der er i større risiko for, når de kommer op i 9. klasse, at eksperimentere med de stærkere stoffer.

Risikofaktorer i barndommen - langtidsvirkninger af forældres misbrug

Mogens Nygaard Christoffersen (Socialforskningsinstituttet):

Jeg vil forsøge at belyse spørgsmålet: Hvilken rolle spiller arv og miljø for brugen af rusmidler? Er der en social dimension på brugen af rusmidler? I nogle af mine undersøgelser af børn og unges livsforløb er jeg kommet i berøring med ikke blot unges misbrugsproblemer, men har også set på konsekvenserne af forældrenes misbrug.

Når man skal undersøge langtidsvirkninger af belastninger i barndommen, er det nødvendigt med forløbsundersøgelser, hvor man følger det enkelte barn igennem et længere tidsrum.

For nærmere at kunne belyse barndommens risikoforhold valgte vi i en undersøgelse at følge én generation af børn, som var født i 1966, og så følge dem, frem til de blev 27 år. Undersøgelsen baserer sig her alene på de tilgængelige registre og kom således til at omfatte 84.000 børn, der blev født i 1966, samt deres forældre.

Materialet giver ikke nogen mulighed for at undersøge alkoholisme blandt de unge - kun blandt forældrene. Men der er mulighed for at belyse, hvem der går hen og bliver narkomaner, og om de haft nogle andre opvækstbetingelser end deres jævnaldrende.

Det kan også af forebyggelsesmæssige grunde være interessant at se, om der er nogen forskelle i opvækstbetingelserne, så man måske eventuelt ad denne vej kan mindske unges selvdestruktive adfærd.

Barndom med vold, misbrug, kriminalitet eller anbringelse uden for hjemmet øger risikoen for at blive stofmisbruger

Resultaterne af undersøgelsen viser, at risikoen for udvikling af narkomani er særlig stor i de familier, der er præget af vold, misbrug og kriminalitet. Det viser analysen af de 172 narkomaner fra fødselsårgangen 1966.

De børn og unge, der på et tidspunkt i løbet af deres barndom og ungdom er blevet indlagt på et hospital som følge af vold, er særligt udsatte for senere at blive narkomaner, eller de familier, hvor faderen eller moderen har fået en dom for vold, eller hvor moderen er indlagt på en hospitalsafdeling som følge af vold.

De mest udsatte børn er imidlertid dem, der er blevet anbragt uden for hjemmet. Disse børn har omkring 6-12 gange større risiko for at blive narkomaner, end de børn og unge, som ikke blev anbragt uden for hjemmet.

Disse resultater understøtter en teori om, at narkomani først og fremmest er socialt tillært og et historisk-kulturelt fænomen, der især rammer de børn og unge, der er blevet massivt underkøbt i deres barndom. Der har sandsynligvis været tale om en forhøjet risiko for seksuel og fysisk mishandling af de børn og unge, der senere blev narkomaner. Anbringelsen på en døgninstitution kan ydermere tænkes at bringe de unge ind i et miljø, der øger risikoen yderligere.

Ressourcestærke mødre giver børn modstandskraft

I den danske forløbsundersøgelse af langtidsvirkningerne finder man således på den ene side, at børn med udviklet narkomani delvis kan forklares med en relativ hyppig forekomst af alkoholisme blandt forældrene. Men også andre former for selvdestruktiv adfærd blandt forældrene - så som selvmordsforsøg - forøger risikoen for, at børnene senere ødelægger sig selv. Derimod synes moderens ressourcer, f.eks. i kraft af et arbejde og en erhvervsuddannelse at give børnene en modstandskraft på trods af dårlige odds i øvrigt.

Der er altså god grund til at skaffe sig viden om, hvordan man kan mindske antallet af unge misbrugere, også fordi disse unge om nogle få år selv bliver forældre.

Den sociale arv

Hvis vi overfører undersøgelsens resultater til i dag, må vi regne med, at der hvert år kommer 2.300 børn til, hvor én eller begge forældre har et alkoholmisbrug. Undersøgelsen viser, at forældrenes alkoholmisbrug og narkotikaafhængighed synes at påvirke flere aspekter af børnenes tilværelse. Man kan således konstatere en overdødelighed, inden børnene bliver 27 år, en overhyppighed af selvdestruktive adfærdsformer såsom selvmordsforsøg og narkomani blandt børn af alkoholiserede forældre. Der er endvidere en overhyppighed af voldskriminalitet og pådømte sædelighedsforbrydelser, f.eks. voldtægter, blandt børn af mødre, der er alkoholikere eller narkomaner. Indlæggelse af børn og unge som følge af psykiske lidelser ses endvidere relativt hyppigt i disse tilfælde.

For mig er der altså ikke tvivl om, at der også er et element af social arv i unges brug af narkotika og anden selvdestruktiv adfærd.

Rusmidlernes biologiske virkning

Henrik Rindom (Hvidovre Hospital):

Jeg skal fortælle lidt om rusmidlernes biologiske virkning, og der vil jeg egentlig godt tage udgangspunkt i den lille historie, som måske nogle af jer har hørt før. I skal nu forestille jer, at det er søndag aften, at klokken er 23, og jeg har lige set søndagsfilmen på TV 3, og stadig med skrækken siddende i kroppen rækker jeg ud efter mine 20 Prince Light, der ligger på bordet foran mig. For jeg skal nu lige have min sidste smøg, inden jeg skal i seng og sove.

Til min rædsel må jeg konstatere, at pakken er tom. Efter en hurtig afsøgning i lejligheden må jeg konstatere, at der er rent faktisk slet ingen cigaretter i lejligheden, og efter således at have siddet inde en hel dag tager det mig ikke lang tid at overbevise mig selv om, at en lille aftentur nu ikke er af det værste. Derfor finder jeg hurtigt mit overtøj og kommer ud i byen for at finde den nærmeste døgnkiosk, så jeg kan få mine 20 Prince Light og min sidste smøg, inden jeg går i seng og sover.

Rusmidler skaber psykisk afhængighed

Jeg vil godt pointere her, at den adfærd har jeg aldrig udvist, når det drejer sig om bananer, og det er netop hele pointen ved rusmidler: Når vi bruger dem i en vis mængde, over en vis tid, er de i stand til at gå ind og påvirke nogle særlige centre i vores hjerne, så vi dermed bliver psykisk afhængige af rusmidlerne. Vores adfærd ændrer sig på en sådan måde, at vi prioriterer for rusmidler langt højere end en lang række andre dagligdags gøremål.

Så er det for øvrigt fuldstændig ligeegyldigt, om det er nikotinet i cigaretterne, vi bliver afhængige af, om det er alkoholen, om det er heroinet, amfetaminet, ecstasyen, om det er de sovetabletter, vores læge så venligt udskriver til os af benzodiazepintypen, eller om det er ketogantabletterne, som vi også så venligt får af vores læge, fordi vi har ondt i ryggen.

Fælles for alle disse stoffer er, at de påvirker et særligt område i hjernen, som vi kalder belønningscentret. Når de har påvirket os der, bringer de os i en behagelig tilstand, og bliver vi ved med forbruget over tid, vil vi efterhånden blive psykisk afhængige.

Rusmidler påvirker hjernens belønningscenter

Det interessante spørgsmål er: Hvad er naturens mening med dette belønningscenter, hvad er naturens mening med at udstyre os med et område, som kan gøre os afhængige? Det kræver nok en lidt dybere forståelse i generelt, hvordan hjernen virker. Men lad mig korte det ned til at sige, at dette område af hjernen har givetvis noget at gøre med den meget primitive driftsfunktion, der hedder, at jeg er psykisk afhængig af mad.

Meget peger på, at rusmidlerne griber ind i den psykiske funktion, som jeg er udstyret med fra naturens side, som gør, at jeg rent faktisk også er afhængig af bananer. Der sker jo nemlig det, at som tiden går, uden at jeg får noget at spise, bliver jeg mere og mere ukoncentreret om at kunne beskæftige mig med noget som helst andet end at finde ud af, hvor får jeg noget at spise. Jeg bliver samtidig mere og mere ligeglad med, hvad det er, jeg får at spise, bare jeg får noget at spise. Min adfærd kommer i det hele taget til i høj grad at ligne den adfærd, vi kender hos alkoholikeren, der tilsidesætter sit gode helbred, sin gode stilling, sin velfungerende familie til fordel for at få tilfredsstillet sin alkoholafhængighed.

Det er fuldstændig den samme adfærd, vi udviser, når der er gået to-tre dage, uden at vi har fået noget at spise. Hvis der vitterligt var gået tre dage, uden at jeg havde fået mad, ville jeg være klar til at "buste" enhver

bagerforretning, jeg kom forbi, hvor der lugtede af frisk brød. Det er de samme mekanismer, som disse rusmidler er i stand til at aktivere.

Hvad er det så belønningssystemet gør? Det gør, at når vi endelig får noget at spise, så bliver vi belønnet med en psykisk afslappethed, et psykisk velvære, en psykisk veltilpashed, der gør, at vi nu lige pludselig kan koncentrere os om alt muligt andet. Det er det samme, rusmidlerne går ind og gør i belønningssystemet. De fremkalder nu bare 10, 100, måske 1000 gange kraftigere den samme velvære, den samme afslappethed, den samme veltilpashed.

Intellektet kan hjælpe os ud af afhængigheden

Når vi først er underlagt de kræfter, er det altså ikke gjort alene med gode hensigter. Nej, vi må gøre os klart, at når vi er blevet psykisk afhængige af rusmidlerne, er det meget stærke basale driftsmekanismer, vi er oppe imod.

Heldigvis er det jo sådan, at der oven på disse driftsfunktioner ligger hele vores store intellekt, og det er med vores intellekt, at vi er i stand til at modificere de signaler og de impulser, der kommer fra belønningssystemet. Det er derfor, at vi rent faktisk er i stand til, selv om vi er afhængige, at komme ud af et afhængighedsforhold.

Spørgerunde

Er det mere en frygt for fremtiden, end det er arv og miljø, der spiller ind, når unge vælger designerdrugs?

Karen Klint (S): Til Mogens Nygård Christoffersen, vedrørende arv og miljø: Det overrasker ikke sådan en halvgammel kone som mig, at arv og miljø spiller ind, men mit spørgsmål går på, hvilken arv og miljø er det, der får de unge til at skifte fra noget af det, man kan kalde selvmedicinering - altså det, der hjælper til at overleve det, man har været udsat for - og går på designerdrug. Er det arv og miljø, der spiller ind dér? For vi hører jo også nogen sige, at det er meget nutidigt og måske endda fremtiden, der spiller ind, når man vælger det til. Er det mere en frygt for fremtiden, end det er arv og miljø, der spiller ind?

Hvordan øger anbringelse på døgninstitution risikoen for at blive stofmisbruger?

Tove Videbæk (KrF): Det er også til Mogens Nygård Christoffersen: Du sagde, at anbringelse i døgninstitution øger risikoen for at blive misbruger. Det vil jeg da gerne høre en lille smule mere om. For hvis det er rigtigt, er der da noget i hele vores sociale politik, vi er nødt til at tage op og få overvejet om igen.

Forløbsundersøgelse siger ikke noget om overgang til designerdrugs. Selvom der tages højde for, at det er forskellige typer unge, der anbringes i døgnpleje og familiepleje, er unge på døgninstitution mere udsatte. Sammenhængen mellem døgnpleje og kriminalitet/misbrug burde undersøges yderligere.

Mogens Nygård Christoffersen: Jeg kan ikke sige noget om overgangen til designerdrug ud fra min undersøgelse. Det ved jeg simpelt hen ikke noget om. Jeg har kun set på de børn og unge, som var blevet indlagt på en hospitalsafdeling og i den forbindelse har fået en diagnose omkring narkotika. Dét er ikke specificeret ud i Landspatientregistret. Så jeg kan slet ikke svare på det.

Med hensyn til døgninstitutioner kan jeg bare konstatere, at der er en overhyppighed blandt de børn og unge, som er blevet anbragt på en døgninstitution, sammenlignet med dem, som er blevet anbragt i familiepleje. De, som arbejder inden for området, siger, at der jo også er forskel på dem, der bliver anbragt på døgninstitution, og dem, der bliver anbragt i familiepleje. Men selv om jeg prøver at tage højde for de forskelle, der kunne være, synes der alligevel at være en overrisiko for dem, der bliver anbragt på døgninstitution - både med hensyn til at lære kriminalitet, men også med hensyn til at lære at bruge hårde stoffer.

Måske skulle man undersøge nærmere, hvori de sociale processer foregår. For det er muligt, at når man anbringer unge kriminelle sammen, gør det, at de kan lære hinanden disse ting. Det er i hvert fald en hypotese, der er værd at undersøge nærmere.

Ingen overgang fra hash til designerdrugs – det bruges af forskellige typer unge.

Henrik Rindom: Jeg ville egentlig godt supplere med overgang fra hash til ecstasy. Hvis vi ser på dem, som er egentlige misbrugere af de forskellige stoffer her, tror jeg ikke, der er nogen overgang fra hash til ecstasy som sådan. Det er min erfaring, at de unge, som er til ecstasy, er en særlig gruppe af unge, og den gruppe af unge, som er primært til hash, og som ryger hash dagligt, er en anden gruppe end dem, der primært er til ecstasy. For de unge, som primært ryger hash 1-2 g om dagen, er unge, som har brug for at slappe af over for en stressende tilværelse, hvorimod de unge, der er hovedsageligt til ecstasy og har et misbrug dér, er unge med gang i. De skal ud at fyre den af og fucke det hele.

Vil nogle børn prale med druk i en spørgeskemaundersøgelse og andre, fx sydeuropæiske børn, være tilbageholdende?

Tove Fergo (V): Jeg vil godt sige tak til Henrik Rindom for den meget illustrative måde at forklare os om rusmidlernes virkning. Det synes jeg var en meget dejlig, klar måde. Det skal du have tak for.

Men jeg vil egentlig spørge til Svend Sabroes undersøgelse af forbruget. Så vidt jeg forstår, er det en spørgeskema undersøgelse. Det vil sige, man har uddelt spørgeskemaer til en masse unge mennesker og børn i skolerne, og de har så selv skullet sidde og sætte krydser om, hvor meget de har drukket, og hvornår de har drukket. Det, jeg godt vil spørge om, er troværdigheden af en sådan undersøgelse - altså den videnskabelige validitet af undersøgelsen.

Vi ved jo godt - selv om vi nu har hørt fra Christoffer tidligere - at de ikke fortæller noget. Men når de sidder dér og skal udfylde et anonymt skema, kunne man så ikke forestille sig, at de måske følte, at de kunne godt tillade sig sådan at give den hele armen? Og omvendt: Kunne man ikke forestille sig, at unge mennesker i det sydlige Europa, i den katolske del af Europa, er mere tilbageholdende med at skrive noget om, hvad de har drukket, og hvad de ikke har drukket, sådan at vi i virkeligheden enten ikke får et rigtigt billede af, hvor meget danske unge drikker, eller et falsk billede af, hvor meget unge drikker i de katolske lande?

Hvilke erfaringer har Svend Sabroe og Mogens Nygård i øvrigt? Hvis unge ikke er afhængige, når de bliver 18 år, er der så mindre risiko for en misbrugskarriere? Kan man erstatte et misbrug med noget andet, der giver samme behovstilfredsstillelse?

Yvonne Herløv Andersen (CD): Først til Svend Sabroe og så Mogens Nygård: Har I nogen erfaringer fra jeres arbejde i øvrigt. Fordi aldersgruppen her er for ung, den vi fik beskrevet først.

Da jeg var til noget, der hedder "The World Drug Summit" i Washington - diskuterede vi også indgående de her spørgsmål. Men der kom en tese frem om, at hvis man kunne holde de unge fra at blive afhængige inden det fyldte 18. år, var der en langt mindre chance for, at de ville påbegynde en karriere. Det kunne jeg godt tænke mig at vide noget om.

Og det andet spørgsmål var til Henrik Rindom. Jeg er glad for, du tager tobakken med. Hvis man kunne få folk til at forstå den sammenhæng - også fordi man er dybt afhængig, sådan er det jo. Men det er jo ligesom om, at det har været mere accepteret.

Den behovstilfredsstillelse, man får - jeg ved ikke, om det er den, der udløser endorfiner. Hvis det er det, er det af samme grund, som egern samler agern. Det har altid undret mig, men så fik jeg den forklaring, så kunne jeg bedre forstå, hvorfor den påtog sig alt det mas.

Men hvis man nu følger den tankegang: Er det, man skal, så at erstatte det her med noget andet, der giver den samme behovstilfredsstillelse?

Snydespørgsmål i skemaer og kvalitative tilbagemeldinger fra lærere viser, at undersøgelse blandt europæiske skoleelever er valid. Når man sammenligner på tværs af landegrænser skal se på markante forskelle.

Svend Sabroe: Det første spørgsmål omkring validiteten af de undersøgelser her: Det er jo klart, det er noget, der bekymrer os meget, specielt når jeg lægger de her procenttal så bombastisk frem. Det er, fordi vi kun har fem minutter. Vi fik omhyggeligt besked om, at vi skulle ikke komme kun med alle de dér mange forbehold, som jeg sagtens kan give en masse af. Men når jeg alligevel fremlægger dem rimeligt bombastisk, er det selvfølgelig, fordi vi har forsøgt i den her undersøgelse at arbejde med spørgeskemaer, som vi mener er valideret så godt, som det nu kan lade sig gøre.

Undervejs har der jo været lavet mange forsøg på at validere og se, om de unge nu virkelig svarer det forbrug, de har - om de over- eller underrapporterer.

I sådan et spørgeskema har vi f.eks. det, vi kalder snydespørgsmål, hvor vi spørger til forskellige stoffer, som slet ikke eksisterer. Der er det jo spændende at se, hvor mange af eleverne der så bruger dem. Det er en indikator for, om nogle bare sætter kryds ved det hele eller ikke gør. I den danske undersøgelse var der faktisk ingen, der brugte snydestoffer. Der er nogle af de andre lande, hvor der er en større andel, der gør det.

Vi har også - samtidig med at vi indhenter de her spørgsmål - et spørgeskema ude ved klasselærerne, der står for undersøgelsen. De giver også deres vurdering af, om der har været ro i klassen, og kommer også med nogle kvalitative udsagn. Det, der går igen, er, at lærerne synes, at eleverne tager det utroligt seriøst. Det er nærmest som en terminsprøve, er der nogle, der siger. De synes virkelig, at det er interessant, at der er nogen, der gider beskæftige sig med dem. Det tager 35 minutter at udfylde det skema, hvor de kan få lov til at fortælle ting, som de normalt ikke får lov til at fortælle.

Når vi analyserer, kigger vi også på tværs og ser, om det er én bestemt klasse, der giver anledning til det totale forbrug - og det er det ikke. Forbruget er sådan jævnt fordelt ud over landet, ud over klasserne. Procenttallene kommer ikke bare fra ét bestemt sted.

I Island er undersøgelsen anonym. Det er vores også her i Danmark. Men i den samme måned var der nogle fra det psykologiske institut i Reykjavik, der også havde stillet de samme spørgsmål - der havde de bare bedt om elevernes CPR-numre. Det var jo en enestående lejlighed til at se, hvad sker der med de unge, når de får et spørgeskema, hvor de bliver spurgt om de her ting, hvor de skal sige, hvem de er, og give deres CPR-nummer, og i vores undersøgelse, hvor det er anonymt. Når vi sammenligner resultaterne fra de to undersøgelser, var procentandelen, der havde erfaring med hash - der brugte det daglig - præcis det samme. Det vil sige, at der er forskellige måder, hvor man kan vurdere validiteten - og det siger så ikke, at de procenttal er præcis sande. Jeg er da også helt sikker på, at der kan godt være usikkerhed på det. Men den tendens, der er i det - når vi spørger på den samme måde i 95 til 99 og ser en stigning - gør også, at jeg mener, vi kan tro på, at der er en reel stigning.

Det sidste, med at sammenligne på tværs af landegrænser: Det mener jeg bestemt også, man skal være meget omhyggelig med. Det skriver vi også i vores rapporter - de dér sammenligninger mellem Italien og danske unges forbrug. Det er kun de store forskelle, man skal lægge stor vægt på. Hvis der er 1 pct. eller 2 pct. forskel på forbruget i Danmark og Litauen, skal man ikke lægge for stor vægt på det.

Forskellene er så store i forhold til de danske unge - i virkeligheden de nordiske unge, vil jeg sige; også de finske unge er det samme - så jeg tror ikke, vi bare kan sige, at det er, fordi de danske unge svarer mere åbenhjertigt på det her. Jeg er overbevist om, at de også har et større forbrug end i mange af de andre lande.

Manglende selvværd bunder måske i forskellige ydmygende og krænkende behandlinger, som har stået på siden den tidlige barndom.

Mogens Nygård Christoffersen: Det var spørgsmålet om, hvilken alder de her forhold indtræder i. Det har jeg lidt svært ved at svare på ud fra min undersøgelse. Men der synes at være det fælles billede, at de unge, som optræder som narkomaner i undersøgelsen, har nogenlunde den samme opvækstprofil som de unge, som i øvrigt forsøger selvmord, og som bliver indlagt på en hospitalsafdeling. Hvis man skal sige det kort, er den fortolkning, som jeg selv giver af resultaterne, at det manglende selvværd måske bunder i, at de har været udsat for forskellige ydmygende og krænkende behandlinger især fra deres allernærmeste og det sociale fællesskab, de i øvrigt indgår i. Jeg mener, at det er nogle processer, som har stået på i meget lang tid, og som måske er startet meget tidligt i deres barndom.

Ethvert stof, der aktiverer belønningsområdet i hjernen, har en tendens til at blive et rusmiddel – derfor kan vi ikke finde erstatningsstoffer. Misbrug blandt unge skal løses socialt – ikke kemisk.

Henrik Rindom: Hvis vi kunne finde det stof, der kunne aktivere belønningssystemet, uden vi blev afhængige af det, tror jeg, vi var nået et stykke på vejen. Men det ulyksalige er, at hver gang, vi finder et nyt stof, der aktiverer netop dette område i hjernen, bliver det et rusmiddel i sig selv. For ethvert stof, der netop aktiverer området, har en tendens til at blive et rusmiddel. Det er noget, vi bliver afhængige af.

Man kan jo netop her stille sig selv det spørgsmål. Det er pudsigt, at vi kan blive afhængige af nikotin. Det er ikke fordi, nikotin har nogen speciel rusvirkning, når vi har røget i 4-5 år. Rusen er rimeligt begrænset sammenlignet med, hvad vi får ud af at tage lidt kokain eller amfetamin, men alligevel bliver vi dog afhængige af nikotinet.

Endelig vil jeg sige, at det er rigtigt, at jo ældre vi bliver, jo mindre er sandsynligheden for, at vi udvikler afhængighed. Det er fordi, jo ældre vi bliver, jo mere veludviklet bliver vores intellektuelle ballast over for det at blive afhængig.

Jeg har haft en interessant erfaring med en række patienter, som er oppe i årene, og som har prøvet at få morfin under indlæggelse. De kan give udtryk for, at det var dog helt guddommeligt, som det her morfin virker på dem; det var dog helt fantastisk, så lækkert det er. Men qua deres intellektuelle modenhed, siger de: Dette her skal jeg altså passe på, for det kunne jeg rent faktisk godt blive afhængig af.

Vi ser jo rent faktisk i hospitalsvæsenet, at en række patienter, også oppe i årene, bliver afhængige af de forskellige stoffer, som vi bruger i behandling. Men det er interessant at se, at gennemgående er det i den unge alder, at vi har en større risiko for at blive afhængig, for vi har ikke den intellektuelle modenhed.

Endelig vil jeg godt afslutningsvis sige, at når vi har misbrug blandt unge, løser vi ikke problemerne ad kemisk vej. Det er primært social indsats, der er behov for.

Ecstasy

Oplægsholdere:

Henrik Rindom, Hvidovre Hospital

Steen Bach, Center for Misbrug, Ribe Amt

Trine Ry, Tjek-Punkt, Københavns Kommune

Jesper Grauengaard, Freelance musikkonsulent & kulturmedarbejder

Ecstasy

Henrik Rindom (Hvidovre Hospital):

De overvejelser, jeg gjorde mig inden, og i det oplæg, jeg er kommet med, gik jeg ud fra, at man ville herinde blive bombarderet med en hel masse tal og statistiske opgørelser over forbrug og spredning og den slags. Derfor besluttede jeg mig for, at jeg mere i en kasuistisk stil ville beskrive de erfaringer af kvalitativ type, som jeg har haft gennem de senere år i arbejdet med unge, der har et ecstasymisbrug.

Det er ikke på baggrund af et indslag i fjernsynet, at de unge beslutter sig for at gå ud og tage ecstasy. Hovedparten af de unge, der har prøvet at tage ecstasy, har gjort det, fordi de har fået det forærende af en ven, eller de er kommet i et miljø, hvor man brugte ecstasy, og en venlig sjæl gav dem den første tablet. Det er helt typisk, at de første tabletter på ecstasy får man, når det er vennerne, der har dem. Man går ikke aktivt selv ud og køber dem. Det er hovedlinjen - der er altid undtagelser.

Fordi man har prøvet ecstasy én eller to gange, bliver man ikke ecstasymisbruger. Jeg har rent faktisk haft fornøjelsen af at tale med en række unge mennesker, der efter at have prøvet dette her et par gange, har sagt til sig selv: Det her bryder jeg mig ikke om, det kan jeg ikke lide, jeg synes ikke, det er nogen rar rus, jeg får.

Det vil sige, den gamle regel med, at unge mennesker eksperimenterer med rusmidler - og det er jo langt fra dem alle sammen, der bliver afhængige - gælder også for ecstasy.

Kontroltab og nedtur kan virke afskrækkende – lykkfølelse kan virke tiltrækkende

Hvad er det, de unge mennesker har sagt til mig, som jeg har haft kontakt med, som har prøvet det her et par gange, men som ikke er blevet hængende i misbruget? Jo, de siger til mig, at enten kan de ikke lide det kontroltab, de oplever, når de tager tabletterne. Den anden ting, de siger til mig, er, at ”nedturen dagen efter er så forfærdelig, så efter at have prøvet det et par gange, tænkte jeg: Det er ikke mig, det her kan jeg ikke klare, det har jeg ikke lyst til, det vil jeg ikke fortsætte med”. Og så er de holdt op med at bruge det.

Så har vi den anden gruppe unge, som efter at have prøvet det en eller to gange, siger, at ”det her er dog det mest guddommelige, jeg nogensinde har oplevet. Det var dog den mest fantastiske lykke: Jeg har dog aldrig oplevet en højere lykke, der kan simpelt hen ikke være højere lykke på denne jord”. For den gruppe er der naturligt en overhængende risiko for, at de får lyst til at prøve det igen, og igen, og igen. De unge, der bliver hængende i forbruget, udvikler efterhånden det, der hedder en tolerans; de kan tåle mere og mere.

Ved sociale skift er der større risiko for eksperimenter og misbrug

De situationer, jeg har fået beskrevet fra de fleste, om hvornår de mødte ecstasy’en første gang, det har været typisk i forbindelse med et socialt skift. Jeg har hørt rigtig mange, der siger, at i forbindelse med at de skifter fra

en socialgruppe til en anden, møder de - i den nye socialgruppe - tabletterne. Det kan være, når man skifter fra 9. klasse til 1. G. Det kan være når man skifter fra 9. klasse til teknisk skole til en ungdomsuddannelse. Det kan være, når man er færdig med sin gymnasiale uddannelse og skal starte inde på et universitet eller en højere læreanstalt og kommer til at bo på et kollegium, hvor der er andre der bruger ecstasy på kollegiegangen. Det er meget, meget sjældent, at den unge selv går ud i miljøet og opsøger ecstasy, opsøger de illegale rusmidler.

Der vil sikkert være mange her i salen, der vil kunne nikke genkendende til, at deres egen eksperimenteren med hash i ungdommen også var noget med, at lige pludselig havnede man til en visefestival - i et miljø, hvor der var nogen, der sad og fyrede den fede. Og så passerede den der joint lige forbi én, og man tænkte, nej, jeg skal nu alligevel prøve den. Det gælder stadig væk. Der er ingen forandring. Det er præcis de samme dynamiske funktioner, der sker blandt de unge i dag.

Udvikler tolerans i løbet af et halvt til et helt år

For de unge, som bliver hængende i misbruget - som er på ecstasy fra weekend til weekend - sker der en meget hurtig udvikling i form af tolerans. De unge beskriver meget flot, at den helt fantastiske, uovertrufne rus, de har første gang, aftager meget hurtigt. I løbet af ca. et halvt til et helt år er rusen stort set helt væk. De oplever nu typisk, at når de får ecstasy i weekenderne, er de oppe på det, de vil kalde en normalfunktion. De føler sig nu normale, når de får ecstasy i weekenden, hvorimod de i hverdagen føler sig triste, grå, initiativløse. De bliver i en tilstand, hvor de har et nedsat aktivitetsniveau, og de ser kun frem til weekenderne, hvor de er på ecstasy og så føler sig normale. Det er den store risiko, og det er også der, hvor de unge typisk har henvendt sig til mig og sagt, nu har vi brug for noget hjælp, Henrik.

Ikke mange erfaringer med behandling af ecstasymisbrug

Hvilke muligheder har jeg for at hjælpe dem? Ja, ud fra den biologiske virkning, vi ved, ecstasy har på hjernen, kan vi delvis hjælpe dem en lille smule på vej med noget kemi - nogle tabletter. Derudover må jeg sige, at erfaringsgrundlaget på nuværende tidspunkt i behandlingsstrategierne er meget små og få. Vi ved ikke - jeg har i hvert fald ikke personlig megen erfaring med - hvad der lykkes, og hvad der ikke lykkes.

Endelig vil jeg slutte mit indslag af med, den lille bemærkning, jeg fik fra en af mine 22-årige patienter, som henvendte sig til mig og sagde: Henrik, nu må du hjælpe mig. Min hverdag er blevet trist og grå, og alt det med sex og alt det med kærlighed, det er simpelt hen leverpostejsfarvet, hvis jeg ikke får lidt ecstasy. Så Henrik, kunne du ikke godt hjælpe mig tilbage til lidt økologisk kærlighed?

Kortfattet syn på unges brug/misbrug og det forebyggende og oplysende arbejde

Steen Bach (Center for Misbrug, Ribe Amt):

Den vinkel, jeg her skal prøve at fremlægge, og som jeg har beskrevet meget i mit skriftlige oplæg, er, at vi på et tidspunkt syntes, der var så megen snak, dels fra politiets side af, fra mediernes side af, fra nogle unges side, omkring det her fænomen ecstasy. Vi kunne ikke rigtig få styr på det. Vi kunne ikke rigtig få det til at passe med den kontakt, vi havde til den almindelige skoleungdom eller ungdomsuddannelsesungdom.

Der var i hvert fald nogle ting, som forvirrede os. Derfor besluttede vi os for at prøve at se, om vi kunne få lidt mere substans i det. Det gjorde vi ved at lave en undersøgelse på ungdomsuddannelserne, på tekniske skoler, SOS-skolerne, gymnasie- og handelsskoler blandt de 16-19-20-årige, hvor vi prøvede at se, om vi kunne få noget substans på det her.

Hysterisk fokus på ecstasy

Jeg er helt klart af den overbevisning - også efter vi lavede vores undersøgelse - at den næsten hysteriske fokus, der var på ecstasy'en, specielt i sommer, vil jeg tillade mig at kalde en folkeforførelse, hvor folk har været unødigt angste. Ikke dermed, at vi ikke har et problem - det har vi - men jeg ville have følt mig unormal, hvis jeg havde været 18-19 år og ikke havde prøvet ecstasy 2-3 gange efter sommerens debat. Det viser sig også, at der på rigtigt mange af de åbne telefonlinjer omkring ecstasy har været bekymrede forældre, som mere eller mindre grundløst har ringet, fordi de har været i panik og har set ecstasy overalt.

Med den fokus, der har været på ecstasy'en, vil jeg kunne lave nøjagtigt de samme livshistorier, nøjagtig den samme fokus, hvis jeg i dag gik ud og lavede et journalistisk stykke arbejde på f.eks. LSD. Jeg kunne tage lige så gruopvækkende eksempler frem og tage de store skader frem. Jeg kunne nok ikke lige tage nogle dødsfald frem, men hvis man virkelig giver sig til at undersøge og gå ned og finde historier, vil man til enhver tid kunne sætte fokus på et bestemt rusmiddel.

Fokus på et enkelt stof kan få misbrugere til at bagatellisere risiko ved andre stoffer

Jeg mener, man skal lade være med at sætte fokus på et enkelt rusmiddel, fordi derved kommer vi til at risikere at tage fokus væk fra alle mulige andre rusmidler også. I hvert fald har jeg oplevet unge bruge ecstasy'en som undskyldning for at fortsætte et massivt hashmisbrug f.eks. Fordi de er ikke langt ude, fordi de bruger ikke ecstasy.

Jeg er stødt på heroinmisbrugere, som siger, at så vilde kunne de godt nok aldrig tænke sig at være, at de prøvede ecstasy - det var dog det værste, man kunne gøre. Det synes jeg er tankevækkende som forebyggelses- og oplysningskonsulent, at unge kan få sådan nogle tanker og bruge det fokus på sådan en måde.

Jeg tror også på, der er en reklameeffekt i det, og det mener jeg også, er en af konklusionerne i Advice's undersøgelse. Jeg er enig med Henrik om, at fordi, der er en enkelt udsendelse i fjernsynet, er der ikke nogen, der starter noget. Men når der gang på gang bliver bombarderet med, at du næsten er unormal, hvis du ikke gør det, er der nogle unge, der misforstår det og ikke forstår en overdreven ironi - eller også ironiserer de over ironien.

Jeg kender ecstasybrugere, som har kampagneplakaterne fra i sommer hængende på deres værelse, og så griner de til plakaterne, når de tager ecstasy - altså laver ironi på plakaterne.

Fokus på gruppepres og festliv – mere troværdig oplysning

Min holdning er, at det, vi skal arbejde med, er unges risikovillighed, tillid/mistillid, hele gruppepressituationen, som Henrik meget godt før beskrev. Ungdomsliv og festliv i det hele taget, ikke mindst familie- og netværkets betydning. Og så er der en utrolig vigtig ting, som vi virkelig må sørge for - både eks'er, der laver oplysningsarbejde og alle mulige andre – og det er, at vi skal på en eller anden måde skal have en større troværdighed ind i oplysningsarbejdet: Mange af de budskaber, der er i oplysningsarbejdet, passer ikke med de erfaringer, de unge selv får, og så ved jeg godt, hvem de mest læner sig op ad. Om de læner sig op ad kammerater og egne erfaringer, eller hvad misbrugskonsulenten X eller en politimand eller andre har været ude at fortælle. De tror selvfølgelig på egne og kammeraters erfaringer.

Vi kom frem til, at 4,2 pct. af vores ungdomsuddannelsesunge havde været i kontakt med ecstasy. En tredjedel af dem havde et forbrug inden for den sidste måned. 50 pct. kender nogle, der har prøvet det, og det er en meget god indikator på, at med ecstasy og andre hurtige stoffer - men specielt ecstasy'en - er man ikke i unges øjne et fjols, hvis man bruger det. Man bliver ikke set ned på - det giver nærmest positive skulderklap, og i hvert fald i en klasse holder man ikke mund med det. Man har det ikke som en fælles hemmelighed, man sidder højt og fortæller om det i klassen. Jeg har oplevet på gymnasiet og til høringer og sådan noget, at unge selv sidder og fortæller de her ting. Hvis der derfor er 2 eller 3 i klassen, der har prøvet det, kender alle de andre 28 de 3, og så kan vi godt få sådan en flertalsmisforståelsesdel op at stå der.

Risikovilje og nysgerrighed kan føre til misbrug

Vi kan meget tydeligt se, at den gruppe, der har prøvet ecstasy, også er dem, der har prøvet alle mulige andre rusmidler. Der er virkelig tale om, at her har vi de risikovillige, de udfarende, de nysgerrige unge. Når vi kigger over på den anden side - på dem, der ikke har prøvet ecstasy - er der heller ikke pokkers mange af dem, der har prøvet alle mulige andre illegale rusmidler. Dermed mener jeg, at det til dels er en floskel, at ecstasybrugerne er nogle helt bestemte personer. Det er rigtigt, at man helt klart kan se en livsstilssammenhæng for dem, der får et langvarigt forbrug og måske et misbrug. Men i det eksperimenterende forbrug og det tilfældige forbrug, er det den gode gamle travet, der slår igennem. Det er de samme, der er nysgerrige på det hele. Derfor mener jeg, vi skal fokusere noget mere på unges risikovillighed, og vi skal i oplysningsarbejdet have en større grad af troværdighed og genkaldelse.

Ecstasyprojektet

Trine Ry (Tjek-Punkt, Københavns Kommune):

I programmet der står der, at det var Mette Bostrup, der skulle have været her i dag, men hun er blevet syg, og derfor er det mig, der er her.

Jeg har i de sidste 4 1/2 år arbejdet i Tjek-Punkt, som er en del af Københavns Kommunes indsats over for særligt truede børn og unge. I Tjek-Punkt har jeg hovedsagelig beskæftiget mig med unge, som har været hjemløse og har haft misbrug af heroin og kokain. Når jeg er her i dag og skal sige noget om ecstasy, er det, fordi jeg i samarbejde med Mette Bostrup siden august måned har haft et forsøgs- og udviklingsprojekt, hvor vi har arbejdet med en gruppe af unge. Målgruppen har været unge, der selv har defineret, at de havde problemer i forhold til feststoffer - ecstasy såvel som speed og kokain. Vi har mødtes med gruppen af unge en gang om ugen, og derudover har vi haft individuelt forløb med dem. Størstedelen af de unge, vi har haft, er henvist af Henrik Rindom.

At projektet er navngivet "Ecstasyprojektet" er i virkeligheden misvisende, og på den måde har vi også været påvirket af den mediedebat, der har været hen over sommeren. For i virkeligheden har de fleste af de unge, udover at have et ecstasymisbrug, også et misbrug af speed og kokain.

Når vi lavede projektet, var der to mål med det. Dels ønskede vi at få større viden om de unge, og hvilke behandlingstilbud der var relevante for dem, og dels ville vi give de unge en mulighed for at reflektere over deres liv sammen med andre unge i lignende situation.

Mangel på succes og kærlighed giver større risiko for afhængighed

En journalist ringede til mig i går og ville høre, hvad nyheden i vores projekt var. Det havde jeg i virkeligheden en lille smule svært ved at svare på. Dels sidder jeg p.t. og skriver en evaluering over projektet, og der er rigtig mange tanker, der sådan roder rundt oven i hinanden inde i mit hoved. Dels har vi i virkeligheden erfaret - på trods af anderledes musik og på trods af nye stoffer - at grundene til, at de fleste unge, vi har mødt, og som har udviklet misbrug, er nogle gammelkendte sandheder. Det gælder nemlig også for de unge, der bruger de her rusmidler, at fravær af succesoplevelser og kærlighed i opvækst, skole og arbejdsliv forklarer en større tiltrækningskraft for rusmidlerne og en større risiko for afhængighed.

Advice's rapport om unge og rusmidler, udarbejdet for Sundhedsstyrelsen, beskriver, hvordan det er mere accepteret at bruge illegale rusmidler, når man skal feste. Et af de karakteristika, gruppen af unge, der bruger feststoffer, får, er, at de ikke føler sig som misbrugere. De mener selv at kunne styre deres brug af stofferne. "Jeg har kontrol over det, jeg kan holde op, når jeg vil."

Svært at slippe stoffer og miljø

Det, der kendetegner de unge, vi har haft med i e-gruppen, er, at de har oplevet, at de ikke længere kunne kontrollere deres brug af stofferne, og de har oplevet og indset, at de har fået store skadevirkninger ved det. Det er vigtigt for mig at fastslå, at det er den gruppe af unge, jeg taler om, og altså ikke den brede gruppe af unge, som eksperimenterer med stofferne. En del af de unge beskriver faktisk også sig selv som misbrugere. De fokuserer så meget på stoffet og stoffets skadevirkninger, at de har svært ved at se de muligheder, de har i deres aktuelle liv - altså muligheder for selv at skabe sig en meningsfuld tilværelse, således at misbruget og miljøet ville blive mindre vigtigt for dem.

Fra arbejdet i Tjek-Punkt har jeg erfaring med de faktorer, der gør, at de unge har så svært ved at slippe stofferne og miljøet. Det er faktisk - og måske nok i virkeligheden ikke så mærkeligt - de samme faktorer, der gør, at det har været svært for de unge, vi har mødt i e-gruppen, at slippe de stoffer, de tager, og det miljø, de bliver taget i.

De oplever, som Henrik Rindom også var inde på, en lykkefølelse, når de tager ecstasy. En lykkefølelse, der over tid bliver afløst af en lettethed over at komme væk fra den grå hverdag og problemerne. De bliver en del af en gruppe, en af dem, der hører til fællesskabet. Der er fælles sprog og fælles normer. De får nye roller, og de oplever at blive respekteret for dem, de er, og at der er nogle, der ser op til dem, fordi de f.eks. danser godt eller sælger stoffer.

Stoffer bliver det centrale

Jo flere stoffer de tager, jo mere de opholder sig i miljøet, jo sværere bliver det for dem at fastholde arbejde eller uddannelse. Det bliver svært at fastholde de gamle venner, når man ikke har noget at tale med dem om. En af vores unge har f.eks. sagt: Det første, jeg spørger folk om, er, om de tager stoffer. Hvis de ikke gør, så skrider jeg med det samme, for så ved jeg ikke, hvad jeg skal tale med dem om.

De bliver altså uvante med at tale med andre unge, og jo længere tid, der går, jo sværere bliver det for dem. Der er altså risiko for, at de unge oplever en social deroute, hvor stofferne og det miljø, de indtages i, får tiltagende større betydning.

For en lille gruppe af unge - dem med i forvejen spinkelt netværk, skrøbelige familierelationer, lavt selvværd, og som har svært ved at begå sig i sociale relationer - er feststofferne og det miljø, de indtages i, svaret på alle deres tidligere problemer. Denne gruppe af unge bliver ikke bare afhængige af rusen, men i lige så høj grad de sociale gevinster og relationer, de oplever i miljøet.

Ecstasy-projekt evalueres i februar

Disse unge er - som andre unge - unge med deres egen unikke historie og hjælpebehov. Vi har i vores projekt forsøgt at udvikle én metode. Metoden er vi ved at evaluere, og evalueringen skulle gerne være færdig i slutningen af februar måned.

Det har været spændende og lærerigt at arbejde med denne her gruppe af unge, og det har været positivt at opleve, at de unge har villet dele og diskutere både de positive og negative konsekvenser, de har fået ved deres misbrug, og dette både sammen med andre unge i samme situation og sammen med os socialarbejdere.

Fra fest til kommunalt logo. En kommentar om ecstasy set fra sidelinien

Jesper Graugaard:

Jeg sidder her i dag af forskellige årsager. Dels fordi jeg har blandet mig lidt i debatten, og fordi jeg tager stoffer. Så kom den frem. Derfor har jeg også lidt coke her.

Jeg er 31 år. Jeg er gammel nok til, at jeg i starten af 20'erne stødte på ecstasy. Dengang var det nyt, dengang var det dyrt, dengang var det lækkert, dengang var det også smart. Dengang var stofferne også renere – folk døde ikke af det herhjemme. Dengang sagde man også herhjemme, at det kommer aldrig til Danmark, fordi de skal nok sørge for i udlandet, at det ikke kommer så langt. Der var kun få specialister, som sagde, at det kommer hertil, men fra politisk og fra mediesiden sagde man nej. Og det grinte vi jo meget af dengang. Fordi vi læste om det i engelske blade. Vi interesserede os for techno. Vi interesserede os for musik i det hele taget, og mange af jer vil jo vide, at musikkultur bringer også nye stoffer med sig. Så selvfølgelig har 1990'ernes musik også bragt stoffer med sig, og et af dem er selvfølgelig ecstasy.

Det slog selvfølgelig rigtig godt igennem i udlandet, og selvfølgelig har det også fået fat i os unge herhjemme. Jeg er ikke helt ung længere. Jeg tager stadig ecstasy en gang imellem. Jeg tager faktisk en gang imellem alle slags stoffer næsten. Jeg har bare ikke fået heroin, og det har jeg heller ikke lyst til at gøre, for jeg ved, jeg bliver afhængig af det - det siger de i hvert fald.

Det er sjovt at tage stoffer – er ikke bange for at blive afhængig

Jeg bliver ikke afhængig af de andre stoffer - det siger jeg også til mig selv. Det kan også godt være, det er en løgn. Det kan også godt være, jeg lyver for mig selv. Men jeg har ikke haft nogen specielt dårlig barndom, jeg har taget en uddannelse, og jeg synes, jeg har styr på de ting med de stoffer, fordi stoffer er ikke noget, der dominerer mit liv.

Det handler ikke om en kontrolleret hverdag. Jeg ved faktisk ikke engang, hvor det kommer fra, det der med, at lige så snart man begynder at eksperimentere med stoffer, så handler det om en kontrolleret hverdag. Jeg mener, snakker vi også om kontrolleret hverdag, når der sker trafikuheld? Nej, det gør vi ikke, vel? Jeg har prøvet stoffer, fordi jeg syntes, det var sjovt. Og jeg har trappet lidt ned, fordi jeg selvfølgelig ikke gider betale den pris, det koster at være høj. Det er noget, man lærer at forstå, hvis man tænker sig lidt om, hvis man tager stoffer.

Venners erfaringer omkring stoffer bliver brugt

Det er også noget, man lærer at forstå, hvis man f.eks. har nogle gode venner, som har nogle erfaringer, som man kan læne sig lidt op ad. Og det har jeg altid gjort med stoffer. Jeg har aldrig kastet mig ud i dem, bare fordi jeg skulle prøve dem. Jeg har kastet mig ud i dem, fordi jeg syntes, det var spændende, fordi jeg har haft nogen rådgivning så at sige. Jeg har haft nogle venner med erfaringer. Jeg har vidst, hvor jeg skulle søge mine oplysninger. Men de er i hvert fald ikke kommet hverken fra politisk side eller fra mediernes side. De er kommet fra nogle helt andre steder, selvfølgelig fra unge selv, men også fra den internationale verden og ikke mindst Internettet i dag også.

Det mest dominerende stof i mit liv er nikotin. Det var også det, mine forældre advarede mig imod, da jeg var 3 år. Jeg sad på bagsædet i bilen i 1970'erne, og de sad og pulsede løs på deres smøger og sagde: Hvis du ikke ryger, inden du bliver 18, får du et kørekort.

Jeg begyndte selvfølgelig at ryge, men jeg begyndte faktisk også at ryge cigaretter, da jeg var 17 år.

Selvfølgelig var det alkoholen, jeg stødte på. Det var den mest naturlige ting. Jeg har set mine forældre være stive mange gange, og hvem har egentlig ikke det herinde? I det hele taget - alkohol, det er jo o.k. Vi kan jo købe det nede i kiosken, selv om det er ulovligt.

Stoffer med omtanke er ikke mere farligt end så meget andet i livet

Som musikkonsulent og som en person, der arbejder meget i musikmiljøet, kommer jeg en masse steder, hvor der færdes en masse unge mennesker; de færdes bl.a. på de spillesteder. Vi ved godt, vi har en lovgivning, der hedder, at man må ikke servere alkohol til unge under 18 år. Men vi ved også godt, at alle de steder ville ikke eksistere, hvis det ikke var, fordi de gjorde det - altså overtrådte loven, hver weekend.

Derfor: Det med stoffer i dag, hvad er det for en diskussion? Er det en diskussion om, at stoffer skal være ulovlige? Det er det, jeg hører om hele tiden, og det er også derfor, jeg er begyndt at blande mig i debatten, specielt her inden for det seneste år. Fordi: Uha, nu er det farligt, og nu dør unge af stoffer. Det kører på, at det er farligt, og det er forbudt, men alligevel ved vi jo godt, at det bliver taget.

Det undrer mig selvfølgelig, at man puster ballonen gevaldigt op, og uha, nu dør fem af ecstasy på et år. Der døde otte i trafikuheld her i weekenden. Det kom jo ikke frem, hvor de fem døde henne. Jo, de kom fra Jylland. Men vi siger jo ikke dermed, at alle jyder er dumme, vel?

Jeg ved godt, man kan blive psykotisk af en del stoffer. Jeg ved godt, at man kan dø af nogle stoffer, jeg tager dem alligevel. Men jeg mener selv, jeg tager dem med omtanke, og jeg mener i og for sig, jeg repræsenterer den største del af den danske ungdom i dag. Den del af ungdommen, som tager nogle ting, har det sjovt, fyrer den af, har et normalt liv, står op igen og tager i øvrigt ikke ecstasy igen næste weekend.

Dumt at tage stoffer hver weekend

Jeg har måske prøvet ecstasy ti gange inden for 9 år. Og når jeg så står frem her i dag, er det selvfølgelig, fordi det er ikke den historie, vi hører om. Vi hører om dem, der tager ecstasy hver weekend i 9 måneder og bliver psykotiske af det og skal have nervemedicin resten af livet. Og jeg står så og tænker: Hold kæft, hvis man tror, man kan være så høj hver weekend i 9 måneder uden at betale en regning for det, så er det jo nærmest ens egen skyld. Fordi man kan jo godt mærke, at når man har taget ecstasy, så er det nærmest som at tage en gang vaskepulver og køre ned, trække efter med en plasticpose og så lige skylle efter med lidt Bamseline, så har man en rigtig kemisk eftersmag. Og sådan er det også dagen efter, specielt med de kemiske stoffer.

Det med kemien: Hvis man også bruger lidt sund fornuft der, så må man også kunne indse, at kemi er noget underligt noget. Det er jo ikke skabt til at være inde i vores krop. Hvorfor skal vi i princippet smide det i os? Det skal vi jo, fordi det er skidefedt.

Stoffer er kommet for at blive - ecstasy er med til at give mig et godt liv

Men det skal vi jo heller ikke. Det handler om, at vi skal have debat, vi skal have informationen til at være saglig, komme ned på jorden, erkende, at vi egentlig lever i et meget syntetisk samfund i forvejen. Det kunne være, det var nogle af de ting, vi skulle til at diskutere. Diskutere, hvorfor det er acceptabelt, at vi tager piller mod hvad som helst, diskutere, hvorfor vi skal diskutere, om abortpiller skal ud i håndkøb f.eks. Altså det med, at vi faktisk i dag har alle mulige tænkelige midler til rådighed, og at det er acceptabelt, at alle midler, som er til rådighed, hvad enten de er syntetiske, eller hvad det end kan være - det handler jo i dag om, at vi skal have det gode liv.

Ecstasy er et teknologisk påhit på linje med en cd-afspiller eller med noget andet. Det tager jeg, og det bruger jeg, fordi det forøger det gode liv hos mig. Men selvfølgelig skal vi tænke os om. Vi bliver nødt til - synes jeg i hvert fald - at få debatten ned til, hvad handler det om. Stofferne er kommet for at blive, og der kommer sikkert

også nye stoffer. Der kommer måske en dag - ja, jeg ved ikke, hvad der kommer - men der kommer noget nyt. Det tror jeg også, Henrik Rindom kan snakke med om.

Spørgerunde

Hvor lang tid skal en ung være i behandling efter 1 års misbrug? Skal det være lovligt at tage stoffer?

Christine Bøgh (ungdomspanelet): Til Henrik Rindom: Hvor lang tid mener du, en ung bør gå i terapi eller i behandling efter ca. 1 års misbrug?

Til Jesper Graugaard: Hvis bare der er lidt flere gode venner rundt omkring og lidt mere information på cafeerne, skal vi så bare gøre det lovligt at tage en masse stoffer?

Bør man i det forebyggende arbejde gøre noget for at opbygge de unges selvtilid, så de ikke er så påvirkelige?

Mette Jeppesen (ungdomspanelet): Til Steen Bach: Hvad med i det forebyggende arbejde at bruge unges selvtilid som et område i stedet for, sådan at vi kan få opbygget den - så de ikke er så afhængige af den omverden, de ser, af de reklamer de får input fra? For det er jo det, der gør dem så usikre.

Er problemet omkring manglende lykkefølelse, at de unge har en alt for grå og hård hverdag?

Sidsel Hegnsvad (ungdomspanelet): I snakker meget om denne her lykkefølelse, som de unge får ved at bruge ecstasy blandt andet. Så er det, jeg tænker: Kan de ikke få den et andet sted? Er det ikke dér, vi har problemet - at unge mennesker går rundt i en verden, hvor de bare føler, det hele er gråt. Hvor de kommer hjem fra en hård dag i skolen, så skal de bare på arbejde, og så ligger der tonsvis af lektier. Burde vi så ikke lave om på det, er det ikke dér, vi har problemet?

Der er ikke stor erfaring med behandlingsstrategier for ecstasy – afventer bl.a. erfaringerne fra Tjek-Punkt. Arbejder videre med at etablere behandlingstilbud for misbrugere under 18 år. Stoffer giver biologisk en unaturlig, overgearet lykkefølelse, som ikke kan erstattes naturligt.

Henrik Rindom: Christine, når du spørger mig, hvor længe man skal være i behandling efter at have brugt ecstasy, bliver jeg dig svar skyldig. Vi har på nuværende tidspunkt ikke megen erfaring med de behandlingsstrategier, der har en effekt, og hvordan vi skal gribe det an. Som Trine netop sagde, har man i Københavns Kommune haft en gruppe unge, der har været på ecstasy, og prøvet at lave et gruppeterapiforløb. Der har Trine og Mette Bostrup indsamlet nogle resultater fra. Vi venter på at se, hvilken erfaring de har haft dér.

Jeg har også selv gjort mig nogle erfaringer. Men på nuværende tidspunkt bliver jeg dig svar skyldig. Jeg håber meget, at vi i de kommende år får mulighed for at arbejde videre med, hvordan vi ikke bare med unge på ecstasy, men generelt med unge under 18 år får mulighed for at arbejde med deres rusmiddelforbrug. Hvordan vi skal hjælpe dem i et behandlingstiltag. Hvordan vi skal etablere en behandling over for unge under 18 år, der har et misbrug.

Til Sidsel omkring lykkefølelse: Det center, vi har i hjernen, som registrerer lykkefølelse, sætter vi sætter simpelt hen på overarbejde, når vi tager ecstasy, så vi er i stand til alle sammen at komme - vil jeg påstå - op i et følelsesregister, som er helt unaturligt, og som er helt overeksponeret. Det er helt vildt, hvad stoffer kan gøre, sådan som jeg ser det rent biologisk. Det svarer også meget godt til det, de unge fortæller mig. Jeg tror slet ikke, vi kan nå de der, for de er så unaturlige, og de er så falske for så vidt. Det har ikke noget med den naturlige virkelighed at gøre, vil jeg sige.

Arbejder også forebyggende med de unges selvtillid. Ecstasy giver ikke altid lykkefølelse – men man fortæller helst om gode oplevelser. Mange unge oplever, at der ikke er mere at opleve, fordi de har fået lov til for meget, for tidligt. Afskaf børnediskoteker. Ecstasybrugere har ofte et netværk - derfor er de forholdsvis nemme at behandle, hvis der gribes tidligt ind.

Steen Bach: Det første, jeg vil svare på, er det der med at arbejde med de unges selvtillid i det forebyggende arbejde: Det gør vi faktisk. Jeg er ofte ude og arbejder i klasser eller andre steder, hvor unge skuffede bagefter siger til mig, sådan efter 3 timers forløb: Vi troede, du snakkede om stoffer.

Vi snakker meget mere om, hvordan er mekanismerne de unge imellem, og hvem bestemmer i klassen og i kliquen og sådan noget i den der stil. Og at vi ikke alle sammen altid bruger vores fornuft, at vi også somme tider lader os føre med af en lyst, fordi de andre gør nogle ting og sådan noget. Det er faktisk det, vi arbejder aller mest med. Vi arbejder ikke ret meget sådan med de enkelte stoffer. Det gør vi også, men det er mest det andet. De unge er ofte meget skuffede, når vi gør det. Fordi de troede, de skulle høre om heroin, og ikke mindst efter sommerferien ecstasy i hvert fald. Det var det vigtigste at høre noget om.

Omkring lykkefølelsen: Jeg er da stødt på mange, som ikke har oplevet lykkefølelse. Jeg er stødt på nogle, som har oplevet nogle grimme ting, når de har været på ecstasy. Det kan være, de har troet, de var på ecstasy, så har de måske været på et af de andre kemiske stoffer, eller det har været for høj eller for lav en dosis. Der er gruopvækkende historier og meget andet. Men blandt unge er det tjekket, at man kun udveksler erfaringer med positive virkninger. For ellers er man jo en looser, så har du ikke styr på tingene. Så når man ikke har styr på tingene, fortæller man ikke det videre. Det er ærgerligt.

Kun hvis man kommer i nogle tætte kammerat- og venskabsforhold, ligesom Jesper kunne fortælle om, hvor man har harmreduction-begrebet inde, og man giver hinanden gode råd. Men i en almindelig klasse eller blandt nogle, der kender hinanden mere eller mindre overfladisk, fortæller man næsten kun positive oplevelser. Det har noget med den livsstil, der er meget udbredt blandt jer unge i dag at gøre. Det gør vi voksne sgu nok også, når jeg nu tænker mig om.

Jeg har en anden forklaring på det der med lykkefølelsen, og at man skal helt ud og fyre den af og bare feste igennem, som jeg også mener, der er en af jer, der beskriver i jeres forord. Jeg tror, at i forhoppelsen på at lave forebyggende arbejde, SSP-arbejde og alt muligt andet - med chance for at få skældud bagefter – oplever mange unge, at der ikke er mere at opleve. Man har fået lov til en pokkers masse ting meget tidligt i sit liv, man er måske begyndt at drikke tidligt, begyndt at komme på bestemte diskoteker og sådan noget tidligt.

Hvad skal udfordringen så være, når du er 16-17 år? Hvis du har oplevet alt muligt andet, når du er 16-17 år, og har gjort det i mange år, skal du hele tiden et step videre, i hvert fald i ungdomsårene. Diskotekerne skifter jo ikke indmad hver tredje år. Derfor kan man godt komme til at opleve, at ”åh, det har vi prøvet. Jamen, så lad os prøve noget nyt.” Og det er så at æde en pille eller gøre et eller andet andet. Jeg tror faktisk, at vi i forhoppelsen på at lave sodavandsdiskoteker fra fjerde klasse og sådan. De skal sgu ikke på sodavandsdiskoteker, de skal ikke have diskofest. De skal have det sjovt på alle mulige andre måder.

Når man siger det til forældre, siger de: Er du klar over, hvor svært det er? Ja, gu' er det svært, men det betyder da ikke, at man ikke skal gøre det - lave noget andet end bare et diskotek. De skal have den udfordring på et senere tidspunkt.

Den sidste kommentar, jeg har, er om behandling af ecstasybrugere. Vi har faktisk erfaringer på i vores center, at ecstasybrugere, der har søgt behandling, har været forholdsvis nemme at behandle. Måske er det en studievejleder på gymnasiet, der har sat en streg og sagt, at nu er det altså for vildt med dig, eller der er for meget, der ikke bliver passet. Måske er det nogle forældre eller en læremester, der har gjort det.

Vi oplever med hovedparten af dem, som kommer ved os - og det er ikke mange, der kommer med et ecstasymisbrug, der er eksploderet, som de ikke kan styre mere - at deres bagland er rimeligvis i orden endnu. Der er en familie at falde tilbage på i forhold til vores andre misbrugere. Der er fandeme ikke meget at falde tilbage på.

Når man måske fra gymnasiet får 2 måneder eller 1 måned til at gøre noget ved det, ”og så er der et tilbud om, at vi læser dig op, når du kommer tilbage.” Jeg er meget enig med Henrik i, at vi skal sætte tidligt ind, også aldersmæssigt. Så tror jeg faktisk, at en stor del er rimeligt nemme at gøre noget ved. Så kan vi støtte med noget medicin på den psykiske del.

De er ikke så smadrede, og de har ikke været i fængsel 17 gange eller noget i den stil i forhold til mange af vores andre misbrugere. Så de har et rimeligt intakt liv stadig væk.

Vi skal ikke kun fokusere på stoffer, men snakke med de unge om, hvordan de får et meningsfuldt liv. Lykkefølelse hører sammen med at have et meningsfuldt liv.

Trine Ry: Jeg ville også gerne komme med en kommentar i forhold til, hvor længe unge, der har haft et misbrug af ecstasy, skal være i behandling. Det grundlæggende for alle unge, som udvikler en eller anden form for misbrug, er, at vi skal passe på, at vi ikke fokuserer for meget på stoffer - også det specifikke stof ecstasy. Noget af det, som vi har arbejdet på i vores projekt, er at snakke med de unge om, hvad et meningsfuldt liv for dem vil være. Vi tror på, at når der er noget andet, som de kan vælge til, tør de også vælge stofferne fra. Alle unge har deres egen unikke historie, og det er svært at sige, hvad skal der til, før ethvert menneske skal kunne få sig et meningsfuldt liv.

På den måde hænger lykkefølelsen også sammen med at skulle have et meningsfuldt liv., De unge, vi har haft i vores gruppe, har ikke syntes, at de havde noget særligt meningsfuldt liv, og det har været enormt uoverskueligt for dem at se, hvordan kan jeg blive lykkelig, hvordan kan jeg via andre veje end ved at tage ecstasy blive lykkelig?

Der har det været vores opgave at vise dem, at det kan man helt almenmenneskeligt. Man kan f.eks. også bliver lykkelig, hvis man bliver forelsket, det er en anden vej at nå den lykke på. Det er jo meget banalt, men sådan bliver vi andre jo lykkelige - nogle gange, og nogle gange meget ulykkelige.

Det vil hjælpe at afkriminalisere stoffer - eksperter må vurdere om de skal være lovlige. Ecstasy er underholdning, ikke lykkefølelse.

Jesper Graugaard: Med hensyn til hvorvidt stoffer skulle være lovlige: Var jeg politiker, havde jeg et politisk parti, ville jeg tænke økonomisk. Og så ville jeg nok tænke: Vi tjener ca. 2 mia. kr. på skatter og afgifter på nikotin, når vi har betalt vores hospitalsenge. Er der noget, man kan ramme folk på, er det på pungen. Så kunne det godt være, jeg ville overveje, hvorvidt jeg ville lave et lovforslag om, at stoffer skulle være lovlige, ja.

Men nu er jeg ikke politiker. Jeg er bare et ganske almindeligt menneske, der færdes blandt en masse unge, og jeg kan faktisk ikke give dig svar på, hvorvidt stoffer skal være lovlige eller ej. At afkriminalisere dem ville i hvert fald hjælpe en del, men jeg synes, det er meget at sige, at stoffer skal være lovlige. Men nu er de her, og vi slipper ikke af med dem. 40 års narkopolitik har jo ikke fjernet stofferne, så vi må til at gøre noget andet. Om vi skal lovliggøre dem, det må specialisterne kunne svare på; det kan jeg ikke svare på.

Om man kan finde lykkefølelse på en anden måde end ecstasy? Jamen selvfølgelig kan man det. Jeg finder lykkefølelse på masser af andre måder. Man skal ikke tro, at et kunstigt stof giver én lykke. Det er en illusion om lykke. Det som underholdningsværdi, jeg bruger det. Jeg bruger det heller ikke særligt meget i øvrigt, men jeg

har gjort mig nogle erfaringer med det og passer måske meget fint ind i Steens lille pakke omkring dem, der eksperimenterer. For mig handler det i virkeligheden ikke engang om at opnå lykkefølelse. For mig handler det om at skabe mig nogle erfaringer.

Er det et problem, at unge i partykulturen ikke selv opfatter ecstasy som afhængighedsskabende på linie med narko?

Yvonne Herløv Andersen (CD): Allerede nu kan jeg se, at der er meget stor forskel på den opfattelse, man har af det her område - også stofferne og proportionerne i den debat, der har været, særlig i sommer. Jeg vil spørge Steen Bach: Et af de problemer, jeg synes er øjensynligt, er, at i partykulturen opfatter de unge, der bruger ecstasy, ikke selv stoffet som et afhængighedsskabende stof på linje med narko.

Hvordan kan vi være på forkant med de nye stoffer? Hvilke forventninger er der til politikere? Skal bevillingen tages fra steder, der sælger alkohol til unge under 18 år?

Tove Videbæk (KrF): Til Henrik Rindom: Du skriver i dit oplæg, at det må forventes, at de illegale kemiske værksteder vil fortsætte med at designe ny stoffer osv. - der vil komme nye stoffer hele tiden. Men hvad kan vi egentlig gøre for at forsøge at være foran? Vi halter bagefter hele tiden og bliver vækket af aviserne, der skriver om unge mennesker, der er døde eller er blevet indlagt med psykiske problemer, eller pludselig læser om vi en, der dræber et menneske på grund af en rus, som han har fået via euforiserende svampe osv. Hvad kan vi gøre for at komme foran, så vi ikke hele tiden halter bagefter?

Til Jesper Graugaard: Du er åbenbart en af dem, der er stærke nok til at kontrollere dit brug. Det var noget med intellektet, tror jeg, vi hørte noget om. Men du siger også noget om, at den rådgivning og hjælp, som du har fået fra forskellig side, den var så o.k., men i hvert fald fik du ikke noget som helst fra politisk side. Hvad mener du egentlig, vi kunne gøre fra politisk side? Hvad forventer du af os som politikere? Du nævner også noget om salg af alkohol til unge under 15 og 18 år. Skal vi håndhæve loven bedre? Skal vi tage bevillingen fra de steder eller hvad?

Er der ideer til, hvordan behandlingen af misbrugere på nye stoffer kan nuanceres?

Karen Klint (S): Til Henrik Rindom: Når du siger, vi ikke har erfaringer endnu til, hvordan vi skal nuancere behandlingen til nogle af de nye stoffer, er jeg jo nødt til at spørge som politiker: Er der så nogen, der har nogle ideer? For vi skal vel have nogle ideer på bordet, før vi kan få nogle erfaringer med, om de er gode eller dårlige.

Er man i det forebyggende arbejde ikke nødt til at se på stoffernes forskellige farlighed og afhængighedsskabende virkning?

Tom Behnke (C): Til Steen Bach: Du sagde, vi skal ikke fokusere på ét stof. Det er vigtigt at se alle stofferne under et. I forhold til det forebyggende arbejde, oplysningsarbejdet, er det vel stadig vigtigt, at man ser på forskellen på stoffernes farlighed og stoffernes afhængighed, hvis ellers oplysningskampagner og lignende skal blive taget seriøst? Hvis man går ud og påstår, at alle stoffer er lige farlige, og alle stoffer er lige afhængighedsskabende, bilder man vel folk noget ind, som de lynhurtigt opdager er løgn, og så bliver hele oplysningskampagner lige pludselig opfattet som løgnkampagne. Så man kan vel ikke tage det hele under et, når vi taler om oplysningsarbejdet og det forebyggende?

Der kommer flere, billigere og kraftigere stoffer - svært/umuligt at være på forkant med stofferne. Vi må kende misbrugernes problemer for at kunne behandle. Det er svært at skifte venner – derfor også svært at stoppe misbrug. Tilbageholdende med medicinsk behandling, men måske skal det forsøges.

Henrik Rindom: Til Tove Videbæks spørgsmål om, hvad vi skal gøre for at være foran: Der har jeg ikke rigtig noget svar, må jeg blankt indrømme. Jeg har ikke fantasi til at forestille mig, hvordan vi skal være foran og

kunne forudse, hvad der vil blive de nye stoffer. Det eneste, jeg kan konstatere, er, at stofferne bliver mere og mere potente, de virker kraftigere og kraftigere. De bliver billigere og billigere, og der bliver flere og flere af dem. Men hvordan vi skal dæmme op for dem, har jeg desværre ikke nogen fantasi til.

Vedrørende erfaringer med de nye stoffer og behandlingen: For at vi kan lave en fornuftig behandling eller få nogle behandlingserfaringer, må vi først vide lidt mere indgående, hvilke problemer disse unge mennesker har. De problemer, jeg er stødt på umiddelbart igennem de sidste par år med unge på ecstasy, er for det første, at de har svært ved at skifte de gamle venner ud med nogle andre. Det er nemlig sådan, at de har svært ved at sige farvel til det gamle miljø, for dér har de alle deres venner. Det er derfor, jeg talte med Trine og Mette om at lave nogle grupper, hvor vi kunne støtte hinanden til at komme over i et andet miljø, prøve at lave noget andet i weekenderne.

Medicinsk har jeg været lidt tilbageholdende indtil videre. Men det kan godt være, at når vi får samlet lidt flere af de her unge, at man bliver nødt til at gå ind og støtte dem også medicinsk.

Social, psykisk og fysisk afhængighed afhængighed – den sociale afhængighed er et af hovedproblemerne. Hvis man fokuserer på enkelte stoffer, risikerer man at reklamere for nogle stoffer.

Steen Bach: Først spørgsmålet omkring, at nogle unge i specielt det hurtige miljø, ikke opfattede ecstasy'en og nogle af de andre hurtige stoffer - som noget, man bliver afhængig af.

Det er faktisk en ting, vi sagtens kunne arbejde meget mere med, og som jeg ofte bruger meget tid på, når jeg har med unge at gøre, der er lidt ældre end lige 7. Klasse. F.eks. diskuterer vi, hvad afhængighed egentlig er for noget, og vi snakker både om fysisk, psykisk og social afhængighed. Det er rigtigt, at der er nogle stoffer, man ikke bliver fysisk afhængig af, og der mener jeg virkelig, der er en misforståelse blandt de unge, der hedder, at hvis bare man tager et stof, man ikke opnår en voldsom fysisk afhængighed af, så er det uskadeligt, og så bliver man ikke afhængig.

De glemmer helt den del, som alle har peget på her: den sociale afhængighed. Det er svært at komme ud af det, for så er man væk fra de gamle venner, og hver gang man kommer tilbage til de gamle venner, kommer man ofte til at bruge det igen. For man er i samme situation, og man er sammen med dem, man plejer at have virkningen sammen med. Det er faktisk et af de helt store spørgsmål i misbrugsbehandling og tilbagefald: den sociale afhængighed.

Den psykiske afhængighed, det at man syntes, det var behageligt, og man syntes, det var en god virkning - man fik noget ud af det, man godt kunne lide. Den arbejder vi med i et, to, tre, fire, fem år, og 70 til 80 pct. kommer ikke igennem den psykiske del.

Den fysiske del kan vi klare med afgiftninger på 10, 12, 14 dage op til en måned og noget i den stil. Der er da hårdt at komme igennem, alt efter hvilken metode man vælger. Men jeg tror, vi i oplysningsarbejdet godt kan gøre meget mere ud af at diskutere det med unge, som er så modne, at de kan forstå de her forskelle og nuancer.

Det er i hvert fald hundrede procent sikkert, at det store problem er ikke den fysiske afhængighed i behandlingsarbejdet.

Jeg vil advare mod at fokusere på ét stof. Vi stadig væk skal have nogle differentierede budskaber, og jeg mener virkelig, vi skal være ærlige i vores oplysningsarbejde. Det var det, jeg mente med større troværdighed. Men hvis vi går ud og er hundrede procent ærlige, så får vi tærsk, for så går vi ud og reklamerer for stoffer.

Politikere skal undersøge til bunds og ikke komme med lovforslag på baggrund af presseomtale. Hvis spillesteder mister bevilling, fordi de serverer for unge, drikker de unge andre steder – lige som med ecstasy. Det handler ikke om kriminalisering, men om værdier.

Jesper Graugaard: Fra politisk side forventer jeg i hvert fald først og fremmest, at man ikke kommer med et lovforslag på baggrund af en massiv presseomtale, før man har sat sig ind i tingene. For at vende tilbage til det, som Steen siger: når vi snakker om sådan nogle ting - det kunne lige så godt være alt muligt andet - skal man ikke feje tingene under gulvtæppet. Man skal stille sig frem og sige: Det ved vi ikke noget om, vi ved ikke, hvad vi kan gøre ved det.

Jeg tror, at fra politisk side skal man også til alt diskutere nogle andre ting end stoffer. Skal vi fjerne bevillingen fra spillestederne f.eks.? Hvis vi gjorde det, jamen så ville der jo ske det samme, som der sker nu med ecstasy: så propper man det i kraniet, inden man går inden døre. Og længere er den jo ikke. Så det nytter ikke noget.

Vi bliver nødt til at være lidt mere konsekvente med nogle holdninger. F.eks. i sommers: man kunne næsten hver dag åbne Ekstra Bladet og læse om ecstasy. Længere nede var der noget i Sporten, der hed OL. Det undrer mig meget, at man fra politisk side og fra mediernes side viste OL, når vi nu ved, hvor mange der er på EPO og alt muligt andet bras i Australien i sommers. Så skulle man da hellere have vist noget handicap-OL. Det er da noget, vi kan tage og forstå.

Det handler om, at man i hvert fald fra politisk side bliver sig sit ansvar bevidst. Det handler ikke handler om, at man skal kriminalisere det - for det er det, I stadig væk gør. Vi skal ned på et niveau, hvor vi begynder at snakke om, hvad er det for nogle værdier, vi opdrager vores unge i.

Hvordan kan det være, at Dronningen kan sidde og sige i nytårstalen - hun siger selvfølgelig også, at den nye teknologi ikke gør os fremmedgjorte, men hun siger også, den gør os fremmedgjorte. Det kan godt være, at Dronning Margrethe er 60 år, og hun ikke er helt vant til at sende e-mails og sådan noget. Men en, der er 14-15 år i dag, har nærmest en computer i højre arm. For vedkommende er der ikke noget odiøst i at have en god ven i Singapore. Men samtidig kan det være, at teenagere eller unge i dag måske har svært ved at putte værdier ned i teknologien, og derfor gør den dem stadig væk fremmedgjorte. Men det er, fordi de skal lære det. For den ældre generation kan jo ikke lære dem det.

Internationale erfaringer

Oplægsholdere:

Dirk Korf, Universitetet i Utrecht og Amsterdam, Holland

Howard Parker, University of Manchester, England

Yngve Berntsen, Rusmideletaten, Oslo Kommune

Stofmisbrug og narkotikapolitik i Holland

Dirk Korf (Universitetet i Utrecht og Amsterdam, Holland):

Jeg er en gammel mand, så nogle mener måske, at jeg ikke har ret til at tale om, hvad der foregår blandt ungdommen. Men jeg kan i hvert fald huske i begyndelsen af 1980'erne. Min hukommelse er måske ikke så præcis, fordi jeg har lavet så meget forskning, men jeg prøver at være ærlig - men man kan ikke altid huske helt nøjagtigt, hvornår det var. Så måske var det i begyndelsen af 1990'erne, at en ung amerikaner i Amsterdam havde ca. 1.000 ecstasypiller, og der var ikke nogen, der ville købe dem.

Faktisk var der ikke nogen, der ønskede at købe piller overhovedet – når man tager rusmidler, sluger man dem ikke. Vi tænkte så, at disse mennesker eksperimenterede med rusmidler. Vi hørte jo alle sammen og huskede historien om LSD. Hvis man ønskede at lave noget, der var forskelligt fra junkier, så brugte man ikke heroin. Hvis man ønskede at bruge mere end de almindelige hashbrugere, skulle det være kokain - det sniffede man. Man tog i hvert tilfælde ikke ecstasy.

Forudsagde at ecstasy ikke ville blive populært

Som professionel dengang, ville jeg have forudsagt, at ecstasy aldrig nogen sinde var blevet et vigtigt rusmiddel, først og fremmest fordi ritualer ikke er rart, og måske var det farligt. Så hvorfor skulle man så begynde at bruge et rusmiddel, som man ikke kunne kontrollere, og som måske var farligt?

Til min store overraskelse blev ecstasy i løbet af 4-5 år det store, nye stof. Der blev advaret mod det fra professionelle og politikeres side, men det blev på alle måder fremmet i medierne. Den måde, som journalister snakkede om ecstasy på, mindede mig meget om kokain. Ikke den kokain, som stofmisbrugerne brugte, men den kokain, som fik dig til at virke sexet, gav energi, var glamourøs og fik dig til at svæve på en lyserød sky. Kokain blev på det tidspunkt også introduceret i Amsterdam i en anden verden af heroinmisbrugere.

Så var kokain out og ecstasy in.

Ecstasy er out, kokain er in

Nu har jeg fulgt udviklingen af rusmidler i mange år, og heldigvis har jeg også unge kollegaer, så jeg behøver ikke kun læne mig op ad mine egne kontakter. Men ecstasy er out i Amsterdam igen. Mange mener stadig, at ecstasy er nyt, men hvis du er 16 år i dag, har du hørt om ecstasy i hele dit liv.

Nu er kokain in igen, og det præsenteres på samme måde som ecstasy: Man bliver ikke afhængig, man kan kontrollere det, man bliver liderlig, man danser godt, man kan kontrollere det. Du får ikke tømmermænd, som efter en hel weekend på ecstasy.

Så det handler også om rusmidlets status, og hvilke omgivelser man er i.

Men hvad sker der så med ecstasymarkedet? Ecstasy er mere troværdigt, end tidligere til trods for kriminalisering. Det er et bedre produkt, det er renere. Det er også meget billigere. Men det er ikke så stærkt, som det var tidligere. Så på en eller anden måde tilpasser stofforhandlere på en eller anden måde markedet. I dag er man i Holland nødt til at købe to piller for at få samme effekt, som for 10-15 år siden. Så der sker altså en hel masse. Det skyldes medierne, det uformelle marked osv.

Meget stofmisbrug starter omkring 20 års alderen

Hvad angår alkohol, troede jeg ikke, at jeg måtte tale om det vakuum, som alkohol og tobak befinder sig i. Jeg er glad for, at nogen tog det op. For det er efter min mening et af de mest afhængighedsskabende rusmidler, der findes.

Der er noget fascinerende, når man sammenligner alkohol og ulovlige stoffer: De fleste begynder med at drikke alkohol på et tidspunkt og forsætter resten af livet. Men de fleste, som begynder at bruge illegale stoffer, holder op på et senere tidspunkt. Er der forskellig afhængighed og forskellig kontrol? Det gælder ikke kun i Holland, som også mine kollegaer vil forklare lidt senere.

Stofmisbrug finder ikke kun sted i de tidlige ungdomsår – det er min erfaring fra studier blandt unge. Når man ser på befolkningen som helhed, må jeg indrømme, at de fleste starter sidst i de sene ungdomsår og den tidlige voksenalder – når de er omkring 20 og ikke 12 år, så det afhænger meget af, hvilket fokus man har.

Hvorfor bruger mange ikke stoffer

Det mest interessante er, at de allerfleste folk aldrig prøver illegale stoffer. Så i stedet for at stille spørgsmålet, hvorfor bruger folk stoffer, kunne man – som vi gør i kriminologi – spørge: hvorfor er der så mange, der ikke bruger stoffer? Til trods for Internettet, til trods for flere skilte forældre, osv. Og folk, der starter med at bruge stoffer, stopper igen. Så det er åbenbart mere et overgangsfænomen end egentlig afhængighed.

Hvad angår Amsterdam, er byen atypisk for Holland (lige som København ikke er typisk for Danmark). Vi har en højere score:

- Alkohol er helt klart rusmiddel nr. 1. Blandt unge mennesker på 16-17 år har lidt mere end 50 pct. indtaget alkohol inden for den sidste måned.
- Hash er rusmiddel nr. 2. Men med en meget lavere score, til trods for, at det er tilgængeligt på vore coffee shops. 1 ud af 5 har indtaget hash. Og forbruget er ikke stigende – det er faktisk faldende igen.
- Kun et lille mindretal bruger nu hårde stoffer som f.eks. ecstasy og kokain. Der er tale om 1 eller 2 pct.

Mange flere mennesker bruger bananer og bliver ved med at bruge bananer og ikke hårde stoffer. Et spørgsmål, jeg ikke kan svare på, er: hvorfor? Det er ikke bare et spørgsmål om misbrug eller afhængighed.

Konklusioner omkring problemmisbrugere kan ikke bruges generelt

En af de største fejl, vi begår, er efter min mening, at vi drager konklusioner omkring problemmisbrugere, heroinmisbrugere f.eks., og overfører dem til generelt brug af stoffer. Hvad vi finder ud af i vores kliniske undersøgelser, kan ikke overføres til brug af stoffer generelt. Man ville aldrig finde på at drage konklusioner fra alkoholikere til sit eget drikkemønster. I masser af skin-videnskabelige modeller ser man, at det ikke virker.

Det forklarer jo heller ikke, hvorfor drenge bruger mere end piger. Har de anderledes hjerne? Hvorfor bruger sorte mennesker i min by meget færre stoffer end hvide, men når så sorte bruger stoffer, får de problemer. Sandsynligvis er det et socialt fænomen.

Man tager stoffer sammen med vennerne

Hvis vi vil forudsige stofmisbrug, skal vi se på vennekredsen. Jo flere venner, man har, der bruger stoffer, jo større chance er der for, at man selv bruger stoffer – og den anden vej rundt. Men det er spørgsmålet om hønen eller ægget. Vælger man frivilligt?

Det sætter helt klart en grænse for, hvor langt forældre kan gå. Skal man bare lade sine børn gå i byen? Det er et dilemma. Man kan ikke vælge det. Jo mere folk går ud, jo større chance er der for, at de bruger stoffer.

Det betyder også, at stofbrug er en social adfærd - man gør det sammen med vennerne. Det er en udadvendt livsstil, som er forskellig fra narkomanens livsstil. Stofbrug er forbundet med alkoholbrug. Vi kan ikke adskille tingene i dagdagen, som loven gør: at der er alkohol og stoffer; de der ryger hash, de der bruger ecstasy. Det er en del af en livsstil.

Hvad gør man ved unges fritidsbrug af stoffer – erfaringer fra England

Howard Parker (Manchester University):

I ligger højt, for så vidt angår alkohol, en lille smule bagved Færøerne. Men hvad angår stofmisbrug er unge mennesker i UK – i følge to undersøgelser fra starten og slutningen af 90'erne- langt mere involveret end nogen andre unge mennesker i Europa. Så vi er ikke i en misundelsesværdig position.

Efter at jeg har lyttet her til morgen, har jeg en mærkelig fornemmelse af, at selskabelige unge danskere ikke er så forskellige fra selskabelige unge englændere.

Antallet af fritids stofmisbrugere er meget højere end i Holland. Folk har en tendens til at tro, at hollændere er meget på stoffer, men det er de ikke. Det er illusion. (Faktisk er de fleste, der ryger hash i Amsterdam, englændere.)

Mest hash

Ca. halvdelen af vores 17-18 årige har prøvet et stof. En tredjedel til en fjerdedel af dem er, indtil midt i 20'erne, mere eller mindre lejlighedsvis fritids misbrugere. Det er domineret af hash: Ikke mere end 10-15 pct. af stofbrugerne, bruger rusmidler som amfetamin, ecstasy og kokain.

Unge kvinder har nu indhentet unge mænd, hvad angår brug alkohol og stofbrug, og de har overhalet dem i tobaksforbrug i England. Til gengæld ser det ud til, at unge kvinder holder op eller nedsætter forbruget tidligere.

Der er meget få sociale klasseforskelle inden for fritidsbrug. Faktisk er det største antal fritidsbrugere at finde blandt middelklassebørn, universitetsstuderende, folk i arbejde.

Ecstasy er populært, kokain vinder terræn, amfetamin er på vej ned

Vi har et lille problem omkring heroin og crack kokain. 1 til 2 pct. af de unge har prøvet heroin eller crack kokain. En af bekymringerne omkring det stigende forbrug af crack kokain pulver, er, at der ser ud til at være et stigende antal dødsfald, på grund af stoffet.

Brug af ecstasy er meget populært på dansesteder. Kokain er ved at indhente det, og amfetamin er ved at tabe terræn. LSD er næsten forsvundet i England. Måske er det, fordi de historier om stofbrug, som unge fortæller hinanden, går på, at man får de værste oplevelser og længerevarende problemer med LSD, fordi stoffet er så uforudsigeligt.

Mange klubber i England mener, at de kan tænde og slukke for ecstasybruget, hvis man har taget ½ tablet eller 1 tablet. Vi har haft unge piger, som f.eks. siger, at det, der er så fantastisk ved ecstasy, er, at man kan komme hjem kl. to om morgenen, gå ind til sine forældre, opføre sig pænt og sige stille og roligt godnat.

Vi har et stort tiltagende forbrug af kokainpulver. Det er på vej i stedet for amfetamin.

Stofmisbrug og druk hører sammen

Der er en tæt indbyrdes sammenhæng mellem at drikke, ryge og have stofmisbrug. Så hvis der er mange af de unge, der ryger og drikker, har man et godt grundlag for at få stofmisbrugere, hvis det er til at få fat i stofferne.

Det lyder, som om I i Danmark har en masse af de betingelser, som lægger op til, at stofferne ikke bare forsvinder. Så I må tænke over, hvordan I vil tackle det. I England er det ikke lykkedes os at nedsætte stofferne tilgængelighed: Vi har flere stoffer – og vi er en ø.

Misbrugsundervisning virker kun lidt

I skolerne har vi obligatorisk undervisning i narkomisbrug. Der lægges en masse energi i det - men det fungerer ikke. De mennesker, som alligevel ikke vil tage stoffer, synes, at det er godt med misbrugsundervisning. Men de, som køber og bruger stoffer, tager dét ud af undervisningen, de kan bruge. Så det påvirker folks viden, skubber en smule til deres indstilling og får dem måske til at være en lille smule mere forsigtige. Men i det store og hele virker det ikke.

Vi havde også et meget stærkt sekundært forebyggelses- og skadereduktionsprogram i England i forbindelse med HIV, omkring stiknarkomani. Bortset fra i nogle få lokale natklubber, som har dårlige forsyninger, vil jeg anbefale det, hvis man har et voksende stofmisbrugsproblem.

Frigiv hash

Man er nødt til at være realistisk: Man kan ikke gøre ret meget ved det. Vi er et af de lande, næsten i hele verden, der har den mest restriktive holdning. Vi har kriminaliseret dobbelt så mange mennesker, vi har beslaglagt ti gange så mange stoffer, der er stadig flere tilgængelige stoffer og flere mennesker, der bruger dem. Tvang virker ikke særligt godt. Vi har en meget ophedet debat i England om hash lige nu. For vi har en uafhængig forskning, som siger: Afkriminalisér det da i det mindste – for vi kan stadig sende folk i fængsel, hvis de ryger hash.

Bedre offentlig transport og test for narkokørsel

Til slut vil jeg nævne to problemer. Den første er omkring kokain, som jeg allerede har nævnt.

Desuden har vi et kæmpe problem med folk, der er stofpåvirkede, når de kører. For vi har en masse natklubber i smugkroer ude på landet; med elendig offentlig transport. Så en masse mennesker kører hjem i stofpåvirket tilstand. I vores natklubstudier har næsten halvdelen af folk fra smugkroer på landet kørt sig selv eller deres venner hjem. Så man er nødt til at have test for narkokørsel. Selv om vi ikke kan forhindre folk i at tage stoffer, er vi nødt til at have noget lovgivning i forbindelse med denne narkokørsel.

Men selve tanken om at forhindre folk i at gå på natklubber og tage stoffer - det kan man ikke. Mit bedste bud er derfor at sørge for noget offentlig transport. På det område er man nødt til at være pragmatisk, når man i 10-15 år har set forbruget af fritidsstoffer stige støt og roligt.

Vi har fundet ud af, at de lande i Europa, som klarer sig bedst nu, ikke sparker til stofproblemerne, som om det var en politisk fodbold – specielt når der er valg. Det duer ikke. Når det kommer til stykket, er man nødt til at være pragmatisk, løse de problemer, man kan og leve med resten. Jeg tror ikke på, at dette forsvinder. Den gode nyhed er, at det flader ud, men man kan ikke helt fjerne det. Og blandt de 16-årige er forbruget mindre nu end i midten af 90'erne

Unge tager stoffer og holder op igen

De unge med stof erfaringer fra 90'erne sidder nu i tjenestemandsfunktioner osv. De har en del af deres stof erfaringer med, når de kommer i 20'erne. De vil holde op og blive gode forældre, ligesom deres forældre var. De vil blive moderate og kun holde sig til hash.

Vi bor i et risikosamfund, et globalt samfund. Vi kan ikke forvente, at nutidens unge opfører sig på samme måde, som vi opførte os, da vi var unge. Synes vi, at vores børn, børnebørn, nevøer osv. er moralsk eller

intellektuelt lavtstående? Er de uærlige over for os? Nej, det tror jeg ikke, vi synes. Vi elsker dem jo stadig væk, vi synes de er ordentlige mennesker. Men de tager altså stoffer, og de bruges mobiltelefoner, de rejser jorden rundt, de få mærkelige vaner på Ibiza. Det kan vi ikke køre spor ved. Det er en anden verden, de lever i.

Norge, ungdom og rusmidler

Yngve Berntsen (Rusmiddeletaten, Oslo Kommune):

Det er en gammel norsk tradition fra unionstiden med Danmark, at når man ville sige noget vigtigt, måtte man rejse til Kongens København. Det er godt at få lov til at følge denne tradition op.

I sammendraget, som ligger i mappen, har jeg forsøgt ganske kort at fortælle om, hvordan den norske narkotika – og alkoholsituation er, specielt i forhold til unge mellem 15 og 25 år.

Vi er bekymrede over udviklingen. Talmaterialet er måske ikke så skræmmende set i et europæisk perspektiv. Men i et norsk perspektiv er det udviklingen nogle år tilbage og til dagens situation, som vi måler, og som vi bruger som udgangspunkt for at sige, om noget går i god eller dårlig retning.

Vi ser, at fra '95 og fremover er dette blevet et meget større problem, særligt når det gælder illegale narkotiske stoffer. Når det gælder specielt ecstasyproblematikken, som er udgangspunkt for denne høring, ser vi, at den kom til de store byer i Norge i '91 og '92'. Ecstasy kom ikke først til Oslo, men til de store provinsbyer: Kristiansand, Stavanger og ikke mindst Drammen. Men efterhånden har Oslo-området med 1 mio. indbyggere betydet meget for udviklingen.

House kultur startede uden stoffer

I vore specialistkredse siger vi, at da house kulturen kom til Norge, var det en kultur, der ikke havde med ecstasy at gøre til at begynde med. Det var en ungdomskultur. Man skal altså ikke umiddelbart sætte lighedstegn mellem house party kulturen og misbrug af ecstasy. Vi mener helt bestemt, at i de første år var der tydeligt f.eks. en slags tradition til hippie ideologien. Denne house party virksomhed var klart antiracistisk. Det var et mødested for ungdomskulturer af forskellig nationalitet. Den var klart antisexistisk. Når vi interviewede unge piger, som havde været nogle år i kulturen, sagde de helt klart, at de følte sig hjemme der, fordi de følte et meget lille sexpres. Der var megen nytænkning, særligt i forhold til tryksager, plakater og andre symboler, som fulgte med. Og ikke mindst: stor frihed til at frigøre sig fra moderetninger og lave sin egen mode. Der var naturligvis også dansen som det frigørende element.

Vi diskuterer meget, at på en måde møder vi i denne nye narkotikabølge os selv i døren. I denne sammenhæng er jeg en meget gammel mand. (Mine børn fortæller mig, at jeg er født i første halvdel af forrige århundrede). Min 21-årige, som er min ældste, siger til mig, at han er for gammel til nogle af de ting, der sker i ungdomskulturen. Det er kendetegnende, at det er gået meget hurtigt på dette område. Her er et af problemerne, som vi må vedkende os: Vi har en generationskløft. Der lever tre generationer ved siden af hinanden i dagens europæiske samfund, som har helt forskellige referencepunkter.

Ung til ung ude i miljøerne

Når vi i Norge skal forebygge og lave hjælpetiltag, har vi forsøgt at springe over alle de forslag, som vi midaldrende administratorer kommer med. Vi har heldigvis et veludviklet system af såkaldte udekontakter eller feltarbejdere. Det har været de vigtigste miljøer i forebyggelsesarbejdet. Også i behandlingsarbejdet, hvor der har udviklet sig tiltag rundt omkring til ung kommunikation. Det har været fantastisk vellykket.

Man er velkommen til at bestille et metodenotat fra mig om, hvordan man specielt i Oslo har udviklet denne kommunikationsform. Man kan bestille det på min e-mailadresse: evyn@vf.telia.no

Det vi ser, er, at det er lykkedes disse feltarbejdere at infiltrere miljøerne. I grupper på op til 25 unge er de meget ude til fester, hvor de har nogle såkaldte ”stands” ude i korridorerne foran danselokalerne. Det er en verden, som vi voksne burde opsøge. Jeg har været med flere gange og føler mig naturligvis som bedstefar der. Det er fantastisk at se, hvordan det foregår og se, hvordan det går an at lave frontlinje tiltag, hvor unge, der har en målsætning om at hjælpe andre unge til en højere grad af bevidsthed, kan spille en rolle. De laver aftaler med dem, der driver house party miljøerne, dem der har ansvar for musikken, dj’erne.

Vi er begyndt at samarbejde med nogle grupper af unge, bl.a. nogle som hedder ”Stop dopet” og ”Future”. I disse grupper, hvor frivillige medarbejdere og offentligt ansatte arbejder sammen, ser vi, hvordan man kan drive polyklinisk arbejde med misbrugere, som ellers ville være på psykiatriske institutioner eller klassiske behandlingsinstitutioner.

Det tager 2-3 år at komme ud af miljøet

Det er ny lærdom for os at sige, at vi skal holde fremtidens hjælpetiltag langt under de traditionelle institutions-behandlingsformer. Vores erfaringer viser, at disse unge skal være i gruppeaktivitet og i et tæt miljø i mindst 2-3 år, før de er stærke nok til at klare sig på egen hånd. At komme væk fra disse miljøer er meget vanskeligt: at skifte venner/identifikationsobjekter tager lang tid og er vanskeligt.

Vi har meget gruppeaktivitet og helt traditionelle ting som at lære at sy kjoler og bukser. Vi har også kurser i astrologi, madlavning osv. Men at have denne nærhed og frontlinieaktiviteten i forhold til disse unge og fange dem helt ude, hvor de selv er, hvor kulturen blomstrer, mener vi er det helt rigtige.

Samarbejde mellem myndigheder

Vi tror, at man må vende op og ned på, hvordan man tænker forebyggelse og behandling. Vi er nu på vej ind i en diskussion omkring samarbejde med trafikmyndighederne, arbejdsmarkedets parter, forsvaret – vi har mange problemer med soldaters eksperimenteren med stoffer. Hvert år er der 3.500 unge mennesker, som rekrutteres ind i hotel- og restaurationsbranchen – en branche vi ved, de er meget tiltrukket af i forhold til både alkohol og andre stoffer. Trafikproblematikken med at køre i påvirket tilstand, ikke bare i forhold til alkohol, er et tiltagende problem.

Vi må i det hele taget gøre dette til en meget bred debat, siger vi i Norge. Men vi er begyndt at tage det lidt mere med ro: Vi har ikke den store panik, for i følge talmaterialet er eksperimenteren med bl.a. ecstasy fladet ud.

Spørgerunde

Kan man gøre noget for at dæmme op for misbruget, eller må man lade stå til, fordi man gør det så godt man kan – er der alligevel ikke noget at gøre? Har den gamle behandling i Norge ikke givet gode resultater?

Tove Videbæk (KrF): Først og fremmest til Howard Parker: På spørgsmålet om, hvad der gøres for at dæmme op for misbruget, og hvilke erfaringer der er med behandling osv., svarer du meget pragmatisk, at egentlig er der jo ikke noget problem, og vi gør det så godt, vi kan; vi kan jo alligevel ikke gøre noget ved det osv. Er det en korrekt konklusion af det, du faktisk sagde til os? Eller har du bare ikke fået sagt det, du ville sige?

Yngve Berntsen, dig vil jeg gerne spørge helt konkret: I dit oplæg står der, at i Norge er de fleste behandlingstiltag på private hænder, og så nævner du en række behandlingstilbud og organisationer. Så skriver du bagefter: ”Vi må nu etablere nye hjælpetiltag for ungdom. Det gamle apparat duer ikke.” Hvad mener du med det? Har behandlingen - de her steder, de her organisationer, de her behandlingstiltag - ikke givet gode resultater? Er misbrugerne ikke kommet ud af misbruget, eller mener du, at det duer ikke, der skal noget nyt til?

Hvordan får man befolkningen til at acceptere, at man politisk skal se mere liberalt på misbruget? Hvilken forskel er på drenge og piger, når det gælder forebyggelse?

Karen Klint (S): Jeg vil gerne sige tak for nogle meget interessante indlæg, også fordi det kan give lidt optimisme i debatten. Det er måske ikke så optimistisk, at stofferne er her for at blive, men det er optimistisk, at selv om adgangen måske bliver lettere, bliver problemerne ikke større. Det vil jeg godt kvittere for.

Det får mig til at spørge Dirk Korf om, hvordan man får befolkningen til at acceptere, at man politisk måske skal se lidt mere liberalt på det, at vi ikke skal kriminalisere så groft, at vi ikke skal presse forhandlerne så meget, men mere bruge energien på noget andet, måske på forebyggelse?

I dit skriftlige oplæg antyder du, at der en kønsforskel: at vi skal forebygge anderledes for de unge drenge end for de unge piger. Kan vi lige kort få antydet, hvori består den forskel?

Vigtigt ikke at misbruge narkospørgsmål i politisk valgkamp. Sørg for åben, faktuel debat. Spild af penge at lave forebyggelseskampagner i skoler. Mange ønsker kriminalisering af hashhandel, men ikke af hashbrug. Omkring alkoholbrug er der ikke store kønsforskelle mellem piger og drenge.

Dirk Korf: Jeg prøver at besvare det første spørgsmål ud fra, hvad jeg har set i Holland. Hvordan kan befolkningen lære at acceptere, at vi er nødt til i en vis udstrækning at leve med rusmidler, og at forebyggelse er vigtigere: Det, som hollændere og danskere har til fælles, er, at vi har et åbent demokrati. Der er det vigtigt at holde sig for øje, at man ikke skal misbruge narkospørgsmålet i sine valgkampagner. Det har været en stor hjælp, at hverken højre-, venstre- eller midterpartier nogen sinde har gjort det. Man har altid været enige om, at det var et fælles problem, som vi alle sammen skulle prøve på at løse i fællesskab. Jeg er godt klar over, at medierne her spiller deres egen rolle, og det er svært at styre medierne.

Man skal også sørge for at holde sig til fakta. Hvis man ønsker en åben diskussion, skal man holde sig til data. Man kan altid finde nogen, som har et problem med et hvilket som helst stof. I dag er det ecstasy, men det kunne også have været lattergas, eller, som jeg sagde, bananer.

Hvis man ikke misbruger det, men har en åben diskussion, skal man stille sig selv spørgsmålet: Er der virkelig nogen grund til at spille så mange penge på lovtvang, og på - moralsk set måske acceptabelt, men rent videnskabeligt noget pladder - at lave forebyggelse i skoler med alle disse programmer. Det er spild af penge.

Mit budskab er: Tag unge mennesker seriøst. Tænk bare lidt på jer selv. Det afhænger meget af den åbne diskussion.

Jeg tror ikke, at man gør dette i England, fordi tingene er så forskellige med topartisystem. Men vi har lært, at det kan lade sig gøre andre steder.

Der er et område, hvor vi kan lære meget af England, for de har nogle gode data: Mange 40-50-årige går ikke ind for at kriminalisere hash, hvis vi spørger dem: Ønsker I, at jeres eget barn skal i fængsel for at ryge hash? Så får man et helt andet svar, end hvis man spørger, om forhandlerne skal i fængsel.

I Amsterdam er 50 pct. af indbyggerne ikke født i Holland. De er ikke blåøjede og lyshårede, men de er måske brunøjede og halvlvlysebrune, og det giver den største forskel. F.eks. drikker muslimer generelt ikke alkohol. De har andre problemer, for når de begynder at drikke alkohol, kender de ikke reglerne, for de har ikke lært dem i skolen og derhjemme.

Omkring kønsforskelle er tendensen, at piger drikker mindre; de bliver nemmere fulde med samme kvantum alkohol, og det har noget med det fysiske at gøre. Men når piger går ud, og når farvede går ud til house parties, er der næsten ingen forskel på piger og drenge og sort og hvid. Så er det grønne hår vigtigere end køn og hudfarve.

Der vil altid være misbrugere - samfundet finder selv et niveau. Forebyggelse har ringe virkning. Tvang virker ikke, det gør behandling.

Howard Parker: Det vigtigste er, at man ikke går ud fra, at man kan løse narkoproblemet eller stofproblemet. Samfundet skal finde frem til et niveau. Vi har et højt niveau i Storbritannien. Til gengæld ryger man ikke så meget hos os som i andre europæiske lande.

Jeg tror, at man kan bruge forebyggelse til at beskytte lande, som er længere væk fra den globale økonomi, Centraleuropa f.eks. Men i det store og hele, virker det ikke, har vi fundet ud af efter 15-20 år.

Tvang har en masse dårlige resultater og mange utilsigtede konsekvenser. Derfor skal man være meget forsigtig. Hvis politikerne handlede intuitivt omkring stofproblemer, ville det gå helt i fisk. Man kan faktisk ikke bruge sund fornuft i forbindelse med misbrug af stoffer, Det er meget kompliceret, fordi folk ikke gør, som man gerne vil have, at de skal gøre. Hvordan kan de være så dumme?

Vi har en lille minoritet i alle samfund, som er misbrugere, har psykiske problemer, er kriminelle osv. Misbrugere vil finde frem til dem. I vore natklubstudier har vi en masse af disse unge med f.eks. angstsymptomer og depressioner, som tager ecstasy. Hvad ville der ske, hvis de holdt op med at komme i klubberne for at glemme deres depression? Det er sådan, at de, som forhandler stofferne, finder altid frem til personer, som kan blive misbrugere. Så vi har selvfølgelig brug for behandling. Det er klart. Men der er ikke tale om, at en brug skal i terapi, fordi vedkommende tager en ecstasytablet.

Der vil altid være en minoritet, der skal have behandling – og den skal være der. Vi ved, at hver krone, man lægger i behandling, får man tredobbelt tilbage – det får man ikke for tvang.

Når jeg siger, man skal være pragmatisk, mener jeg, at man ikke skal starte med den antagelse: Vi sidder her, vi har et narkoproblem, vi skal løse det. Man er nødt til at dele tingene op og sige: Hvad er det, vi kan gøre; hvad er det, vi er nødt til moralsk at gøre – f.eks. forhindre narkokørsel og den slags ting. Vi er nødt til at beskytte befolkningen mod stofbrugere, som er uansvarlige i forhold til andet end deres egen krop.

Jeg mener altså ikke, at man skal bruge en masse penge og krudt på lovgivning bare for at føle sig bedre tilpas eller vinde et valg.

En ny type misbrugere med skolegang, arbejde og weekendmisbrug. Tilfældigheder og mere potente stoffer fører til misbrug. Udbud af narkobehandling til private gav få tilbagemeldinger – forsøges udbudt til offentlige institutioner. Der er kønsforskelle. Unge kvinder drikker mere nu, også gravide. Vil indsamle ny viden generelt, også om kønsforskelle.

Yngve Berntsen: Den type unge, vi her taler om - som eksperimenterer med nye narkotiske stoffer - er en helt anden type, end jeg har arbejdet med tidligere. Det traditionelle hjælpearbejde i Norge er skruet sådan sammen, at man på en eller anden måde bliver indlagt på en institution med en seng og får traditionel terapi. Der er også mange kollektiver, som har haft god effekt i forhold til en del af de tidligere generationers ungdomsnarkomaner.

Men nu står vi over for en helt anden gruppe. Der er mange tilfældigheder, som gør, at almindelige unge kommer ind i dette. Stofferne er i sig selv meget potente – det skal vi ikke glemme. Kemien får hurtigt kontrol over psyken. Der er tale om meget stærke stoffer.

Vi ser også, at forbavsende mange er i et videregående skoleforløb, på universitet eller på arbejdsmarkedet og fortsætter med det, selvom de har et weekendmisbrug. Skal vi bygge traditionelle hjælpetiltag op for disse – vi taler om hundredvis af unge – har vi ikke beredskab til det i dag. Vi har forsøgt med en privat udbudsrunde, men har ikke fået nogen tilbagemeldinger, som er gode nok. Så vi skal have en ny udbudsrunde. Derfor går vi tilbage til det offentlige apparat, som er styret af psykiatrien og kommuneforvaltninger. Her tænker jeg på de psykiatriske ungdomsteams, som vi har 28 af i landet, og ”udesektioner” med feltarbejdere, som vi har i alle store norske kommuner og desuden modellen med ung til ung kommunikation. Så begynder vi dér. Det har hidtil vist sig at være den bedste idé. Måske finder vi frem til andre modeller fremover.

Med hensyn det, jeg skriver om kønsforskelle i mit sammendrag: Jeg har skrevet det, fordi jeg synes, det er meget vigtigt. Vi ser, at unge pigers alkoholindtagelse er blevet et større problem i Norge. Kvinder er ikke længere så optaget af, om de skal drikke eller lade være under en graviditet – vi ved, det er farligt, og at der er mange fosterskader af den grund.

I det kliniske billede ser vi, at der er meget store individuelle forskelle i reaktionsmønstrene, også kønsmæssige forskelle. Her er vi nok ikke kommet langt nok med at indhente ny viden, men det er vi nødt til at gøre. Vi kan ikke behandle unge som en samlet klump og sige: så farligt er det for alle. For det er det ikke. Nogle klarer sig fint, og nogle bliver skadet af det.

Derfor er det en udfordring at lave gode undersøgelses- og kortlægningsmetoder i enkelt polyklinisk arbejde. Vi opbygger vores arbejde efter tragt-metoden: Helt øverst skal vi opfange de store mængder og henvendelser fra unge selv, fra arbejdsgivere, skoler og ikke mindst fra forældre og pårørende. Så må vi efterhånden udvikle nogle institutionaliserede tilbud til dem, som ikke kan klare sig med en polyklinisk model.

Rent praktisk betyder det, at vi må lave steder, hvor unge måske skal overnatte i weekenderne, fordi vi skal have dem ud af et festmiljø. Eller måske skal terapi foregå om aftenen, efter de er færdige i frisørsalonen. Det er sådanne praktiske udfordringer, vi står overfor.

Vi ser store individuelle og kønsmæssige forskelle, som vi må lære at tage udgangspunkt i. Hvorfor er der f.eks. så mange kvinder, som tydeligvis tåler heroin meget bedre end mænd? Sådan kan vi se på alle de andre stoffer. Her mangler vi ny viden, ny oplæring af de generationer, som ikke har oplevet disse problemer længe nok. Den viden, vi skal have, spænder fra sociologi, kriminologi over til biologi og medicin.

Handlingsmuligheder

Forebyggelse og brugen og misbrugen af rusmidler blandt unge

Oplægsholdere:

Ole Scharf, Politimesterforeningen

Peter Ege, Københavns Kommune

Alice Thaarup, Forebyggelsesafdelingen i Nordjyllands Amt

Kristian Kastoft, Advice

(Ny) Ordstyrer **Yvonne Herløv Andersen**: Det, vi skal til at drøfte, er handlemuligheder. Derfor beskæftiger vi os nu med forebyggelse af brugen og misbrug af rusmidler blandt unge.

Politiets indsats på narkotikaområdet – forbedringsmuligheder?

Ole Scharf (Politimesterforeningen):

Jeg er ikke forsker, jeg er måske knap og nap ekspert på området her. Min berettigelse for at være her i dag er, at jeg sammen med tre kollegaer igennem et par år har prøvet for justitsministeren og Politimesterforeningen at trævle politiets indsats på alkoholområdet op og prøve at finde ud af, om der var nogle ting, vi kunne gøre bedre. Det har resulteret i, at vi for et stykke tid siden udgav et lille hefte med nogle forslag til, hvordan man kunne gøre indsatsen på alkoholområdet bedre.

Det, vi er gået i gang med og ikke er færdige med endnu, er at prøve at gøre det samme inden for narkotikaområdet, idet vi jo selvfølgelig har en formodning om, at alting her i verden kan gøres bedre, end det bliver gjort.

Politiet bruger mange ressourcer på at hindre narkoimport

Hvis man ser på politiets indsats på specielt narkotikaområdet, er det klart, at den repressive del af det, politiet går og gør, selvfølgelig er den del, der er mest synlig og måske også derfor mest omdiskuteret. Måske ikke så meget den del, som omhandler indsatsen for at hindre, at der kommer narkotika ind i landet. Det er måske ikke noget, man sådan tænker over i det daglige, men der bruges faktisk kolossalt mange politimæssige ressourcer på at sikre, at landet ikke står fuldstændig åbent for import af forskellige former for narkotika.

Jeg synes faktisk, vi er blevet bedre til det efterhånden. Vi er blevet bedre til at arbejde sammen internationalt, og hele det informationssystem, som skal ligge til grund for, at vi kan gøre en ordentlig indsats, er blevet bedre og bliver også endnu bedre i forbindelse med vores indtræden i Schengensamarbejdet her fra marts måned.

Men ingen skal tro, at det nogensinde kan lykkes for os at lave et fuldstændig hermetisk lukket jerntæppe omkring Danmark og hindre, at der overhovedet kommer noget ind i Danmark.

Er nødt til at flytte narkomaner - det har ingen effekt

Det, der giver anledning til diskussion, både inden for politiet og i befolkningen, er den indsats, vi gør på gadeplan. Der er jo det mærkelige ved den indsats, at effekten tilsyneladende kun består i, at vi flytter rundt på nogle narkomaner og flytter dem fra ét sted i byen til et andet sted i byen. Nogle gange får vi også konfiskeret

deres narkotika, således at de er nødsaget til at gå ud og lave noget mere kriminalitet for at få penge til at købe mere narkotika for eller at lave endnu mere prostitution for at tjene penge. Det er klart, at det er en indsats, som vel af alle føles som utilfredsstillende.

Vi kan nok ikke lade være med at gøre det, for det første fordi vi jo er bundet af nogle internationale aftaler, der gør, at vi skal gøre en indsats her i landet, for ikke at blive ugleset og måske ligefrem udvist af det pæne selskab. Dernæst må man vel også sige, at så længe vi har en lovgivning, der siger, at det er ulovligt at handle med narkotika, må der også gøres en indsats for at prøve på en eller anden måde at begrænse den handel, der foregår. Endelig skal man heller ikke overse, at pusheri giver anledning til en almindelig frygt og uro blandt de mennesker, der bor i de områder, hvor det sker. Derfor er vi selvfølgelig også undergivet et meget hårdt pres fra de mennesker, der er nødt til at færdes i de områder, som man nu foretrækker til at lave sin narkotikahandel i. På den led er vi nødsaget til at lave en indsats, som i hvert tilfælde kan sikre, at den utryghed forsvinder.

Men der skal ikke være skygge af tvivl om, at det ikke hjælper. Det er vel igen et udtryk for det, som vi alle sammen godt ved: at problemer, der har en kulturel eller en social baggrund, kan ikke løses ved en politimæssig indsats.

Politiet kan bakke op om den indsats, der i øvrigt gøres i samfundet, for at prøve at få fjernet eller formindsket problemerne. Det er det, vi sådan set gerne vil. Men det forudsætter jo, at der kommer nogle klare udmeldinger fra de mennesker, der træffer bestemmelsen i den slags sager herhjemme, om: Hvad er det i grunden, man vil?

Mangler koordineret indsats lokalt og på landsplan

Det er måske et af de områder, som jeg synes, det har skortet kolossalt på i al den tid faktisk, vi har haft problemer med narkotika. Der har været så mange forskellige tilkendegivelser om, hvad vej vi burde gå, hvad der hjælper, og hvad der ikke hjælper. Der har aldrig, i mine øjne i hvert fald, været nogen virkelig virkningsfuld indsats, som har været koordineret, og som har sikret, at man helt oppe fra toppen og helt ned i bunden havde fodslag og var enig om, hvad vej man skulle gå.

Derfor ser jeg en mulighed for, at den indsats, politiet yder på gadeplan, måske kunne få et lidt mere harmonisk forløb og en større effekt, også set ud fra et politimæssigt synspunkt: at man simpelt hen prøver at få lavet en koordinering af, hvad der foregår ude omkring lokalt, med det, som man på landsplan ønsker der skal foretages - og først og fremmest sikre, at de planer, der bliver udfærdiget, har taget højde for alle de personer, der er involverede i samarbejdet.

Politiet indsamler information på gadeplan

Man skal ikke glemme, at der er også andre områder, hvor politiet gør en indsats på narkotikaområdet. Først og fremmest må man sige, at vi er meget aktive og vel også et ret væsentligt led i indsamlingen af information: Den information, som skal indgå i det videre arbejde i den overvågning, der foregår på hele området. Jeg tror ikke, man vil kunne undvære den viden, som politiet har om, hvad der foregår på gaderne, hvis man skal tilrettelægge en ordentlig indsats mod narkotikamisbrug eller mod udbredelsen af narkotika.

Det kan gøres bedre

På den anden side må man sige, at det kan gøres bedre. Vi så i forbindelse med sommerens ecstasy-hurlumhej, at vi faktisk stod meget uforberedte over for det, der skete, og at vi i meget vid udstrækning blev trukket rundt ved næsen af pressen. Det viste sig bagefter, at faktisk var der meget viden rundt omkring, hvad ecstasy var, og hvad det bevirkede. Den viden var bare ikke nået ud til de mennesker, der arbejdede på gadeplan - i hvert fald ikke inden for politiet.

Jeg tør næsten ikke tænke på, hvad vi måske kunne have udrettet, hvis vi havde været klar over, at det var fatalt, det, der skete rundt omkring på diskotekerne, hvor man begyndte at lukke for vandet og kun havde varmt vand og i sidste instans kun havde vand på toilettet til, at de mennesker, der tog ecstasy, kunne holde deres væskebalance oppe. Havde vi vidst noget mere om det, havde vi formentlig haft en mulighed for at lave en væsentlig bedre indsats på det område. Derfor mener jeg, at selve informationsindsamlingen og informationsformidlingen, den kan gøres bedre.

Nærpoliti og SSP skal tilpasse sig de nye kulturer

Det er klart, at politiet har en vigtig opgave i forbindelse med, at vi skal formidle information i vores samarbejde, bl.a. SSP-samarbejdet og det samarbejde, der i øvrigt foregår ude omkring med vores kommunale samarbejdspartnere og alle andre, som vi arbejder sammen med lokalt i forbindelse med den nye politiform, vi arbejder med lige for øjeblikket: nærpolitiet.

Jeg synes, man skal lytte meget til, at der i dag er blevet sagt, at der ligger vidt forskellige kulturer bagved, at vi har et stofbrug. Jeg tror også, man skal være meget opmærksom på, at den indsats, der skal ydes, både på SSP og i nærpolitiet, skal tilpasses meget til denne forskellighed, der er i kulturen.

Nærpoliti på skoler

I Helsingør, hvor jeg kommer fra, har vi haft kolossal stor succes med, at vores nærpoliti har haft åbningstid ude på de mest plagede skoler. De har været derude i ca. 4 uger, hvor der ikke var et menneske, der overhovedet rettede henvendelse til dem og talte til dem. Så var der ganske langsomt nogle, der kom hen og gerne ville have en snak, og så gik man hen et sted, hvor man ikke kunne blive forstyrret, og snakkede sammen. I dag er situationen for politifolkene, at vi har måttet give dem en mobiltelefon alle sammen, for de bliver simpelt hen ringet ned døgnet rundt.

Det viser noget af det, som også er blevet sagt af andre her i dag: at der er et kolossalt stort behov for individuel rådgivning. Det er vel også det, der bør være noget af læren ved alt det, der er sagt her i dag, at ungdommen i dag er ikke modtagelig over for kollektive beskeder.

Kampagner virker ikke

Af samme grund er de heller ikke modtagelige over for kampagner. De vil have en information, der er rettet mod dem, som de selv kan finde; som de selv kan trække de ting ud af, de har brug for; og som først og fremmest har sådan en gennemslagskraft, at den kan trænge igennem al den snak, der i øvrigt er og forurener oplysningskampagnerne rundt omkring - altså hele dette medieshow, som vi alle sammen udsættes for i det daglige.

Derfor tror jeg også, at det vil være muligt at forbedre vores formidling, hvis vi begynder at indse nogle af de ting, som vi har hørt i dag, og som vi måske begyndte at ane i politiet, nemlig at en stofmisbruger ikke er en stofmisbruger - det er mange forskellige typer af stofmisbrugere. Der ligger mange forskellige kulturer og mange forskellige ting bag ved, at man bliver det, og at man bliver fastholdt i det. Det er en af de læresætninger vi skal prøve at trække med ud i vores præventive arbejde. Og gennem en snak på tværs, en større lydhørhed over for andres signaler, skal vi prøve at gøre vores indsats bedre.

Politiet føler sig isoleret

Der er kolossalt stort interesse for det i politiet; for at prøve at indgå på en mere konstruktiv måde i hele den indsats, der skal gøres. I dag føler vi os noget isolerede og måske også i nogen grad ladet i stikken ved, at man har en meget forskellig holdning, specielt fra behandler side, i forhold til det, som politiet nu er pålagt at lave.

Misbrug er strafbart

Jeg har hørt i dag fra vores engelske indlægsholder, at "enforcement" er af det onde. Jeg ved ikke, om det er rigtigt. Jeg ved heller ikke, om den pågældende englænder taler på hele Englands vegne som sådan, men indtil videre bygger vi herhjemme på det princip, at hvis man har en uønsket adfærd, er det klogt, at man gennem nogle signaler viser, at denne adfærd er uønsket. En af de ting, vi hidtil har bygget på herhjemme, er, at man følger det op med en straf. Om det så er det rigtige eller ej, ved jeg ikke - men det er ikke politiet, der skal afgøre det. Det skal afgøres af andre, om det er den vej, man vil gå. For indtil vi ved noget bedre, har politiet en forpligtelse til fortsat at betragte misbrug, brug og udbredelse - først og fremmest af narkotika - som en strafbar handling. Vi må selvfølgelig reagere derefter.

Forebyggelse

Peter Ege (Københavns Kommune):

Jeg har skrevet indlæg om forebyggelse af brug og misbrug blandt unge, og jeg skal forsøge at trække nogle af pointerne frem i det, jeg har skrevet.

Der skal skelnes mellem brug og misbrug

Det første er, at man skal skelne mellem brug og misbrug, ellers forplumrer man både diskussionen og indsatsen. Årsagerne til brug på den ene side og misbrug på den anden side er helt forskellige. Mens det er meningsfuldt og legitimt at tale om at forsøge at forebygge misbrug, er det næppe legitimt og ikke særlig meningsfuldt at forsøge at forebygge brug. Derimod er der god mening i at forsøge at begrænse skadevirkningerne ved brug, herunder at udsætte debutalderen for unges brug af diverse rusmidler.

Vi har i de sidste 30 år oplyst på livet løs og finansieret kampagne efter kampagne for at begrænse brug og misbrug af rusmidler. Det har været svært at se effekten af denne indsats. Det synes snarere at forholde sig sådan, at forbruget af illegale rusmidler er steget i takt med oplysnings- og kampagnevirksomhedens intensitet.

Kampagner virker ikke – de har næsten religiøs karakter

Set i det lys så antager troen på oplysning og kampagner en rørende og næsten religiøs karakter. Penge til kampagner på et så kompliceret område som unges brug af rusmidler er penge ud ad vinduet, og meget mere er der ikke at sige om det.

Problemet med oplysning er ikke, at den ikke virker - for det gør den - men den virker på en anden måde, end vi ofte tror. Oplysning kan ikke begrænse misbrug og kan som regel heller ikke umiddelbart begrænse det eksperimenterende brug. Men oplysning kan gøre os mere oplyste, undertiden også mere kompetente, således at vi bliver i stand til at beregne risikoen og reducere skadevirkningerne ved brugen.

Hvis man oplyser for at begrænse brug og misbrug, rammer man ved siden af. I stedet skal man oplyse for at gøre mennesker mere oplyste med det formål af begrænse skadevirkningerne.

Som årsager til misbrug har jeg peget på tre forhold: For det første den sociale arv, for det andet børns og unges sociale kompetence, og for det tredje unges brug af rusmidlerne.

Den sociale arv: Jo tidligere det går galt, jo mere går det galt

Den sociale arv handler om børns opvækstvilkår i hjemmet og i institutionen. Jo tidligere i et barns eller en ungs udviklingsforløb det går skævt, desto større er risikoen for fejludvikling på de følgende udviklingstrin, så vi får vi de massivt mishandlede unge, der er blevet talt om tidligere. Det forhold, at jo tidligere det går galt, jo mere går det galt, har man kaldt den kumulative kontinuitet eller den onde spiral. Det er noget, der er dokumenteret til hudløshed. Og omvendt ved vi også, at misbrug ikke udvikler sig hos normale, velfungerende unge.

Social kompetence kan beskytte mod rusmiddelmisbrug

Udviklingen af social kompetence hænger selvfølgelig snævert sammen med den sociale arv, men nogle børn formår trods alle odds at udvikle social kompetence. Og social kompetence er en vigtig beskyttende faktor, også i forhold til rusmiddelmisbrug.

Hvad angår for meget brug af rusmidler, er dette både et signal på, at en ung befinder sig i en truet og skrøbelig position, men det er også en selvstændig risikofaktor.

Børn skal have en god opvækst

Derfor: Den vigtigste forebyggende indsats er at sikre børn gode opvækstvilkår. Det er det vigtige - og alt det andet er udenomsværker. Indsatsen skal iværksættes inden puberteten, skal rettes mod familien, daginstitutioner og skolen og sikre udviklingen af kompetente børn.

En indsats mod de unge, der har et afvigende rusmiddelbrug er vigtigt som en sekundær forebyggende indsats.

Og endelig: Oplysning og kampagner har ingen værdi i forhold til forebyggelse af misbrug, men er vigtig i forhold til forebyggelse og begrænsning af skader hos de eksperimenterende og normale brugere.

Forebyggelse: Nordjyllands Amt som modelamt på ecstasyområdet

Alice Thaarup (Forebyggelsesafdelingen i Nordjyllands Amt):

Emnet, unge og rusmidler, har vi debatteret igennem mange år, og jeg vil tage det som et udtryk for, at vi som voksne er bekymrede og engagerede i de unges ve og vel. Vi, der er garvede og gamle forebyggere, ved godt, at ikke alt lykkes lige godt, og at vi stadig væk famler i blinde, når vi snakker om forebyggelse. Vi gør det ikke for at gøre skade, men forsøger at hjælpe efter bedste evne. Jeg tror, at en dag som i dag kan være med til, at vi også bliver inspireret til at gå nogle nye veje i det forebyggende arbejde.

Man må tage udgangspunkt i, at det, de unge er opvokset i, det, de har set, er en voksenalder, som er storforbrugere af alkohol, medicin og tobak, og hvor man ikke kan få andet end det indtryk, at rusmidler er kommet for at blive, og de er integreret i et normalt liv.

Når vi er bekymrede omkring de nye stoffer og de ulovlige stoffer, er det også, fordi vi har en fornemmelse af, at der får de unge ind i en verden, som vi er lukket ude fra, og som derfor også skræmmer os.

Århus og Nordjylland blev modelamter på ecstasyområdet

Jeg har valgt at bruge min tid til at fortælle lidt om Nordjyllands Amt som modelamt på ecstasyområdet.

I sommer - på baggrund af ecstasydebatten - besluttede daværende sundhedsminister Sonja Mikkelsen at udpege to amter i Danmark til at være modelamter på ecstasyområdet. Det ene var Århus Amt, og det andet var Nordjyllands Amt.

Med det kendskab, jeg har til, hvad der foregår rundt omkring i kommunerne og amterne, tænkte jeg: Du godeste, hvordan skal vi overhovedet kunne udtænke nogle nye og anderledes ting, når man ved, hvad der egentlig foregår rundt omkring? Jeg er også mange gange i den efterfølgende periode blevet ringet op, og der er blevet spurgt: Nå, hvad sker der så? Har I noget nyt, og hvad foregår der?

Da vi blev modelamt var vores udgangspunkt at sige: Nordjyllands Amt er 27 kommuner, og det er jo dér, det foregår. Det er det, der er vigtigt. At amtet har en rolle i det forebyggende arbejde, er meget naturligt, fordi vi er medansvarlige for behandlingen af misbrugere. Så selvfølgelig har vi også en aktie i forebyggelsen. Vores rolle er meget som konsulenter og - som jeg plejer at sige det - som områdets advokater. Det er os, der er så privilegerede, at vi får lov til at beskæftige os med det her felt.

I Nordjyllands Amt har der igennem mange år været opbygget et system, både på det forebyggende arbejde og på behandlingsområdet. Det er klart, at de forebyggende ting, der foregår allerede, vil blive ved med at foregå, uanset om vi er modelamt eller ej.

Debatmøde med alle interesserede

Den måde, vi har grebet det an på med hensyn til modelamtsfunktionen i Nordjylland, har været, at vi har inviteret til et debatmøde, hvor vi har inviteret unge, professionelle, forældre, presse osv. - alle, der kunne være interesserede i at være med i debatten.

Der kom mange bud på, hvad der skulle gøres, og vi synes, det er vigtigt - når vi nu har lagt det op på denne demokratiske måde - at vi så også er tro mod de forslag, der kommer, og det er dér, vi vil lægge vægten.

Kommuner skal formulere rusmiddelpolitik

Noget af det, som folk syntes, man burde gøre noget ved i perioden som modelamt, var at arbejde på, at man ude i kommunerne formulerede rusmiddelpolitikker. Altså forholdt sig til, hvad er det, vi vil. Dels en situationsbeskrivelse: Hvad er det for nogle unge, vi har? Hvad er det for nogle misbrugs- og forbrugsproblemer, vi har? Hvad vil vi gøre på forebyggelsen? Hvad vil vi gøre omkring rådgivning og tidlig indsats? Hvordan vil vi samarbejde med amtet omkring behandlingstilbud? En lang række felter, hvor man forholder sig til det, så man har en politik for, hvad indsatsen skal være.

Samarbejde med festmiljøerne

Man var også optaget af, at der skulle ske noget i fritidsklubber, i idrættere og i festmiljøerne. Der skulle være et tættere samarbejde med de forskellige aktører i festmiljøet, bl.a. de, der er i branchen: bartendere, dørmænd osv.

Undersøgelse på ungdomsuddannelserne

Vi var interesserede i, at der skulle laves en undersøgelse. Vi ville godt vide på ungdomsuddannelserne, hvordan det egentlig så ud - om det var så galt, som vi har fået fornemmelsen af: at flertallet af danske unge er nogle fordrukne syrehoveder. Vi havde en fornemmelse af, at det ikke passede ikke, og vi har sat en undersøgelse i gang i samarbejde med Aalborg Universitet. Tallene fra undersøgelse vil blive offentliggjort i april måned.

Vi har tænkt, at vi ikke bare vente på, at der skal komme en hel masse i gang i kommunerne - vi må også gøre noget i amtet. Der har vi beskrevet nogle ting, som vi synes kunne være vigtige for at fastholde de forskellige fokuspunkter, og så håber vi, at vi får nogle penge til det.

Århus og Nordjylland samarbejder

Der er et formaliseret samarbejde mellem Århus Amt og Nordjyllands Amt i hele den periode, vi er modelamter, både på det praktiske plan og også på det mere organisatoriske plan, hvor vi mødes regelmæssigt i Sundhedsstyrelsen, for at tingene kan blive samlet og koordineret. En vigtig del, som gerne skulle ligge i samarbejde, er at det, vi laver, bliver evalueret. Det er jo et felt, hvor man kan hive forebyggelsen op som et mantra og sige: Vi skal forebygge. Uden at man egentlig ved, hvad hulen det er, der kommer ud af det, og om det overhovedet hjælper noget.

Pædagogstuderende skal ud i festmiljøerne

Omkring festmiljøet vil vi engagere unge. I det nordjyske har vi mange turister ude ved strandene, og der er et forslag til et projekt om at sætte en campingvogn op forskellige steder, hvor der er store diskoteker og ungdomstræf. Campingvognen skal så bemannes med nogle unge - det kan være pædagogstuderende, lærerstuderende, sygeplejestuderende osv. Det kan være et sted, hvor man kan komme ind og få en ædru snak, hvis man har brug for det; en kop te eller kaffe og måske hvile sig lidt. Det er en form for "harm reduction"; at vi sikrer, at der også er nogle ædru og fornuftige voksne til stede i miljøet. Vi tror, det er vigtigt at arbejde med at involvere nogle, der ikke er så meget ældre end de unge, man møder i miljøet.

Omkring festmiljøet har vi tænkt os at gå ind i et samarbejde med Århus Amt om at lave nogle kurser for dørmænd, bartendere og selvfølgelig også i et samarbejde med politiet og med skadestuen.

Der er også en spændende idé om at involvere unge i at lave debatteater, meget også i gaden. Vi har vores meget berømte Jomfru Ane Gade i Aalborg, hvor det hele sker og kanaliseres ned.

Skal have fat i de udsatte unge

Noget af det, vi virkelig kan gøre mere ved, er det opsøgende arbejde, rådgivningen og behandlingstilbudene til

de unge, der er i en risikozone for at udvikle et misbrug. Ét er, at vi har det forebyggende, noget andet er, at vi har også forskellige behandlingstilbud. Der er meget ind imellem, hvor jeg tror, vi kan være med til at opfange nogle unge.

Det ved jeg, at mange kommuner er interesserede i, men det er også noget, hvor vi måske i vores to-årige periode kunne opsamle nogle erfaringer, få dem diskuteret og vurderet, sådan at noget af det her bliver driftsopgaver; at det ikke bare bliver en to-årig ecstasyperiode, og så er det dét.

Fester og kammeratskaber skal på dagsordenen på ungdomsskolerne

Et andet område, vi også meget gerne ville sætte os fast i løbet af ecstasyperioden, er på ungdomsuddannelserne. Vi vil gerne ind og sammen med elevrådene og lærerne være med til at se, hvordan kan vi styrke debatten omkring de unges holdninger, deres fester og deres kammeratskab på ungdomsuddannelser, bl.a. gymnasier, handelsskoler, tekniske skoler og produktionsskoler.

Det ville ligeledes være utroligt spændende, hvis vi havde mulighed for at følge op på den undersøgelse, vi nu er i gang med at lave.

Hvorfor bruger 95 pct. ingen stoffer

Det sidste, jeg vil sige, er, at det kan være interessant at se på, hvordan det kan være, at 95 pct., eller hvor mange det nu er af en ungdomsårgang, ikke bruger et stof, der er så potent, billigt og let tilgængeligt som ecstasy? Det kunne være et interessant afsæt for forebyggelsen at få de unges bud på det. Det vil vi godt lave i en dokumentarvideo.

Unge og rusmidler

Kristian Kastoft (Advice A/S):

Jeg går ud fra, at vi er blevet inviteret med her, fordi vi for Sundhedsstyrelsen - det firma, som jeg repræsenterer, der hedder Advice - har evalueret den landsdækkende massemediekampagne, som har kørt, som hedder Fuck-e-kampagnen.

Det er første gang, der har været en landsdækkende kampagne på narkotikaområdet i sådan et massivt omfang, som man har set her, og derfor har Sundhedsstyrelsen ønsket at se, hvad effekten af sådan en kampagne ville være. Man har tidligere frygtet, at når man gik ud så bredt, kunne det måske have en modsat effekt.

Til dem, som ikke registrerede, at der var en kampagne, kan jeg sige, at den var meget ironisk anlagt og havde nogle meget kontroversielle, vendte budskaber. Det gjorde, at den frygt, man muligvis havde for at sætte sådan nogle ting bredt på dagsordenen, fik ny næring med, at man havde lagt den lidt ekstra ironiske tilgang til det.

Kampagner virker ikke her

Som kommunikationsrådgiver og for det firma, jeg repræsenterer, ville jeg allerhelst gerne kunne sige, at man skulle lave nogle flere kampagner med nogle flere plakater og producere nogle flere tv-spots, for det ville give os en større omsætning. Men det er altså ikke det, der virker - i hvert fald heller ikke det, vores evalueringsrapport viste virkede.

Holdnings- og adfærdsændringer sker over en lang tid, det ved vi også fra tidligere, at det sker sjældent gennem enkeltstående kampagner. Først og fremmest vil en indsats på dette område have en større chance, hvis det er en del af en overordnet forebyggelsesstrategi over langt sigt, integreret i forhold til de indsatsområder, man har fra myndighedernes side og med holdningsskabende undervisning i skolerne. Det skal integreres med en målrettet indsats i amter og kommuner ude lokalt og nogle af de ting, som Alice Thaarup lige har givet nogle eksempler på.

Massemedier egnet til enkle budskaber

Når massemedierne har sine begrænsninger er det, fordi de er bedst egnet til nogle meget enkle budskaber. Forebyggelse er noget andet: det handler om at skulle ændre på identitet, vaner og holdninger, og det er ofte meget kompliceret kommunikation.

I 1970'erne og 1980'erne troede man, at man gennem tv-reklamer osv. kunne ændre de holdninger og den adfærd, der kom til udtryk i befolkningens livsstil. Men der er en afgørende forskel på at skulle sælge noget og så skulle få nogle til at fravælge en vane eller fravælge en livsstil, identitet eller den gruppe, man går sammen med, og som betyder meget for én i sin dagligdag. Så der skal mere end tv-spots til.

Man må nok indse, at der skal en langsigtet indsats til, tæt på målgruppen over et stykke tid. Dermed ikke sagt, at det så udelukker de redskaber, som ligger i massemedieværktøjskassen: at man ikke kan producere foldere, at man ikke kan lave videooptagelser osv. Men det skal bruges og målrettes i forhold til de målgrupper, man arbejder med, og som man har sigte på, og som kan være meget varierede målgrupper, alt efter hvad det er for en strategi, man nu lægger.

Unge gider ikke løftede pegefingre

Vores kampagne var meget kontroversiel. Det er ikke overraskende, at bureauet, som lavede denne kampagne, af al magt ville undgå de løftede pegefingre. For den kommunikation, man har gjort på det forebyggende område, er man blevet skældt ud for tidligere, fordi de unge generelt lukker ørerne for forebyggende kampagner. De opfattes som voksenformaninger, og de unge har i øvrigt været udsat for mange velmenende kampagner og er generelt informationsmætte. Så det er naturligt, og måske ikke uforståeligt, at man går ud med sådan en stor ironisk tilgang for at skabe noget opmærksomhed.

Det lidt uheldige ved denne kampagne var også, at den gik over i den anden grøft. Det, vi målte, og det, vi fandt ud af med samtaler med unge og ud fra vores survey, var, at en del unge rent faktisk var kritiske over for den ironiske tone, som kampagnen havde. Og de var bekymrede for, om denne her ironi i virkeligheden medvirkede til at skærpe interessen om stoffets positive virkning.

Afsenderen skal være tydelig

Et meget stort problem var, at den afsender, der var på kampagnen, rent faktisk var meget utydelig. Det er meget væsentligt, når man laver ironiske kampagner, at man er klar på, hvem der sender det her ironiske budskab om, at ecstasy rent faktisk er et fedt stof, ironisk ment.

Det var så danske dj's, som var afsender på denne her kampagne. En del unge, opfattede det som en offentlig kampagne, og det fik nogle af de unge til at afkode denne her kampagne som nogle offentlige, som forsøgte at være ung med de unge. Det er meget væsentligt, i hele det her felt, at man er sig sin afsenderrolle meget bevidst - at man, hvis man er en offentlig styrelse eller myndighed eller andet, som skal kommunikere de her ting, er sig den rolle bevidst og kommunikerer, hvad man ligesom forventer af en sådan afsender.

Det samme gør sig så også gældende for unge. Unge er meget anvendelige, det peger papiret også på. Ud fra de samtaler, vi har haft, om at kommunikere holdninger til andre unge: hvor en myndighed kan kommunikere noget viden, så kan de unge selv rykke ved nogle holdninger ude lokalt.

Spørgerunde

Står det ikke allerede i loven, hvad politiets opgave er? Hvad vil politiet gøre for at skabe bedre samarbejde og informationsformidling? Hvordan samarbejder politiet og socialarbejdere?

Tove Videbæk (KrF): Til politimesteren: Du siger, at I er pålagt nogle opgaver, og I er bundet af nogle internationale aftaler, og derfor gør I det. Du lyder ikke særlig glad for det, og du efterspørger, at I vil vide, hvad er det egentlig, man vil: Men er det egentlig ikke skrevet i vores lovgivning, hvad det er, vi vil. Og er det så ikke op til politiet at finde den bedst mulige løsning og den bedst mulige udførelse af jeres del af jobbet og også det med koordineringen? I forventer vel ikke, at vi politikere kommer og gør det, og foreslår jer, hvordan I skal koordinere osv., det forestiller jeg mig, at det er jeres del af jobbet.

Så siger du også, at jeres informationsindsamling og formidling kan gøres bedre: Hvordan har I tænkt jer at gøre det bedre?

Til Alice Thaarup: Du skriver i dit oplæg, at politiet samarbejder mange steder med branchen. Kunne du ikke fortælle os lidt om, hvordan de gør, det kunne være, at det kunne være en idé til politimesteren?

Forbudspolitik kontra harm reduction-politik? Er forældrenes kærlighed den bedste form for forebyggelse?

Tove Fergo (V): Til Ole Scharf, politimesteren: Jeg synes, det lyder spændende, når du siger, at der aldrig har været foretaget en samlet koordineret indsats fra top til bund. Samtidig siger du, at politiet føler sig ladt i stikken, fordi der er mange socialarbejdere, som ligesom ikke deler jeres holdning. Jeg opfatter det lidt som forbudspolitikken kontra harm reduction-diskussionen, og jeg synes egentlig, det er meget spændende, det, du siger. Derfor kunne jeg godt tænke mig at få et bud på det. Det bliver nok svært at nå det på de her meget få minutter eller sekunder, men alligevel: Bagefter måske.

Til Peter Ege, med fare for at bliver kaldt tresser- eller halvtredserromantiker - det var jo det, Søren Langager kaldte mig i formiddags, da jeg tillod mig den fantastisk bagstræberiske udtalelse at sige, om det ikke var mangel på forældrenes kærlighed eller mangel på kærlighed, der gjorde måske, at nogle børn og unge kunne udvikle et misbrug: Peter Ege taler om forebyggelse. Den bedste forebyggelse er sådan set, så vidt jeg forstod, den gode barndom, og så vil jeg tillade mig så at spørge igen: Har det noget at gøre at gøre med forældrenes kærlighed og det at føle sig elsket for den, man nu er, som man nu er? Det synes jeg kunne være nyttigt at få et svar på. Så kan det jo være, at det bliver lige så uforskammet, men det tager jeg gerne.

Skal vi acceptere den nye kultur? Skal unge på ungdomsuddannelserne lære om misbrug?

Birthe Skaarup (DF): Til politimester Ole Scharf omkring den nye kultur: Du omtalte vist ikke så meget i det mundtlige indlæg, men her i det skriftlige indlæg står der, at der kunne ligge en ny kultur bag, at de unge tager stoffer. Så er mit spørgsmål både til Ole Scharf, men måske også, hvis man har lov til det, at stille det til de unge: Skal vi acceptere, at det er en ny kultur?

Jeg hører til dem, der selvfølgelig er utrolig forurolet over, hvad der sker omkring misbrugsområdet. Jeg kommer fra Århus Amt, hvor vi kører det her projekt sammen med Nordjyllands Amt. En af de ting, vi lavede i Århus Amt, var en telefonlinie til de unge - eller fra de unge - og det overraskede mig meget, at den telefonlinie den faktisk ikke blev benyttet ret meget. Konsekvensen af det er, at vi nu har droslet ned på den telefonlinie. De unge kan ringe dertil og bliver så ringet op, men træffer ikke en direkte person, når de ringer dertil. Det har undret mig meget, at de unge ikke søger oplysningen og ikke søger rådgivningen, som jeg synes, er utrolig vigtig.

Oplysning er noget af det, vi skal satse på og specielt den aktive oplysning. Her nævner Alice Thaarup noget omkring ungdomsuddannelserne. Er det noget, vi skal indføre som fag i det eksisterende fagområde, eller hvordan mener Alice Thaarup det skal gribes an?

Ordstyrer: Vi sidder med en uhyre og uforskammet stram tidsplan. Derfor er jeg nødt til at sige, at ungdomspanelet er her for at spørge oplægsholderne også.

Skal der satses mere på SSP-samarbejdet? Er kommunerne lydhøre indstillet på at prioritere misbrugsarbejdet?

Anni Svanholt (SF): Først til Ole Scharf, som sagde, at der blev brugt utroligt mange ressourcer fra politiets side på den opgave, og det lå jo også i hele oplægget, at de kunne bruges bedre. Men hvordan? Er det SSP-samarbejdet, der kan være det bærende? Er det det, der skal satses på? Er det det, der virker? Skal det gøres bedre? Hvordan?

Til Alice Thaarup, som nævnte, at Nordjyllands Amt havde lagt op til, at kommunerne skulle formulere en politik på feltet. Er der lydhørhed i kommunerne? Er man indstillet på det? Er man også indstillet på at prioritere det med penge?

Der er stadig kun varmt vand i hanerne på diskotekerne

Peter H. Markussen (Ungdomspanelet): Til Ole Scharf: Du sagde, at hvis I havde haft information om ecstasy sidste sommer, kunne I have forhindret, at diskotekerne havde lukket for det kolde vand. Nu har I den her information, og når jeg går i byen, er der stadig kun varmt vand i hanerne.

Politiets arbejde skal være en del af en samlet indsats. Behandlere og politi skal samarbejde bedre. Vi må forholde os til den nye kultur – vi kan ikke fjerne den. Hvis politiet får kendskab til diskoteker med varmt vand, griber de gerne ind.

Ole Scharf: Det kunne være, jeg kunne slå lidt af det sammen, for jeg kan måske godt sige det næsten enslydende til Tove Videbæk, Tove Fergo og Anni Svanholt. Det, man efterlyser var: skal vi give op, hvad skal vi gøre, eller hvordan skal vi prøve at gribe det hele an?

Hvis politiet selv skal føle, at indsatsen på dette område har en effekt, og vi ikke bare bliver brugt til at virke som en legitimering af, at man ikke gør noget ved problemet i øvrigt i samfundet, så må politiets indsats ses som en del af den samlede indsats. Det vil sige, man er altså nødsaget til at anerkende, at politiets indsats ikke kan gå én vej og samfundets indsats i øvrigt gå den anden vej. Derfor er det helt magtpåliggende for mig, at man i politiet anerkender, at vi kan ikke løse problemet alene. Vi skal indgå i et samarbejde sammen med alle de andre gode kræfter, der er i gang her. Omvendt fra det modsatte hold: her skal de, der er i gang med at lave et godt arbejde på området også anerkende, at man bliver nødt til at medinddrage eller inddrage politiet i arbejdet, således at vi ikke går og modarbejder hinanden. Og det, synes jeg, har der været alt for meget af hidtil. Om det er vores skyld, eller om det er behandlernes skyld, eller hvem der er skyld i det, det ved jeg ikke, men vi har ikke brugt hinanden godt nok.

Mit budskab var: lad os prøve at bruge hinanden, lad os prøve at trække på samme hammel fremfor at gå rundt i bås-systemer og arbejde hver med sin teori og sin retning. Jeg tror, at skal indsatsen lykkes, er det altså nødvendigt, at vi arbejder sammen, og at vi bliver enige om, hvad indsatsen skal gå ud på, og hvad målet skal være for indsatsen.

Til Birthe Skaarup: Det, der ligger i, at der nu er en ny kultur som sådan, bliver vi jo nødt til at anerkende. Vi kan jo ikke lave om på, at der er kommet en kultur, som i en så stor udstrækning kommer som noget, der findes

andre steder i verden også. Den kultur bliver vi nødt til at gribe og anerkende, at nu er den der altså. Mit budskab var bare, at det nytter ikke noget, at vi - og det er selvfølgelig rettet mod mig selv og mine kollegaer - bliver ved med at reagere, som om at det er den gamle junkiekultur, der er problemet, og det er den, der skal sætte ind over for. Jeg mener, vi bliver nødt til at acceptere, at man kan se denne kultur; den er der, den er kommet for at blive. Den er en væsentlig del af problemet, og derfor bliver vi nødt til at takle det ud fra det synspunkt. Vi kan ikke fjerne kultur. Vi kan derimod lade kulturen gå ind som en vigtig del i vores opgaveløsning.

Peter Markussen sagde, at der stadig væk er varmt vand. Så går du på de forkerte diskoteker. Også dér kan man sige, at politiet altså ikke kan gøre det alene. Hvis det er således, at man bliver opmærksom på, at det forefindes, må man selvfølgelig rette henvendelse til os. Så tager vi det op. Vi har hjemmel til og mulighed for i restaurationsloven at gå ud og nakke de restauratører, der ikke forstår deres ansvar. Og det gør vi da med den største glæde, kan jeg roligt sige. Men det forudsætter naturligvis, at opmærksomheden bliver henledt på, at nu er de lukket igen. Der er en tendens til, at vandet strømmer ret kvikt, når vi går ud og kigger på toiletterne på restauranterne, men at det så måske bliver lukket, lige så snart vi er ude af døren. Det kan jeg desværre ikke hindre. Men altså igen dér: Lad os arbejde sammen om det. Ser I et problem, så kom til os med det. Så skal vi prøve at rette det.

Misbrug kan skyldes mangel på kærlighed. Man skal skelne mellem brug og misbrug.

Peter Ege: Jeg kunne aldrig drømme om at svare uforskammet og slet ikke til Tove Fergo, og hvad bedre er, så er jeg meget enig med hende i, at selvfølgelig er mangel på forældrekærlighed, ikke at føle sig værdsat, ikke at føle sig elsket, en overordentlig vigtig faktor, når vi taler om misbrug. Derfor opstår misbrugere, havde jeg nær sagt, i forældremiljøer, hvor forældrene er psykisk syge eller er alkoholmisbrugende eller selv er stofmisbrugere, som Mogens Nygaard Christoffersen også talte om.

Jeg tror, når den gik galt mellem dig og Søren Langager, handler det om, at Søren Langager talte om brug. Det er også derfor, jeg sagde indledningsvis, at det var så vigtigt at skelne mellem brug og misbrug. Ellers går man galt i byen hele tiden. Søren Langager talte om brug, og der er jeg enig med Søren Langager, at når det gælder brug, er det for så vidt ligegyldigt, om man kommer fra et hjem med klaver eller ikke kommer fra et hjem med klaver.

Politiet i Aalborg har taget initiativ til møde med socialarbejdere. Misbrugsundervisning bør integreres i fagene på ungdomsuddannelserne. Amtsborgmester har anbefalet nordjyske kommuner at udarbejde rusmiddelpolitikker – afventer kommuners reaktion.

Alice Thaarup: Omkring politiets samarbejde med branchen: Politiet i Aalborg har taget initiativ til nogle møder, hvor man har inviteret repræsentanter fra branchen for at diskutere, hvordan kan vi blive klogere på hinanden? Hvordan kan vi samarbejde omkring det her, så det ikke løber løbsk? Jeg synes i hvert fald, at det kan være et initiativ, som bør efterfølges i andre politikredse.

Omkring ungdomsuddannelserne er vi godt klar over, at man er meget presset omkring de faglige ting, i hvert fald på handelsskoler og gymnasier. Derfor er vores tanke at arbejde meget på at få det her emne integreret i fagene, sådan at det bliver naturligt at snakke om det. Det kræver selvfølgelig også et samarbejde med Undervisningsministeriet osv., men jeg tror, der ligger nogle spændende muligheder i det.

Med hensyn til de kommunale rusmiddelpolitikker ved vi, at der er flere kommuner i det nordjyske, som har formuleret politikker med forskellig tyngde og af forskellig tykkelse. Vi er spændte på at se, hvordan det kommer til at forløbe, for amtsborgmesteren hos os har skrevet et brev til samtlige kommuner og anbefalet, at det ville være en god idé at lave rusmiddelpolitikker. Vi får en tilbagemelding i løbet af foråret.

Behandling af unge misbrugere

Oplægsholdere:

Claus Jørgensen, Herlev Kommune

Hanne Dam, Center for Misbrugsbehandling, Århus Kommune

Ib Hansen, Ungeafdelingen, Fyns Amts Behandlingscenter

Ole Thiesgaard, konsulent tilknyttet Formidlingscentret i Esbjerg

Interventionsstrategi

Claus A. Jørgensen (Herlev Kommune):

Først en lille rettelse. Jeg er faktisk slet ikke misbrugskonsulent. Jeg har været underviser på en specialundervisningsinstitution i Herlev Kommune i mange år, og så har jeg arbejdet med området lidt freelance og af nysgerrighed og interesse.

Den måde, jeg kom ind i det på, var faktisk ved, at der var to elever, der spurgte mig, om jeg ikke kunne få dem til at holde op med at ryge hash. Det var lige efter nytår. Så sagde jeg: Nej, det kunne jeg nok ikke, men jeg kunne måske hjælpe dem med at snakke om det eller skabe et forum eller et projekt, hvor vi kunne prøve på at gøre noget ved det. Men det måtte meget være deres eget initiativ. Der startede jeg så et projekt sammen med Henrik Rindom og et misbrugscenter ude i Herlev Kommune, hvor vi fik nogle erfaringer. Det løb over 3 år. Aktuelt arbejder jeg i en nordvestsjællandsk kommune med et lignende projekt, men hvor erfaringerne fra det første projekt er taget med over i det nye projekt, så vi har undgået en masse dårligdomme eller startvanskeligheder.

Som vi har hørt i dag, er det sådan, at alle unge de bruger rusmidler, stort set alle unge. Men det er ikke alle unge, der bruger lige meget. Dem, vi har arbejdet med, er en mellemgruppe, som bruger rusmidler på en problematisk måde eller på en måde, der giver anledning til bekymring, også for dem selv - det skaber problemer for deres liv og for deres hverdag.

Dem, der er gået helt ned med flaget eller er virkelig hardcore-misbrugere, og altså har det hårdt, beskæftiger vi os ikke med.

Arbejder med selvværd

Det, vi har gjort i de to projekter, er at prøve at finde ud, hvad man gør, når man sidder sammen med 10-15 unge. Vi har haft en idé om, at man må reducere belastningen, inden det går helt galt. Samtidig har det været en pointe, at vi ville arbejde med, at de på en eller anden måde udviklede en anden form for værdifuldhed og selvværd - så nogle andre muligheder end at tage rusmidler.

Når man vil kommunikere med de her unge mennesker, gælder det meget om, at man ved, at man selv som professionel er ét "mind" af meninger og holdninger omkring det, og de unge er et helt andet. Når vi møder hinanden, opstår der så et tredje. Her er det meget vigtigt, at man ikke f.eks. som professionel lærer siger, at nå, jeg ved godt, hvordan I skal gøre, men at man virkelig forholder sig ydmygt til opgaven og er meget åben for dialogen og kommunikationen med de unge.

Endelig er det også meget vigtigt, at man faktisk er meget kærlig, når man mødes med de unge, at man virkelig sammen med dem prøver at forstå hinandens tanker, udtryk for følelser omkring det at bruge rusmidler.

Behandling tager to-tre år med snak og fysisk aktivitet

Det lyder jo meget teoretisk alt sammen, og jeg ville meget gerne fortælle, hvad vi egentlig gør konkret. Det, vi gør, er, at vi ved, at det er noget, der varer noget tid. To-tre år, plejer vi at sige, er en rimelig længde for sådant et projekt, hvor vi mødes en gang om ugen til mentale snakke, og så mødes vi en gang om måneden til en større fysisk aktivitet.

Mens vi i vores projekt syntes, at det var alle tiders med faldskærmsudspring og gokart, og hvad man nu foretager sig, så blev vi meget hurtigt klar over, at det faktisk var de mentale aftener, der fyldte mest i de unges lyst til at komme. Det var derfor, de kom igen og igen. Det andet det kunne de godt vælge fra, det oplevede de så mange andre steder.

Det, vi gør, er, at vi beder dem om at fortælle, hvor de egentlig er i sådan et rusmiddelmønster, hvordan de opfatter sig selv - om de opfatter sig selv som brugere eller misbrugere. Gennem aktiviteter og snak har vi så en meget spontan kommunikation.

De voksne skaber rammerne, de unge taler

Så er det vores opgave som professionelle at prøve at sige, hvordan vi, ud fra de oplevelser vi har sammen, kan lave nogle temaer og nogle aftener, hvor vi f.eks. sætter familien på dagsordenen. Det bliver vores opgave at starte diskussionen, men når vi er der, er det vigtigt, at de unge får rum til at sige, hvad de gerne vil sige om deres liv og om deres fremtid.

Vi fik på et tidspunkt et meget skægt råd fra vores supervisor, der sagde til os: Prøv at lade være at snakke om stoffer et stykke tid. Det var faktisk ret interessant. I to-tre måneder lod vi være med overhovedet at sætte det på et tema, i hvert fald fra vores side. Så snakkede vi i stedet om, hvad kan gøre dig rigtig glad, hvad du drømmer du om, og sådan. Det kunne være en hel aften at sidde og snakke om drømme f.eks.

Det var ligesom, det rykkede meget mere ved de unge, når man havde fremtidsperspektiver i stedet for at se på: æv, hvor meget har du så taget, og hvor gik det galt, og var din far ond ved dig. Det rykker faktisk enormt meget, fordi de begynder at beskæftige sig med deres umiddelbare fremtid, deres lidt længerevarende fremtid og forholde sig til den.

Politikerne skal tage stilling til forudsætningerne

Der er et meget stort dilemma for os, der er ude i marken: Den sum af viden, som er repræsenteret her i dag - en klargøring eller en forholden sig til de dilemmaer, der ligger. Der er ting, der er ulovlige, der er ting, der er lovlige, der er noget, der er stilstand, der er noget, der er bevægelse. Der er så mange ting, som er enormt svære for os at forholde os til, og sådan nogle ting ville vi gerne have, at der var nogle beslutningstagere og nogle ansvarsfulde politikere, især i kommunerne, der kunne sige, hvad er så forudsætningerne for det her projekt, I gerne vil løbe i gang.

Behandling af unge misbrugere

Hanne Dam (Center for Misbrugsbehandling, Århus Kommune):

Jeg er ansat som forebyggelseskonsulent i Center for Misbrugsbehandling i Århus Kommune, og via det arbejde møder jeg mange voksne fagpersoner, som har meget brug for at få at vide, hvordan ved vi, når de unge er ude i et misbrug? Jeg møder meget tit en efterlysning på en definition af, hvad er misbrug, og hvad er misbrug ikke? Eller hvad er brug? Det er der meget stor interesse om.

Når vi taler om behandling af unge misbrugere, er det meget vigtigt at være præcis omkring, hvem der har brug for behandling, og hvad et behandlingstilbud skal indeholde.

Voksne bliver skræmt af eksperimenterende unge

Generelt tænker jeg, at gruppen af de eksperimenterende risikovillige unge, og det, at de tror meget på deres egne chancer, skræmmer voksne. Vi skal passe på ikke at komme til at stigmatisere lige netop den gruppe, fordi vi tænker, at det bare er os, der ikke har udviklet et tilbud, der er godt nok, og det er grunden til, at vi ikke kan nå dem. Det kan i virkeligheden godt være, at der er nogle, vi ikke skal nå. Jeg tror nogle gange vores billede bliver lidt forstyrret, sådan at vi glemmer at komme til at kigge på dem, vi i allerhøjeste grad skal nå.

Vi risikerer at udelukke os selv fra en dialog med de unge, der måske, måske ikke har et problem, når vi meget hurtigt vil udråbe dem alle sammen til misbrugere. Men vi skal til gengæld også sikre, at der er adgang til rådgivning og behandling for dem, der så reelt har et misbrug, og det vil i langt de fleste tilfælde være unge, der er sårbare eller marginaliserede på en eller anden måde. Der er misbrug, sådan som jeg opfatter det, typisk et blandt flere tegn på mistriksel.

Ikke krav om stoffrihed som betingelse for behandling

Det er langt fra givet, at de unge opfatter sig selv som misbrugere. Det gælder, hvad enten vi snakker om unge på hurtige stoffer, unge med hashproblemer eller heroinafhængighed, sågar. De tænker ikke nødvendigvis på sig selv som misbrugere, og de ser på ingen måde nødvendigvis stoffer som årsagen til deres problemer.

Derfor kan vi heller ikke regne med, at de her unge møder behandlingssystemet med en stor motivation for at arbejde med deres misbrugsproblem, men de kan bestemt godt have en motivation for at arbejde med nogle andre problemer. Det kan godt være, de kan definere, at de har en anden type problemer, og jeg synes, det er meget vigtigt, at vi kan møde dem dér. Det er meget vigtigt, vi kan møde dem på en måde, hvor vi ikke kræver stoffrihed som gengæld i første omgang. Der har jeg opfattelsen af, at vi taber mange på gulvet i den type foranstaltninger, vi har.

En meningsfuld hverdag med stabil voksenkontakt

Behandlingstilbud til helt unge skal indeholde elementer, der gør en dagligdag uden stoffer meningsfuld og attraktiv, og det kan den blive på forskellige måder. Det vigtigste er, at de unge har mulighed for at opleve en følelsesmæssig tilknytning, dels til et fællesskab, men i den grad også til tydelige voksne. Det, der er så utrolig svært i forhold til den her gruppe, er, at de ofte har meget få gode erfaringer med tilknytning til voksne, så de kan være svære at få i tale. Jeg oplever også, at de offentlige tilbud og de forskellige fagfolk, der befolker de tilbud, sjældent er gearret til at have den vedholdende kontakt, som rent faktisk er nødvendig, hvis det virkelig skal rykke.

Større polarisering

Jeg mener, at den primære årsag til, at det er svært at imødekomme den tunge gruppe af de unge misbrugere i dag, skal findes i den generelle polariseringstendens, der er i vores samfund. Der bliver ganske enkelt større og større afstand mellem de, som klarer sig rigtig godt, og de, som aldeles ikke klarer sig særlig godt.

Da jeg jo har min baggrund i forebyggelsesverdenen, vil jeg gerne slutte at med at sige - det er i øvrigt også sagt tidligere i dag - at hvis vi virkelig vil gøre noget ved det her problem, så skal vi sætte ind langt tidligere. Så skal vi slet ikke snakke om unge og rusmidler, men trivselsfremme i det hele taget.

Behandling af unge misbrugere

Ib Hansen (Ungeafdelingen, Fyns Amts Behandlingscenter):

Gennem de seneste 10 år har vi i Fyns Amt haft et behandlingstilbud, der har omfattet aldersgruppen 14 til 24 år.

Vi har i løbet af formiddagen og indtil videre fået sat flere streger under, at vi lever i et rusmiddelforbrugende samfund, og jeg vil også godt sætte en streg under den holdning. Det mener jeg bestemt, vi gør. Man kunne sige: når det drejer sig om unge, lever vi et rusmiddelforbrugende samfund, hvor det er de få unge, der får de fleste problemer, og langt de fleste, der ingen problemer får med deres brug af rusmidler.

Et rusmiddelforbrugende samfund

Vi lever i en virkelighed, hvor rusmidlerne eksisterer, er udbredte, og de er lettilgængelige. De er også attraktive. Vi lever også i en virkelighed, hvor unge bruger rusmidler som en del af det at blive voksne. Det er hele processen fra at gå fra barn til voksenhed - eller hvad det nu hedder.

Og så lever vi i et samfund, hvor vi kan se, det udvikler sig i den forstand, at vi får nye stoffer, og vi får nye forbrugsmønstre. Og vi ser nogle illegale rusmidler brugt i grupper af unge, vi ikke har set før, og der er meget usikkerhed omkring det, synes jeg, Usikkerhed på, hvor meget det er, i hvilket omfang, og hvilken betydning det har for brugerne. Usikkerhed skaber bekymring, og bekymring skaber tilbøjelighed til skrækscenarier. Og de oprulles hele tiden.

Vi skal ikke lave speciel ecstasybehandling

Om det er med rette eller ej, synes jeg er svært entydigt at svare på. Men jeg kan svare entydigt på, at omfanget af det, vi ser, og udbredelsen af de såkaldt nye rusmidler ikke rimeliggør, at vi laver et specielt behandlingstilbud til f.eks. brugere af ecstasy.

I stedet synes jeg, vi skal sikre, at der overhovedet eksisterer behandlingstilbud, også til de under 18-årige, hvor der er mulighed for at få hjælp og støtte og behandling om fornødent i de tilfælde, hvor ens eksperimenterende brug af rusmidler har nået et omfang, der er skadeligt på alle planer, psykisk, fysisk, socialt osv.

Vi må så sikre, at behandlingstilbudene er gearret til også at opfange nye trends, nye måder at bruge stoffer på og nye stoffer, ved at skabe dem så fleksible, som vi overhovedet kan.

Det er jo i virkeligheden ganske få unge, der får så store problemer med deres brug af rusmidler, at behandling er krævet. Når vi møder dem, er det som regel unge, der udviser et meget kompliceret sæt af psykosociale problemstillinger som motiv for deres brug. Man bliver ikke misbruger tilfældigt. Det er ikke sådan, at når man går ned ad gaden, bliver man ramt af en virus, og så er man misbruger. Man bliver jo ikke misbruger på diskoteket sidste lørdag, hvor man var ude at danse. I løbet af formiddagen har vi hørt en hel masse om, hvordan de her ting opstår.

Jeg har lært igennem rigtig mange år i det her arbejde, at der ikke findes noget som regel, men at der er nogle fællesheder, der er nogle generaliteter, som må være udgangspunktet for den indsats, vi skal gøre. Vi kan ikke bygge et behandlingstilbud på undtagelser og for de få. Vi må sikre, at det dækker de flestes behov og som sagt er så fleksibelt, at der også er plads til de undtagelser, der viser sig, når de viser sig - for det gør de jo.

Behandling af unge skal adskilles fra behandling af voksne

Et behandlingstilbud til 14- til 24-årige skal efter min mening absolut være adskilt fra de eksisterende tilbud til voksne misbrugere, der findes. Det må meget gerne være ambulans. Det har vi rigtig gode erfaringer med i Fyns Amt. Det skal være en rådgivning og en behandling, som er tilpasset den aktuelle virkelighed, og tilpasset at den aktuelle virkelighed hele tiden forandrer sig, når vi har med unge at gøre - mønstre, den ungdomskulturelle udvikling osv.

Stoffer bruges som problemfjerner

Den skal også have som udgangspunkt, at man forstår, at unges brug af rusmidler er en del af pubertetsprocesserne, en del af socialiseringen, selvstændighedsgørelsen, identitetssøgningen osv., men samtidig skal den i sit udgangspunkt kunne tilbyde hjælp, støtte og rådgivning og behandling til de unge, som kommer med et overvejende, hvad jeg kalder selvmedicinerende blandingsmisbrug. Unge, som egentlig er mere afhængige af stoffernes virkning end af stofferne selv, og hvor man på en måde kan tale om en problemfjernelsestrang snarere end en egentlig stoftrang, når de dukker op.

En af arbejdsoverskrifterne til det her afsnit af dagen om behandling lød: Virker behandling? Der vil jeg bare ganske enkelt svare: Ja behandling virker, men helt banalt og naturligt så forudsætter det jo, at der eksisterer behandlingstilbud til unge, også under 18 år.

Behandling af unge misbrugere

Ole Thisgaard (konsulent tilknyttet Formidlingscentret i Esbjerg)

Jeg repræsenterer i den her sammenhæng mit eget konsulentfirma i Kolding samt Formidlingscentret for socialt arbejde i Esbjerg. Vi er aktuelt i gang med at gennemføre en undersøgelse omkring unge stofmisbrugere under 18 år.

Jeg vil, ligesom Peter Ege, sige, at det er vigtigt, om vi snakker om brug af rusmidler, eksperimenteren med rusmidler, eller vi snakker misbrug af rusmidler. Den undersøgelse, vi gennemfører i landets kommuner, har fokus på unge under 18 år, hvor man må sige, at bruget af rusmidler har sådant et omfang og sådan en karakter, at vi ikke længere kan tale om eksperimenter. Her er ved at udvikles et misbrug, måske i nogle sammenhænge også decideret afhængighed.

Undersøgelse i kommunerne blandt unge under 18 år

Vi er i gang med undersøgelsen. Det vil sige, vi er først færdige til april, men vi har været i fem kommuner allerede: Aalborg, København, Kolding, Svendborg og Grenå. Vi har dels haft et spørgeskema ude i de fem kommuner hos professionelle ungearbejdere. Det har været klubfolk, ungdomsskolefolk, socialforvaltningen, gadeplansmedarbejdere og i SSP-sammenhæng. Der har vi haft skemaer ude i de fem kommuner. Efterfølgende har vi været rundt med de resultater, vi har fået fra spørgeskemaet og diskuteret det med små vidensgrupper i de her kommuner. Efterfølgende igen har vi talt med en håndfuld unge fra de fem kommuner. Det er på den baggrund, jeg kan sige noget om den problemstilling, vi arbejder med i dag.

Svært at finde ud af misbrugets omfang

Det, vi kan sige med udgangspunkt i de her fem kommuner, er, at der er en gruppe - om end en mindre gruppe - af stofmisbrugere, hvor misbruget har en karakter, vi må tage alvorligt. De er der. De fem kommuner, vi har været i, har meget svært ved at fortælle os, hvor mange vi snakker om. Det tror jeg blandt andet hænger sammen med, hvordan er det, vi definerer det. Hvordan definerer vi den her problemstilling? Men også noget med, at man er ikke vant til at se på denne gruppe som en gruppe, der skal udkrystalliseres som en særlig målgruppe. Det tror jeg er en af vanskelighederne. Vi ved meget mere om det til april, for vi har et spørgeskema ude i alle kommuner og alle amter nu.

Når vi spørger kommunerne og de unge, kan vi få en karakteristik af, hvem de her unge er. Vi kan få at vide, hvad det er for nogle stoffer, de tager. Og der tegner sig et ens billede på tværs af de fem kommuner: De unge ryger hash, i næste omgang er det alkohol, der står på ranglisten, og lidt længere nede kommer amfetaminen og ecstasy'en, og et sted længere nede endnu finder vi heroinen, opiaterne. Vi kan få en karakteristik af, hvad er det for en misbrugsadfærd, vi taler om her.

De unge erkender ikke deres misbrug

Det er vores indtryk, at vi taler om en gruppe, som har ingen eller i hvert fald en ringe erkendelse af eget misbrug. De ser ikke sig selv som misbrugere. Det gav os også vanskeligheder, da vi ville i kontakt med dem. Vi skulle snakke med dem om stofmisbrug. "Nej, det er ikke mig." Det er en vanskelig kontakt, når vi er hos en gruppe, som har udviklet en grad af misbrug, men som er tilbageholdende i kontakten i hvert fald omkring misbruget. Gadeplansmedarbejderne sagde til os, at det er let nok at komme i kontakt med de unge, men ikke omkring misbruget. Det er ikke det første, vi skal snakke med dem om.

Social slagside

Vi kan se, at denne gruppe, som vi har talt med kommunerne om, har den sociale slagside, som SFI fortalte om her i formiddags. Vi beskæftiger os med en gruppe, som har en svær kontakt med sit familieophav og ikke nogen ordentlig kontakt med voksne i øvrigt. Vi kan se, at misbrug er en del af baggrunden i de familier, de unge mennesker kommer fra. Vi kan se, de er kendt i en eller forstand i socialforvaltningens regi for andre ting end lige misbruget. Når vi taler om unge under 18 år med et decideret stofmisbrug, ser det ud som om, at det hovedsageligt er den her socialt sårbare gruppe.

Men der er også andre. Der er også de, som øjensynligt socialt klarer sig noget bedre, men ligger sådan lige på vippen og er på vej til at falde ud fra uddannelsen osv. De er ved at falde af på den udvikling, de er inde i. Men altså: en lav erkendelse af eget misbrug og det at bruge stofferne til at problemløse, dulme smerter og selvbehandle. Det ser ud til at være nogle af kendetegnene på gruppen.

De unge skal have tilbud om kontakt

Hvordan er vi så i kontakt med denne målgruppe? Her tror jeg et af de store, en af de store diskussioner ligger. Jeg tror, det er vigtigt, at vi har et tilbud, der handler om kontakt. Det ser ud som om, de gadeplansprojekter, vi har set, fungerer sådan. De er gode til at etablere kontakten, men gad vide om det ser sådan ud på landsplan. Gad vide, om man har det tilbud, der skal til for at være i kontakt med målgruppen?

Når vi taler om så unge mennesker, altså under 18 år, tror jeg ikke, at vi kan nøjes med at sige, jamen kom til os, når I har problemer. Jeg tror, at vi er nødt til at gå ud på gaden og der, hvor de i øvrigt færdes, og sørge for at etablere en kontakt. Når vi spørger de unge, hvad der skal være i den kontakt, er de egentlig meget ydmyge. Så handler det om sådan nogle meget praktiske og konkrete ting omkring, hvordan dagligdagen og hverdagen overhovedet skal få lidt facon. Og det handler om noget med at blive set på og lyttet til af en voksen person, der gider og kan holde ud at se på alt det der kaos. For mig at se er det altafgørende, at vi har et kontaktilbud til de unge mennesker.

Voksne skal hjælpe unge ind i behandling

En anden ting, vi har snakket om med en gruppe unge under 18 år, som er i behandling, er, at det, der er ens for deres historie, er, at der var én voksen i hver af deres historier, som havde den vigtige rolle at sørge for at holde fast i den her unge i en lang periode - indtil den unge sagde: Jo, jeg har sgu brug for hjælp. Ordet voksenkontakt blev næsten lidt et mantra, når vi var rundt i kommunerne. Og voksenkontakt er åbenbart sparsom i de her unges liv. Det handler åbenbart om, at nogen skal stille op til unge og holde fast i dem, indtil de er parate til selv at få gjort noget ved deres situation. De skal hjælpes ind over dørtærskelen til hjælpetilbudet.

Der mangler behandlingstilbud

Jamen, hvad er det så, de skal følges ind til? Det kan vi bedre svare på til april, men det er mit indtryk, at det er sparsomt med behandlingstilbud til disse unge. Det er sparsomt med de tilbud, som fokuserer på misbruget og hjælpen til at komme ud af selve misbruget.

Blandt andet kan vi høre i kommunerne, at man efterlyser døgntilbud. Der er ikke de døgnbehandlingsinstitutioner, der øjensynlig er brug for. Igen, vi kender ikke dimensioneringen af dette problem, men det er en klar efterlysning. Og ligesådan er jeg sikker på, at vi også skal have et ambulante tilbud.

Spørgerunde

Voksne og behandlere signalerer ofte, at unge skal have meget store problemer for at søge hjælp. Skal de det?

Sidsel Hegnsvad (Ungdomspanelet): Hanne Dam og Ib Hansen siger - specielt dig, Hanne - at vi skal finde ud af, hvem der har behov for behandling. Jeg tror nogle gange, at man fra de voksnes og eksperternes side har tendens til at give de unge det budskab, at man skal have enormt store problemer for at kunne få noget hjælp og støtte, og jeg tror egentlig ikke, at I mener det.

Jeg tror godt, unge kan gå rundt og tumle rundt med noget, som de har behov for støtte til, men de siger bare til sig selv: Mine problemer er ikke store nok, ergo kan jeg ikke gå hen til én og snakke om det. Og det tror jeg i virkeligheden er det, vi har allermost brug for. Der tror jeg, at de unge til unge-grupper, som er rundt omkring i landet, har meget at kunne gøre.

Hvad gør man i Herlev-projekterne for at unge misbrugere kan genvinde fysikken?

Christine Bøgh (Ungdomspanelet): Til Claus Jørgensen: Du taler meget om det mentale, at det har de unge meget brug for. Hvad gør I, for at de unge får en ordentlig kontakt til deres egen fysik igen? Så vidt jeg ved, mister man ligesom også lidt kontakten til sin egen krop? Gør I noget dér? Bruger I afspændingspædagoger eller massører eller noget?

Hvad kan vi gøre for at undgå misbrug? Hvilke erfaringer er der med sammenhængen i behandlingstilbud under/over 18 år? Kan man overhovedet styre sit forbrug? Narko er forbudt, og loven skal overholdes!

Tove Fergo (V): Vi har sådan behov for at få noget at vide, hvad årsagen er til misbruget. Nu har jeg siddet og lyttet hele dagen. Det, der dukker op igen og igen, er, at det er en socialt marginaliseret gruppe og de sårbare unge, der typisk bliver misbrugere. Hvad kan man så gøre? Vi har hørt tidligere i formiddags, at det er også de unge, der har været på døgninstitution, som hyppigt kan ryge ud i et misbrug.

Nu besøgte jeg Baglandet, en lejlighed for tidligere anbragte unge. De fortalte, at de havde misbrugsproblemer. En del af dem følte sig virkelig marginaliserede og udstødte, og de var meget bitre og vrede på os og på samfundet, fordi nu var der ofret millioner af kroner på deres anbringelse, og når de så var 18 år og kom af anbringelsen, var der ikke nogen, der overhovedet var villig til at hjælpe dem mere.

Hvordan, hvad er jeres erfaring med det her? Jeg ved godt, at vi har vedtaget en lov om efterværn nu, men hvad er jeres erfaring? Det var Claus Jørgensen, der egentlig fik mig til at generindre disse unge menneskers vrede ved at fortælle om samtalegrupperne osv. Så det ville jeg godt høre noget om.

Og så synes jeg også, jeg må sige for god ordens skyld, at det er forbudt at sælge stoffer. Det er forbudte stoffer alle de her. Så den der tale om brug og misbrug skurrer i mine ører. Man tager ikke de stoffer, nej! Og man skal ud af det. Hvis man kun er bruger, ved vi jo også godt, at risikoen for at blive misbruger er meget stor. Det er jo også det, de unge på en måde siger, at når de bare er "brugere". Så kan de jo styre det, og det er jo fancy at kunne. Men kan man det? Min erfaring er, at man har stor risiko for at ryge ud i et misbrug, og derfor skal det standses, jo før jo bedre. Det er forbudt. Det er jo også det, der er problemet med politimesteren og politiet. Den der dobbeltmoraliske holdning til det her, må vi have gjort op med. Og foreløbig er det forbudt.

Hvor tidligt skal vi sætte ind med forebyggelse, og hvordan? Hvilke behandlingstilbud er der brug for – hvad kan politikerne gøre?

Tove Videbæk (KrF): Til Hanne Dam: Du siger, at hvis vi virkelig vil forebygge, skal vi sætte ind tidligere med nogle trivselsprojekter osv. Så vil jeg gerne have, du fortæller os lidt om, hvor tidligt vi skal sætte ind og med hvad? Er det hjemmet, skolen, du tænker på, eller kan du komme med nogle ideer?

Til Ole Thisgaard: Du siger, at der ikke er de behandlingstilbud, vi har brug for. F.eks. når de unge igen skal have lært at leve en meningsfuld dagligdag uden stoffer, var der en anden en, der sagde. Hvad er det egentlig, der skal til? Og hvad kan vi gøre herindefra?

Hvilke trivselsfremmende foranstaltninger kan man lave? Skal vi acceptere, at man skal bruge rusmidler i forhold til at blive voksen?

Birthe Skaarup (DF): Til Hanne Dam omkring de trivselsfremmende foranstaltninger: Det er jeg også interesseret i at høre lidt mere omkring.

Til Ib Hansen, må jeg sige, at jeg bliver lidt provokeret. Skal vi acceptere, at man skal bruge rusmidler i forhold til at blive voksen? For mig lyder udmeldingen fra Ib Hansen, at det er legalt at bruge stoffer. Sådan, føler jeg, udmeldingen er, og det synes jeg er meget forkert. Har man slet ikke tænkt på, at det også har nogle sundhedsmæssige konsekvenser for den unge at bruge stoffer? Derfor mener jeg, at man skal gå ind med alle mulige tænkelige midler og forbyde det. Det er forbudt, som Tove Fergo siger, med hensyn til stoffer. Man skal gå ind meget aktivt og lave oplysning og ikke sende signaler om, at det er legalt, fordi man skal blive voksen.

Har Ungdomspanelet fået nye meninger om andre unge i dag? Vokser årsagen til misbrug op på døgninstitution, eller er kimen lagt inden anbringelsen?

Karen Klint (S): Mødelederen har fortalt os, vi har lidt god tid. Derfor vil jeg appellere til mødelederen om, at ungepanelet får lov til at svare og ikke kun stille spørgsmål. Det kunne jo være interessant at høre, om ungepanelet har fået fornyet nogle holdninger og meninger om deres medgeneration på dagen i dag.

Til Ib Hansen: Nu hvor vi hører om døgninstitutionernes rolle: Tror I misbrugskonsulenter, at årsagen til misbrug vokser op i døgninstitutionen, eller vokser det op i årsagen til, at nogle af de her unge mennesker er på døgninstitution?

Kan erfaringerne fra Svend Sabroes alkoholundersøgelse bruges i forhold til andre stoffer?

Anni Svanholt (SF): Til Ib Hansen: Vi hørte tidligere i dag fra Svend Sabroe, der havde været med i den meget store undersøgelse om alkoholforbrug, at det var meget fremtrædende, der var en tidlig debut. Han sagde ikke, der var nogen årsagssammenhæng med brug af andre stoffer. Andre har nævnt her, at der var nogle unge, som brugte mange forskellige typer rusmidler, herunder alkohol. Hvordan kan man bruge den viden, også i forhold til de andre stoffer?

Der ser ud til at mangle behandlingstilbud. Overskriften skal ikke være misbrug, men et besværligt ungdomsliv.

Ole Thisgaard: Jeg udtalte mig om, at, efter at have kigget i fem kommuner, ser det for os ud, som om der manglede behandlingstilbud. Det ville selvfølgelig have været mere behageligt at have været hele vejen rundt.

Det er ikke kun i vores undersøgelse af de fem kommuner, vi kan se det, vi kan også se det i pressen. Det er ikke mere end et par dage siden, jeg læste i Kolding Folkeblad, at socialudvalget i Kolding efterlyser ganske enkelt behandlingspladser til unge stofmisbrugere. Jeg kunne også se, at i Københavns Kommune melder man ud, at man har en gruppe af unge hashmisbrugere, som der er ikke er nogen tilbud til. Jeg kan også se, at man i

Nordjyllands Amt for ganske nylig har etableret et døgnbehandlingscenter for otte unge stofmisbrugere. Så jo, jeg tror, at det er ved at gå op for os, at der er behov for nogle behandlingstilbud.

Hvad skal der til? Det, synes jeg, er vanskeligt at sige kort. Jeg tror, det er vigtigt, når vi skaber kontakten til de unge, at overskriften ikke er misbrug. Det er vigtigt, at overskriften er et besværligt ungdomsliv, og at det er dér, vi skal møde de unge mennesker. Og det er uanset, om vi er i ambulans regi, eller vi er i døgnregi. Det er vigtigt, at vi formår at favne de unge mennesker fra det unge og svære liv, som de har. Det er også vigtigt, at når vi så når frem til det besvær, som misbruget giver, skal vi også kunne tage os af det.

Noget af det besvær, som de unge har, er, at de startede meget tidligt på et misbrug. Det vil sige i den periode, hvor vi andre i vores liv fik udviklet vores identitet og tillagde os forskellige sociale egenskaber, da lavede de noget andet. Der er et hul i deres udvikling, og det er den udvikling, vi på en eller anden måde skal byde op til. Vi skal passe på, at der ikke kommer til at stå for meget misbrug på det, er mit bud. Vi skal også samtidig lade være med at overse det. Det er der, og det fylder.

Der skal være fleksible behandlingstilbud. Der er ikke en simpel årsag til misbrugsproblemer. Unge er ligeglade med forbud – fordømmelse vil skubbe dem væk fra behandling. Døgnanbringelse kan godt bruges i misbrugsbehandling – er ikke årsag til kriminalitet. Tidlig alkoholdebut kan give misbrugsproblemer.

Ib Hansen: Der blev spurgt om, hvem der definerer de unges behov, når det drejer sig om behandling. Vi beskæftiger os egentlig ikke med at definere de unges behov. Jeg synes, vi prøver at skabe et behandlingstilbud, kan dække de ting, der dukker op, når de unge viser sig. Vores udgangspunkt er, at der er ikke to unge, der opsøger vores centre, som er ens. Man har hver sine egne 127 forskellige grunde til at have fået problemer med rusmidlerne. Det må vi respektere, det må vi gear vores indsats til, og være fleksible. Det synes jeg, lykkes meget godt.

Så blev der snakket om årsager til misbrug. Det er jo vældig kompliceret, og når man sådan er ude at snakke med forældre f.eks. til forældreaftener, bliver man altid spurgt: Hvordan kan det være, at nogle bliver misbrugere? Jeg synes også, det er fabelagtigt interessant, hvordan det kan være. Peter og Poul vokser op i stort set samme nabolag, og de møder rusmidlerne i puberteten. Peter får store problemer med dem, Poul gør ikke. Hvad pokker er det, der gør det?

Men jeg må beklage: Der er ikke noget simpelt svar. Der er nogle risikofaktorer, man må se på i menneskers opvækst. Der er noget omkring motiv og gevinst. Hvilket motiv har man for at tage rusmidler. Hvis det er positivt, efter min mening, og det er for at opnå en rus og for at have en pause i sin travle hverdag, så er det vel ikke så bekymringsvækkende og farligt som det motiv, der ligger i, at man oplever, at når man taget af rusmidlerne, så forsvinder ens problemer. Så vil man være tilbøjelig til at gentage handlingen. Det har noget at gøre med belønningssystemer osv., som Henrik Rindom snakkede om i formiddags.

Det er altså meget kompliceret, og igen vil jeg henvise til, at man - i hvert fald fra et behandlingsmæssigt udgangspunkt - er nødt til at kigge på lige præcis det enkelte menneske. Hvad er det for en historik, hvad er det for nogle opvækstbetingelser, hvad er det for nogle personlige ressourcer osv., vedkommende er udstyret med? Ud fra det kan vi så sige, jamen det var nok de og de ting og en kombination af de og de forhold, der gjorde det.

Omkring brug og misbrug - og du blev lidt provokeret - og det er ulovligt, så vil jeg bare sige - og det er ikke for at være flabet - at gid det var så enkelt. Gid det var så enkelt, at vi kan sige til de unge, det må du ikke, og så gjorde de det ikke. Det ville dog være herligt. Men selv om jeg er oppe i årene, er jeg ikke ældre, end at jeg godt kan huske, da jeg selv var ung. Det hjalp heller ikke på mig.

Det var herligt nemt for vores forældre, fordi der var kun ét rusmiddel at tage stilling til, og det var faktisk legalt - så når jeg snakker om rusmidler nu, inkorporerer det også alkohol.

Der er jo ikke nogen herinde, der ville drømme om at forbyde vores unge at eksperimentere med alkohol. Så vidt jeg ved, er det blevet udbredt, at forældre introducerer alkohol derhjemme og siger, det er en god ting. Peter får lov til at drikke her i en alder af 12 år, for så får han de erfaringer.

De unge er altså hamrende ligeglade med, om jeg mener, det er ulovligt eller ikke ulovligt. Det er lidt stærkt udtrykt. Selvfølgelig kan man påvirke som voksen, og især sine egne børn kan man påvirke. Men når de opsøger behandlingscentret, skal de unge ikke mødes af en behandler, der står og siger: Det er ulovligt det, du gør. Så mister vi da enhver mulighed for at få indflydelse på det unge menneskes liv.

Jeg synes, det er en rigtig svær problemstilling, den her med på den ene side at acceptere, at virkeligheden ser ud, som den gør, uden på en måde bare at give en blanco check til unge mennesker om at bruge stoffer. Jeg synes, den er rigtig svær, og jeg har ikke løsningen på det.

Jeg beskæftiger mig egentlig ikke med i min professionelle hverdag, om det, unge gør, i første omgang er lovligt eller ikke lovligt. Jeg beskæftiger mig meget med, hvilke konsekvenser og skadevirkninger det har for dem, at de laver noget, der er ulovligt, og som er kriminaliseret, og at de nogle gange er nødt til begå yderligere kriminelle handlinger for at få finansieret.

Omkring døgninstitutionernes rolle forstod jeg oplægget sådan, at baggrunden for det var en undersøgelse af børn, der havde været anbragt på døgninstitutioner i deres opvækst, kontra børn, der havde været anbragt i familieplejelignende forhold. Det var det, der gav nogle forskellige udviklinger.

Vi bruger rask væk ”døgn” i vores behandlingssystem dér, hvor vi synes, det er nødvendigt, og har ikke tænkt på, at det skulle være årsagen. Snarere mener vi, at det er en del afløsningen, når vi bruger det, men det er så længere oppe i systemet.

Omkring alkoholdebut er jeg tidligere blevet sporet ind på det af norsk forsker, Villy Pedersen, der har skrevet en meget god bog, hvor han blandt andet slår fast via undersøgelser, at jo tidligere debut, unge har på alkohol, des større sandsynlighed er der for, at deres senere forbrug af alkohol og også andre rusmidler udvikler sig til noget, der er problematisk. Og det, synes jeg, er tankevækkende. Det kunne måske være, at vi så skal lade være med at introducere alkohol til den 11-årige derhjemme nytårsaften, eller hvornår det nu er.

Svært at definere misbrug. Voksne ved ikke, hvor der er behandlingstilbud og er derfor tilbageholdende med at snakke misbrug. Umuligt som behandler at reagere på alle kriminelle handlinger - det er politiets opgave. Daginstitutioner og skoler skal have ressourcer til at reagere på mistriksel.

Hanne Dam: Sidsel spurgte, hvornår et problem var tungt nok til, at man kunne tillade sig at komme med det. Jeg tror virkelig, at både unge og voksne har et definitionsproblem: hvornår er et misbrug et misbrug. Noget af det handler om, at vi alle sammen bærer på det dér stereotype billede af junkien med nål i armen. Det er ham, vi måler os op imod, når vi skal finde ud af, om det her er tungt nok.

Du foreslår så ung-til-ung kontakt som en af løsningerne på dit problem. Jeg synes, man kan vældig meget med ung til ung. Men man skal samtidig insistere på, at voksenkontakt er også meget vigtig. Det er også blevet sagt i andre sammenhænge - altså voksne, som skal turde indbyde til kontakt. En af grundene til, at man som voksen kan være tilbageholdende med at turde indbyde til kontakt om misbrugsproblemer, er, at den voksne ikke aner, hvor vedkommende skal lede den unge hen, hvis den unge faktisk siger ja. Så kan det i virkeligheden være lettere at lade være med at spørge. Eller lade være med at indbyde til tydelighed omkring de problematikker.

Omkring det, at illegale stoffer bruges rask væk til trods for, at de er illegale, og at man kan tillade sig at tale om brug af illegale stoffer, er det meget vigtigt at skille rollerne ad. Hvis man haft har en virkelighed som

misbrugsbehandler - hvilket jeg tidligere har haft - så ved man, at hvis man skulle reagere på enhver ulovlig handling i sin kontakt med klienter, så kunne man ikke lave andet. Det er fuldkommen uden for virkeligheden.

Men det er meget vigtigt at præcisere, at det er der nogle andre, der skal reagere på, nemlig politiet. Hvis man arbejder inden for det sociale område og har med misbrugere at gøre, bliver man nødt til at lade andre tage sig af det legale/illegale. Ellers kan man, som Ib siger, lige så godt opgive kontakten på forhånd. Men det betyder jo ikke, at man skal signalere, det bare er ok. Det kunne jeg i øvrigt heller aldrig drømme om at gøre, hverken i forhold til unge ikke-misbrugere eller misbrugere.

Så blev jeg spurgt om eksempler på, hvad trivselsfremmende foranstaltninger er. Hvis jeg kunne give et meget fint bud på det, ville jeg blive rig, når jeg gik ud herfra. I virkeligheden mener jeg at være vidende om, at der foregår vældig mange gode, trivselsfremmende foranstaltninger i det danske samfund som sådan, blandt andet ud fra den eksisterende servicelov. Det vil sige, at der er et rimeligt finmasket net omkring problemfamilier.

Når jeg siger trivselsfremmende foranstaltninger, har det noget at gøre med, at mange af de unge, der lever i de her systemer, har vi set på i rigtig mange år. Vi har været rigtig mange rundt om, der har stået og set på dem, og faktisk har vi også tit gjort noget. Det, vi jo ikke ved, er, hvor galt var det gået, hvis vi ikke havde gjort noget. Vi skal ikke underkende, at vi faktisk har et netværk, som fungerer i en eller anden grad. Men vi kan konstatere, at det stadig væk ikke fungerer godt nok. Vi skal selvfølgelig også have en vis ydmyghed over for at forstå, at vi vil aldrig kunne kurere alle problemer - for det kan vi ikke.

Hvis jeg skal give nogle bud - og det er ikke for bare at lede opmærksomheden andre steder hen, end hvor jeg selv sidder - så er det noget med en større tydelighed, både omkring daginstitutionernes, og ikke mindst omkring skolens rolle i forhold til at reagere på mistrosvsel blandt elever. Det handler blandt andet om, at de stakkels lærere simpelt hen skal putte så meget ind hovedet på eleverne efterhånden. Desuden skal de tage sig af alle mulige andre opgaver. Derfor bliver man nødt til at se helt anderledes på, hvordan rollebesætningen på en skole skal være, hvis de skal have en levende chance for at kunne reagere på mistrosvselssymptomer. Måske ser vi det samme her, som jeg sagde til Sidsel: Hvis ikke man ved, hvad man skal gøre ved et problem, vender man måske nogle gange det blinde øje til. - Det er ikke sagt for på nogen måde at skubbe ansvaret over på lærerne.

Jeg har stor kontakt til sociale klubber, og jeg synes godt nok, at de får en større og større opgave, at der er et større og større forventningspres til, hvad klubberne skal kunne rumme i forhold til problematiske unge. Måske kan det være en god idé. Men hvis de skal kunne det, skal de f.eks. også have nogle flere ressourcer og et andet beredskab til at kunne tackle de problemer, der efterhånden forventes af dem.

Claus Jørgensen: Endnu en gang synes jeg, det er meget tydeligt, at der er utroligt mange dilemmaer og paradokser, når man snakker om rusmidler og menneskers brug af rusmidler. Jeg møder ikke ret mange, der er dobbeltmoraliske i virkeligheden. Men jeg møder mange, der har forskellig moral og etik omkring at bruge rusmidler. Det vil være et kæmpeparadoks, hvis man skulle sige til unge: Drik, til I segner. Det er lovligt i det mindste. Samtidig med at man ved, at alkohol nok er det rusmiddel, der giver flest og alvorlige skader i dagens Danmark.

Til Christine, der spørger om det fysiske: Det er faktisk noget, man gør meget, når man er sammen med unge. De elsker det simpelt hen. De elsker at løbe, dyrke sport, svømme, ro kajak og springe faldskærm og sådan nogle ting, som vi har gjort. Hvis de f.eks. er meget urolige, rent mentalt, kan det være en dødgod idé at lære dem åndedrætsøvelser, fordi de slapper af på nogle mentale ting, samtidig med at de bruger sig selv fysisk.

Er der behov for nytænkning?

Oplægsholdere:

Eva Smidt, Det Kriminalpræventive Råd

Preben Brandt, Narkotikarådet

Lars Iversen, Panum Institutet

Karen Ellen Spannow, Center for Rusmiddelforskning

Er der behov for nytænkning?

Eva Smith (Det Kriminalpræventive Råd):

Det Kriminalpræventive Råd er en sammenslutning af ca. 50 offentlige og private paraply-organisationer, der så er samlet under Det Kriminalpræventive Råd.

Jeg vil starte med at sige, som også andre har sagt i dag, at det er jo sådan, at unge eksperimenterer. Det har de altid gjort, det vil de forhåbentlig også altid blive ved med at gøre. For det er jo det, der bringer verden videre.

Det bekymrer os så nu, hvor vi er blevet gamle, at unge eksperimenterer. Men i det omfang hvor unge eksperimenterer, hvor unge mødes i muntert lag blandt venner og anvender rusmidler - lige som vi gør, når vi møder vores venner - synes jeg, det er svært at blive så voldsomt ophidset over det. Men det er klart, at i det øjeblik, det udarter til misbrug, i det øjeblik, det begynder at ødelægge deres liv, er vi nødt til at sige stop. Der er vi nødt til at forsøge at gøre noget ved det.

Der skal være et attraktivt alternativ til uønsket adfærd

For mig er modtrækket lige som ved anden uønsket adfærd, som f.eks. kriminalitet, at opstille nogle meningsfyldte alternativer: en anden måde at leve sit liv på end i et misbrug. Når vi bekæmper kriminalitet i Det Kriminalpræventive Råd, forsøger vi netop at opstille nogle andre alternativer, en anden måde at leve sit liv på.

Det er min opfattelse, at man ikke har nogen mulighed for at holde en ung fra kriminalitet, hvis der ikke er et attraktivt alternativ. Det er én af grundene til, at det kan være så svært at gøre noget ved de nye danskers kriminalitet. De ser ikke et alternativ, fordi de ikke ser jobmuligheder og acceptmuligheder i det danske samfund.

Allerede for mange år siden lancerede vi i Det Kriminalpræventive Råd det såkaldte SSP-samarbejde, et samarbejde mellem skole, socialforvaltning og politi med henblik på hurtigt at få øje på udsatte unge og sætte ind med et forsøg på at vise dem, at der er andre måder at leve sit liv på, vise dem sportsaktiviteter, forsøge at finde ud af, hvordan de kunne gøre noget mere ved skolen med henblik på en dag at få en uddannelse, osv.

Vi kan ikke kontrollere os ud af problemerne

Vi forsøger at finde en balance mellem kontrol, oplysning og behandling. Personligt er jeg af den opfattelse, at jeg tror ikke meget på kontrol. Jeg tror ikke meget på, at vi kan kontrollere os ud af de unges lyst til at eksperimenterer, hvorimod jeg tror på, at en tidlig informationsindsats har en mulighed for at virke.

Sundhedsplejersker og skole kan påvirke

Derfor gør vi det i Det Kriminalpræventive Råd, at vi koncentrerer os om de arenaer, hvor man kan påvirke de unge. Det vil sige, i første omgang, når børnene er små: forældrene. Derfor har vi for nylig taget kontakt til en sundhedsplejerske i et af vores udvalg, for de kommer jo ud i alle hjem og ser problemerne med børnene på et tidligere tidspunkt end andre.

Skolens rolle anser vi også for meget vigtig. Skolens rolle i et tæt samarbejde med forældrene i retning af at påvirke børnene til et sundere liv.

80 pct. klarer sig godt, 20 pct. klarer sig skidt – vi skal have fat i de 20 pct.

Vi ved fra undersøgelser, bl.a. Risiko Ungdom af Flemming Balvig, at omkring 75 pct. af alle børn på ét eller andet tidspunkt i deres liv begår kriminalitet. Som regel er det småting: butikstyveri eller lettere hærværk. De fleste holder så op igen. Kriminalitet er et ungdomsfænomen, men der er altså nogle, der bliver hængende. De, der bliver hængende i kriminalitet, er ofte også den gruppe, der har et stort forbrug af rusmidler.

Vi taler om 80-20-samfundet, forstået på den måde, at 80 pct. af de unge klarer sig rigtigt godt i dag, udnytter de muligheder, der er i samfundet. Så er der desværre 20 pct., som ikke rigtig kan finde ud af det, og desværre bliver afstanden mellem de 80 og de 20, så vidt vi kan se, større og større. Det er de 20 pct., vi skal forsøge at få fat i.

Glem ikke den forebyggende indsats

Sommerens ophedede debat om ecstasy har for mig og Det Kriminalpræventive Råd vist flere ting. Én af tingene er, man ikke i kampens hede må glemme den forebyggende indsats, det lange, seje træk. Det, at man sætter ind tidligt, når man ser, at unge er truede på den ene eller den anden måde, og forsøger at påvirke deres liv i en mere fornuftig retning.

Forskningsprojekt om unge, rusmidler og livsstil

Alligevel tror jeg, vi har brug for mere viden om unge, rusmidler og livsstil. Det er baggrunden for, at vi i Det Kriminalpræventive Råd i den nærmeste fremtid har planer om at iværksætte et større forskningsprojekt vedrørende unge, kriminalitet og livsstil, brug af alkohol og andre rusmidler, herunder ecstasy. Vi håber, at det sammen med andre ting vil kunne medvirke til en god tværfaglig forebyggende indsats.

Tidlig indsats

Hovedpointen for os er en tidlig indsats. Jo tidligere, jo bedre. Jo tidligere, man viser de unge nogle alternativer til at ende i et misbrug, jo bedre er chancen for, at de vil finde en fornuftig vej.

Unge og rusmidler – også et spørgsmål om socialt tilhørsforhold

Preben Brandt (Narkotikarådet):

Vi har hørt så mange indlæg, at jeg vil tillade mig at bevæge mit lidt uden for det, jeg har skrevet ned. Man er jo blevet inspireret lidt undervejs. Det bliver altså ikke alt, hvad der står, at jeg så også siger.

Jeg er formand for Narkotikarådet. Og i Narkotikarådet har vi selvfølgelig beskæftiget os med unge og rusmidler. Vi har faktisk ærgret os en hel del over det sidste års tids debat. Ikke bare for debattens skyld, men fordi fokus i meget høj grad er blevet sat på rusmidlerne som kemiske og fysiske stoffer og ikke på den bredde, som vi har arbejdet på meget længe at have i det: at rusmidler og unge er også et spørgsmål om sociale forhold, om kriminalitet, om vold, om vanskelige situationer. Det håber vi, vi kan få det tilbage til. Det kan jeg også høre, at vi ikke er alene om at føle.

Resten af mit indlæg vil ikke være Narkotikarådets synspunkter, men derimod mine.

For 300 år siden var kaffe og te rusmidler

Jeg kunne godt tænke mig at dumpe ned i en historie, der udspandt sig for ca. 300 år siden, og som er lidt interessant i denne her sammenhæng. Den gang var der mange, der bekymrede sig om de nye rusmidler kaffe og te, og hvordan de ville kunne bringe samfundet i uføre, skabe uorden i samfundet. Specielt kønsrollemønstret kunne risikere at blive forvrænget i forhold til det gode, gamle traditionelle.

Både Bach skrev en kantate om det, og Holberg skrev om det. Specielt angsten for kvindernes frigørelse lyser ud af de notater. Man må konstatere, at - nu har jeg både set panelets sammensætning, men også gruppen, der sidder herinde - det er præcis gået i opfyldelse, hvad de frygtede: kvinderne er kommet ud og blevet en del af det her.

Man har altid diskuteret unge og rusmidler

Jeg synes, vi skal have med i vores betragtning, at til hver en tid har man diskuteret unge og rusmidler, forandringerne i samfundet - det er sjældent, man har haft sådan et held til lige at se på et helt nyt rusmiddel, ellers har det været alkohol - og hvis man læser socialpolitiske værker, historiske værker, kan man se, at det har været emne til debat igen og igen.

Når stoffer er illegale skal det kaldes misbrug – ikke blot brug

Jeg synes lige, jeg vil hæfte mig ved begreberne brug og misbrug. Jeg er meget enig med Tove Fergo: Jeg kan også bedst lide at kalde det et misbrug, når stofferne er illegale.

Derimod har nogle af rusmidlerne, der ikke er illegale, f.eks. alkohol, nogenlunde samme virkning som nogle af rusmidlerne i hvert fald. Jeg mener, vi bliver nødt til at forstå, at brugen af de rusmidler er en vigtig del af vores socialisering, når vi er unge: at forstå vores rammer og forstå, hvordan vi hænger sammen. Det foregår i gruppen blandt de andre unge, men det foregår selvfølgelig også i familien. Det er en vigtig del af måden at lære på ikke at blive rusmiddelmisbruger med alle de problemer, der følger med.

Misbrug skaber komplikation, f.eks. kriminalisering

For mig er et misbrug nok karakteriseret ved, at det er et brug, der skaber en eller anden form for komplikation af social art, og det gør det, hvis man bruger et stof, der er illegalt. For så bliver man kriminaliseret, man bliver stigmatiseret i det øjeblik, man bruger det.

Hvis man kigger på, hvilke rusmidler de unge bruger, kan man se af undersøgelserne - nu tager jeg dem lidt i store træk - at alkohol og hash er de store stoffer. Der er måske 30-40 pct. af alle unge. Så kommer amfetamin, ecstasy, kokain og LSD og sådan noget helt nede i bunden. Det er der ikke ret mange, der bruger. Jeg tager det lidt som et udtryk for unges fornuft.

Vi bør tage en seriøs debat om afkriminalisering af hash

Jeg vil så benytte lejligheden - nu vi snakker brug og misbrug - til at spørge, om ikke tidspunktet er modent til at tage en rigtig grundig, ordentlig, seriøs debat om afkriminalisering af hashen. Der er meget, der tyder på, at hashbrugen er vi meget fortrolige med. Der er mange, der bruger det, vi kender noget til skaderne, og vi kan placere det ind. De unge placerer det tilsyneladende også selv ind på et niveau, hvor det måske ville være acceptabelt, at vi fandt en ny vej.

Kun en lille gruppe har misbrugsproblemer

Jeg er nødt til at slå fast, at det bare er en lille bitte gruppe unge. Hvis vi tager et gennemsnitsamt og ser på, hvor mange yngre mellem 16 og 26, der nu lever i det amt, er det ca. en 50.000. Af dem har de 45.000 det ganske udmærket og har måske snuset til lidt alkohol eller snuset lidt til hash, men de er jo ikke misbrugere. Så er der måske 4.500-5.000, der har lidt overforbrug og en lille gruppe på måske 500, der har et egentligt misbrug. Nu taler jeg bl.a. alkohol og de andre ting.

Ungdommen er både fornuftig, stræbsom og i det store hele god nok. Og så er der den lille gruppe, som har svært ved at klare sig. Der ved vi godt, at det er de unge, der har de vanskelige opvækstforhold. Det er dem, der mangler kærlighed, tryghed, stabilitet, og hvor familien ikke har det overskud, der skal til.

De svage familier skal støttes bedre

Når jeg som praktiker ser på, hvordan en socialforvaltning f.eks. takler en fjernelsessag eller en tildeling af hjælpemidler, kan jeg godt se, at hvis man er en familie, der har nogenlunde overskud, kommer man meget bedre igennem det forløb. Man får en bedre service, end hvis man er en familie, der ikke har overskud.

Det er nok et af de steder, vi bør være meget opmærksomme på. Vi skal gøre en indsats for at sikre de svage familier; at de også får en ordentlig støtte på det tidspunkt; at de ikke kommer til at føle sig udenfor. For det smitter af på de børn, der siden hen bliver unge, og som bliver misbrugere.

Det er vigtigt, at vi passer på ikke at dæmonisere rusmidlerne. Men det skal på den anden side heller ikke føre til, at vi skal være ligeglade med dem.

Vi skal have tålmodighed

Hvad enten det er forebyggelse, behandling, opsøgen eller information, tror jeg, det er vigtigt, at vi ikke overlader indsatsen til én og kun én speciel faggruppe. Jeg ser en risiko ved alt for meget specialisering - uagtet jeg også synes, at specialisering er vigtig. Det er vigtigt at blande, det er vigtigt at komme i nærheden af hinanden. For politiets vedkommende tror jeg, at et nærpolti kan spille en kolossal rolle i forhold til unges misbrug. En politimand i en bil sammen med en kollega langt væk fra er meget mere fjern i alt det her.

Vi er nødt til at se i øjnene, at vi skal være tålmodige. For vi ser jo ikke resultaterne af vores indsats. Unge og misbrug er ikke noget, vi går ud og laver om på her. Når vi endelig når dertil, at vi måske kan se vore resultater, er hele verden forandret - ligesom det med kaffen. Så synes man, det er udmærket, at kvinderne er ude på arbejdsmarkedet, så er det lige pludselig ikke et problem længere. Vi kan ikke lave resultatmåling af det her arbejde.

Er der behov for nytænkning?

Lars Iversen (Institut for Folkesundhed, Københavns Universitet):

De seneste års globalisering, ikke mindst med hensyn til meget friere kapitalbevægelser over landegrænserne, nedbrydning af Muren, opløsning af de tidligere socialistiske lande, Internettet osv. har på mange måder styrket udbudssiden på narkomarkedet.

Sidste uges afsløring af den hollandske ecstasy-fabrik var tankevækkende. Midt i Europa lå en fabrik med et varelager til skønsvist 6,4 mia. kr. Her ved 2 år havde produktionen været i gang under dække af at være lagerplads for et omrejsende tivoli. Hver aften forlod en autocamper virksomheden, og man ser den for sig køre ud ad motorvejsnettet, der er hensigtsmæssigt placeret i Holland. Der var klager fra naboer, men det var over lugtgener fra produktionen, og det var det, der førte til afsløringen. Det problem må mere driftige narkohajer kunne løse.

Narko kan ikke bekæmpes med kontrol af udbud – efterspørgsel og skadevirkninger skal reduceres

Styrket politisamarbejde kan formodentlig holde udbudet nede på et vist niveau. Men profitterne er så gigantiske og de tekniske muligheder så store, at narkoproblemet selvfølgelig slet ikke kan bekæmpes gennem kontrol med udbudet. Vi ønsker selvfølgelig heller ikke at leve i et samfund, hvor politiet, hvis det overhovedet var muligt, havde de faktiske virkemidler, der skulle til, for at bekæmpe narko.

En meget bred vifte af andre tiltag, der kan reducere efterspørgslen og skadevirkningerne efter rusmidlerne, er vigtigere. Her tænker jeg selvfølgelig på forebyggelse og behandling.

Tre konkrete forslag til handling: Undervisning i folkeskolen, afgiftspolitik og viden

Da jeg skulle lave mit indlæg her, prøvede jeg at sætte mig ind i den situation, der hedder, at jeg sad derovre og altså ikke sad her. Hvis jeg sad som jer politikere, ville jeg sidde og høre efter, og så ville jeg sige: Hov, er der noget, jeg kan gøre noget ved? Er der noget, jeg kan rejse her? Er der noget, der er modent til et politisk initiativ?

Jeg er helt klart over alt det her med, at børnene skal have det godt osv. Men det er ikke noget, vi løser her og nu. Men i Social- og Sundhedsudvalget, er der nogle initiativer, vi kan træffe, gå i gang med nu? Det er selvfølgelig svært at pege på. Men jeg har prøvet at fokusere på tre initiativer. Jeg vil med det samme sige, at det drejer sig om den generelle rusmiddelforbyggelse. Det drejer sig altså primært egentlig om de 95 pct. Jeg tror, vi er tilbøjelige til, også i dag, at undervurdere, at der er en lang række skadevirkninger og ting og sager blandt det tilsyneladende normale forbrug, som vi ser bort fra, og som også vejer i det samlede billede. Jeg har altså rejst tre konkrete spørgsmål, som jeg synes, at udvalget kunne gå videre med, men det er kun delelementer i en samlet løsning.

Det første spørgsmål drejer sig om: Hvilken rolle skal folkeskolen egentlig have på det her område?

Det andet spørgsmål drejer sig om afgiftspolitikken på rusmidler: Ønsker vi at prioritere forebyggelse højere end f.eks. løsningen af nogle grænsehandelsproblemer?

Det tredje spørgsmål er: Ønsker vi fortsat at have et usystematisk overblik over udvikling og ændringer i unges rusmiddelforbrug, eller ønsker vi faktisk et mere solidt beslutningsgrundlag for vores indsats? Det var jo den situation, vi var i ved ecstasyproblemet sidste år.

Målet med folkeskolens undervisning om rusmidler er for uklart

Lad mig tage det første problem, det med folkeskolen: Undervisning om rusmidler indgår i undervisningen i sundheds- og seksualundervisning samt familiekundskab som et - ganske vist obligatorisk - tema i skoleundervisningen. Ikke som et egentligt fag og ikke med skemalagte timer. Det er altså overladt til de enkelte kommunalbestyrelser, skolebestyrelser, og vel i sidste instans skolelærere, hvor meget og hvordan der skal undervises. Der er ikke noget krav om, at der skal undervises i rusmidler.

Det overordnede formål er at give eleverne indsigt i vilkår og værdier, der påvirker sundhed, seksualitet og familieliv. De skal lære at tage kritisk stilling osv. Men disse meget brede rammer fører jo i praksis til en meget vidt forskellig undervisning om rusmidler med meget diffuse målsætninger. Er det rent faktisk gode holdninger, der er målet med undervisningen, eller er det kontant sagt lidt færre rusmiddelproblemer blandt de unge, der er målet? For eksempel at vi kan skubbe debutalderen noget, som jo faktisk er faldende på alkoholområdet. Det var det, ESPAD-undersøgelsen viste, og det er en deprimerende udvikling. Eller er det et mindre problemforbrug, der er målet?

Gode holdninger er som bekendt ikke nødvendigvis forbundet med god adfærd. Men tiden er vel inde til, at man begynder at prioritere. Og hvis det er hensigten, at man skal have færre rusmiddelproblemer, er der meget, der tyder på, at vi skal gribe undervisningen anderledes an.

Alle rusmidler skal inddrages i undervisningen

Folkeskolen er en fantastisk arena, fordi de unge er samlet på det tidspunkt, de har aktive sociale netværk, og de har muligheder for at diskutere og forholde sig til de rusmidler, som de i fællesskab begynder at udvikle et forbrug af.

Der foreligger efterhånden en hel del international forskning af effekten af undervisningen i skolerne på rusmiddelområdet. En gennemgang, som Anne-Marie Sindballe har lavet af den senere litteratur, viser for eksempel, at emneintegration, hvor alle rusmidler, tobak, alkohol, hash, hårde stoffer inddrages, afhængigt af alderstrin, er relevant.

Elevinvolverende undervisning med fokus på social påvirkning

Fokus skal være på den sociale påvirkning til rusmiddelforbruget. De sociale kompetencer i forhold til at håndtere problemer med rusmidler, udsættelse for drikkepres og den slags, skal trænes. Der skal benyttes elevinvolverende formidling. Der skal være en minimumsvarighed på i hvert fald 10-30 timer fordelt over flere klassetrin. Og ikke mindst kræver det, at der udarbejdes et ordentligt undervisningsmateriale, og at lærerne faktisk uddannes i at bruge det.

I øjeblikket er det sådan, at alkohol og narkotika tages op i kristendomsundervisningen, historieundervisningen, i matematikundervisningen osv. Vi har altså en meget varieret form for undervisning i det omfang, man overhovedet får det. Og det kan ikke være alle typer undervisning, der er lige hensigtsmæssig.

Det er min påstand, at det er de færreste skoler, der følger de her retningslinjer, hvilket igen formodentlig betyder, at de unge ikke får tilstrækkeligt ud af undervisningen.

Oftest varetages undervisningen om rusmidler af politiet, hvilket der ikke synes at være noget belæg for skulle give nogen effekt ud fra den foreliggende forskning.

I går ved en forelæsning på universitetet spurgte jeg mit hold: Hvor mange af jer har overhovedet fået undervisning om narko- og alkoholstoffer? Det var cirka halvdelen, der havde fået det. Det var en meget lille del, der havde fået mere end en enkel time; nogle havde fået udleveret en folder. Det er altså et fuldstændig kaotisk billede, der var her. Og der var ingen garanti for, at de unge, der gik igennem skolerne på det tidspunkt, i deres

egen sammenligning havde haft en ordentlig og god diskussion og oplysning omkring de her ting.

Rusmidler skal på skemaet

Jeg synes altså, at temaet må være, at Social- og Sundhedsudvalget nu tager kontakt med undervisningsministeren - det vil hun blive glad for - og så drøfter, hvorledes man får placeret sundhedsundervisningen som et almindeligt skemafag i folkeskolen. Enten mener vi, det her er vigtigt, og så gør vi det i folkeskolen. Eller også mener vi, at vi skal køre videre, som vi gør indtil nu.

Afgiftspolitik kan bruges som forebyggelse

Det andet spørgsmål, jeg rejser, er til skatteministeren. Ønsker vi at bruge afgiftspolitik som led i forebyggelse, eller vil vi prioritere forebyggelsen højere?

Skatteministeriets rapport om grænsehandel bør være obligatorisk læsning for Social- og Sundhedsudvalgets medlemmer. Grænsehandel og afgifter på cigaretter og alkohol vil blive et hedt emne, efterhånden som vi nærmer os 2004, hvor Danmark skal afvikle de resterende rejsegodsrestriktioner over for privates indførsel af alkohol og tobak.

Ministeriet skønner, at danskernes grænsehandel i udlandet med usikkerhed kan beregnes til 9 milliarder. Svenskerne og tyskerne lægger 7,7 milliarder. Denne opgørelse er før åbningen af Øresundsbroen, og vi, der bor i denne region af landet, ved, at de har øget deres grænsehandel ganske betydeligt.

Ministeriet finder alt i alt, at der faktisk ikke er noget økonomisk grænsehandelsproblem. Det, vi køber i udlandet, svarer til det, udlændinge køber i Danmark. Det er i den sammenhæng, det er relevant at diskutere, om grænsehandelen skal have nogen betydning for forebyggelsen.

Faldende afgifter har stimuleret forbrug

De facto har Danmark i de sidste 15 år ført en afgiftspolitik, der reelt har stimuleret til et øget forbrug af cigaretter og spiritus, af tobak og alkohol, hvilket Skatteministeriets rapport klart dokumenterer. I forhold til 1986 - hvis vi havde fastholdt skattetrykket - så burde en pakke cigaretter koste 41,30 kr. nu og ikke 32,00 kr. Ølafgifterne er reelt faldet med 62 pct. i forhold til 1986, vinafgifterne, spiritusafgifterne er faldet med 34 pct.

Det siger sig selv, at en så konsekvent afgiftspolitik modarbejder forebyggelse ved at være en underliggende, vedvarende stimulus til et højt og måske endda øget forbrug.

Nyere forebyggelsesforskning peger på, at det formodentlig er den konsistente, sammenhængende politik, der giver resultaterne. Effekten af undervisningen i skolerne synes at øges, hvis de understøttes af andre initiativer ude i samfundet, for eksempel ved at politiet sørger for, at der er koldt vand i hanerne, ved at der er håndhævelse af udskænkingsregler osv., købsforbud og nationalt også ved en ordentlig afgiftspolitik.

Afgiftspolitik er også social- og sundhedspolitik – ikke kun et spørgsmål om grænsehandel og skatteindtægter

Spørgsmålet om afgifter har særlig relevans for unges forbrug. Afgiftspolitik er således også sundheds- og socialpolitik, og der står I så i en klassisk politisk problemstilling, hvor I skal prioritere: Er det forebyggelse eller afgifter?

Jeg synes personligt, at de tider må være forbi, hvor man alene drøfter afgifter som et spørgsmål om grænsehandel og skatteindtægter. Gevinsten ved at sænke afgifterne bør afvejes nøje i forhold til de sundhedsmæssige omkostninger, ikke mindst i forhold til de unge. Og gud ved, om det stigende alkoholforbrug,

som Svend Sabroe påviste, ikke på en eller anden måde også hænger sammen med, at alkohol er blevet stadig billigere også for de unge?

Nogle af afgiftspengene bør bruges til rusmiddelforebyggelse

Såfremt Folketinget vælger at reducere afgifterne i de kommende år, synes jeg, at Sundheds- og Socialudvalget bør tage sig betalt herfor i form af større bevillinger til rusmiddelforebyggelse.

Nødvendigt med løbende undersøgelser, som viser forbrug og udvikling

Endelig er der det sidste, lettere polemiske spørgsmål, om vi fortsat ønsker at have et usystematisk overblik over udviklingen i forbruget. Jeg tror, det er vigtigt - og I oplevede selv med ecstasyproblemerne, at der var reel tvivl og usikkerhed om problemets omfang.

For den politiske debat og den praktiske forebyggelse er det helt afgørende, at der foreligger løbende pålidelige oversigter over forbrugets udvikling af forskellige rusmidler blandt unge og i befolkningen. Større nationale undersøgelser, hvor vi i dag har fået fremlagt et glimrende eksempel med ESPAD-undersøgelsen. Den slags undersøgelser er vi nødt til at have løbende gentaget hvert år eller hvert andet år.

Både lokale og nationale oversigter

Jeg tror, undersøgelserne skal have et omfang, så man kan bruge dem lokalt. Så man altså på amtsplan er i stand til at se: hvordan ser det ud hos os. Det er klart, et landsgennemsnit ikke er relevant for Nordjylland eller Fyns eller Vejle eller Ribe Amt, der skal man have egne tal også. Men jeg tror samtidig, det er vigtigt, at man har undersøgelser, man kan sammenligne hele tiden på landsplan. Det er en national opgave og dermed også en opgave for Folketinget at sørge for, at vi har et sådant apparat.

Jeg har altså tre opfordringer: Snak skoleuddannelse med Margrethe Vestager. Snak afgiftspolitik med den ny afgiftsminister eller skatteminister. Og så tror jeg, I skal snakke monitorering med Rolighed.

Er der behov for nytænkning?

Karen Ellen Spannow (Center for Rusmiddelforskning):

Jeg vil gå lidt tilbage i historien for at gøre opmærksom på, at det her med brug og misbrug, hvad vi end kalder det, ikke er noget nyt. Vi har haft en del af disse euforiserende planter i hele menneskehedens historie, og det har formodentlig været en væsentlig faktor for udviklingen af landbruget, at der var de euforiserende planter. Det var nok primært tobak og opium, som blev dyrket i egentlig systematisk landbrug.

Rusmidler er et gammelt fænomen – den restriktive holdning er af nyere dato

Det, der er nyt i dette århundrede, er den måde, vi vurderer stofferne på. Hvis vi går 150 år tilbage, var det overhovedet ikke usædvanligt, man havde røde opiumsdråber stående i sit medicinskab. Det var almindelig medicin, som man kunne få uden nogen særlige restriktioner.

På nogenlunde samme tidspunkt var det også ganske almindeligt, hvis genstridige småbørn ikke ville sove, gav man dem et par dråber, så de faldt til ro. Når det overhovedet blev et problem dengang, var det faktisk, fordi nogle af småbørnene ikke vågnede igen. Så syntes man alligevel, at man ville regulere det i lighed med arsenik og andre planter. Der er altså ikke noget nyt i, at vi beruser os.

Den måde, vi reagerede på stofferne i løbet af det, der dengang hed ”ungdomsepidemien” i 1960'erne, var måske ikke - når vi ser tilbage - særlig fornuftig. Men den var stærkt dirigeret af det, som man i tilbageblik kan se, var en ideologi, som blev fremmet i USA.

Det er ikke, fordi jeg synes, det er fint, at folk tager stoffer. Men det er helt nødvendigt, at vi forholder os udramatisk og pragmatisk til det.

Alkohol, bilkørsel og sport er også farligt

Jeg vil gerne prøve at trække nogle risici ind, som vi uden de helt store armbevægelser udsætter vores unge for i det her samfund, altså nogle risici, som er kulturelt og legalt accepteret.

Det ene er, at vi synes, det er fuldstændig naturligt, at unge drikker alkohol. Det andet er, at vi synes, det er fuldstændig naturligt, at de skal have et kørekort. Endelig synes vi bare, det er så fint, hvis de dyrker en eller anden form for sport.

Alle tre ting kan man jo anskue på en lidt bagvendt måde. Det er dokumenteret igen og igen, at indtagelse af alkohol er rimelig farligt og bilkørsel også. Også når de to ting ikke bliver blandet sammen.

Jeg tror, det er omkring 15 pct. af de unge, der indtager mere alkohol pr. uge, end Sundhedsstyrelsen anbefaler. Vi ved - som det er blevet gentaget her flere gange - at jo tidligere man har et højt forbrug, jo større risiko er der faktisk for, at man siden hen udvikler et problematisk forbrug og måske faktisk ender i decideret afhængighed af alkohol. Derudover er alkohol skyld i tonsvis af voldelige episoder. Vi kender fulderikkerne både fra skadestuen og fra politistationen.

Trafikken uden alkohol koster hvert år et antal unge liv og førlighed. Og det er helt uden for diskussion, at yngre mænd tegner sig for en uforholdsmæssig stor del af den risikable bilkørsel.

Så har vi sporten, som har en aura af sundhed og en opbyggelig socialitet. Hver gang der er noget galt med de unge, anbefaler vi, at de spiller fodbold eller foretager sig noget andet fysisk. Men sport er ikke bare noget med nogle små drenge, der render rundt en solrig eftermiddag og spiller fodbold, eller piger der spiller rundbold for at

løbe dellerne af sig. Det er konkurrencementalitet og kommercialisme, og det har faktisk ædt uskylden ud af de unges sportsudøvelser, hvis den altså nogen sinde har været der.

Antallet af sportsskader både direkte og indirekte er stor, og vi aner ikke, hvor mange af de unge, der i et forsøg på at konkurrere med medieverdensens muskelbundter tager diverse steroider.

Så kommer kravet om det rigtige udstyr. Hvis man ikke har det rigtige tøj på, risikerer man at blive mobbet, og det kan give anledning til klikedannelser og andre ubehagelige ting.

Endelig er det altså blevet moderne med sportsgrene, som er direkte livsfarlige, altså faldskærmsudspring, bjergbestigning, vandfaldsrafting, eller hvad det nu hedder. Alle mulige ting, hvor man sætter liv og helbred på spil.

Og al det der sport finansieres ved, at vi sælger øl til hinanden. Så et eller andet sted må man sige, at den sundhedsaura, der hænger over sporten, får altså nogle alvorlige hak, når vi begynder at kigge lidt nærmere på den.

Vi skal forholde os pragmatisk til stofbrug

Nu er det ikke, fordi vi ikke bekymrer os om trafikken. Det er ikke, fordi vi ikke bekymrer os om de unges alkoholforbrug eller deres sportsskader. Men vi gør det på den lidt pragmatiske, afslappede måde, som jeg gerne vil have, vi også forholder os til stofbruget, vil jeg gerne have lov til at kalde det.

Det vil sige, at vi selvfølgelig ikke opgiver at have forebyggelse. Vi opgiver selvfølgelig heller ikke at have behandling. Men vi går ikke fuldstændig i koma hver gang, en af disse ting kommer på dagsordenen, på samme måde som det var meget tydeligt, man gjorde i sommeren 2000.

Ecstasy er mest en ”god” historie – problemet er i virkeligheden ikke stort

Jeg er overbevist om, at vi er nødt til at se på vores egen reaktion lidt mere distanceret. Jeg har oplevet, at når der er blevet fremlagt tal på de unges faktiske ecstasyforbrug, er tilskuerne nogle gange blevet rasende på én: Man skulle ikke komme der og sige, at det ikke var så stort et problem, som de lige havde forestillet sig, det var.

Vi står i en situation, hvor folk har et godt problem, som de ikke ret gerne vil give slip på. Det ville være godt, hvis politikerne behandlede disse ting mere udramatisk og ikke benyttede dem som platform i vælgerkampagner osv., så vi fik mulighed for at forholde os fornuftigt til det.

Hele dagen har vi siddet og talt om de unge. Jeg tænkte, at næste gang vi holder sådan en konference, tror jeg, vi skal bytte om på det. Så tror jeg, vi skal have de unge til at sidde og tale om os. For jeg synes faktisk, der var rigtig mange af de problemer, som vi fremhævede, de unge havde, der lignede dem, vi selv har.

Spørgerunde

Skal vi bare lade det glide, fordi vi alligevel ikke kan gøre noget ved det?

Tove Fergo (V): Nu er vi snart ved dagens ende, og der er jo ikke noget problem. Det er helt legalt at eksperimentere med stoffer. Det er der overhovedet ikke spor odiøst i. Vi skal ikke bekymre os. Slet ikke, overhovedet ikke. Det har unge gjort til alle tider, så det lader vi være at bekymre os om.

Og så stryger vi alt, hvad der hedder forebyggelse, for vi har jo også hørt, at kampagner hjælper heller ikke. Så får vi ganske vist at vide, at vi skal komme med flere kampagner, og vi skal have en hel masse undervisning i skolen. Men vi har også hørt, at det ikke hjælper spor.

Vi stryger alt, hvad der hedder forebyggelse og kampagner og gemmer pengene til indsatsen over for de ganske få, som vi jo har fået at vide i dag, der ender i et egentligt misbrug, der er invaliderende og ødelæggende for deres liv. Sådan kunne vi jo gøre det. Det er faktisk konklusionen.

Jeg har siddet og hørt med store ører og åbent sind for at finde ud af: er der et problem? Det får jeg at vide, at der ikke er. Det er der mange, der har sagt. Det er helt ok at eksperimentere med stoffer. Det er bare et brug - det samme, som når vi voksne bruger andre ting: Kaffe og sådan noget. Jeg synes i virkeligheden, det er rystende.

Preben Brandt var inde på sagsbehandlingen i kommunerne over for de virkeligt udsatte familier, de svage familier, og der synes jeg virkelig, vi skal gøre en indsats for at give dem ordentlig sagsbehandling, mere kvalitet i sagsbehandlingen. Det er der i allerhøjeste grad brug for.

Men jeg synes simpelt hen, det er rystende. Et godt middel til at finde ud af, om man vil acceptere et brug af stoffer eller ej, er at prøve det på sin egen krop. Spørge sig selv om man vil acceptere, at ens eget barn, ens egen unge røg hash, tog speed, brugte ecstasy osv.

Jeg har tre børn. Nu er de så voksne efterhånden, den yngste er 20 år. Jeg ville ikke have et roligt sekund, hvis mine børn eksperimenterede med det her. Jeg ville ikke acceptere det, og når jeg ikke vil acceptere det for mine egne vedkommende, vil jeg heller ikke som politiker acceptere det for andres vedkommende.

Jeg er glad for, det ikke er så stort et problem. Så skulle det være overkommeligt, og så må vi gå til værks på en helt anden radikal og opsøgende måde, fordi det er til at overkomme.

Der er i mit hoved og i mit sind og min bevidsthed total kaos. Det kunne jo være, at de, der sidder i panelet lige nu måske kunne rede nogle af trådene ud. Hvem ved?

Hvornår er der tale om brug, og hvornår er det misbrug? Er nogen blevet marginaliseret på grund af kaffedrikning? Hash er skadeligt – det skal ikke legaliseres. Bliver problemerne ikke bagatelliseret? Gode ideer fra Lars Iversen

Tove Videbæk (KrF): Hvornår definerer man noget som brug, og hvornår er det misbrug? Hvor går grænsen? Hvor stort forbrug skal der egentlig til, inden man kalder det et misbrug? Det er til jer alle sammen.

Til Preben Brandt: Du sammenligner det her med kaffe og te. Du provokerer os, Brandt. Du kan vel ikke i litteraturen nogen steder finde eksempler på, at folk er faldet om på grund af en kop kaffe eller er blevet marginaliseret væk fra deres familie og venner og uddannelse osv., fordi de begyndte at drikke kaffe? Det er vel lidt flot at sammenligne det med det - sådan for at gøre det lidt afslappet.

Du siger, at vi skal legalisere hash, men vi får henvendelser fra pædagoger osv. ude i det danske land, nogle af dem der har forbindelse med de unge til daglig. De melder i hvert fald, at hash skader de unge og netop i en alder, hvor de skulle være vågne og friske og uddanne sig i stedet for at sidde indhyllet i hashtåger og blive bedøvet. Så den går vi ikke med på.

Karen Ellen Spannow, du siger, at vi skal bare slappe af og ikke tage det så tungt, for problemet er ikke så slemt. En af de unge her sagde tidligere på dagen, at når man sagde sådan, så var det, fordi man ikke havde kontakt med de unge. Kan det være problemet for dig?

Til Lars Iversen vil jeg sige: Tak for de gode ideer. Jeg vil i hvert fald tage dem med og overveje dem.

Forhindrer kassetænkning SSP i at fungere ordentligt? Er det økonomi, der hindrer ordentlig støtte til udsatte familier?

Karen Klint (S): Til Eva Smith og til Preben Brandt: Jeg hører, at der bag ved det hele om vi skal tage det lidt mere roligt, er et stort behov om at nuancere behandlingstilbudene og også lave en tidligere indsats.

Der vil jeg så spørge Eva Smith: Er der nogen barrierer stadig væk i SSP, hvor åbenheden og ærligheden ikke rigtigt kommer op på bordet - hvor det mere bliver udvalgsarbejde, end det bliver noget, som kan omsættes i handling? Er der noget kassetænkning, der forhindrer SSP i at arbejde godt nok?

Lidt det samme til Preben Brandt, der i hvert fald i det skriftlige direkte har henledt opmærksomheden på børn, der vender krisecentrene, som en potentiel gruppe, vi gør for lidt for. Er det igen en økonomisk situation, som måske er til hinder for, at vi hjælper disse børn? Eller er det, fordi vi har svært ved at være lidt anmassende over for de familier, som, vi synes, har hjælp behov?

Er der brug for ændret lovgivning i forhold til de roller, de enkelte behandlere og politiet har i SSP-samarbejdet? Hvilken viden og faktiske oplysninger er der, som taler for afkriminalisering af hash?

Anni Svanholt (SF): Jeg har ikke den konklusion, som Tove Fergo kom med. Jeg synes, det har været en meget givende dag, og at der er kommet mange nuancer ind i debatten. Det var også et af formålene: at finde ud af, hvad fup og fakta er i det her og komme væk fra nogle af de firkantede ting.

Derudover er der kommet mange konkrete bud, senest her fra Lars Iversens side. Det, synes jeg, var meget relevante forslag og noget til at tage fat på.

Til Eva Smith - også i relation til det, politimesteren sagde tidligere da han nævnte politiets rolle i SSP-samarbejdet. Jeg hørte dér en efterlysning om, at man havde brug for at definere en ny rolle eller nye muligheder. Derfor vil jeg spørge: Er der brug for ændret lovgivning i forhold til de roller, de enkelte behandlere og politiet har i SSP-samarbejdet?

Det er et fantastisk vigtigt arbejde, der gøres, og man bør altid være opmærksom på, om det kan gøres bedre. For det er netop dér, man kan gøre arbejdet på tværs og have en tidlig indsats.

Til Preben Brandt, som siger, at vi skal afkriminalisere hash for eksempel. Der vil jeg godt spørge både dig og også Karen Ellen Spannow: Hvilken viden og faktiske oplysninger baserer I den holdning på? Er det alene de erfaringer, der er i Holland, eller er der andre erfaringer, hvor man kan sige, at hvis vi f.eks. afkriminaliserer hash, så vil vi opnå væsentlige forbedringer?

Kan vi allerede sætte ind i børnehaveklassen ved at se på potentielle misbrugere? Det er en underdrivelse af problemets alvor at sammenligne sport og rusmidler.

Birthe Skaarup (DF): Eva Smith var inde på en tidlig indsats og Preben Brandt, at vi skal sikre de svage familier. Det vil sige, at vi skal ind på et meget tidligt tidspunkt. Skal vi allerede gå ind i børnehaveklassen? For der er jo nogen, der siger, at der kan man allerede pege ud, hvem der vil falde igennem systemet. Altså, vi kan gå ind og pege ud: du vil måske blive en potentiel misbruger.

Omkring Lars Iversens tre pinde, der også er i det skriftlige oplæg, synes jeg, at der er nogle gode ting, vi kan tage med os. Blandt andet tror jeg, at vi alle sammen ønsker, at folkeskolen skal have en meget større opgave i forhold til at informere. Jeg kunne godt tænke mig, at vi indførte et fag i skolen, hvor oplysning var en del. For mig handler det virkelig om aktiv oplysning omkring rusmidler.

Også jeg føler mig temmelig meget provokeret af Karen Ellen Spannow, der siger, at der intet nyt er i, at vi beruser os. Og næsten sammenligner sport og det at tage rusmidler. Jeg synes, det er en rigtig dårlig udmelding. Jeg synes, sammenligningsgrundlaget er en klar underdrivelse af problemets alvor.

Det har været en god høring

Peter Markussen (Ungdomspanelet): Nu blev det nævnt, at noget med kaffe ikke har været årsag til et eneste dødsfald. Det er bare direkte, det ikke har dét. For i mange afrikanske lande har man bønder, som er dybt afhængige af, at vi i den vestlige verden har det luksusbehov for kaffe. Det burde man måske lige tænke lidt over næste gang, man tager en tår af sin kaffe.

Som ungt menneske synes jeg, det har været en utroligt spændende og inspirerende høring, vi har haft i dag. At høre voksne mennesker komme med deres erfaring og deres åbenhed omkring unge og deres forbrug af de forskellige euforiserende stoffer. Det er et helt andet billede, end det jeg har set i bl.a. medierne, og som jeg kender til i min dagligdag. Jeg vil da håbe, at man kan gå herfra og tage den åbenhed, vi har haft her i dag, med ud og arbejde videre med den.

Er det ikke Narkotikarådet, der skal sørge for systematik og overblik? Hvad er forskellen på Lars Iversens forslag og Narkotikarådets opgaver?

Tom Behnke (C): Man får jo lyst til at holde et længere indlæg. Det vil jeg undlade og blot kommentere på i forhold til at blive provokeret. Det er jo altid skønt, når man bliver det. Det synes jeg nu ikke, jeg specielt er blevet i dag med de indlæg, vi har hørt. Men jeg har et spørgsmål. Til Lars Iversen, som foreslår tre ting. Det tredje forslag er, at vi får et mere systematisk overblik over udviklingen osv.

Hvordan forestiller du dig, at vi skal få det i forhold til, at Folketinget jo i 1994 nedsatte et narkotikaråd, der netop havde den opgave at holde fingeren på pulsen og være opmærksom på, hvad der foregik, advare Folketinget, hvis der var en tendens, så vi politisk kunne nå at gribe ind. Det var meningen med Narkotikarådet. Det kan også godt være, Preben Brandt vil svare på det? Hvad er forskellen på dit forslag her og så det, at vi nedsatte Narkotikarådet?

Tobak har tidligere resulteret i stigmatisering. Mange mener, at kontrollen med hash er værre end selve brugen. Rusmiddeloplysning skal vente, til det er aktuelt for børnene

Karen Ellen Spannow: Jeg synes nok, at Tove Fergo overfortolkede mit indlæg. Jeg har jo ikke sagt, at der ikke er problemer. Jeg har sagt, at heldigvis er det sådan, at det eksperimenterende brug for langt størstedelen af de unge ikke har nogen alvorlige konsekvenser. Lad os da for guds skyld være glade for det.

Hvis du virkelig ville love mig at tage alle de penge, I bruger i denne her sektor, og bruge dem til brede socialpolitiske tiltag - yes, please. Det ville da være glimrende. Det tror jeg faktisk, du ville få mere ud af. Men vi er jo lidt ovre i overdrevet. Du lægger mit indlæg sammen med nogle andre indlæg, og så kommer du frem til sådan et ciffer, som du ikke kan lide. Jeg har ikke sagt, at det ikke er problematisk, jeg har bare sagt, netop som du i og for sig selv siger: Lad os da for guds skyld bruge ressourcerne dér, hvor der virkelig er behov for dem.

Tove Videbæk siger noget med brug og misbrug, og at du så bliver meget fortørnet over, at man sådan kan sammenligne kaffe og den slags substanser med stoffer. Men det er jo alligevel den der historiske dimension, der faktisk er i det. Nu er vi godt klar over i dag, at tobak er noget vældig grimt noget, men i relativ lang tid har det været et meget acceptabelt nydelsesmiddel i den vestlige verden.

Da Columbus kom hjem fra Amerika, var der både dødsstraf og næseafhugninger, og man sendte folk til Sibirien. De blev sandelig stigmatiserede af at ryge. Stigmatisering kommer ikke af stoffet som sådan, men af den måde som samfundet reagerer på. Derfor er det ikke helt irrelevant, at vi reagerer forskelligt på de samme stoffer til forskellige tider. Det kan vi måske ikke bruge til så meget her og nu, andet end til at prøve at se nogle perspektiver i hele feltet.

Du er i tvivl, om jeg har kontakt til nogle unge. Jeg har sat fire til verden, så dem ser jeg jævnligt og så nogle venner og sådan noget. Så jeg er ikke fuldstændig isoleret fra ungdommen.

Omkrig afkriminaliseringen af hash: Når det kommer op, er det fordi, der er meget delte meninger. Der er relativt mange, der mener, at de overordnede skader af den kontrol, vi udøver, er større end de skader, som selve stofanvendelsen giver anledning til. Det kan godt være, at nogen vil blive fuldstændig chokerede, hvis de opdagede, at et af deres børn prøvede hash. Men så er der i hvert fald 35 pct. af de danske forældre, der må finde sig i det chok.

Hvis man går hårdt imod det, tror jeg, at man nogle gange kan få resultater ud af det, som ikke var det, man sigtede mod. Det, man gerne vil, er, at have folk til at leve et nogenlunde tilpasset normalt liv. Ved at sætte dem i fængsel er det ikke ligefrem dér, man kommer hen.

Hvornår går det præventive i gang? Jeg tror, det er i Australien, man har haft rusmiddelundervisning i 1. klasse - eller det er jeg ikke sikker på, det var. Men jeg mener, bredt præventivt skal det gå i gang så tidligt som muligt. Så alle familier får mulighed for at give deres børn kærlighed og en udviklende opdragelse. Hvis det er rusmiddeloplysning, mener jeg, vi skal vente, til det begynder at blive aktuelt for ungerne.

Jeg tror, det var Birthe Skaarup, der var stødt over min sammenligning med sport. Det er igen bare for få den distance til vores egen kultur: Hvad er det, vi accepterer, og hvad er det, vi ikke accepterer? Det synes jeg er ret interessant. Vi ved jo, at det ikke er ens fra land til land. Det er da interessant, at vi accepterer nogle aktiviteter, som rent faktisk har taget en drejning nogle steder, hvor de giver mange skader, ikke? Vi kunne godt have sport på andre måder end den måde, vi har det.

Problemerne bliver ikke bagatelliseret. Løbende, systematiske undersøgelser kan afsløre tendenser i udviklingen.

Lars Iversen: Blot en enkelt bemærkning til Tove Fergo: Jeg forstår ikke helt dit synspunkt, at du kan opleve det som om, at hele dagen er gået med at bagatellisere de her problemer. Det, jeg har oplevet, er, at der har siddet en lang række dybt professionelle folk, der har viet deres tilværelse til at gå ind i det her svære område og udvikle behandlingsmetoder osv. og har en dyb respekt for, hvor komplicerede de her problemer er.

Der er ingen, der har sagt, det er o.k. at bruge heroin osv. Men det er noget, der rent faktisk gøres. Og når det rent faktisk gøres, er det noget, man må forholde sig til. Så jeg synes ikke, det er en rimelig konklusion, du drager: at herefter har man konkluderet, at det her er ikke noget særligt, tværtimod.

Til Tom Behnke: Du spørger mig om, hvad forskellen er på det, jeg foreslår og Narkotikarådet. Den vinkling havde jeg ikke fantasi til at forestille mig. Det, jeg peger på, er bare en ganske enkel facet i den samlede monitorering, nemlig nogle løbende, systematiske undersøgelser.

Vi oplevede selv den undersøgelse, som Svend fremlagde her. Det er helt centralt for jer at få at vide, at debutalderen for alkohol er faldende i de her 10 år. Og jo lavere den er, jo større vil afhængighedsproblemerne være senere.

Vi har nøjagtigt det samme mønster på tobaksområdet: Jo tidligere man begynder, jo højere afhængighed udvikler man. Der er en voldsom social gradient i det her på tobaksområdet, fordi i lavstatusgrupperne der ryges mere, og ungerne starter tidligere, de får simpelt hen meget sværere ved at holde op. Det betyder ikke, at man ikke når folk med oplysning, de har bare sværere ved at droppe smøgerne. Så der er klart behov for denne her type undersøgelser.

Preben Brandt vil sikkert underholde os om, at Narkotikarådet har en lang række andre opgaver, og det er jeg helt overbevist om også er tilfældet.

Narkotikarådet skal ikke lave undersøgelser. I narkodebatten skal vi hverken dæmonisere eller være ligeglade. Vi skal have en diskussion om afkriminalisering af hash - den ligger og ulmer. Det er risikabelt at drikke, alligevel er det ikke forbudt.

Preben Brandt: Hvis man læser Narkotikarådets vedtægter, hvis man kender de ressourcer, vi har fået tildelt, og hvis man kender opgavefordelingen, er det altså ikke en af vores opgaver, hvor gerne vi end ville gøre det en gang imellem. Det er Sundhedsstyrelsen, der har styr på den slags ting, måske sammen med politiet eller forskningssteder, eller hvad det nu kan være.

Det er desværre ikke en del af vores opgaver. Så selv om vi havde lyst, skal vi holde fingrene væk. Så det vil vi ikke kritiseres for ikke at gøre, please.

Jeg vil godt lige sige lidt om det med forebyggelse - altså starte forfra igen ovre hos Tove Fergo - at forebyggelse er jo langt mere end kampagner. Jeg sagde i mit indlæg, at jeg synes, vi skulle passe på ikke at dæmonisere. Men vi skulle så sandelig også passe på ikke at være ligeglade. Og i det ligger der, at vi selvfølgelig skal gøre en masse ting - også forebyggelse.

Det, der var mit specielle fokus: den særlige forebyggelse, der skal nå de grupper, der har allerstørst risiko for at havne i misbruget, mener jeg er enormt vigtig. Vi skal bruge ganske mange ressourcer og måske også flere, end vi gør nu. Ikke bare kroner og øre-ressourcer, men også på anden måde.

Problem omkring børn i krisecentre er løst med flere ressourcer

Hvis jeg så springer til børnene i krisecentret, som netop er et af eksemplerne i mit lille notat, er det faktisk et problem, der er løst nu, ved at der er blevet tildelt ressourcer, ved at der er blevet sat fokus på det.

Men i nok de første 10-15 år, vi havde krisecenteret, var der ingen, der tog hensyn til de børn, der kom i krisecenteret, deres specielle problemer. Og hvad er nu årsagen til det? Den er ikke enkel. Jeg tror dybest set, at årsagen kunne findes i, at man ønskede at tro, at det var ganske almindelige kvinder med et ganske almindeligt netværk og ganske almindelige ressourcer, der havnede sådan et sted, og børnene nok skulle klare sig.

Først hen ad vejen indser man, at sådan hænger tingene ikke sammen. Det er ressourcetsvage, netværksløse kvinder, hvor børnene allerede har været igennem en masse traumer. Langsomt opdager socialarbejderne, pædagogerne osv. det, og så sættes processen i gang. Det kunne vi godt være bedre til, men nogle gange, kan vi ikke få øje på det problem, vi skal løse. Vi skulle måske være hurtigere til at kunne løse den slags problemer.

Kaffen, ja, jeg vil godt gå et skridt videre end Karen Ellen og sige: Jamen hvis man ikke ved, at kaffe ikke er farligt, så man kan jo bilde sig ind, at det er farligt, ikke? Det er jo det, man handler ud fra, og det ville jeg godt fortælle med den historie, men også hvordan tingene netop kan skifte.

Jeg synes af mange gode grunde, at det ville være enormt svært at begynde at opremse dem alle sammen her. Jeg var lidt forsigtig - jeg sagde ikke, at vi skulle legalisere eller afkriminalisere. Jeg sagde, vi skulle tage en diskussion om det. Det vil jeg stadig væk mene er på sin plads at gøre. Den ligger jo også og ulmer.

Balancen i det er, at selvfølgelig er det risikabelt at ryge hash. Det er risikabelt at bruge alle rusmidler. Det er også risikabelt at drikke, men der er vist ikke nogen, der sådan rigtig for alvor kunne finde på at sige, at vi vil indføre et generelt forbud mod alkohol.

Men man kan heller ikke lære i skolen, eller hvor man nu går, hvis man er godt lakked til af en masse bajere aftenen i forvejen. Det skal vi selvfølgelig forsøge at forhindre. Spørgsmålet er, om vi forhindrer det ved, at hashen er illegal. Spørgsmålet er også, om risikoen ved den stigmatisering, der følger med. For mig er definitionen på et misbrug, at der følger et eller andet med. Her følger der dét med, at politimesteren kan komme efter én, hvis han vil det, fordi man har noget hash i lommen.

Nu er vi så nået dertil, at han ikke kommer efter, hvis han opdager, jeg har en lille klump i lommen. Jeg synes i det store og hele, at det er ubærligt, at det flyder sådan på den måde. Derfor må vi have en diskussion, enten at forbyde det rigtigt og alvorligt eller også gøre noget andet.

Tidlig indsats i samarbejde med sundhedsplejersken. Almindelig børneidræt kan bruges forebyggende – det har ikke social slagside. Kasse- og ressourcetænkning på grund af travlhed. SSP-samarbejde er nyttigt og skal udbygges.

Eva Smith: Tove Fergo nævnte, at hun synes ikke, der bliver snakket nok om forebyggelse, og der var en, der spurgte: hvad med en tidlig indsats, som jeg havde nævnt, og man måske skulle starte allerede i børnehaveklassen. Jeg mener, man skal starte længe før, må jeg sige. Det er derfor, jeg synes, det er så væsentligt, at vi samarbejder med sundhedsplejersken. Man skal i gang, når børnene er ganske små. For det er faktisk rigtigt, at pædagogerne allerede i vuggestuen kan se, når der er noget galt.

Jeg kan huske fra mine egne børn i børneinstitution, når de kom hjem og sagde: Øv! René driller, og det er René, der slår og sådan noget. Så tænkte man: Det må vi tage op på forældremødet. Og hvem var der ikke? René's mor og far. De er der aldrig, og det fortsætter hele vejen op igennem skolen. De vanskelige børns forældre kommer ikke. Det er jo evige problemer, når de viser sig, og derfor holder de sig væk. Det gælder om at tage hånd om de familier på et meget tidligt tidspunkt.

Pædagogerne er typisk lidt forskrækkede og lidt berøringsangste og vil ikke rigtigt have noget med det at gøre. Måske mumler de et eller andet, men der er ingen, der tager ordentligt hånd om de forældre, og det bør man gøre, mens børnene er ganske små. Nogle steder i kommuner har man haft programmer, hvor sundhedsplejersken fulgte nogle familier tættere i en periode,. Det tror jeg er noget af det bedste, man overhovedet kan gøre. Ofte er mødrene trygge ved sundhedsplejersken og vil gerne høre på de gode råd, der kommer.

At sætte en ordentlig ballast i gang, mens barnet er ganske lille, få opbygget et ordentligt barn/forældre-forhold, er virkelig væsentligt, hvis man vil forebygge store problemer senere hen. Det er noget, vi arbejder meget på i Det Kriminalpræventive Råd.

Det med sporten provokerede altså også mig, jeg synes, der er en kæmpe forskel på eliteidræt og så almindelig børneidræt. Almindelig børneidræt er noget, vi lægger en vis vægt på, også i SSP-samarbejdet. Det har rigtig mange gode sider, bl.a. har det ikke social slagside. Du kan godt - uanset du ikke er særlig god i skolen - være rigtig god til at spille fodbold eller håndbold. Du lærer at løfte i flok, du lærer, det er holdets indsats, der gør, man vinder kampen, og ikke en enkelt stjernespiller. Jeg synes, mine børn har lært utrolig meget af at gå til almindelig børneidræt, uden på nogen måde at nå til eliteplanet. Det synes jeg fortsat er en god ting for børn.

Så blev der spurgt om SSP og kassetænkning. Jeg tror, at der af og til forekommer noget kassetænkning. Jeg tror også, der af og til forekommer noget ressourcetænkning. Det kan godt være, der er en lidt vanskelig ung. Er det skolen, de sociale myndigheder eller hvem er det egentlig, der skal sætte ind. Vi synes alle sammen, at vi har alt rigeligt at lave allerede, man kan være tilbøjelig til at sige, at den lille ekstra indsats kunne en anden måske tage sig af. Det behøver måske ikke lige at være os.

Det vil der nok altid være, hvis man kommer sammen flere fra forskellige sider og prøver at lave en fælles indsats. Så vil der være lidt med, at man måske forsøger at skubbe noget over på de andre. Det betyder ikke, at jeg ikke mener, man skal forsøge at videreudvikle. Jeg mener stadig, at det, at man kommer fra forskellige arenaer, har hver sit syn og kan fortælle noget, betyder utroligt meget, både med hensyn til at finde det rigtige at sætte ind over for det pågældende barn og med hensyn til at få en større forståelse for barnets bredere sociale situation.

Det er jo også politiets opfattelse, at vi skal videreudvikle. Vi skal ikke bare blive stående og sige: Nu har vi SSP, det fungerer fint. Det er klart, at SSP i 2001 skal fungere på en anden måde, end det gjorde i 1975, da det startede. Det er andre unge, vi har med at gøre. Vi har andre roller i forhold til dem, de er mere selvstændige. De er simpelt hen anderledes. Så vi skal finde ud af at tackle dem og herunder se på vores egne roller i den forbindelse.

Afslutning

Ordstyrer **Yvonne Herløv Andersen** (CD), formand for Folketingets Sundhedsudvalg:

Er det ikke forbavsende, så hurtigt sådan en dag kan gå, når man får lov at beskæftige sig med noget, som man brænder for? Det har været, synes jeg, en ualmindelig god høring, og det vil jeg godt have lov at sige tak til jer for på Sundhedsudvalgets og Socialudvalgets vegne.

Der skal være en tak til oplægsholderne, som jeg har lagt mærke til er blevet her. Det er relativt kort tid, de har fået lov at sidde deroppe og prinse sig. De er blevet her, og de er blevet her af interesse for sagen. Det er utroligt godt.

Tak til Ungdomspanelet og tak til det politiske panel, men ikke mindst tak til tilhørerne. Jeg har skam også lagt mærke til, at I er blevet her trofast.

Inden vi runder helt af, skal jeg sige tak til dem, der har tilrettelagt det. Det har man måske ikke tænkt over, hvem kan det være? Men det er faktisk Teknologirådet, og de har gjort det igen. Hvad er det så, de har gjort igen? De har gjort det formidabelt godt, og det vil jeg gerne have lov at sige tak for.

Sådan en høring efterlader flere spørgsmål end svar, og det var vel egentlig også det, der var tanken. Vi kan så hver især drage vores konklusion. Jeg synes, vi har fået nogle gode tip. Vi har fået vendt nogle ting, som har været nødvendigt at få vendt. For da vi tilrettelagde vores narkopolitik, snakkede vi jo om, hvor mange stiknarkomaner der er i Danmark.

Alting flytter sig, det flytter sig lidt langsommere inden for Christiansborg, inden for murene. Derfor er det nødvendigt at få frisk pust ude fra. Det har vi fået i dag, det vil jeg sige tak til jer alle sammen for.

Bilag

Program

Den 18. april 2001

Unge og rusmidler

Høring onsdag den 24. januar i Landstingsalen, Christiansborg

Høringen afholdes for Folketingets Sundhedsudvalg og Socialudvalg. Høringen arrangeres af Teknologirådet. Et politikerpanel fra de to udvalg vil sammen med et ungdomspanel udspørge skiftende oplægsholdere og eksperter.

Den senere tids debat om ecstasy og andre rusmidler afspejler stor bekymring for, hvad forskellige rusmidler kan komme til at betyde for den unge generation. Det er ikke kun unge med personlige og sociale problemer, som tager rusmidler. Ligesom de færreste begår kriminalitet og ender som sociale tabere. Flertallet af brugerne er tværtimod ganske normalt fungerende unge. De føler hverken, at forbruget har negative konsekvenser for dem selv eller andre. Betyder det, at der er behov for at nytænke den indsats, der i dag gøres for at forebygge, behandle og kontrollere de unges brug af rusmidler?

9.00 Velkomst
Ved formanden for Folketingets Socialudvalg, Villy Søvndal

MYTER OG EVIDENS

9.10 Ungdomsliv og ungdomskultur

Der tales og skrives meget om nutidens unge. Hvem er de, hvad præger dem og er der nogle fællestræk, der kan forklare de unges forhold til rusmidler?

- Hvad er det for en ungdomskultur vi taler om?
- Hvad er det for nogle værdier der kendetegner dem?
- Hvilken rolle spiller rusmidlerne for de unge?
- Taler vi det samme sprog?
- Hvad er forældrenes og uddannelsesinstitutionernes opgaver og ansvar?

Oplægsholdere:

Søren Langager, Danmarks Pædagogiske Universitet

Anne Slej Kristensen, Skole og Samfund

Christoffer Erichsen, Stop Volden

9.55 Rusmidlerne og deres virkning

Død, kriminalitet og psykisk nedtur er tæt forbundet med et misbrug af de traditionelle rusmidler. Hvad ved vi om virkningerne af de nye stoffer?

- Hvor udbredt er brugen af rusmidler blandt de unge?
- Tegner der sig et nyt misbrugsbillede?

- Hvilke rusmidler er udbredt blandt de unge og hvordan bruges de?
- Hvad er konsekvenserne ved brugen - fysisk og psykisk?
 - Virkningerne på kort sigt?
 - Langtidsvirkningerne?
- Hvilken rolle spiller arv og miljø for brugen af rusmidler. Er der en social dimension på brugen af rusmidler?

Oplægsholdere:

Svend Sabroe, Socialmedicinsk institut, Århus Universitet

Mogens Nygaard Christoffersen, Socialforskningsinstituttet

Henrik Rindom, Hvidovre Hospital

10.30 KAFFEPAUSE

11.00 ECSTASY

De unges brug af ecstasy har fremkaldt stor bekymring i offentligheden. Er det de unges svar på en kontrolleret hverdag?

- Hvor udbredt er brugen af ecstasy?
- Hvem bruger ecstasy og hvorfor?
- Hvor skadeligt er ecstasy?
- Er der andre designerdrugs på vej frem?

Oplægsholdere:

Henrik Rindom, Hvidovre Hospital

Steen Bach, Ribe Amt

Trine Ry, Tjek-Punkt, Københavns Kommune

Jesper Graugaard, Freelance musikkonsulent & kulturarbejder

11.30 De internationale erfaringer

Hvad gør andre lande ved unges forbrug af rusmidler.

- Hvor udbredt er brugen og misbruget af rusmidler blandt de unge?
- Hvilke stoffer misbruges?
- Hvad gøres der for at dæmme op for misbruget?
- Hvad er erfaringerne med behandling, forebyggelse og kontrol?

Oplægsholdere:

Dirk Korf, forsker, Holland

Howard Parker, Manchester University

Yngve Berntsen, Rusmideletaten, Oslo Kommune

12.30 Frokost

HANDLINGSMULIGHEDER

13.30 Forebyggelse af brugen og misbruget af rusmidler blandt unge

Brug og misbrug af rusmidler forsøges forebygget ved hjælp af modelprojekter, kampagner, oplysning og kontrol. Hvad er erfaringerne?

- Hvordan fungerer forebyggelsesindsatsen i forhold til de unge?
- Hvordan kan der skabes kontakt til de unge i risikogrupperne?
- Hvor langt kommer man med kontrol?
- Når kampagnerne nutidens unge?
- Hvilken virkning har forebyggelsen på brugen og misbruget af rusmidler?
- Erfaringer fra de to forsøgsamter

Oplægsholdere

Ole Scharf, Politimesterforeningen

Peter Ege, Københavns Kommune

Alice Thaarup, Forebyggelsesafdelingen i Nordjyllands Amt

Kristian Kastoft, Advice

14.15 Behandling af unge misbrugere

Unge misbrugere har også behov for behandling.

- Hvad er et kvalificeret tilbud?
- Hvilke behandlingstilbud har vi og er de gode nok?
- Er der behov for særskilte tilbud til de unge?
- Har behandlingen nogen virkning?

Oplægsholdere:

Claus Jørgensen, misbrugskonsulent Herlev Kommune

Hanne Dam, Århus kommune

Ib Hansen, Fyns Amts behandlingscenter for unge

Ole Thisgaard, konsulent tilknyttet Formidlingscentret i Esbjerg

15.15 Pause

15.30 Er der behov for nytænkning?

Unge forbrug af rusmidler kræver samarbejde på tværs af sektorer, institutioner og fagdiscipliner. Hvad er balancen mellem kontrol, oplysning og behandling?

Oplægsholdere:

Eva Smith, Det Kriminalpræventive Råd

Preben Brandt, Narkotikarådet

Lars Iversen, Panum Institutet

Karen Ellen Spannow, Center for Rusmiddelforskning

16.30 Afslutning

Ved formanden for Folketingets Sundhedsudvalg, Yvonne Herløv Andersen

Præsentation af oplægsholdere

Søren Langager, Danmarks Pædagogiske Universitet

Cand. mag. og seniorforsker ved Danmarks Pædagogiske Universitet.

Inden for ungdomsområdet har forskningen gennem de sidste små tyve år været koncentreret om tre grupperinger. Først og fremmest de skæve unge; unge med sociale og emotionelle vanskeligheder og socialpædagogiske indsatser for denne gruppe. Er i dag projektansvarlig for et treårigt evalueringsprojekt omkring 'Vilde Læreprocesser' og alternative indsatser for de mest marginaliserede unge i Københavnsområdet.

Sideløbende hermed har en anden forskningsdimension været *de veloplagte unge* med evaluering af projektmiljøer som 'Frontløberne' og 'Kaospiloterne' fra Århus.

Endelig er et tredje område evaluering af undervisningsmæssige initiativer for *de anderledes unge* – sindslidende unge og voksne.

Anne Slej Kristensen, Skole og Samfund

- Mor til to sønner på 16 og 19 år.
- Medlem af bestyrelsen for Skole og Samfund, København siden 1995 (heraf formand 1996-97).
- Medlem af skolebestyrelsen på Lundeusskolen på Ydre Østerbro i København siden 1994, formand for samme fra 1994-2000 (trådte tilbage som formand, da den yngste gik ud af skolen).
- Medlem af Fællesrådet for Folkeskolen i København.
- Medlem af bestyrelsen for Københavns Kommunes Ungdomsskole siden 1996.
- Uddannet bibliotekar og ansat på Udviklingscenteret for folkeoplysning og voksenundervisning.

Christoffer Erichsen, Stop Volden

Profil

Født 01.10.75 i København

Uddannelse

Christianshavns Døtreskole

Sortedams Gymnasieskole, 9 kl.-afgangseksamen

1991-93 Christianshavns Gymnasium, 1. & 2. Gymnasieklasse

Erhvervs erfaring

1997- Projektleder, Foreningen Stop Volden

Frivilligt arbejde

1993-96 Foreningen Stop Volden

Øvrige aktiviteter

1989- Disc jockey og koncertarrangør

1999- Selvstændig erhvervsdrivende

Svend Sabroe, Institut for Epidemiologi og Socialmedicin, Århus Universitet

Cand. med. 1970 og lektor ved Institut for Epidemiologi og Socialmedicin, Aarhus Universitet. Har gennemført flere kortlægninger af alkohol- og rusmiddelforbruget blandt skoleelever og i befolkningen i øvrigt, ligesom han har implementeret og evalueret effekten af sundhedspædagogiske alkohol- og sexualoplysnings programmer i folkeskolen.

Er projektansvarlig for den danske del af et projekt, hvis formål er at monitorere udviklingen af den europæiske skoleungdoms alkohol- og rusmiddelforbrug.

Mogens Nygaard Christoffersen, Socialforskningsinstituttet

-

Henrik Rindom, Hvidovre Hospital

-

Steen Bach, Ribe Amt

- Forebyggelses- & oplysningskonsulent v. Center for Misbrug i Ribe Amt på 14. år
- 46 år, gift og far til 3 drenge på 16-25 år.
- Udannet pædagog
- Klubarbejde i 18 år, heraf de 10 som leder.
- Projektansvarlig for Landsforeningen Ungdomsringen`s RUSISTGRUPPER (ung til ung) på 6. år.
- Mangeårig underviser og kursusleder på rusmiddelkurser af forskellig observans.
- Medlem af Sundhedsstyrelsens Narkotikaudvalg.
- Modtaget GODA-prisen for forebyggende- og oplysende arbejde i 1997 & 2000.
- Medforfatter til:
 - “Rusmiddelguide- til voksne der arbejder med unge” -99 / 00.
 - “ Hvad er god forebyggelse”- Narkotikarådet/99.

Mette Bostrup, Familie og arbejdsmarkedsforvaltning, Københavns Kommune

Uddannelse

1998	Cand. psych. Københavns Universitet
Speciale: ”Jeg tror også meget det er samfundsmæssig...” En socialpsykologisk analyse af narkobehandlingssystemet som praksisfelt med specielt fokus på unge misbrugstruede.
1995	Et semester på psykologi ved Freie Universität, Berlin
1994	Praktik i Uggerløse PPR.

Forskningsprojekter

1996-97	Praksisforskningsprojekt om unge misbrugeres relation til behandlingssystemet.
Rapport: ”I Sisyfos’ fodspor” udgivet af Familie- og Arbejdsmarkeds-forvaltningen i København. Januar 1998.
1994	Brugerundersøgelse af psykologfunktionen i en PPR.

Artikler og publikationer

1998	Christoffersen, Mette og Kousholt, Dorte (1998): <i>I Sisyfos’ fodspor. Brugerundersøgelse af unge misbrugeres relationer til behandlingssystemet.</i>
Københavns kommunes socialdirektorat.
1998	<i>Stoffer i de unges verden.</i>
Social Kritik, nr. 56, 1998
1997	Opsamling på Socialforvaltningens arbejdsseminar om unge og deres misbrugsmønstre

Foredrag og oplæg

2000	<i>Ecstasygruppen – de første erfaringer fra et ecstasyprojekt.</i>
Familie- og Arbejdsmarkeds Forvaltningens temadag om unges brug af de ’nye’ stoffer.
1998	<i>Forebyggelse blandt unge misbrugstruede.</i>
Ved Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) seminar om “ungdomskultur, prevention och droger” i København.

1997 *Stofmisbrug og ungdomsperspektiver.*
Ved Københavns kommunes socialforvaltnings arbejdsseminar om unge og deres misbrugsmønstre.

Relevante seminarer

1998 Nordiska nämnden för alkohol- och drogforsknings (NAD) seminar om “ungdomskultur, prevention och droger” i København.
1998 Centeret for Rusmiddelforsknings årlige seminar på Kolkærgård. ”Kønspektiver i rusmiddel(mis)brug.”
1997 Centeret for Rusmiddelforsknings årlige seminar på Kolkærgård.

Jesper Graugaard, *Freelance musik konsulent & kulturarbejder*

B.A. i Kunsthistorie ved Københavns Universitet 1995

M.A. i Kunsthistorie ved Courtauld Institute of Arts, London 1998

Har siden begyndelsen af 90erne arbejdet med undergrundsmusik- og kultur i Danmark. Har været label & sales manager på April Records/ Voices of Wonder Distribution 1997-2000. Siden marts 2000 arbejdet som freelance musik konsulent for ROSA, April Records, Dansk Jazz Forbund, Danmarks Radio P3 live, Peter Schaufuss balletten, Musikhuset Vega, samt rådgivning for en række danske elektroniske musikere. Arr. koncerter & events i ind- & udland med fokus på elektronisk musik. Fungerer som A & R for Roskilde Festivals tech-scener siden 1999. Er for tiden vikar i Klub 47 på Amager, hvor han arbejder med unge og kulturaktiviteter.

Har tillige hjulpet journalist Keld Larsen med oplysninger til bogen: ” Hvis jeg døde ville jeg blive glad – Interviews, debat & fakta om stofmisbrug” (CDR Forlag 1999).

Dr. Dirk J. Korf, forsker, Holland

Academic education

1995 PhD Criminology, University of Amsterdam
1973- 1979 MA Pedagogics (cum laude), Free University, Amsterdam
1970-1973 BA Pedagogics and Child Psychology (cum laude), Free University, Amsterdam

Employment

2000-ongoing Associate professor in Criminology, Faculty of Law, University of Utrecht
1988-ongoing Associate professor in Criminology, Faculty of Law, University of Amsterdam
1992-1998 Head of Department of Deviance and Social Control, Amsterdam Bureau of Social Research and Statistics (O+S)
1985-1992 Assistant Professor at Faculty of Social Sciences, University of Amsterdam
1978-1985 Director of Amsterdam Oecumenical Centre / Deutscher Hilfsverein
1976-1978 Outreach worker among drug addicts, Regenboog Foundation
1974-1975 Group worker in St Raphael Institute for disturbed children and youth
1973-1976 Research assistant, Free University, Amsterdam

Associated activities

Chairman of the European Society for Social Drug Research (ESSD)
Associate Editor of Journal of Drug Issues
Board member of Mainline (Centre for health education of drug users)
Member of Pompidou Group
Consultant to international organisations (EMCDDA, Council of Europe, UN)

Research interests

- Qualitative and quantitative studies among drug users, drug traffickers and other hard-to-reach populations

- Qualitative methodologies (i.e. snowball sampling)
- Drug related crime
- Monitoring of 'new' drugs and patterns of drug use
- Cross national studies
- Ethnic minorities
- Evaluation of demand and harm reduction programmes and policies

Professor Howard Parker, *University of Manchester*

Professor Howard Parker er Director of Research for SPARCH. SPARCH er et forskningscenter, som er tilknyttet instituttet Social Policy and Social Work ved Manchester University. SPARCH forsker i unges vaner og brug af rusmidler. Howard Parker har udgivet flere publikationer om netop dette emne.

Yngve Berntsen, *Rusmiddelstaten, Oslo Kommune*

-

Olaf Scharf, *Politimesterforeningen*

- Født 1937
- Cand jur og ansat i politi og anklagemyndighed siden 1964
- Politimester i Nakskov 1980 - 1984
- Vicerigspolitichef 1984 - 1996
- Politimester i Helsingør 1996 -
- Næstformand for Foreningen af Politimester i Danmark siden 1998

Peter Ege, *Københavns Kommune*

- Født 1941.
- Speciallæge i samfundsmedicin.
- Socialoverlæge i Københavns Kommune fra 1994.
- Sagkyndig rådgiver for Sundhedsstyrelsen i narkotikaspørgsmål.
- Medlem af Narkotikarådet fra dets start.
- Har beskæftiget mig med stofmisbrug siden 1969 på det behandlingsmæssige, administrative og forskningsmæssige plan.
- Har skrevet flere bøger og artikler om stofmisbrugsproblematikken, mest relevant i den foreliggende sammenhæng:
 1. Peter Ege. Stofmisbrug. Baggrund, konsekvenser, behandling. Hans Reitzels Forlag, 1997.
 2. Peter Ege. Hash en bog for nøglepersoner. Sundhedsstyrelsen, 1992.
 3. Peter Ege. Ecstasy. Ugeskrift for Læger 2000; 162: 4161 2.

Alice Thaarup, *Forebyggelsesafdelingen i Nordjyllands Amt*

Er uddannet socialrådgiver i 1975 og har arbejdet i 6 år som misbrugsbehandler i Nordjylland.

Fra 1983 -1992 var Thaarup alkohol- og narkotikakonsulent i Nordjyllands amt.

I 1992 blev hun leder af forebyggelsesafdelingen i amtets nyoprettede rusmiddelorganisation Foldbjergcentret, og er fortsat ansat her.

Fra 1990 - 1996 var Thaarup formand for Alkoholpolitisk Forum, som var et udvalg under Forebyggelsespolitisk Råd. Hun har været medlem af dette råd fra oprettelsen i 1990 til i år.

Undervejs i de mange år Thaarup har arbejdet indenfor rusmiddelområdet, har hun deltaget i efteruddannelse for forebyggere samt gennemført forskellige lederuddannelser.

I samarbejde med de øvrige amter har hun været med til at formalisere og strukturere et samarbejde amterne imellem indenfor det misbrugsforebyggende arbejde.

Kristian Kastoft, *Advice*

Projektleder i Advice A/S, (cand.scient.soc., PR)

Kristian Kastoft arbejder primært med holdnings- og adfærdsændrende kampagner. Det gælder eksempelvis kampagner til forebyggelse af sygdomme eller kampagner for miljørigtig adfærd, hvor han har deltaget som kommunikationsrådgiver i adskillige kampagner. På sundhedsområdet i forbindelse med forebyggelse af hiv/aids. På miljøområdet senest i forbindelse med Miljøtrafikugen.

Kristian Kastoft er endvidere beskæftiget med analyseopgaver og evalueringer, eksempelvis på narkotikaområdet. Har blandt andet medvirket til en kvalitativ undersøgelse af unges brug af illegale rusmidler og har senest medvirket til evaluering af sommerens ecstasykampagne. Har tidligere erfaring med sundhedsforebyggende kommunikation på narkotikaområdet, blandt andet fra ansættelse i Sundhedsstyrelsen.

Claus A. Jørgensen, *misbrugskonsulent Herlev Kommune*

Afdelingsleder i Det Flyvende Korps, Herlev Kommune.

Er vokset op i en arbejderfamilie (far maskinarbejder, mor fabriksarbejder), som blev ramt af mange sociale begivenheder.

1960-69	Følkeskole, afsluttes med realeksamen
1969-72	Schneekloth Gymnasium, nysproglig studentereksamen
1972-74	Fabriksarbejde og skovhugger, hippie-livsstil
1974-77	Bifagseksamen i litteraturvidenskab, Københavns Universitet
1977-81	Folkeskolelærer, Københavns Dag- og Aften Seminarium
1981-96	Speciallærer på Gl. Hjortespring Skole, specialundervisningscenter i Herlev Kommune.

Desuden grunduddannelse i supervision fra Kempler-instituttet, instruktør i Samtale i stedet for Vold, Statens Pædagogiske Forsøgsskole i Rødovre, instruktør i Konflikthåndteringskursus (som forrige), projektleder DASK-projekt 1996-98, designer af ungdomsprojekter med formålet at intervenserer i forhold til unges brug og misbrug af rusmidler (1991-).

Hanne Dam, *Århus kommune*

Født 1965

1994	Socialrådgiver fra Den Sociale Højskole i Århus
1994	Projektleder på "Børn i misbrugsfamilier" ved Viborg Amts Socialcenter Nord
1995-98	Misbrugskonsulent ved Viborg Amts Socialcenter Syd
1998-	Forebyggelseskonsulent i forebyggelsesafdelingen, Center for Misbrugsbehandling, Århus Kommune

Ib Hansen, *Fyns Amts behandlingscenter for unge*

Uddannet lærer 1972 – suppleret med Specialpædagogisk Grundkursus, Klinisk Psykologi og grunduddannelser indenfor systematisk supervision, samt diverse kurser af behandlingsmæssig relevans.

Merkonom Virksomhedsøkonomi og Ledelse/Samarbejde, samt Fyns Amts grundlæggende Lederuddannelse

1972-84	Lærer/behandler/souschef på to forskellige døgnbehandlingsinstitutioner for unge kriminelle og stofmisbrugere.
---------	--

1984-87	Restaurant-ejer
1987-01	Behandlingsleder, senere divisionsleder Fyns Amts Behandlingscenter – Ungeafdelingen
1994-	Underviser og foredragsholder om unge og rusmidler
1995	Involveret i internationale projekter omkring forebyggelse og behandling af misbrugsproblemer blandt unge – EU og Østeuropa.
2001	Centerleder- Ungeafdelingen Fyns Amts Behandlingscenter

Ole Thisgaard, konsulent tilknyttet Formidlingscentret i Esbjerg

Ole Thisgaards faglige baggrund er 7 års erfaringer fra socialfagligt arbejde og efterfølgende knapt 12 års erfaringer fra arbejde som projekt- og udviklingskonsulent, heraf de sidste 5 år i eget firma.

- Misbrugsbehandler i (amts-)kommunalt regi, 1983-87
- Misbrugskonsulent i amtligt regi, 1987-89
- Formidlingskonsulent, Socialministeriet, Vejle Amt, 1989-91
- Faglig konsulent, Sygekassernes Helsefond, 1990-
- Uddannelsesleder, Den Sociale Højskole, Esbjerg, 1991-95
- Konsulent, PLS- Consult, Århus, 1995-96
- Konsulent, eget firma, 1996-
- Sekretær for "Diplomuddannelserne for forebyggelseskonsulenter samt behandlere for alkohol- og narkomisbrugere", Den Kommune Højskole, Danmark, 1999-

Eva Smith, Det Kriminalpræventive Råd

- Professor i procesret ved Københavns Universitet siden 1990.
- Doktordisputats "Vidnebeviset" 1986.
- Formand for Det Kriminalpræventive Råd 1995.
- Medlem af adskillige andre kommissioner vedrørende procesret, herunder Jusititsministeriets ekspertgruppe om ungdomskriminalitet.
- Flittig deltager i den offentlige debat med kronikker og artikler.

Preben Brandt, Narkotikarådet

Preben Brandt, født 1944 er speciallæge i psykiatri og dr. med. på en afhandling om yngre hjemløse i København. Han var fra 1980 til 1997 ansat på forsorgsinstitutionen Sundholm, heraf de sidste 7 år som socialoverlæge. Han tog i 1997 initiativ til oprettelse af og har siden været leder af den selvejende ikke-offentlige og ikke-profit aktivitet "projekt UDENFOR", der dels udføre gadeplansarbejde blandt de mest udstødte, dels forsker og endelig deltager i nationalt og internationalt samarbejde om hjemløshed og udstødelse.

Preben Brandt har udover en del artikler og debatindlæg skrevet flere bøger, sidst debatbogen "Udelukkende velfærd". Siden 1995 har Preben Brandt været formand for Regeringens Narkotikaråd.

Lars Iversen, Panum Institutet

Født 1948. Magister i sociologi Københavns Universitet 1974. Forskningsassistent ved Institut for social medicin, Københavns Universitet med forskning om helbredsmæssige konsekvenser af arbejdsmiljø og arbejdsløshed. Fra 1980 lektor i medicinsk sociologi samme sted. 1990 dr. med ved Det sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet på afhandlingen: Virksomhedslukninger, arbejdsløshed og helbred. Fra 1991 til 1996 kontorchef i Sundhedsstyrelsens afdeling for forebyggelse og sundhedsfremme med ansvar for blandt andet alkoholkampagnerne og narkotikaområdet. Fra 1996-97 konsulent for direktionen for Bispebjerg Hospital med henblik på at udvikle hospitalet som et modelhospital for forebyggelse. Siden december 1997 professor i forebyggelse ved Institut for Folkesundhedsvidenskab, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet.

Karen Ellen Spannow, *Center for Rusmiddelforskning*

Ansættelser

- 1999- Forskningslektor, Center for Rusmiddelforskning, Aarhus Universitet
- 1995-99 Forskningsadjunkt, Center for Rusmiddelforskning, Aarhus Universitet
- 2000 Ansat som konsulent af Carl Bro til udarbejdelse af masterplan for sundhedsreform i Ægypten
- 2000 Ansat som konsulent af Carl Bro til afsluttende vurdering af Danidaprojekt i Ægypten
- 2000 Ansat som konsulent af Carl Bro til vurdering af Sundhedsprojekt i Afghanistan
- 1999 Ansat som konsulent af Dansk Røde Kors til evaluering af førstehjælpsprojekt i Afghanistan
- 1999 Ansat af Crone og Kock som human resource specialist til udarbejdelse af sundhedsplan for distrikt i Ægypten
- 1999 Ansat af Crone og Kock til evaluering af sygeplejeskole i Edfu, Ægypten

Uddannelser

- 1999 Ph.D. i etnografi. Afhandling: Spillet mellem system og stofmisbruger.
- 1987 Mag.art. i etnografi. Afhandling: Biologisk determinisme og de sociale konsekvenser
- 1985 Cand.phil. i etnografi. Afhandling: Tibetanske flygtninge i Sydindien
- 1969 Sygeplejerske

Udvalgsposter o.l.

- Medlem af redaktionsgruppen på EMCDDA's Website-journal
- Medlem af EMDDDA og NAC's arbejdsgruppe om kvalitativ forskning i Narkotika og kriminalitet
- Medlem af arbejdsudvalget for ældre stofmisbrugere, Narkotikarådet
- Medlem af narkotikarådets arbejdsgruppe om substitutionsbehandling
- Formand for udvalget for unge og illegale stoffer under Narkotikarådet.
- Medlem af arbejdsgruppe om etnicitet og stof(mis)brug i Århus Kommune
- Medlem af redaktionen på Folk, den engelsksprogede publikation fra Dansk Etnografisk Forening
- Medlem af Dansk Etnografisk Forenings bestyrelse
- Medlem af Forum for medicinsk Antropologi
- Medlem af patientstøtteudvalget i Kræftens Bekæmpelse

Skriftlige oplæg

Ungdomsbilleder, ungdomsliv, rusmiddelkulturer

af

Søren Langager

Seniorforsker ved Danmarks Pædagogiske Universitet

Ungdomsbilleder og kampen om ungdommen

Spørges der til hvordan ungdommen er nu om dage er det mest sandfærdige svar: Det kommer an på, hvem der spørges. Ikke så meget blandt unge, men blandt de voksne, der beskæftiger sig med unge og som tegner vidt forskellige billeder af ungdommen alt efter deres professionelle fokus. Disse voksenagenter – erhvervsvejledere, socialarbejdere, psykologer, misbrugskonsulenter, ungdomsforskere og mange andre – møder bestemte unge i de særlige situationer, der knytter sig til erhvervsudøvelsen, og hver især er de tilbøjelige til at mene, at netop deres billede af de unge, de møder, også er billedet af ungdommen. Mange skolelærere lægger mærke til, at unge ikke længere er så flinke til at sidde stille og koncentrere sig og tegner billedet af en urolig og oplevelsesorienteret ungdom som synes at have travlt med alt andet end at tilegne sig vigtig lærdom. Politiet møder ofte unge, som enten har, er ved eller kan tænkes at ville begå noget ulovligt. Det er dé unge, politiet lægger mærke til, og derfra er der ikke langt til at det opleves som billedet af ungdommen. Fritidspædagogen møder unge efter skoletid men ikke hjemme, da forældrene er på arbejde, så karakteristikken er, at unge savner voksenkontakt – en situation pædagogen passende kan bøde på ved sin tilstedeværelse. Journalisten er på jagt efter en god historie og hvis nogle unge er samlet eet sted tegnes billedet af endnu en ungdomsbande eller subkultur, som er ved at udvikle sig. Og så videre.

Der foregår en voldsom kamp mellem de forskellige voksenproducerede billeder, og de billeder, der aktuelt har mest medvind, kommer til at udgøre den offentlige mening om ungdommen nu om dage. Hvad deres problemer er, hvad der bør gøres? I en periode vakte ungdomsoprøret nok irritation blandt mange voksne, men sås egentlig som et ganske sundt tegn ved ungdommen (man er rød mens man er grøn). I en anden periode drejede det sig mere om den forsømte ungdom (at unge er uden arbejde eller uddannelsesplads er samfundets skyld). I dag ser voksenproducerede billeder af *den ubekymrede ungdom* ud til at være populære (de fjumrer rundt og eksperimenterer med blandt andet rusmidler).

Uden på nogen måde at negligere, at der er et antal unge, som vitterlig er i store vanskeligheder og som individuelt har behov for såvel oplysning som hjælp og støtte, så er der langt fra denne karakteristik af nogle unge og til at beskrive det som et typisk ungdomsfænomen – som ungdomsbilledet – hvad enten det drejer sig om rusmidler, vold, bandeuvæsen eller andet.

Ungdomsliv på tærsklen til den digitale tidsalder

Naturligvis tegner også ungdomsforskeren sit professionelle billede af ungdommen: unge er ikke slet så labile og lette at lokke, som mange mener, og de fleste ungdomsproblemer er overdrevne og (som sagt) mere medieret af voksenproducerede ungdomsbilleder end af faktisk viden og indsigt i unges handlemønstre. I centrum må være, at unge afspejler den tid og de udfordringer, de står over for, og derfor må analyser af ungdomslivet være båret af indsigt i de vilkår, unge vokser op under.

Individualiseringen er tidens vilkår, og med de digitale medier – internet, chat, mobiltelefoni med mere – er vante sociale relationer stærkt på retur og nye interaktionsmønstre under etablering. Sat på kort formel er karakteristikken: *hvis man ikke selv gør opmærksom på sig selv, forbliver man ubemærket*. Derfor har flere og flere unge travlt med at gøre sig bemærket (på godt og ondt), og det kan fremme behovet for forstærkningsprocesser (fra

ros og anerkendelse til amfetamin og alkohol), som letter denne gøren-opmærksom-på-sig-selv. Og dé unge, der oplever det meget vanskeligt at håndtere den påtvungne individualisering, reagerer med øget interesse for at finde sammen med andre i samme situation og tiltrækkes derfor af gruppe- eller klinedannelser.

Den individuelle selvpromovering og den øgede tendens til gruppedannelse er således to sider af samme udvikling, om end der er tale om forskellige unge og derfor også forskellige livsmønstre, som peger på forskellige holdninger til blandt andet rusmidler.

Ungdomsmønstre og rusmiddelkulturer

Det kan skabe et vist overblik at konstatere, at unges placering i sociale landskaber lader sig beskrive ved symbolske billeder af tre og kun tre forskellige steder at være: *inde i cirklen*, *ude på hjørnet* eller *nede langs linien*. De fleste unge pendler rutineret mellem disse tre steder i løbet af en dag, en uge, et år; men der er nogle, som kommer til at hænge fast eet af stederne. Til stederne knytter sig dominerende rusmiddelforbrug – guldøl, kokain, cannabis med videre - og forstærkningsprocesserne mellem at være ét sted og indgå i ”stedets” forbrugsmønstre er et af kendetegnende ved de sociale mønstre, der indlejres i forskellige rusmiddelkulturer.

At befinde sig *inde i cirklen* er at være *indsat* i et særligt fællesskab, hvor det sociale sammenhold og etablering af en kollektiv anderledes adfærd er i centrum, idet cirklen defineres ved forskellen mellem 'os herinde' og 'dem derude'. Cirklen er således ofte et skæbnefællesskab for de mennesker, der har svært ved at fungere uden for cirklen, ude i det pulserende samfund.

Hjørnet er i modsætning til cirklen stedet, hvor man som individ er i aktiv kommunikation og dialog med 'hele' verden – et symbolsk *Speakers Corner*, hvad enten den udfoldes via chat på internettet, på scenen, på diskoteket eller på gadehjørnet. Et *udsat* sted, som forudsætter at man har mod og *nerve* til at gøre opmærksom på sin tilstedeværelse. Man skiller sig ud, gør sig bemærket og skaber herigennem anledninger til kommunikation med andre.

Endelig er *nede langs linien* det anonyme og diskrete sted, hvor man lever i ubemærkethed, *uset*. Hvor man så vidt muligt undgår at skabe interesse om sin person og hvor man nok er i kontakt med omverdenen, men helst uden at nogen lægger alt for meget mærke til en.

Til de tre steder knytter sig forskellige rusmiddelkulturer. At være *inde i cirkelns* fællesskab kendes blandt andet som drikkelaget i gode venners selskab; guldøl, brændevin eller dagligt hashbrug i kliquen og – hvis man gror fast i samme cirkel i lang tid – den manglende mobilitet, som typisk præger misbrugsgruppen. *Hjørnet* fordrer af man '*er på*' – veloplagt, synlig, performativ – og her falder kokain, amfetamin og ecstasy godt i tråd med det sociale mønster. Livet *nede langs linien* i ensom tilbagetrukkethed har sit præcise billede i de kinesiske opiumshuler, men kendes også i en del hash- og junk-kulturer, og naturligvis også i den form for alkoholisme, som i tidligere tider blev beskrevet som forstadsfruens portvinskultur.

Altså billeder af at være *indsat* i alkohol- eller hashkulturens fællesskab, at være *udsat* i kokain- eller designerdrug-kulturens individualitet, og at være *uset* i en opiums- eller junk-kultur tilbagetrukkethed. Med forskellige overgangsformer, som for eksempel den mere moderate drikken sig '*mod til at være på*' er udtryk for.

Alle tre steder har sine fordele og ulemper, men liniens anonymitet og ubemærkethed bliver et stadig mere udsigtsløst sted, og det kan forvirre mange voksne, idet det i al almindelighed også har været billedet af det mådeholdne og veltilpassede individ; den unge der kendte sin plads i samfundet. Tidens tendenser peger i retning af hjørnet med dens individuelle gøren-opmærksom-på-sig-selv, hvis man vil indgå aktivt i de relationer, som byder sig til rundt om en, eller cirklen med dens selvbekræftende fællesskab som de attraktive steder i samfundet i dag.

Med konklusionen, at flere og flere unge for fremtiden må forventes at søge at skabe sig plads ude på 'hjørnerne'. Det ligger i tiden, og derfor ligger det også i tiden, at kokain&designerdrug rusmiddelkulturen fortsat vil indtage den position, som i de senere år har skabt nogen panik i offentligheden.

Børn og rusmidler - hvad er forældrenes rolle og hvilke opgaver bør uddannelsesinstitutionerne påtage sig?

af

Anne Slej Kristensen

Medlem af bestyrelsen for Skole og Samfund (formand 1996-97), København

Jeg har i dette oplæg valgt at betragte forholdet til de forskellige rusmidler (alkohol, hash, ecstasy mv.) under et, fordi det i denne sammenhæng mere handler om den generelle holdning end om de enkelte stoffer. Dog er det tydeligt, at diskussionen i folkeskolen, hvor jeg har hentet mine erfaringer, helt overvejende drejer sig om forholdet til alkohol. Der er intet der tyder på, at hash, ecstasy og andre stoffer er et større problem i folkeskolen.

Det er mens børnene er elever i folkeskolen, at holdningerne til brug/misbrug af rusmidlerne dannes.

Det er derfor helt oplagt at skolen og hjemmet må sætte ind med en fælles indsats for at øge de unges bevidsthed om de skadelige virkninger af rusmidler.

Alkohol er som nævnt det første rusmiddel, som næsten alle børn får erfaringer med, og det vil derfor være naturligt at tage udgangspunkt i en diskussion om, hvordan børn får et fornuftigt forhold til brugen af alkohol, og om, hvem der har ansvaret for denne indlæring/opdragelse.

Vi har her i landet en lovgivning, der forbyder udskænkning af alkohol til børn og unge under 18 år i restauranter og andre steder. Det må derfor være en logisk følgeslutning, at det samme forbud er gældende i en offentlig institution som en skole, en ungdomsklub eller lignende.

Modargumentet er, at så drikker de unge udenfor eller ankommer berusede. Men det er den risiko, der nu engang er. Der kan gøres noget ved det, hvis forældrene er enige og fremtræder over for gruppen af unge med en fælles holdning til spørgsmålet. Det er en del af ungdomskulturen - og vel også en del af frigørelsen fra forældrene - at man skal kunne drikke og at det er legitimt at være påvirket. Opfattelsen af at man skal have alkohol for at være glade og have det sjovt er desværre ret udbredt - alene det er jo en begrundelse for at der bør ske noget

Spørgsmålet skal derfor tages op på et forældremøde - gerne så tidligt som i 6. klasse, men allerseneest i 8. klasse. Her drøfter man retningslinier for de unges omgang med alkohol, når de optræder i fælles flok til fester i skolen eller ved private ungdomsfester afholdt i kredsen. Det vil være en støtte for de unge at vide, at der er faste regler og at disse regler gælder for alle - disse halvstore børn kan altså ikke så let spille forældrene ud mod hinanden med et "det må alle de andre".

En aftale i forældrekredsen kan suppleres med en aftale om at man hjælper hinanden, f.eks. ved at underrette hinanden, hvis man har mødt hinandens børn lallende fulde eller hvis de unge trods reglerne alligevel har medbragt alkohol til en fest. Det er vigtigt at det er en klar aftale, for det skal stadig være muligt for de unge at bevæge sig glade og formodentlig støjende rundt i gadebilledet uden at forældre farer hjem til telefonen for at fortælle, at den ene eller den anden nu er fuld (igen).

Ovenstående lyder som en nem løsning, men det er desværre ikke helt enkelt. Det kræver, at man allerede i de små klasser får opbygget et godt forældre-netværk, så tilliden er til stede forældrene imellem, når disse vanskelige holdningsdiskussioner skal finde sted. Desværre er betingelserne for skole/hjem samarbejdet ikke de allerbedste - det kan være svært at opbygge netværk hos en gruppe forældre, som er blevet bragt sammen alene af den grund, at de har børn i samme alder, når der f.eks. kun er afsat tid til et forældremøde og en skole/hjem-samtale pr. år.

Hvis man på denne måde vil forsøge at forebygge misbrug, må der altså afsættes tilstrækkelige ressourcer til skole/hjem-samarbejdet, både i skolernes prioriteringer og fra politisk hold. Og det skal være af en anden og mere kontant substans end skolebestyrelsernes overordnede principper og politikernes luftige værdiskrifter og hensigserklæringer.

Forældre har en central funktion som rollemodeller for børnene og de unge. Det vil jeg slet ikke lægge skjul på. Det er dog snarere i holdninger fremfor i adfærd, at vi påvirker dem - der er med god grund tvivl om, hvorvidt 'det gode eksempel' fra forældreside virker, når de unge når en vis alder. Socialiseringen sker blandt de unge selv - forældrene har vist ikke så megen indflydelse, som vi somme tider bilder os selv ind.

Det er derfor en vigtig opgave både for os som forældre og for uddannelsesinstitutionerne at lære de unge at tage ansvar over for kammeraterne. Denne ansvarlighed skal blandt andet handle om, at de lærer at respektere den kammerat, der siger nej til alkohol eller stoffer. De skal lære, at det er ukammeratligt at presse nogen til noget, de føler er forkert eller som de ikke har lyst til - dette gælder også den første cigaret! Ansvarligheden skal også omfatte at hjælpe den kammerat, som uheldigvis er kommet galt afsted. Sørge for at vedkommende kommer hjem eller bliver anbragt under opsyn et andet sted, sørge for at vedkommende ikke begår dumheder i sin rus, sørge for at tilkalde hjælp, hvis det er påkrævet.

Kampagner - skrækkampagner - har ingen virkning på de unge, hvis jeg skal dømme ud fra mine egne to sønner. De syntes nærmest, at den seneste kampagne mod ecstasy var latterlig. Det gør meget større indtryk, hvis det er unge som dem selv, der tager sig af at formidle de negative virkninger af et misbrug til dem.

Som forældre er vi i bedste fald uegnede, i værste fald direkte katastrofer, når det gælder om de løftede pegefingre over for de unge. Vi er for tæt på, holder for meget af vore poder. De skal gøre deres erfaringer selv og kan ikke bruge vores til ret meget. Kunsten som forælder er derfor også at skjule den bedrevidende sætning, hvis det går galt: "Hvad sagde jeg!"

Det kunne være en god idé at sørge for bedre information til forældre og andre, der omgås de unge til hverdag (lærere f.eks.) om, hvad det er for signaler, som kunne være tegn på, at den unge er på vej ud i et misbrug. Uden at vide særligt meget om det forestiller jeg mig, at det kunne være tegn som manglende koncentrationsevne, et specielt bevægelsesmønster, uklar eller hektisk tale, aggressivitet eller andre former for ændringer i adfærden.

Til slut vil jeg bemærke, at sagen er alvorlig nok til at den bør have stor politisk bevågenhed. Det vil ganske sikkert ikke give det ønske resultat, hvis man beslutter sig for at fare frem med en række forbud eller alt for hårdhændede forsøg på kontrol. Det er jo et karakteristikum ved ungdommen, at den ofte optræder som en 'modkultur' til de voksnes verden - hvem har ikke hørt om de venstreorienterede forældre, der til deres egen store forbavselse ser poden som ung-konservativ.

Forebyggelse kræver viden og fælles holdninger - et forbedret skole/hjem-samarbejde er en af måderne, en anden er en fordomsfri og nuanceret offentlig dialog, helt uden skrækscenarier.

Erfaringer med ung til ung som arbejdsmetode i forebyggelse og rådgivning

af

Christoffer Saabye Erichsen

*Medstifter af og projektleder i Foreningen Stop Volden, samt behandlingstilbudet **Back2Life***

Jeg hedder Christoffer Erichsen og er i dag 25 år. I mine teenage-år havde jeg en række problemer på hjemmefronten, i skolen og siden hen blandt andre unge, bl.a. i diverse miljøer og i nattelivet. Blandt mine oplevelser og erfaringer var et skolesystem der ikke tog ansvar eller kunne indrages i forhold til hashmisbrug og mobning i og udenfor skolen og gymnasiet, 2 ægte og 2 uægte forældre, der ikke kunne, turde eller fik lov at involvere sig i udviklingen af mit unge liv og dets problemer, drømme og udfordringer. På gaden og til festerne derimod var vennerne der altid. Dem kunne man regne med og stole på. De forstod mig og jeg behøvede ikke forklare noget. De stillede ikke de store krav og der var ikke noget videre at skulle leve op til.

Sprutten og hashen fulgte mig tidligt igennem de prøvelser og ritualer der var rundt om mig: at score, slås og hænge. Naturligvis var der et vist pres og forventningsniveau fra de hårde/smarte unge at leve op til. Men det gav jo succeser og en rolle jeg kunne gemme mig bag, jeg var sgu' noget på hytteturen i 8 kl., da jeg var der der havde investeret i en stor klump hash og kunne invitere de andre uerfarne til at ryge med - mod passende betaling. Klassen blev hurtigt delt op i dem der røg (ikke smøger) og dem der ikke turde.

Eftermiddage og aftener, især weekenden betød alt, det var der man skulle være på og bevise sit værd. Det kostede naturligvis på hjemmefronten og især i skolen. Mine forældre ville gerne have at jeg gik til noget. Jeg prøvede fodbold, og svømning, men kunne ikke lide konkurrence presset, så fritiden blev meget tilfældig eller selvorganiseret om man vil. Gaden, Christiania, fester, parken, det var der jeg kom. Lektier og andre voksne ambitioner gled i baggrunden for jeg havde jo fundet min egen vej ud – jeg kunne blive pusher, så hvad skulle jeg med uddannelse? Mine forældre fattede jo ikke hvad jeg lavede eller hvordan jeg tænkte eller hvordan jeg ville forme mit liv. Så deres angst og fordømmelser faldt jo på en forkert baggrund og kunne ikke bruges til ret meget.

Jeg var ligesom som mange andre der ikke klarer sig godt i samfundet, udmærket klar over at det gik ad helvede til. Men jeg kunne ikke rigtigt se min vej ud af det. Langsomt fik jeg opbygget selvtilliden og nye venner i hip hop miljøet, da jeg begyndte at spille som DJ i div. bands og arrangere rap koncerter.

Stop Volden!

Som 17-årig traf jeg nogle andre unge der også arrangerede koncerter. Vi var trætte af volden i vores eget miljø og ville gerne have andre til at indse at tingene kunne være anderledes. Vi valgte at arrangere en koncert for 1.500 unge 2. Juledag på Christiania og startede i den anledning Foreningen Stop Volden. På dette tidspunkt var der stor debat om unge og vold på baggrund af to drab og vi blev interviewet i både tv og aviser. Kort efter blev vi inviteret ud og fortælle i en ungdomsklub og det blev starten på 1.200 debat- og foredragsarrangementer landet over. Vi mærkede med det samme den lydhørhed, stillingtagen og debat vi skabte til disse arrangementer. Unge rødder og rødinder, også med ikke helt pæredanske navne, kom op til os bagefter og gav os respekt og fortalte om deres oplevelser og holdninger. Det var helt vildt. Lærere var gang på gang lamslåede over hvordan vi kunne holde deres elever fanget i to timer uden pause.

Senere forstod vi på professionelle at den måde vi arbejdede blev kaldt ung til ung metoden og med tiden at årsagerne til vold var mange og komplicerede at påvirke. Vi valgte at fokusere energien direkte på andre unge. Vi fortalte om volden ud fra vores egne erfaringer og udviklede et foredrag/debatoplæg der indeholdt emner såsom: konfliktløsning & faresignaler, venner & gruppepres, alkohol & rusmidler, provokationer & voldssituationer, fritiden & ungdomskulturer, mobning & socialudstødelse, det flerkulturelle samfund &

tolerance mm. Meget alvorlige og svære emner, men som kommunikeret i rette sprog sagtens kunne interessere og indrage andre unge – også dem på bagerste række der sad med armene over kors og fødderne oppe.

Vi kunne som gæster tale frit fra leveren, stille dumme spørgsmål og provokere eleverne på en helt anden måde end lærerne kunne tillade sig. Det var en lige dialog unge imellem. Ofte smed vi lærerne udenfor døren, så eleverne åbent turde fortælle om hvad der foregik på deres skole og i lokalområdet. I Stop Volden arrangerede vi også koncerter og antivolds fester, landskampagner, events på Roskilde Festival. Stop Volden blev langsomt, men sikkert gjort til et varemærke – et slogan – unges egen bevægelse af kød og blod – ikke blot en plakat fra en styrelse eller råd. Vi fik andre unge til at organisere sig ligesom os og der stod respekt om navnet.

Troværdighed

En effekt undersøgelse af Stop Volden påviste en ekstremt høj troværdighed og påvirkningsgrad blandt målgruppen 12-18-årige. Dette selvbestaltede og autonome initiativ lå nummer et på de unges hitliste over hvad de ville foretrække hvis de skulle lære noget om eller tage stilling til vold.

Lærere og politifolk har gang på gang sagt til os aktive i Stop Volden "I siger jo næsten det samme som os – det har bare en anden virkning på eleverne når I siger det på jeres måde!"

Til sammenligning kan det nævnes at Det Kriminal Præventive Råd, det tidligere Voldssekretariat og det nuværende "Udrykningshold" med langt større budgetter til både lønninger og aktiviteter, ringe eller ingen troværdighed og påvirkning har på de unge der udsætter og udsættes for vold.

- Kort sagt de rykker ikke en meter!

De temaer der var på en konference om vold og unge På Christiansborg i 1994 bliver stadigvæk debatteret af politikere og fagfolk, men hvor er investeringerne og kompetencen til de ressourcer der sidder med de rette kort på hånden og er ude i miljøerne? Der er mange flotte flagskibe i regeringens kataloger, men de bruger for lidt energi på de rørte vande, og for megen kostbar tid, trykt i havnen, - for at skabe god omtale og dæmpe bekymringer i den ældre del af den stemmeberettigede befolkning. Det er de unge ikke tjent med.

Min pointe med at fortælle om erfaringerne fra Stop Volden er naturligvis at jeg føler mig meget sikker på at de samme metoder kan bruges i forhold til forebyggelse og behandling af stofmisbrug blandt unge.

Inden jeg kommer til det vil jeg gerne udfra mine mange besøg og samtaler på danske skoler og uddannelsessteder give et kort indtryk af forebyggelses indsatsen i dagens Danmark.

Forebyggelsen i dag

Undervisningen om stoffernes virkning. I en del kommuner arrangeret som temadage og -uger. Videofilm vises og sundhedsstyrelsens små tørre foldere med fakta oplysning uddeles. Det bedste og mest troværdige man har kunnet præstere har været at indhente udefrakommende 35-40 årige foredragsholdere, der som tidl. misbrugere, i 9 ud af 10 tilfælde af heroin, har kunnet fortælle den barske historie om livet på sprøjten og om de daglige fix. Deres alder, historie og udseende gør at de unge distancerer sig fra fortælleren. Det er ofte et spændene besøg, men forbindelsen til de unges egen forståelsesverden, problemer og rusmiddelkultur nås sjældent. Pointen går derved tabt.

Oplysning & Moralisering...?

Hvorfor kan man ikke bare forbyde eller bede de unge lade være med at gøre noget dumt?

Hvis bare de unge vidste hvor farligt det er at tage stoffer så ville de nok ikke gøre det...Det er dumt, ulovligt og ligefrem livsfarligt - at køre for stærkt!

Hvor mange af jer der sidder her i Landstingssalen har kørt over hastighedsbegrænsningerne på et eller andet tidspunkt? Eller drukket for meget en nytårsaften eller en julefrokost ? Eller været lidt kreative med

selvangivelsen? Spørgsmålet er om forbud kan forhindre at man kommer til at gøre noget dumt. Spørgsmålet er om man kommer til.....- eller om man i virkeligheden bevidst tilsidesætter fornuften til fordel for et følelsesbetonet behov?

Derfor vil jeg gerne understrege at oplysning er fint, men at den bestemt ikke kan stå alene. Vi skal have en debat om holdninger og værdier ud blandt unge. Hvad synes de unge er i orden og hvad er ikke i orden. Hvordan skal man tackle diverse situationer som ung. Den slags redskaber mangler de unge at få talt åbent om.

Hvad tilbyder Kommuner og Amter så de unge der ryger ud i misbrug?

Skolerne skriver hjem og smider ud – skolens ry er vigtigere end elevens tarv. Ungdomsklubberne giver karantæne og holder problemet udenfor døren – hashklubberne er en reel konkurrence til de traditionelle klubber, bedre og nyere computerspil, intet kontingent, ingen voksen overvågning. Tager du stoffer ? - SSP sørger for at alle voksne rundt om dig ved det.

Dine forældre, der ikke kunne, ville eller magtede at være der for dig - bliver kontaktet for at få styr på dig, de har jo også lovkrav på at vide dens slags. Men har du et lovkrav på at blive hjulpet på dine egne betingelser ? Jeg mener den unges tarv til hver en tid går forud for forældres rettigheder.

Jeg kender til en del tilfælde hvor unge er blevet skubbet endnu længere ud i misbruget af disse konsekvenser, der skulle forestille at være foranstaltet for den unges eget bedste. Så indrages socialrådgivere og misbrugskonsulenter og den unge kommer i en eller anden form for behandling. Men er den unge med på det? Er der motivation bag ? Hvordan bliver den unge mødt ?

Nogle unge bliver indlagt på psykiatriske afdelinger når de er oppe at køre på f.eks. speed eller E´ for derefter at blive udskrevet når stoffernes virkning ophører. Er der nogen opfølgning, sjældent. Mange af disse velmenende og veluddannede behandlere og rådgivere er på totalt bar bund når det kommer til misbrugere af de ”nye” stoffer. De har en andet forløb og et andet behov en de traditionelle misbrugere.

De unge kan jo godt mærke den blandede modtagelse de får i ”systemet”. Man vil jo ikke stemples som narkoman og holder problemerne for sig selv. Langt de fleste unge brugere og misbrugere af stoffer såsom hash, ecstasy, speed og kokain kommer slet ikke i kontakt med behandling eller rådgivning og hvis de når i behandling er det først når de er nået alt for langt ud. De sejler alt for ofte deres egen sø.

Hvem kan hjælpe dem ud af misbruget? De venner der stadig har et aktivt misbrug ? De voksende der har skubbet dem væk og ud i kulden? De andre unge der synes de er langt ude ? Hvordan får de vendt kajakken når skole, forældre, boligsituation, økonomi er gået i ged? Der er mildt sagt et tomrum her.

Disse unge har et særligt stort behov for en troværdig kontakt med mennesker der tager dem alvorligt uden at fordømme. De har brug for alternativer til weekendlivet og stofmiljøet. De har brug for nye venner og nye succesoplevelser. De har brug for at tale med andre der forstår dem. Den mulighed har alkoholikere og almindelige gammeldags narkomaner via selvhjælpsgrupper, AA og NA mm. Det burde vores samfund ligeledes kunne præstere at give disse unge.

Der er behov for udvikling af særlige tilbud til de ”nye” misbrugere, både i form af konkrete aktiviteter og steder. Ligesom viden om de bløde emner er tiltrængt. Den pædagogiske og sociale vinkel på unge og stofmisbrug bør udforskes nærmere.

Back2Life

På denne baggrund har jeg været med til, sammen med bl.a. Henrik Rindom, hvis oplæg I vil høre senere i dag, at starte organisationen Back2Life. Back2Life er et behandlingstilbud til unge i misbrug af diverse rusmidler. Tilbuddet bygger på åbenhed overfor den enkelte unges behov, situation og problemer.

Back2Life tilbyder kommuner og amter assistance til bedre at hjælpe unge i misbrug. Både i forhold til uddannelse af behandlere, rådgivere, konsulenter mm. Men også i forhold til direkte og akut behandling og rådgivning af misbrugere. Back2Life vil i lighed med Lænkeambulatorierne i Danmark have en professionel og en frivillig del bestående af ung til ung arbejde.

Blandt ressourcestærke unge er der i dag en socialbevidsthed der kan bruges i dette arbejde. Ung-til-ung gruppen (arbejdstitel) i København er nystartet og består foreløbigt af 7 unge. Vi forventer, at de professionelle i Back2Life stadig vil udvikle tilbud de unge kan bruge og kontinuerligt lytte til de unges foranderlige behov og meldinger fra stofmiljøerne. Om Back2Life bliver en succes vil blandt andet kunne måles på om de professionelle lytter og handler på de meldinger de får fra de unge, da ung til ung gruppen skal kunne stole på behandlingstilbudene og stå som garant over for usikre unge, der er i tvivl om de vil i behandling eller ej.

Jeg sidder med i Ung-til-ung gruppen som ressourceperson og bidrager med mine erfaringer i forhold til fundraising, organisering, kampagner, aktiviteter og undervisning af foredragsholdere.

Videnskabelige erfaringer viser, at ressourcepersoner har vist sig at være en medvirkende faktor til at unge, der egentligt burde være gået helt ned i et misbrug, alligevel klarer sig ud af det. Dette er noget samfundet og det sociale system ikke kan købe for penge.

Et motto for ung-til-ung gruppen er, at de unge der har klaret sig godt ud af et misbrug skal kunne være rollemodeller for andre unge i misbrug. Der skal være mulighed for sådanne unge at organisere sig og være aktive.

Målet med ung-til-ung gruppen er, på samme måde som Foreningen Stop Volden, at unge, der har haft problemer med rusmidler og er kommet ud af dem, skal hjælpe andre unge i rusmiddel-problemer med at komme videre gennem fællesskab med gruppen.

Det er vigtigt at understrege at der er direkte kontakt imellem professionelle fagfolk og ung til ung gruppen. Såfremt behandlingsmæssige problemer opstår eller viser sig, inddrages de professionelle i Back2Life og omvendt kan Back2Life folkene trække på ung-til-ung gruppen i tilfælde hvor unge i misbrug har brug for en støttegruppe eller en ny social omgangskreds. På denne måde kan begge dele af organisationen aflaste hinanden.

Ung-til-ung gruppen ønsker at afholde debatoplæg og foredrag for unge i aldersgruppen 12-25 år ud fra ung-til-ung metoden, der er dokumenteret som den mest effektive og troværdige kommunikationsmodel overfor for netop denne målgruppe. Fokus vil ikke kun være på ecstasy, men på unges misbrug generelt.

Udover generel oplysning og holdningspåvirkning overfor unge i folkeskolen og på de gymnasiale uddannelser, ligger det ung-til-ung gruppen meget på sinde at nå ud i misbrugs miljøerne og blive en troværdig faktor, hvis muligheder de unge kender og har tiltro til. Det er ofte her at misbrugs konsulenter og andre offentlige instanser ikke kan nå ud.

Det geniale ved denne konstruktion er at den selv udvikler nye ung til ungere og at den giver unge eks-misbrugere muligheder til netværksdannelse og selvudvikling. Ansvar, positive oplevelser og samvær.

På længere sigt ser jeg lokale grene udvikle sig rundt i landet og et centralt center der bistår med viden, rådgivning, supervision og udvikler kampagner. Alt dette lyder jo meget godt, men der er et par betingelser der skal være opfyldt før vi kan gå i gang med arbejdet.

Hvad kræver det ?

1.) Økonomi til udvikling, uddannelse, drift og aktiviteter

- 2.) Samarbejde med amter og kommuner
- 3.) Flere behandlere
- 4.) Fuld respekt og råderum til de unges selvstændige arbejde.

Udenfor salen ligger en kort beskrivelse af Back2Life og Ung-til-ung gruppen, med tlf. numre og e-mail adresser på. Jeg håber at høre fra interesserede.

Jeg håber at beslutningstagerne, og det er jo blandt andet jer, vil tage godt imod os og sørge for at vi ikke drukner i bureaukrati og vanetænkning, som så mange initiativer før.

Måske kunne man afslutningsvis sige at det både gælder for unge misbrugere som for voksne beslutningstagere – det er aldrig for sent at lave om på sig selv!

The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs

**ESPAD95
ESPAD99**

**Koordinatorer for undersøgelsen i Danmark:
Svend Sabroe og Kirsten Fonager
Institut for Epidemiologi og Socialmedicin
Aarhus Universitet**

Undersøgelsen er finansieret af Sundhedsstyrelsens Alkoholpulje

Baggrund

I mange lande monitoreres skoleungdommens rusmiddel- og rygevaner med korte tidsintervaller, med egne nationale spørgeskemaer. I løbet af 1980'erne begyndte man at diskutere, det hensigtsmæssige i at kunne sammenligne udviklingstendenserne mellem de europæiske lande. Hvis dette skulle kunne lade sig gøre, var det nødvendigt, at alkohol- og rusmiddelforbruget blev målt på den samme måde, d.v.s. forskerne i den forskellige lande skulle anvende det samme spørgeskema. Det var dette arbejde gruppen bag ESPAD-undersøgelserne påbegyndte i starten af 1990'erne, og i 1995 var vi klar til at foretage den første kortlægning af rusmiddelforbruget blandt 15 - 16 årige skoleelever i Europa.

Der deltog 26 europæiske lande i den første ESPAD-undersøgelse, som foregik i 1995. I alt 70.000 skoleelever indgik i undersøgelsen, alle fra fødselsårgang 1979.

Den anden ESPAD-undersøgelse blev foretaget i 1999 med deltagelse af 30 lande, denne gang var det fødselsårgangen 1983, der udgjorde undersøgelsespopulationen. Resultaterne fra den nyeste internationale undersøgelse foreligger i en fælles rapport, som offentliggøres tirsdag den 20. februar 2001.

I det efterfølgende præsenteres resultater om alkoholforbrugsmønstret hos de knap 1800 skoleelever, der deltog i den danske del af ESPAD-99 undersøgelsen, endvidere kan der ses resultater fra den fælles internationale ESPAD-undersøgelse fra 1995.

I 1999 var der 96% af den voksne befolkning i Danmark, der indenfor det seneste år havde drukket en eller anden form for alkohol. Forældre til elever i 9. klasse er sædvanligvis 35 - 45 år, og i denne aldersgruppe var der endnu færre afholdende, idet kun 2% ikke havde drukket alkohol det sidste år, og størstedelen (80% af fædre og 65% af mødre) drak alkohol mindst 1 gang om ugen. De fleste unge vil derfor jævnligt se deres forældre drikke forskellige typer alkohol, og da alkohol således er udbredt i hjemmene, vil de fleste unge også have let adgang til at smage alkohol, hvis de selv får lyst.

Alkoholdebut

I 1995 fandt vi, at 30% havde drukket deres første øl i 11-års alderen, og at drengene begyndte at drikke øl lidt tidligere end pigerne. Ved 14-års alderen var denne kønsforskel næsten forsvundet. I tabel 1 ses at alkoholdebuten foregik tidligere i Danmark end i de andre europæiske lande, der deltog i den første ESPAD-undersøgelse.

Tabel 1. Procentandel af børn, der havde prøvet at drikke et glas øl, vin og/eller spiritus, inden de blev 14 år. Resultater fra seks udvalgte lande. ESPAD-undersøgelsen fra 1995.

		Alkoholtype		
		Øl %	Vin %	Spiritus %
De tre lande hvor debuten var				
Tidligst	Danmark	73	67	52
	England	66	75	46
	Cypern	66	52	23
Senest	Ungarn	39	37	18
	Norge	30	24	15
	Tyrkiet (Istanbul)	25	12	13

Udvikling af alkoholdebutalderen i Danmark fra 1995 til 1999

For drengenes vedkommende havde alkoholdebutalderen været let faldende i perioden 1995-99, og forskellen var statistisk signifikant. Tallene for pigerne havde derimod kun ændret sig ganske lidt i samme periode. I 1999 var der en stigning fra 44% til 49% i andelen af drenge, der var debuteret, inden de blev 12 år. I 1995 var der 5% af drengene, der ikke havde drukket alkohol, da de gik i 9. klasse, i 1999 var dette tal næsten halveret til 3%. Data blev indsamlet på samme tidspunkt af året (april-maj), så forskellen kan ikke skyldes forskellig alder i de to undersøgelsesgrupper.

Drikkehyppighed

I 1995 fandt vi, at godt 80% af de 15-16 årige havde drukket alkohol mindst én gang den sidste måned, og heraf havde 19% drukket alkohol mindst 10 gange. I tabel 2 vises den procentandel der have drukket alkohol mere end 20 gange den sidste måned og det ses at tallene fra Danmark var de højeste blandt de 26 europæiske lande, der deltog i den første ESPAD-undersøgelse i 1995.

Tabel 2. Procentandel 15-årige der havde drukket alkohol ≥ 20 gange den sidste måned, det sidste år og i hele deres liv. Resultater fra seks udvalgte lande. ESPAD-undersøgelsen fra 1995.

Lande med den højeste eller laveste andel		Andel, der havde drukket alkohol ≥ 20 gange		
		Sidste måned %	Sidste år %	I hele livet %
Højest	Danmark	6	42	67
	England	4	32	60
	Malta	6	27	50
Lavest	Lithauen	0	7	23
	Norge	0	7	18
	Tyrkiet (Istanbul)	1	8	15

Udviklingen af drikkehyppigheden i Danmark fra 1995-1999

I Danmark var hyppigheden af alkoholindtagelse steget yderligere i de forløbne 4 år. I 1999 var der for både drenge og pigers vedkommende en stigende andel, der havde drukket alkohol mere end 6 gange den sidste måned. Stigningen var tydeligst blandt drengene, men den var statistisk signifikant for både piger og drenge.

Hyppigheden af alkoholforbrug og erfaringer med overforbrug af alkohol

I tabel 3 ses, at hyppigheden af at have drukket den sidste måned var tæt relateret til tidligere erfaringer med overforbrug af alkohol. Sammenhængen var signifikant for både drengenes og pigernes vedkommende. Blandt drenge, der havde drukket øl mere end 9 gange den sidste måned, var der 67%, der havde været fulde første gang, før de fyldte 14 år, og 31% havde drukket ≥ 6 genstande mindst 5 gange den sidste måned.

Tabel 3. Danske 9. klasses elever erfaringer med overforbrug af alkohol i relation til hyppighed af alkoholindtagelse den sidste måned. ESPAD99.

Erfaringer med overforbrug af alkohol		Antal gange sidste måned				X ² - trend	P
		0 %	1-5 %	6-9 %	10 + %		
Fuld første gang ≤ 13 år gammel	Drenge	22	42	59	67	76,4	<0,001
	Piger	19	37	57	51	46,1	<0,001
Været fuld ≥ 10 gange det sidste år	Drenge	8	34	68	67	142,4	<0,001
	Piger	8	30	59	67	141,5	<0,001
Drukke ≥ 6 genstande pr. gang ≥ 5 gange sidste måned	Drenge	4	4	23	31	87,1	<0,001
	Piger	0	2	16	26	104,4	<0,001

Overforbrug

Som nævnt tidligere havde næsten alle unge i 15-års alderen stiftet bekendtskab med drikkevarer, der indeholdt alkohol, og de fleste havde også erfaring med overforbrug. I 1995 fandt vi, at 85% havde prøvet at være fulde, og ca. 20% havde været fulde mere end to gange den sidste måned. Næsten alle (97%) anførte, at deres forældre vidste, at de havde været fulde, og henvend halvdelen havde været fulde i selskab med deres forældre.

Sammenlignet med de øvrige europæiske lande i ESPAD-undersøgelsen var de danske skoleelever blandt dem, der hyppigst og tidligst havde været fulde (tabel 4).

Table 4. Procentandel 15-årige, der havde været fulde tidligt eller hyppigt. Resultater fra syv udvalgte lande. ESPAD-undersøgelsen fra 1995.

Lande med den højeste eller laveste andel		Andel, der havde været fulde		
		Første gang ≤ 13 år gammel %	≥ 3 gange sidste måned %	≥ 10 gange sidste år %
Højest	England	40	22	25
	Danmark	39	21	32
	Finland	35	18	28
Lavest	Portugal	12	3	1
	Cypern	12	2	2
	Tyrkiet (Istanbul)	6	4	3
	Ukraine	5	2	1

Udviklingen i Danmark fra 1995 til 1999

Fra 1995 til 1999 var der en voksende andel af unge i 9. klasse, der havde været fulde. I 1995 var der 15 % af drengene og 18 % af pigerne, der aldrig havde været fulde. I 1999 var disse tal faldet til 9 % af drengene og 12 % af pigerne. Fra 1995 til 1999 havde der også været en stigning i antallet af gange, de unge havde været fulde. Stigningen lå for begge køns vedkommende overvejende i den gruppe unge, der angav at have været fulde mere end 20 gange det sidste år. For drengene havde stigningen i denne gruppe været fra 18% til 27%, mens den blandt pigerne var steget fra 10% til 15%.

Alder ved debut af overforbrug og forbrug af andre rusmidler i 9. klasse

I tabel 5 ses, hvor stor en andel, der havde erfaring med forskellige rusmidler i forhold til den alder, de havde første gang, de blev fulde. Blandt de drenge, der var fulde før 13 års alderen, havde 39% røget hash mere end 2 gange inden de gik ud af 9. klasse, 12% havde prøvet at bruge amfetamin, og 10% havde prøvet ecstasy. Disse tal var statistisk signifikant højere end dem, vi fandt hos unge, der var fulde første gang i 14-16 års alderen eller blandt unge, som debuterer endnu senere. Hos pigerne ses samme billede. Blandt piger, der var fulde første gang inden 13-års alderen, var der 40%, der havde røget hash mere end 2 gange og 9% havde prøvet amfetamin

Table 5. Danske 9. klasses elevers erfaringer med forskellige rusmidler i relation til den alder, de havde da de var fulde første gang, (= debutalder). ESPAD99.

Erfaringer med udvalgte rusmidler		Debutalder			Ikke været fuld %	X ² - trend	P
		≤ 12 %	13 %	14-16 %			
Røget hash ≥ 3 gange	Dreng	39	26	9	0	99,3	<0,001
	Piger	40	20	6	0	105,0	<0,001
Taget amfetamin ≥ 1 gang	Dreng	12	5	3	0	21,5	<0,001
	Piger	9	5	1	0	24,1	<0,001
Taget ecstasy ≥ 1 gang	Dreng	10	4	2	0	25,4	<0,001
	Piger	9	4	1	0	25,7	<0,001

Undersøgelsen viser, at debutalderen for overforbrug af alkohol (= første gang fuld) var en god prædikator for rusmiddelforbruget nogle år senere, i 9. klasse, men man kan ikke på grundlag af undersøgelsen udtale sig om en direkte årsagsmæssig sammenhæng.

Risikofaktorer i barndommen - Langtidsvirkninger af forældres misbrug

af

Mogens Nygaard Christoffersen

seniorforsker, mag.scient.soc., Socialforskningsinstituttet

Forældrenes alkoholmisbrug og narkotika-afhængighed synes at påvirke flere aspekter af børnenes tilværelse. I denne dansk forløbsundersøgelse af langtidsvirkninger¹ kan man således konstatere en overdødelighed, og overhyppighed af selvdestruktive adfærdsformer (selvmordsforsøg, narkomani) blandt børn af alkoholiserede forældre og børn af mødre, der er narkomaner. Der er endvidere en overhyppighed af voldskriminalitet og pådømte sædelighedsforbrydelser blandt børn af mødre, der er alkoholikere eller narkomaner. Indlæggelse af børn og unge som følge af psykiske lidelser ses endvidere relativt hyppigt i de tilfælde, hvor forældrene er alkoholikere eller narkomaner.

I undersøgelsen finder man således, at børnenes udvikling af narkomani delvist kan forklares med en relativ hyppig forekomst af alkoholisme blandt forældrene. Men det var især moderens alkoholisme eller narkomani, der var udslagsgivende for om børnene senere udviklede afhængighed af narkotika som voksne - også når der var korrigeret for andre belastende forhold som fx forældres psykiske lidelser, vold i familien samt barnets anbringelse udenfor hjemmet.

Når man skal undersøge langtidsvirkninger af belastninger i barndommen, er det nødvendigt med forløbsundersøgelser, hvor man kan følge det enkelte barn gennem et længere tidsrum. For nærmere at kunne belyse barndommens risiko-forhold har vi valgt at følge en generation af børn, født i 1966 gennem en 15-årig periode fra 1979 til 1993. Undersøgelsen baserer sig alene på de tilgængelige registre.

Undersøgelsesrækken: Risikofaktorer i barndommen - er baseret på en database, der omfatter i alt 84.000 børn født 1966. Disse børn og deres forældre er fulgt gennem en 15 årig periode 1979-1993.

En af vores teoretiske antagelser er, at børn er afhængige af deres forældres følelsesmæssige tilstande. Selv relativt små børn må nødvendigvis prøve at etablere et system eller opbygge en forståelsesramme for at kunne forudse og forstå forældrenes følelser - såvel de udtrykte som de skjulte følelser². Børnene udvikler sig til specialister i at afkode det følelsesmæssige klima i deres egen familie. I denne samspilsproces indgår barnets opfattelse af forældrene som en vigtig del af opbygningen af barnets identitet.

Vi mener, at alkoholisme er én blandt mange belastninger, som kan påvirke forældreoven. Forældrenes alkoholisme indgik derfor i analyserne i konkurrence med en lang række andre belastninger som fx forældrenes psykiske sygdomme, arbejdsløshed, kriminalitet, selvdestruktiv adfærd osv.

Grænsen for alkoholisme

Afgrænsningen af alkoholisme vil altid volde vanskeligheder fordi, der er tale om flydende overgange. Man har eksempelvis anvendt kvantitative mål for omfanget af alkohol-indtaget pr. døgn. Men de individuelle og sociale forskelle er for store til, at man har kunnet anvende en sådan afgrænsning. Der findes psykologiske test, hvor man prøver at lokalisere alkohols psykologiske og sociale påvirkning. Men der findes ingen objektiv metode til afgrænsning af alkoholisme³. Afgrænsningen må afhænge af, hvad formålet er med undersøgelsen.

¹Christoffersen, M. (2000): Risikofaktorer i barndommen. København: Socialforskningsinstituttet, 99:18.

²Harris, P.L. (1994): The child's understanding of emotion: Developmental change and the family environment. Journal of Child Psychology and Psychiatry, 35, 1, pp. 3-28.

³Se Knop, J. (1989): Arv-miljøforskning ved alkoholisme. Alkoholpolitik - Tidsskrift for Nordisk Alkoholforskning, 6, 202-208. Eller Knop, J. (1998): Misbrug, i: Day Poulsen, H. et al. (eds.): Psykiatri - en grundbog. København: Munksgaard.

I vores undersøgelse har vi valgt at afgrænse alkoholisme til en række diagnoser, der nogenlunde entydigt kan relateres til et alkoholmisbrug over en længere periode. Diagnoserne kan forekomme ved såvel en hospitalsindlæggelse på en somatisk eller en psykiatrisk afdeling. Der er således tale om et minimumsskøn.

På grundlag af denne afgrænsning viser det sig, at 2,9 pct af de børn, der blev født i 1966 havde en fader, der blev indlagt med en alkoholrelateret lidelse. Og det var 1,7 pct af børnene, der havde en alkoholiseret moder. Dette svarer til at der hvert år kommer 2.300 børn hvis forældre er alkoholikere ud af en fødselsårgang på 60.000. For 18 årgange bliver det til omkring 50.000 børn og unge.

Men dette skøn er som sagt et minimumsskøn og fuldstændigt afhængigt af den valgte afgrænsningsmetode. Forsøget på at afgrænse alkoholmisbruget kan først og fremmest anvendes til at *sammenligne børn, der har alkoholismen inde på livet* med dem, der ikke har det.

Hvad viser denne sammenligning så?

En meget stor del af forældre med alkoholbetingede sygdomme har også psykiske lidelser. Undersøgelsen viser, at omkring 1/3 af de forældre, der har været indlagt med en behandlingskrævende psykiatrisk diagnose har også været indlagt som følge af en somatisk alkoholrelateret lidelse.

Denne tætte sammenhæng er antagelig *både* en konsekvens af, at længerevarende misbrug giver psykiske lidelser, og at patienter med psykiske lidelser, søger at dæmpe angsten ved hjælp af alkohol.

Man kan på grundlag af undersøgelsen søge at tegne en profil af de forældre, der har en særlig stor risiko for indlægges med en alkoholrelateret lidelse. En række psykiske lidelser: personlighedsforstyrrelser, psykoser og neurotiske lidelser. Narkomaner er en risikogruppe, samt personer, der indlægges med mavesår eller irritationstilstande i mave/tarm.

Udover de helbredsmæssige forhold kan man også se nogle sociale forhold, der har en tæt sammenhæng med alkoholbetingede sygdomme: familieopløsning, arbejdsløshed. For mødrenes vedkommende er de familiemæssige forhold karakteriseret ved, at de selv er blevet indlagt som offer for vold, eller at barnet er indlagt som følge af vold. Mødre, der har forsøgt selvmord har også en overrisiko for alkoholisme.

Men det er ikke i denne sammenhæng til at sige, hvad der er årsag, og hvad der virkning med den anvendte metode.

Langtidsvirkninger af forældres alkoholisme

Forældrenes alkoholmisbrug synes at påvirke flere aspekter af børnenes tilværelse. I den danske forløbsundersøgelse kan man således konstatere en overdødelighed, og overhyppighed af selvdestruktive adfærdsformer (selvmordsforsøg, narkomani) blandt børn af alkoholiserede forældre. Der er endvidere en overhyppighed af voldskriminalitet og pådømte sædelighedsforbrydelser blandt børn af mødre, der er alkoholikere. Anbringelse af barnet udenfor hjemmet samt Indlæggelse af børn og unge som følge af psykiske lidelser ses endvidere relativt hyppigt i de tilfælde, hvor forældrene er alkoholikere.

For de børn, hvor moderen er alkoholiseret, er dødeligheden dobbelt så stor, som hos børn af forældre, der ikke har denne lidelse. Risikoen for at børnene anbringes udenfor hjemmet eller risikoen for at barnet indlægges på en psykiatrisk sygehusafdeling er tre gange større for børn, hvis mødre er alkoholikere.

Generelt gælder, at moderens alkoholmisbrug er mindre hyppig forekommende end faderens misbrug, men moderens misbrug synes at udgøre en større risiko for børnene på længere sigt. Dette skyldes antagelig, at børn i familier, hvor moderen er velfungerende, får en social støtte, selvom faderen er alkoholiker, hvorimod familier,

hvor børnene er overladt til en psykisk syg alkoholiseret enlig forsørger helt mangler social støtte. Der er ingen appelinstant i disse familier.

Det var vores forhåndsforståelse, at manglende selvværd og selvdestruktiv adfærd blandt de unge blandt andet kan skyldes, at de har været udsat for forskellige former for krænkende og ydmygende behandling, som kan tænkes at forekomme med en særlig overhyppighed i familier med alkoholisme.

Manglende værdsættelse, ignorering af barnets ytringer og fravær af engagement fra de voksne, som barnet identificerer sig med, kan være destruktivt for barnets selvtillid og vitalitet.

Det er måske derfor ikke overraskende, at vi finder sådanne langtidsvirkninger af mødres misbrug. Børn af alkoholiserede mødre har 2½ gange større risiko for at udføre et selvmordsforsøg, der udløse en hospitalsindlæggelse, end det er tilfældet for deres jævnaldrende.

Det er på denne baggrund nærliggende at undersøge om der skulle være tale om en social arv, hvor forældres misbrug danner baggrund for børnenes senere udvikling af psykisk- og fysisk afhængighed af alkohol - hvad enten der er tale om en genetisk eller/og social arv.

Vores undersøgelse giver ikke mulighed for at undersøge alkoholisme blandt de unge som er 27 år, når de forlader databasen. Men der er mulighed for at undersøge, hvem det er, der bliver narkomaner.

Hvem bliver narkomaner?

Man har længe forsøgt at få et overblik over, hvor mange børn der hvert år fødes af mødre, der er narkomaner. Undersøgelsen giver mulighed for at give svar på dette spørgsmål, fordi en del af narkomanerne kommer i forbindelse med vores sundhedsvæsen.

Hvis de - af den ene eller anden grund - bliver indlagt på en somatisk eller psykiatrisk sygehusafdeling, så kan man indkredse dem ved hjælp af udskrivningsdiagnoserne: dels afhængighed af morfika eller syntetiske morfika, kokain, LSD, dels ved forgiftninger (LSD, amfetamin og beslægtede stoffer, opiums-derivater og ved forgiftninger med andre lægemidler).

Sundhedsstyrelsen anslår, at der hvert år fødes 50 børn af stofmisbrugere. Men vores undersøgelse viser, at af de børn, der blev født 1966, var det omkring dobbelt så mange, hvor moderen i perioden 1979-93 blev indlagt som følge af eller i forbindelse med narkotika-misbrug.

Hvis man forudsætter, at disse mødre er påbegyndt et stofmisbrug før børnene blev født, tyder det på, at antallet af børn, der dengang fødtes af mødre med et stofmisbrug var omkring to gange større end det skøn, som Sundhedsstyrelsen angav.

Man møder ofte det synspunkt, at narkomani kan ramme alle folks børn. I gruppen af narkomaner finder man unge, som kommer fra alle samfundslag, hævdes det. Det er især udsagn baseret på ikke-repræsentative erfaringer, der danner baggrund for sådanne påstande. For eksempel ses disse påstande i opgørelser med "snowballmetoden", hvor personlige kontakter med misbrugere er anvendt til at finde frem til andre brugere. Eller i undersøgelser, der baserer sig på løse opgørelser fra behandlingsinstitutioner mv.

Narkomaner har haft en dårlig barndom

Vores undersøgelse giver et helt andet billede. Risikoen for udvikling af narkomani er særlig stort i de familier, der er præget af vold, misbrug og kriminalitet. Det viser en analyse af de 172 narkomaner fra fødselsårgangen 1966. De børn og unge, der på et tidspunkt i løbet af deres barndom og ungdom er blevet indlagt på et hospital som følge af vold, er særligt udsatte for at blive narkomaner. Undersøgelsen kan ikke dokumentere, at det er

forældrene, der har påført deres børn disse kvæstelser, men børnene er særligt udsatte i de familier, hvor moderen er indlagt som følge af vold.

De mest udsatte børn er imidlertid børn, der er blevet anbragt udenfor hjemmet. Disse børn har omkring 6-12 gange større risiko for at blive narkomaner end de børn og unge, der ikke er blevet anbragt udenfor hjemmet - alt andet lige.

Disse resultater understøtter en teori om, at narkomani først og fremmest er socialt tillært og et historisk kulturelt fænomen, der rammer de børn og unge, der er blevet massivt underkølet i deres barndom. Der har sandsynligvis været tale om en forhøjet risiko for seksuelt og fysisk mishandling af de børn og unge, der senere blev narkomaner. Anbringelsen på døgninstitution kan ydermere tænkes, at bringe de unge ind i et miljø, der øger risikoen yderligere.

I den danske forløbsundersøgelse af langtidsvirkninger finder man således på den ene side, at børnenes udvikling af narkomani delvist kan forklares med en relativ hyppig forekomst af alkoholisme blandt forældrene. Men det var især moderens alkoholisme eller narkomani, der var udslagsgivende for om børnene senere udviklede afhængighed af narkotika som voksne.

Selvmoedsforsøg blandt unge født 1966

Hvis vi nu går fra interviewundersøgelsen's selvmoedsovervejelser til registerundersøgelsen's belysning af selvmoedsforsøg. Så viser det sig, at blandt de unge, der blev født 1966, var der 867 unge i aldersgruppen 14-26 år, der udførte et selvmoedsforsøg, der resulterede i en hospitalsindlæggelse. Denne forløbsundersøgelse giver mulighed for at beskrive, hvilke forudgående forhold, der bedst karakteriserer den familiemæssige situation forud for børn og unges forsøg på selvmoed.

Analyserne viser, at hvad enten der er tale om genetiske eller socialt overførte neurotiske lidelser, så ses en overhyppighed af selvmoedsforsøg blandt børn og unge af fædre med neurotiske lidelser.

En forklaring herpå kan være, at forældrenes adfærd for at bekæmpe angsten kan afstedkomme en u hensigtsmæssig belastning af børnene. Især hvis forældrene søger at dæmpe angsten ved hjælp af alkohol eller narkotika.

Endvidere kan man se, at hvis mødre selv har forsøgt selvmoed ses en forøget risiko for at også børnene forsøger selvmoed.

Tilsvarende viser undersøgelsen, at barnets anbringelse uden for hjemmet i sig selv øger sandsynligheden for selvmoedsforsøg. Anbringelsen kan være resulteret af en utilstrækkelig social støtte i hjemmet, som ikke er blevet erstattet gennem anbringelsen.

Det socialt støttende netværk, der ofte findes i kraft af et erhvervsarbejde, synes - alt andet lige - i sig selv at have en forebyggende virkning med hensyn til at undgå selvmoedsforsøg blandt børn og unge.

Moderens ledighed (ud over 21 uger, det forudgående kalenderår) viser en tydelig sammenhæng med børnenes selvmoedsforsøg.

Ligesom i de tidligere danske undersøgelser viser det sig, at det især er vold og i særlig grad vold, der rammer børnene, der ser ud til at øge risikoen for selvmoedsforsøg. Den mest udslagsgivende risikofaktor er barnets indlæggelse med en psykiatrisk lidelse. Men barnets egen indlæggelse på en hospitalsafdeling med diagnosen offer for vold eller indlæggelse af sociale grunde ("social elendighed", eller "ond cirkel i hjemmet") er også en advarsel om en høj risiko for selvmoedsforsøg.

Ud fra et forebyggelsesperspektiv må man således anbefale, at man tager særligt hånd om børn, der selv indlægges eller behandles på skadestue som følge af vold.

I familier, hvor forældrene ikke får behandlet deres neurotiske lidelser, eller hvor angst-behandlingen foregår ved hjælp af alkohol eller andet misbrug, må man forvente, at deres børn har en væsentligt forøget risiko for selv at forsøge selvmord allerede i løbet af deres tidlige ungdom (dvs her inden deres 27. år).

Hertil kommer at moderens arbejdsløshed og især de unges egen ledighed, manglende erhvervsuddannelse og forudgående kortvarige skolegang ydermere øger risikoen for selvdestruktion - også når man har taget højde for de øvrige belastningsforhold.

Samme belastning - forskellige reaktioner

Det var vores antagelse, at manglende sensitivitet hos forældrene, som udgør barnets identitetsskabende netværk, kan være medvirkende til, at barnet udvikler disse former for personlighedsforstyrrelser, psykiske og somatiske sygdomme, samt selvdestruktive adfærdsformer. Disse antagelser synes at blive bekræftet af undersøgelsens resultater.

Man må imidlertid være opmærksom på, at selvom disse børn og unge i princippet har været udsat for den samme belastning, så kan deres reaktioner være vidt forskellige.

Vi undersøgte derfor en række relativt sjældne men alvorlige reaktioner, hvor vi havde en mistanke om at forældrenes alkoholisme kunne være en medvirkende årsag.

Undersøgelsen viste, at man kunne spore en signifikant forøget risiko i en række tilfælde:

- dødelighed inden 27 års alderen
- anbringelse udenfor hjemmet
- børns psykiatriske sygdomme
- unges dom for vold
- unges narkomani
- unges selvmordsforsøg
- unges sædelighedsforbrydelser

Ecstasy

af

*Speciallæge i psykiatri Henrik Rindom
Hvidovre Hospital*

Indledning

Ecstasy er øgenavnet for den kemiske forbindelse methylen-dioxy-meth-amfetamin (MDMA). Der er således tale om et amfetaminderivat. Hovedparten af de tabletter som i dag sælges på det illegale marked under betegnelsen ecstasy er i virkeligheden forskellige former for amfetamin.

Illegale tabletter der købes i den tro at de indeholder MDMA vil i den følgende del af teksten blive omtalt som ecstasy uanset indholdsstof.

I den menneskelige hjerne dannes et kemisk stof kaldet dopamin. Dette er vigtigt for hjernens normale funktion. Hvis man ændre en smule på dopamin molekylet får man amfetamin. Ved at manipulere med amfetaminmolekylet er det muligt for den "lille kemiker" at designe andre amfetaminlignende molekyler så som MDMA. Heraf betegnelsen designerdrugs.

Den generelle tendens inden for fremstillingen af illegale stoffer er at gøre produkterne mere og mere potente. Konsekvensen heraf bliver en voldsommere rus, samtidig med at brugeren hurtigere bliver psykisk afhængig.

De undersøgelser, der forligger fra Retsmedicinsk Institut i Århus, viser at ca. halvdelen af de tabletter, som politiet har beslaglagt i de sidste fem år indeholder MDMA, hvorimod den anden halvdel indeholder dels forskellige former for amfetamin, dels stoffer der ikke er afhængighedsskabende. Desuden er mængden af aktivt stof også meget forskellig og kan variere med op til en faktor 18. Nogle tabletter kan f.eks. indeholde 10 mg aktivt stof medens andre tabletter er helt oppe på 180 mg. Selv inden for samme type tabletter – altså tabletter med samme logo – kan mængden af aktivt stof variere betydeligt.

Ecstasy virker ved at øge aktiviteten i specielle områder af den menneskelige hjerne. Når dette sker opleves stoffets positive virkninger i form af en stærk intens lykkefølelse præget af glæde, harmoni, nærvær og sensualitet. Samtidig bliver man mere vågen, trangen til at spise – appetitten – forsvinder og man oplever en øget energi. Al dette kommer i stand fordi et særligt stof kaldet serotonin frigives i de involverede hjerneområder. Det er ecstasy, der for sat gang i frigivelsen af serotonin. Problemerne opstår derimod når hjernen efter gentagne ganges brug af ecstasy eller andre amfetaminderivater, ikke har mere serotonin at afgive. De serotonin producerende områder er så at sige blevet udmattede, så mængden af serotonin ikke kan holdes på et normalt niveau. Resultatet af dette bliver depression, initiativløshed og ind imellem angstanfald.

Ecstasy's skadelige virkninger

De skadelige virkninger af ecstasy, og hvad der ellers sælges af stoffer med denne betegnelse, basere sig dels på de omstændigheder hvor under disse stoffer produceres og sælges, dels de egenskaber stofferne har på hjernen.

Ved indtagelse af ecstasy vil der altid være usikkerhed om hvilket aktivt stof der findes i tabletterne. Dette indebære en risiko, da det på forhånd ikke er til at vide hvor giftigt indholdsstoffet er i en given tablet. På det danske marked er der fundet tabletter indeholdende flere forskellige amfetamintyper, hvoraf nogle er mere giftige end andre, samt enkelte tabletter med andre stoffer som ikke er amfetamin. Nogle af de ecstasydødsfald, der er set inden for det sidste år, skyldes ikke ecstasy, men et særligt amfetaminderivat – nemlig para-metoxyl-

amfetamin (PMA). Dette amfetamin er i store doser mere giftigt end mange af de andre typer, der findes på det illegale marked.

Det at tabletterne indeholder så forskellige mængder af det aktive stof er ligeledes en risiko for brugeren. Selvom de tabletter, der købes to weekender i træk, er identiske af udseende, kan mængden af det aktive stof være forskelligt. Der således mulighed for at nå forgiftningsdosis på tabletter som tidligere gav en god rus.

En løbende monitorering af de ecstasy tabletter der findes på det illegale marked ville derfor være ønskelig. Når vi nu må se i øjnene, at selv en øget politiindsats ikke kan forhindre, at de unge eksperimenterer med ecstasy, bør der gøres, hvad der er muligt for at mindske de skadelige virkninger af stofferne.

De kemiske egenskaber, der knytter sig til ecstasy, kan medføre flere forskellige skader på den menneskelige organisme. Som tidligere omtalt fører et ugentligt forbrug af ecstasy til en faldende mængde serotonin i hjernen. Konsekvensen heraf bliver, at rusen aftager i styrke fra gang til gang. Dette forsøger de unge typisk at kompensere for ved at tage flere og flere tabletter. Typisk vil én til to tabletter de første gange give en god rus, men efter et år kan enkelte unge være helt oppe på at indtage 15 tabletter pr. gang, uden at denne samme intense rus som tidligere kan opnås. Forklaringen på dette er bl.a., at det er serotonin mængden i hjernen, der er bestemmende for rusens styrke og kvalitet. Hvis der således kun er lidt serotonin til rådighed, hjælper det ikke noget, om der så indtages nok så mange ecstasy tabletter, så kommer der ikke mere serotonin af den grund. Derimod er der en tendens til at nogle af bivirkningerne – altså forgiftningssymptomerne bliver voldsommere med stigende doser. Her er forhøjet blodtryk, hjertesmerter og ikke mindst muskelkramper en helbredsmæssig risiko for de unge. Muskelkramperne kan således være dødelig forløbende, i de tilfælde hvor brystkassens muskler er involveret, fordi man i den situation ikke trækker vejret.

Den øgede energi, som stoffet giver, er medvirkende til, at personen kan præstere et større fysisk arbejde, end de har kondition til. Resultatet af dette bliver betydelig fysisk udmattelse og dehydrering (vand mangel), specielt hvis de unge sveder meget uden samtidigt at drikke tilstrækkelig væske.

Ecstasybrugeren

Den følgende beskrivelsen af de unge ecstasy- bruger/misbruger basere sig på de erfaringer undertegnede har fra kontakt til miljøet. Det være sig tidligere brugere, aktive brugere samt unge der har henvendt sig med ønsket om at få hjælp til at komme ud et misbrug. Dette er således ikke en gennemgang af resultater fra videnskabelige undersøgelser, men alene kasuistiske udtalelser. De tendenser der således skitseres i det følgende kunne danne grundlag for egentlige undersøgelser.

Mange af de unge har givet udtryk for at de prøvede deres første ecstasy tablet i forbindelse med miljøskift. De var f.eks. blevet færdig med skolen og begyndt på en ungdomsuddannelse, var flyttet på kollegium eller kommet i kontakt med nye venner pga. arbejdsskift. I den nye sociale situation var de unge blevet gode venner med andre unge, der i forvejen brugte ecstasy. Efter nogle gange at have set de nye venner bruge tabletterne uden at dø eller for den sag skyld få det dårligt, fik de selv lyst til at prøve virkningen. I et enkelt tilfælde havde tre der kendte hinanden besluttet sig for at ville prøve ecstasy, og opsøgte derfor aktivt miljøet. De fleste unge tager således deres første tablet, fordi de får den tilbudt af venner.

En del unge har prøvet at tage ecstasy én eller to gange, men er derefter holdt op med forbruget. De bliver dog ved med at komme i miljøet, fordi de er fascineret af musikken og stemningen ved teknofester. Der er især to grunde til, at en del af de unge ikke gider forsætte med et ecstasyforbrug. For det første beskriver nogle unge, at den ændring af sansindtrykkene, de får under rusen, er meget ubehagelig. De oplever det som tab af kontrol, på en måde der gør dem bange. For det andet er der nogle af de unge, som dagen efter oplever abstinenserne, som så ubehagelige at de ikke ønsker at prøve det igen. De beskriver symptomer som tristhed, initiativløshed, let angst, indre uro og problemer med at falde til ro så de kan sove, selv om de er trætte.

Ecstasy indtages af unge med mod på liver, der skal ud og prøve sig selv af. Der skal gang i den, festes og opleves det ekstreme det ultimative.

De unge der har søgt behandling for deres misbrug, beskriver at rusen i starten var helt guddommelig, en følelse af uovertruffen lykke, hvor man holdt af alt og alle, hvor konflikter ikke fandtes og livet var ultimativt godt. Efter ca. ét år havde rusoplevelsen efterhånden ændret sig så markant, at den unge ikke længere følte den stor lykke mere, men derimod i stigende grad følte sig normal når de indtog ecstasy. Dagen imellem weekenderne, hvor stofferne blev indtaget, var præget af tristhed initiativløshed og angstanfald. De oplevede at deres dagligdag smuldrede, mistede kontakten til gamle venner uden for ecstasymiljøet, kunne ikke klare deres daglige arbejde eller studie som tidligere, og var bange for, hvad der var ved at ske med dem.

Ved ophør med et ecstasymisbrug ses ingen fysiske abstinenser. Derimod er den psykiske afhængighed betydelig. De unge har svært ved at holde sig væk fra miljøet og har en betydelig trang til stofferne, men for nuværende findes der kun sparsomme erfaringer med langtidsbehandling af disse unge. Hvilken langtidseffekt, der er af misbruget hos mennesker, er ikke kendt, derimod forligger der undersøgelser på såvel rotter som chimpanser der viser et fald i mængden af de serotonin- producerende celler i hjernen. Konsekvensen af dette hos mennesker kunne blive kronisk depression.

Designerdrugs og fremtiden

Stoffer som i dag findes i andre europæiske lande - f.eks. PCP og 4MTA - må man forvente vil dukke op her i landet på et tidspunkt. Ligeledes må det forventes, at de illegale kemiske værksteder vil forsætte med at designe nye stoffer, så længe der findes et marked.

Kortfattet syn på unges brug/ misbrug og det forebyggende og oplysende arbejde

af

Steen Bach

Forebyggelses- & oplysningskonsulent v. Center for Misbrug i Ribe Amt

Unge brug og misbrug af div. rusmidler er stigende, hvilket kan dokumenteres af utallige nyere undersøgelser. Specielt er der en stigning i forbruget af de såkaldte "hurtige stoffer" amfetamin (speed), kokain, Xtc og andre lignende stoffer.

Xtc er et rusmiddel i fremmarch og et modefænomen, som vi SKAL tage alvorlig, ligesom vi skal tage alle de andre både illegale og legale rusmidler, som unge bruger og til tider misbruger, alvorligt.

Undertegnede mener at der, fra mediernes side, sommeren over har været tale om en folkeforførelse, med den megen fokuseren specielt på Xtc. Medierne har givet et fordrejet billede af unges brug af Xtc, som har været båret af enkeltstående historier, som i princippet kunne være lavet på alle de rusmidler der findes i Danmark.

Det er, efter min mening, meget uheldigt i en sådan grad at fokusere på et enkelt stof/rusmiddel, da det kan få utilsigtede virkninger som:

- fokus væk fra andre og mere udbredte rusmidler
- overdreven frygt og bekymring
- flertalsmisforståelse (man tror at alle andre....)
- reklameeffekt (hvis alle andre gør det , så vil jeg også prøve)

Min holdning er, og har altid været det , at det er ikke navnet på eller virkningen af et enkelt stof, der bør være omdrejningspunktet i det forebyggende og oplysende arbejde, men om-råder som:risikovillighed

- tillid / mistillid
- gruppepres direkte og indirekte
- ungdomsliv / festliv
- familiens / netværkets betydning
- troværdighed i oplysningsarbejdet
- unges virkelighed contra mediernes "virkelighed"
- unge henter inspiration og råd fra nærmeste venner og omgangskreds

Undersøgelse i Ribe Amt

I starten af 2000 offentliggjorde Forebyggelses- & oplysningskonsulenterne i Ribe Amt en undersøgelse foretaget på UNGDOMSUDDANNELSERNE i amtet.

Undersøgelsen var lavet for at få et realistisk billede af de 16-20 åriges brug af div. rusmidler. Undersøgelsen omfatter ca 1400 unge, hvilket svare til ca 20% af de unge på ungdomsuddannelserne i amtet. En gruppe som statistisk giver et billede af ca 60% (skønsommæssig antagelig ca 80%) af de unge i amtet.

Undertegnede oplæg vil tage afsæt i nedenstående konklusioner.

Hovedfund i undersøgelsen:

- 4,2% har prøvet Xtc, heraf ca 1/3 den sidste måned

- ca 50% kender en der har prøvet Xtc
- Xtc indtages i sociale sammenhæng, mest “i byen”
- 16 år er den typiske debutalder
- første gang købes / fås af bekendte
- ganske få (2) mener deres forbrug er for stort
- der er forskel på forbruget på de forskellige ungdomsuddannelser
- ca 91% mener nogle skal blande sig, hvis en har for stort forbrug
- først og fremmest forventes det at forældre er dem der blander sig ,herefter venner og bekendte

Xtc-brugere sammenlignet med ikke-brugere:

Prøvet Xtc

4,2% har prøvet

70 % går på Handelsskole eller Tekniske Skole

50% piger / 50% drenge

65% ryger dagligt

33% fulde en eller flere gange ugentlig

ca. 80% prøvet amfetamin (speed)

ca. 90% prøvet hash

ca. 75% meget tilfreds eller tilfreds med livet

c. 80% mener nogle skal blande sig ved for stort forbrug

Ikke prøvet Xtc

94% ikke prøvet

65% På Gymnasier eller Handelsskole

60% piger / 40% drenge

20% ryger dagligt

20% fulde en eller flere gange ugentlig

ca. 6% prøvet amfetamin

ca. 30% prøvet hash

ca. 85% meget tilfreds eller tilfreds med livet

ca. 90% mener nogle skal blande sig ved for stort forbrug

Tal som i store træk bekræftes af andre undersøgelser f.eks. SIF (Statens Institut for Folkesundhed) , ESPAD undersøgelsen, Frederiksberg Kommunes Rådgivningscenter.

Ligesom tendenserne og forklaringerne i store træk bekræftes af den kvalitative undersøgelse Sundhedsstyrelsen har fået lavet af konsulentfirmaet Advice.

Ecstasy

af

Trine Ry, socialrådgiver, Tjek-Punkt⁴, Københavns kommune

og

Mette Bostrup, Cand. Psych., narkoprojektmedarbejder i Familie- og arbejdsmarkedsforvaltningen, Københavns kommune.

“Lige nu går jeg rundt i en tåge, oplever ikke noget, møder ikke nye veninder, jeg er ligeglad med det hele i hverdagen, skal bare ud og fyre den af i weekenden, det vil jeg gerne lave om på så jeg kan få et normalt liv”.

Det er den 8. august 2000. Ecstasy- gruppen er samlet for første gang og de 5 unge der er mødt op fortæller om hvorfor de har valgt at komme med i gruppen. Fælles for dem alle gælder det at de igennem en længere periode har misbrugt “feststoffer”, hovedsageligt ecstasy, kokain og speed. Og at de har oplevet så mange skadevirkninger at de nu gerne vil have hjælp til at forsøge at ændre deres misbrug.

Baggrund

Familie- og arbejdsmarkedsforvaltningen har pr. 1. februar 2000 oprettet en tre-årig projektstilling. Projektmedarbejderen skal undersøge og udvikle interventionsmuligheder overfor gruppen af misbrugene unge der tilsyneladende har svært ved at få relevante tilbud⁵. Oplægget til stillingen hedder misbrug i et ungdomsperspektiv⁶. Ungdomsperspektivet peger på den samfundsmæssige opgave der stilles til unge i dag. Denne opgave drejer sig først og fremmest om kvalificering. Samfundsmæssigt forventer vi, at de unge uddanner og dygtiggøre sig i ungdomstiden, så de bliver i stand til at forsørge sig selv og bidrage til den samfundsmæssige forsyning af svage stillede grupper. Derudover forventes de unge også at udvikle en social ansvarlighed, så de kan tage sig af sig selv, deres familie, børn, partner og andre betydningsfulde relationer.

Misbrug i et ungdomsperspektiv tematisere at ungdommens misbrugsproblemer er mere nuancerede end de mere hårdt belastede voksne narkomaner. Udviklingen af en egentlig misbrugskarriere er også meget afhængig af hvilke muligheder de unge tilbydes i form af uddannelse og arbejde.

Undersøgelser peger på et stigende og anderledes forbrug af ”nye” rusmidler⁷, ecstasy og amfetamin, kokain i ungdomskulturen. Dette fænomen er ikke særligt velbeskrevet, hverken som ungdomskulturelt fænomen, eller i forhold til de træk af rusmiddelbruget der gør det problematisk for en lille gruppe af unge. Denne lille gruppe unge oplever muligvis store psykosociale problemer i forbindelse med deres brug og det er derfor væsentligt at få afdækket både hvad konstituerer et problematisk forbrug og hvordan det fastholdes.

Det var derfor nødvendigt, at få disse sammenhænge beskrevet således at vi fik et grundlag, hvorudfra vi kan udvikle interventionsmuligheder, der er brugbar for denne gruppe af unge. På denne baggrund oprettede projektmedarbejder cand. Psych. Mette Bostrup i samarbejde med psykiater Henrik Rindom og Tjek-Punkt ved socialrådgiver Trine Ry en gruppe for unge med misbrugsproblemer fortrinsvis i forhold til de centralstimulerende stoffer som ecstasy, amfetamin, kokain.

⁴ Tjek-Punkt er den del af Københavns kommunes tilbud til udsatte unge. Tjek-Punkt udfører socialt opsøgende arbejde på Christiania og i narko- og prostitutionsmiljøet på Vesterbro.

⁵ Se Christoffersen, Mette og Kousholt, Dorte (1998): *I sisyfos' fodspor. Brugerundersøgelse af unge misbrugeres relationer til behandlingssystemet*. Københavns kommunes socialdirektorat. *Stoffer i de unges verden*. Social Kritik, nr. 56, 1998

⁶ Se Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningens Misbrug i et Ungdomsperspektiv. 1999.

⁷ Se Sundhedsstyrelsens rapport om unges brug af illegale rusmidler

E-gruppe projektet

Vi har nu haft et 5 måneders forsøgsprojekt med en gruppe unge, hvor vi har haft mulighed for at udforske de nye rusmidlers betydning for deres gå i byen vaner, identitetsudvikling og de bivirkninger, der uvægerligt følger med indtagelsen af centralstimulerende stoffer.

Gruppen har mødtes hver onsdag aften i 1 ½ time i 5 måneder. Det har været en åben gruppen. Der har været 8 unge igennem i alt, 3 var med fra begyndelsen. Vi har ud over at mødtes med de unge i gruppen haft individuelle forløb med de unge. Aldersgruppen har været fra 18-31 år.

Det var en væsentlig forudsætning for projektet, at de unge kunne deltage uden at opgive deres personlige data. Vi ønskede ikke, at de unges angst for at blive registreret som misbrugere og at deres personlige data skulle gå videre til andre systemer, skulle afholde dem fra at være med. Det var desuden vigtigt for os, at det var de unge selv der frivilligt valgte at deltage i gruppen. Deres deltagelse måtte således f.eks. ikke blive et del af et aktiveringsforløb.

Derudover var det væsentligt, at de unge forstod og accepterede, at vi ville medinddrage dem i hvilke aktiviteter og ungdomslivstematiskeringer der var relevante for dem, da det utvivlsomt er dem der sidder inde med ekspertisen om den 'nye' ecstasykultur.

Det var ikke et absolut krav, at de unge skulle ophøre med at tage stoffer mens de var i gruppen. Det var væsentligt for os, ikke at have en fordømmende holdning i forhold til deres stofindtag, men i stedet være nysgerrige på baggrunden for, at de indtog stofferne, og derved støtte de unge i at reflektere over deres eget liv, på hvilke måder stofferne indgår i det og de valg de træffer.

Hvorfor tager de unge stoffer?

“Det er allerede begyndt at kilde i maven, der er kun to dage til weekenden”, citat fra en ung i e-gruppen.

Ligesom når man drikker alkohol bliver festen sjovere når man tager stoffer. Nogen unge kan tage stoffer i weekenderne uden de får nogen skadevirkninger af det. Den sundhedsmæssige risiko er dog selvfølgelig til stede for dem der indtager stoffer. Men det gælder for samtlige af de unge vi har haft i e-gruppen, at de har oplevet store skadevirkninger ved deres misbrug. Her mener vi ikke kun fysiologisk, men også psykologisk og socialt i forhold til den isolation de oplever og den angst de udvikler for de fysiske bivirkninger.

Accept og selvtillid i de unges rum

Når de unge f.eks. tager ecstasy oplever de, at de enten bliver mere lykkelige, eller mindre ulykkelige. Deres stofindtagelse sker i bestemte miljøer, hovedsageligt diskoteker i København. I det miljø har de mulighed for at skabe sig et netværk af ligesindede. De føler sig som en del af en gruppe og et fællesskab. De oplever, at være en del af en sammenhæng hvor de bliver accepteret og får status f.eks. ved at sælge stoffer eller ved at danse godt.

Efter en periode oplever de, at det er svært at bibeholde kontakten til forældre og gamle venner. De ved, at de vil gøre deres familie bekymret og at de kan risikere, at deres forældre giver dem restriktioner f.eks. at de ikke må gå ud i weekenden hvis de fortæller om deres stofforbrug. Det betyder, at de trækker sig væk fra forældrene og prøver at skjule det liv de lever ved at være så lidt hjemme som muligt. Det kan også være svært at fastholde de gamle venner. De synes måske, at man er blevet en “junkie”, og de kan ikke tale med om stofferne og festen i weekenderne.

Det netværk de har skabt i miljøet bliver derfor endnu mere vigtigt for dem at fastholde. Men, fællesskabet og netværket er ofte skrøbeligt og overfladisk. Og mandagen eftermiddag når man vågner er det ensomt, og man føler sig ked af det og modløs.

Efter en periode med meget fest og mange stoffer oplever de, at de bliver angste i hverdagen. Mandag og tirsdag kan det være svært at gå ud, det føles som om de andre på gaden kigger mærkeligt på dem. Og det kan være svært at købe ind, og at tale med andre mennesker.

Det bliver svært at fastholde arbejde eller uddannelse. Og stofferne koster mange penge, i hvert fald hvis man tager mange af dem, så der er risiko for at man hurtigt oparbejder en stor gæld.

Der er altså risiko for, at de unge oplever en social deroute hvor stofferne og det miljø de indtages i får tiltagende større betydning. For en gruppe af unge. Unge med et i forvejen spinkelt netværk, og skrøbelige familie relationer, med lavt selvværd og som har svært ved at begå sig i sociale relationer er feststofferne og det miljø de indtages i svaret på alle deres tidligere problemer. Denne gruppe af unge bliver ikke bare afhængige af rusen, men i lige så høj grad af de sociale gevinster og relationer de oplever i miljøet.

Hvad er der brug for?

De unge har først og fremmest brug for at mødes som unge med de problemer og udviklingsmuligheder der ligger i ungdomsperioden. Derudover har de brug for at tale om deres misbrug, uden at blive stemplet som narkomaner eller møde restriktioner. De har brug for voksne og jævnaldrende til at hjælpe dem med at fastholde troen på, at det kan lade sig gøre for dem at ændre deres liv, og til at finde alternative handlemuligheder til det at tage stoffer.

De unge der får problemer med stoffer er meget forskellige. Derfor skal de tilbud der oprettes til denne gruppe også være det. Vi har i vores projekt forsøgt at udvikle en metode. Metoden vil blive beskrevet i evaluering der bliver udarbejdet i januar/februar måned.

Det er vores erfaring, at de unge gerne vil have hjælp og at de unge gerne vil forholde sig til deres misbrug og de problemer der følger.

Udviklingsopgaven ligger i at finde metoder til at få kontakt med denne gruppe af unge. Og at skabe rammer der giver de unge mulighed for at reflektere over deres liv. Refleksioner der over tid kan medvirke til, at de unge kan ændre deres livsbetingelser.

Litteraturliste:

- 1998 Kousholt, Dorte og Christoffersen, Mette, Speciale: ”Jeg tror også meget det er samfundsmæssigt...” En socialpsykologisk analyse af narkobehandlingssystemet som praksisfelt med specielt fokus på unge misbrugstruede.
- 1998 Christoffersen, Mette og Kousholt, Dorte (1998): *I sisyfos' fodspor*. Brugerundersøgelse af unge misbrugerers relationer til behandlingssystemet. Københavns Kommunes Socialdirektorat.
- 1998 Kousholt, Dorte og Christoffersen, Mette, *Stoffer i de unges verden*. Social Kritik, nr. 56, 1998

Fra fest til kommunalt logo. En kommentar om ecstasy set fra sidelinien

af

Jesper Graugaard

Freelance musikkonsulent & kulturmedarbejder

Jeg er i dette forum blevet bedt om, at bidrage med min historie til ecstasy debatten. En historie der ikke rummer hverken sensationer, dødsfald eller andet medie relevant information. Det er en historie vi sjældent stifter bekendtskab med når snakken er om ecstasy, og det til trods for, at det måske er den historie, som flest unge selv kan nikke genkendende til, men som de færreste læser om. Det handler ikke om stofmisbrug, men om lejlighedsbrug på samme måde som, andre nyder den røde bøf og den fine vin eller tager på charterrejse.

Det er en historie om stoffer uden de store tragedier, uden den store reklame værdi, men kan måske være med til at drage diskussionen væk fra selve stofferne og stille et mere centralt spørgsmål: Hvorfor tages der stoffer ? For historieskrivningen må vel efterhånden have lært os én ting: At stoffer er kommet for at blive. Vi slipper ikke af med dem. Hvorfor skulle lige præcis ecstasy være det stof som vi slipper af med nu.

Jeg er i dag 31 år. Dermed har jeg været med fra ecstasy's (E) begyndelse i slutningen 80erne. Det var dengang man havde the 2nd *summer of love*, hvor raves var nyt, musikken pludselig var house, blev ny og hvor nye designer drugs for alvor begyndte at dukke op til fester i København. Og i udlandet var E for alvor i gang med at stadfæste sin position som Europas mest trendy euforiserende stof, overhovedet. Nogensinde.

Det er jo det geniale ved stoffer; de følger med tiden. Og ligesom 60erne gav jer beat musik, hash og syre, og 80erne speed, Ja, så blev 90erne E's årti, hvor der for alvor blev produceret en massekultur omkring: Det at feste fuldstændig igennem for fuld power!! En på *oplevelsen*. OG så er *festen* måske først lige begyndt...!

Min egen E historie.

Jeg er i dag 31 år og har prøvet E. Og som så mange andre unge, der har gjort deres erfaringer med stoffer, startede jeg også min euforiserede karriere med alkohol og smøger. Jeg kender faktisk én del, som enten har varige lidelser som følge af disse rusmidler eller døde. Alligevel er netop disse rusmidler stadig de mest benyttede. Jeg har været turen rundt forbi hash, coke, speed, syre, svampe, slankepiller, koffeinpiller før jeg prøvede E. Jeg kender personligt ingen, som i dag er døde som følge af indtagelse af nogen af disse stoffer. Nogle ryger for meget hash, men har faktisk til trods for det en høj livskvalitet. Andre fornøjer sig lejlighedsvis stadig med enkelte af disse stoffer, men det forbliver ved ganske særlige lejligheder. Alle drikker stadig når de beruser sig til festlige lejligheder.

I dag er det stadig nikotinen som er mit absolut største afhængigheds problem. Jeg anvender stadig hash, men har efterhånden nået den alder, om man vil, hvor PRISEN for at være beruset er blevet for høj. Mit forhold til stoffer kan derfor betragtes som:

De fede stoffer: Hash, nikotin, alkohol.

Disse stoffer er forholdsvis harmløse i den forstand, at man sjældent mister kontrollen. Prisen (konsekvenserne) er overskuelige. De er nemme at dosere, hvorfor det er nemt at vide, hvornår jeg har fået nok. De passer godt ind i min hverdag og har ingen dominerede faktor på mit sociale liv. Jeg ved, at jeg kan dø af nikotin og alkohol. Jeg ved, at jeg kan blive psykotisk af hash.

De dårlige: Alle de andre.

Prisen, konsekvenserne overskygger simpelthen glæden ved at tage dem. Især speed og E alene pga. deres syntetiske fremstilling. Man aner sjældent, hvad man egentlig får og kvaliteten er derfor alt for svingende. Man har ingen chance for at vide, hvilken rus man faktisk er i gang med at tildrage sig. Derudover er netop kemien i

disse stoffer det farlige. Coke er i og for sig et henrivende stof, men det slider folk op, og de fremstår som idioter når de *coker*. Det er for dyrt, men ikke desto mindre et stof, som er i gevaldig fremmarch. Ikke siden yuppie tiden har coke været så populært.

Jeg ved at man kan dø af E, coke, speed. Jeg har endnu ikke hørt at man kan dø af svampe, men ved at man kan blive psykotisk. .

Stofferne

I Danmark var udviklingen langsom i forhold til bl.a. England og Benelux. Der var vel praktisk talt næsten ingen der kendte stoffet herhjemme. I hvert fald ikke nævneværdigt. Og nogen hævdede endda, at det aldrig ville nå Danmark, inden at det illegale stof var blevet stoppet i udlandet. Få eksperter råbte tidligt op, men blev hurtigt overdøvet. Alt imens rasede E igennem i England, mens Danmark så sovende til. Men unge sover ikke i timen. Unge ved nemlig ofte, hvilke informations-kanaler de skal bruge, når det handler om musik, livsstil, coolness, street kredit og det nye. Vi – vennerne og jeg – vidste da også mere om E, før vi så de dejlige *kærlighedspiller*. Fra især engelske musik – og livsstil magasiner som Musik, Face, ID, Dj Magazine etc. fandt vi nemlig al den information vi kunne drømme om. Lige fra bruger vejledning til artikler om, hvor genialt det er, hvor farligt det er, og hvorfor E er det ”næsten” perfekte stof.

At E har haft så stor tiltrækningskraft på mine venner og jeg er ikke uforståeligt. Hvem vil ikke tage en pille og elske verden ? For det er nemlig det, som E handler om: At elske og møde verden. Men som al andet kunstigt og syntetisk fremstillet glæde, er det naturligvis en illusion at tro, at man bare kan guffe en pille og blive lykkelig. Men erfaringen med E viser, at festen kan blive bedre indtil det går galt. Og det går sjældent galt. For de fleste.

Jeg har i alt prøvet E 6 – 10 gange inden for ca. 9 år. Er derfor ikke med i gruppen af hardcore brugere, dem som oftest er blevet fremstillet i pressen. Jeg prøvede E første gang da jeg var ca. 23 og sidste gang sidste efterår. Forunderligt må min alders debut betragtes som ganske gammel set i forhold til nutidens unge. Jeg har **aldrig** prøvet at tage rigtig mange piller. Jeg har startet med en kvart pille, netop fordi jeg jo ikke vidste, hvor meget E og hvor meget andet kemi, netop denne pille indeholdte. Ved at tage små doser lærte jeg stoffet at kende, og kunne derfor lettere slappe af i rusen, når den så endelig kom. Jeg har prøvet E ved såvel fester, raves/større fester som jeg har prøvet det under mere intime forhold. Netop den intime oplevelse, hvor man sidder et par venner og hygger sig en hel nat med stoffer har altid været de bedste oplevelser. I dette selskab, langt væk fra techno musikkens hamrende bas og hobevis af dansende, svedige unge, har E været en sand fornøjelse at tage.

Til trods for, at E faktisk har været det vildeste og mest positive stof, som jeg har stiftet bekendtskab med, har jeg stillet mig meget uforstående overfor de artikler og kampagner, som har sat E op på denne store piedestal her i de nye årtusinde. For er der én ting, som både min bekendtskabskreds og jeg har været enig om: E's virkning er for kemisk. Når man har tømremænd pga. øl, er den fysiske og psykiske tilstand nogenlunde forståelig. Men når det gælder E, så har tømremændene en alt for kemisk karakter. Der er en klar følelse af, at der virkelig er brændt celler af. Altså; det MÅ være noget skidt. At vi alligevel har prøvet det mere en 1 gang, skyldes til stadighed, at vi har været forsigtige og lidt naive samt tilpas kåde. Men alderen har presset på her på det sidste. Vi gider faktisk ikke rigtig være så blæste mere. Hornene er vel løbet af, som man siger. Vi har fået nogle gode oplevelser, nogle erfaringer som nok ingen af os ville leve uden. Men vi er også blevet klogere. Sjovt har det været.

Men jeg har også oplevet den grumme side af E. Især i den danske provins. Og især inden for det seneste 1 ½ år, har jeg set et stigende antal dårlige eksempler på, at E har fat i en generation, der ikke ved hvad de leger med. Ganske normale, sunde, unge helt ned in 12 års alderen som været fuldstændig blæst langt ude på netop E. Jeg har oplevet folk gå i koma pga. E. Og jeg har snakket med nogle af de spillesteder og klubber i det jyske, hvor folk er døde af E. Og med vennerne til en af dem, hvis krop kogte over efter at have guffet 5 E.

Og jo, Danmark har et lille E problem, fordi der er unge derude, som åbenbart ikke interessere sig for information længere, eller som bare ikke har vidst, hvor de skulle søge. Og så er det i øvrigt den første generation af RIGTIGE E hoveder. Altså unge, der allerede møder stoffet i 12års alderen.

Men der er også mange unge som har problemer med så meget andet. Lad os endelig ikke glemme det. Hvis pressen ville interessere sig mere for alvorlige skader indenfor lystfiskeri, ville vi næppe sidde her i dag. Det er ikke, fordi jeg hermed negligerer E's problem blandt unge, men fordi det er påfaldende, at 30 års narko politik samt det seneste års E presse ikke har fokuseret på baggrunden for, hvorfor stoffer er blevet så integreret af vort samfund. Og det uanset om man er fodboldspiller i den danske super liga, top idrætsudøver, rig, fattigt, ung eller gammel. Vi bruge kunstige stimulanser som aldrig før.

Fest forbi – eller hvorfor egentlig ?

Nej, selvfølgelig er festen ikke forbi. Et liv uden stoffer er jo ganske fint. Det behøves jo ikke når der nu er så mange andre rusmidler. Så hvorfor egentlig tage dem ?

Ja, det er noget jeg har spurgt mig selv om. Især efter at E blev godt pressestof. Især efter at jeg i provins Danmark har set en ungdom, som har håndteret E som var det: vitaminer, EPO, stereoider, Viagra, Prozac, sovepiller, p-piller, abortpiller, hovedpinepiller, slankepiller, urtepiller og andre urte-helse piller. Især efter at vi jo alle ved at ungdomsidoler indenfor sport, underholdning, politik, kultur etc. tager kunstige midler i brug, når de skal være glade, yde lige dét ekstra heller fremstå perfekte.

Vi lever i et samfund, hvor alle midler og kneb er brugbare, tilgængelige og næsten acceptable, for at tilfredsstille et givent behov hos den enkelte. Om det er kunstigt eller naturligt er ikke længere dillemedet. Virker det heller virker det ikke ?, det er den aktuelle situation. Om det er skadeligt heller ikke, er heller ikke centralt mere. Hvis resultatet bare er godt nok, så kan omkostningerne fremstå svækkede. Vores reference ramme er i dag så nuanceret ,med udgangspunkt i både artificielle og naturlige erfaringer, at vores værdier, normer og ønsker om *det gode liv* bliver mere diffuse.

I denne forvirring kan centrale punkter bedst kendes ved bl.a. *oplevelser*. E er et af disse *oplevelsesprodukter*. Det fremmer nemlig intensiteten, livet, nuet. Ganske *old school* og meget Rimbaud'sk, *Oplevelsen*. Men i modsætning til Rimbaud har vi i dag langt mere avanceret teknologi til rådighed. E er et af disse teknologiske påhit vi har fundet frem til. Og E har nemlig denne særlige moderne egenskab, at fremme *oplevelsens* kvalitet. Ligesom så mange andre kunstige måder, hvorved vi forøger *oplevelsen* af *det gode liv*. Der er ikke langt mellem ecstasy, silikonebryster, og The Matrix .

....og det næste stof er allerede klart imens vi diskuterer om, hvorvidt abortpilleren skal smides ud i håndkøb. Vi lever i et samfund, hvor det er normalt at tage piller. Derfor er det egentlig ikke så bemærkelsesværdigt, at netop E bliver taget af så mange unge. Argumenter som død og ødelæggelse fungerer ikke mere i dag, hvor den globale nærhed dagligt giver os død og ødelæggelse i form af nyhedsstof og underholdning.

Drug Use and Drug Policy in the Netherlands

by
Dr. Dirk J. Korf

General framework

The **alcohol** policy in the Netherlands is primarily the responsibility of the Minister of Health, Welfare and Sports (HWS). Serving alcohol in cafes, bars, restaurants, etc. requires a licence from the city council. It is forbidden to sell alcoholic beverages such as beer and wine to persons under 16 years of age and liquor (15% alcohol or more) to persons under the age of 18. Public drunkenness is banned (penal code). The maximum alcohol blood count for drivers is 0.5 promille.

The possession, trade, sale, transport, production, import and export of **drugs** listed in the Opium Act is forbidden. However, the use of such substances is not prohibited. The Minister of HWS is responsible for the co-ordination of the drug policy and for the policies aimed at prevention and care. The Minister of Justice is responsible for the enforcement of the Opium Act. The Opium Act separates cannabis from “hard drugs”. Maximum punishment for cannabis offences is 4 years, while it is 12 years for hard drugs (in both cases: plus one third when organised crime is involved). The highest priority in investigation and prosecution is given to the import and export of drugs, while the possession of up to five grams of cannabis has low priority. In practice - based on the expediency principle - the sale of cannabis to consumers is tolerated under certain conditions in so-called coffee shops. (About 400 of the 500 communities in the Netherlands have no coffee shops.)

Primary prevention predominantly takes place at school, in particular in secondary schools. Drug prevention is often integrated in a more general health promotion programme (Healthy Schools), focussing more on attitude than knowledge. In Amsterdam, it is rather common that children in the last class of primary school (age 11-12 years) participate in a drug prevention programme by the police as well as a tobacco prevention programme supervised by the Jellinek Centre. A specific measure has been to raise the minimum age to be allowed to visit a coffee shop – a kind of cafes where the sale of cannabis to consumers is tolerated under certain conditions – from 16 to 18 years.⁸

The general message in drug prevention in the Netherlands is: don't do drugs. For those who nevertheless use drugs, the message is: be informed and be careful. In addition to primary prevention there is a strong focus on **secondary prevention**, both with regard to alcohol and illicit drugs. For example, special alcohol prevention programmes are conducted among university students at the start of their study (September) and among young people who spend their holidays at the beach (July and August). In both cases peers play an important role. Peer support programmes also have become of growing importance in the prevention and harm reduction with regard to ‘dance drugs’ such as XTC and cocaine. Young people – often having used drugs themselves – trained as peer educators go to settings like discotheques and raves to contact other young people and inform them about drugs and their risks. More specifically, many official drug prevention agencies have facilities to test the quality of XTC. This not only helps to reduce the risk of dangerous drugs being used, it also allows prevention workers to inform and assist users on the spot.

Prevalence and patterns of use

Over 90% of the general population (12 years and older) in **the Netherlands** has used alcohol at least once in their life and almost three quarters are current drinkers: they used alcohol during the past month. Almost one out of six have used cannabis, while less than 5% is a current cannabis user. A total of 4.1% have used hard drugs and 0.5% are current users. Cocaine, amphetamines and ecstasy are the most widely used hard drugs. Approximately 2% of the population have tried one or more of these substances. (Table 1) While most people who start drinking alcohol continue their use for many years, most people who start using illicit drugs quit their

⁸ A scientific study to evaluate the effects of this measure has been commissioned by the Ministry of Justice to the University of Amsterdam.

use after some time. Two third of the ever cannabis users took cannabis less then 25 times in their lives. Almost 90% of the ever users is currently not using cannabis. Also almost 90% of the ever hard drug users are not current users and most likely have quit. In most cases the use of cocaine, amphetamines and ecstasy appears experimental. (Table 1)

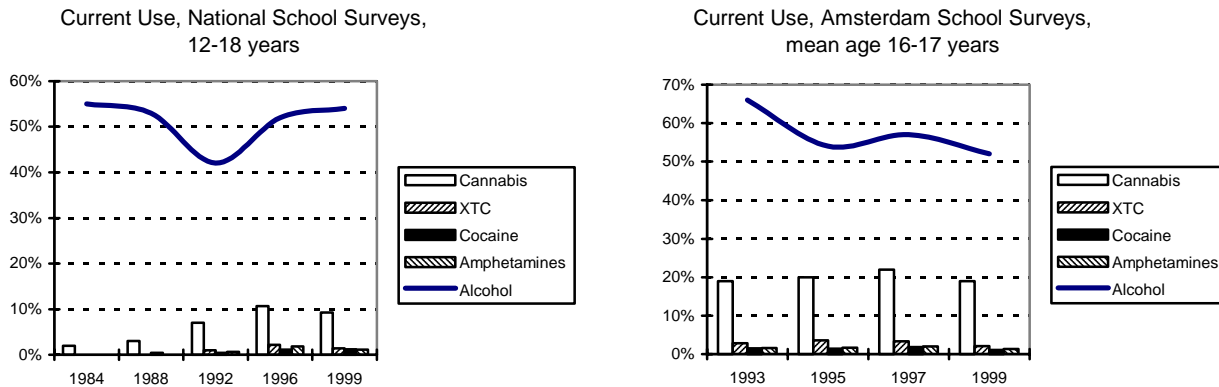
The use of illicit drugs is commonly defined as a youth phenomenon. National Dutch data show that people on average start during late adolescence or early adulthood. Mean age of first alcohol use is 18.0 years, for cannabis it is 19.7 years and for hard drugs 20.5 years. In the Netherlands current use of cannabis is highest during late adolescence (16-19 years), although this figure is only slightly higher than among young adults (20-24 years). However, current use of cocaine is highest 20-29 year olds and XTC among 20-24 year olds.

In general, figures for alcohol use are slightly lower in **Amsterdam** than in the whole country. However, figures for illicit drugs are substantially higher in Amsterdam. One third of the Amsterdam population of 12 years and older have tried cannabis and even over half of young adults (20-29 years). Nevertheless over 90% of the population is not currently using cannabis. In total 14.3% of the Amsterdam population of 12 years and older have tried “hard drugs”, which is more than three times the national figure. Current use of “hard drugs” is reported by 2.0%.

To conclude: the vast majority of the population in the Netherlands as well as in Amsterdam has never tried illicit drugs and this holds for young people as well. Those who do start using illicit drugs in most cases do not take drugs frequently. Moreover, many have stopped using illicit drugs. Apparently, drug use is often a kind of rite-de-passage.

Trends in alcohol and drug use among high school students

For various reasons, general household surveys might generate some underreporting of (illicit) drug use. This appears particularly to be true for young people, who often still live with their parents. In general school surveys among youth generate higher prevalence rates than household surveys.⁹ However, also school surveys in Amsterdam show that most youths do currently *not* use illicit drugs. In particular these surveys show that the use of hard drugs such as XTC is far from common. (Table 2)

Sources: Kuipers, Stam & de Zwart (1997);
De Zwart, Mnshouwer & Smit (2000)

Source: Korf et al, (2000)

Since 1984 five **national** school surveys have been conducted among students aged 12-18 years. Although current alcohol use shows a dip in 1992, the overall trend is rather stable: around 50% is currently using alcohol. Current cannabis use increased from 2% in 1984 to over 10% in 1996, but has stabilised in 1999. Current use of stimulants like cocaine, amphetamines and XTC was relatively stable at a low level (1-2%) in the 1990s. Current

⁹ For example, 22% of 16-17 year olds and 21% of 18-19 year olds in the Amsterdam school survey of 1999 reported current cannabis use, while ‘only’ 16% of the 16-19 year olds did so in the Amsterdam household survey of 1997.

use of XTC and amphetamines peaked in 1996 (2.2% and 1.9%) and seems to decrease (1.4% and 1.1% in 1999), while current use of cocaine peaked in 1999 (1.2%).

In **Amsterdam** we have been doing school surveys among older high school students since 1993 (mean age 16-17 years). Current alcohol use is clearly decreasing, which can largely be explained by a growing proportion of students from ethnic minorities, who report lower rates of alcohol use (Turks and Moroccans in particular). Current cannabis use remained rather stable around 20%. Current use of other illicit drugs showed a downward trend in 1999.

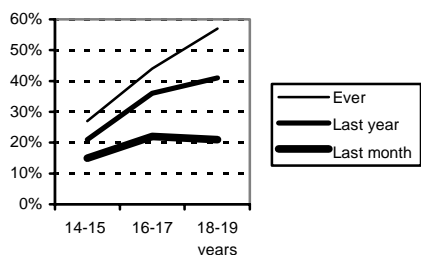
To conclude: alcohol clearly remains substance number 1 among adolescents in the Netherlands. Cannabis is substance number 2, but at a much lower level than alcohol. While the use of cannabis among students increased significantly at a national level, it has stabilised more recently. Only a very small minority is currently using hard drugs, stimulants in particular.

Predictors of illicit drug use: peers and going out

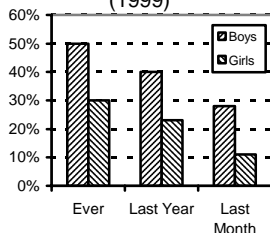
There are several ways to find an answer to the question: Why do young people use (or misuse) alcohol and illicit drugs? My hypothesis is that the reasons why people take drugs in general are different why problem users take drugs.

A traditional – psychological - approach is to look at (childhood) predictors or risk factors, such as broken family, sexual abuse, etc. In most cases such studies are scientifically rather weak.¹⁰ A relatively easy and commonly applied method to find general ‘risk factors’ is to analyse statistical differences between users and non-users. In general drug use is strongly linked to ‘risk factors’ such as age, gender and ethnicity. In our 1999 survey among older high school students in Amsterdam, we found that life time cannabis use increases with age, but current use was rather stable. Moreover, cannabis use was much higher among boys than girls and also much higher among Western (‘white’) than non-Western (‘black’) students.

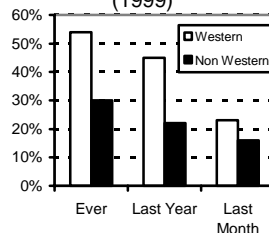
Cannabis Use by Age, Amsterdam High School Students (1999)

Cannabis Use by Gender, Amsterdam High School Students (1999)

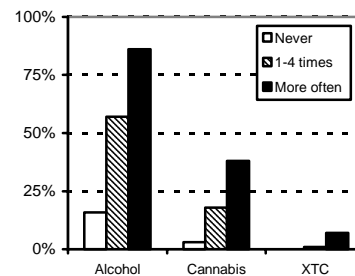
Cannabis Use by Ethnicity, Amsterdam High School Students (1999)

The advantage of the latter approach is that it generates a profile of (potential) users and therefore can be helpful for prevention workers. For example: prevention should focus more on boys than on girls. A major problem however is that these data do not give any insight in the reasons why people start or continue taking drugs. Several studies indicate that people in general start using illicit drugs out of curiosity and start and continue taking drugs because their friends are doing so. Also many studies indicate that young people in general do *not* start using drugs in order to cope with problems.

Drug use among friends (peers) is probably the best predictor of drug use among young people, as is persistently shown in school surveys we have been doing in Amsterdam since 1993. In addition, going out to cafes, discotheques,

Current Substance Use and Going Out Last Month, Amsterdam High School Students, 1999

¹⁰ Retrospective instead of longitudinal. A specific problem of this kind of studies is that they (a) define drug use *a priori* as problem behaviour, and (b) are often only conducted among problem drug users, in particular those in treatment. Drug use here is often only one of several problems and it is rather difficult to define causal relationships.

clubs and parties has proven to be a strong predictor of illicit drug use. The more often young people go out, the more often they use alcohol and illicit drugs. For example, in 1999 none of the high school students who did never go out during the past month reported current use of XTC, while 7% of those who went out every weekend was currently using XTC.

The importance of going out is also clearly illustrated by figures from surveys among young people who go out in trendy clubs and at raves. In a survey we conducted among 456 'clubbers and ravers' (mean age 26.1 years) in Amsterdam in 1998, we found that 95% was currently drinking alcohol, with an average of 5 glasses per occasion. One third could be defined as 'drinkers at risk' (at least 4 glasses per occasion, several times per week or daily). In addition 52% were currently using cannabis, 41% XTC, 24% cocaine and 13% amphetamines. The study also showed that combined use of alcohol and illicit drugs was not uncommon. During the night of our survey, only 10% had neither drunk alcohol nor used illicit drugs, 40% had only taken alcohol, 14% had used cannabis but no 'hard drugs', and 36% had used stimulants like XTC, cocaine and amphetamines. In most cases the latter group had also used alcohol.

To conclude: drug use is predominantly social behaviour and often part of an outgoing lifestyle. Drug use is often combined with alcohol use.

Epilogue

Today, a much wider variety of (illicit) drugs is available than at the start of the drug epidemic in the late 1960 and early 1970s. Nevertheless, alcohol clearly remains the most widely used substance, both among youth and adults. In fact, even in the city of Amsterdam with its many coffee shops, many young people don't start experimenting with cannabis. Moreover, those who do experiment with cannabis in most cases quit their use after some time. The use of other illicit drugs is far less common than cannabis use. An overwhelming majority of young people does not even try XTC, cocaine or other "hard drugs". Clearly then, it is simply not true that drug use is a common characteristic of today's youth.

Although it appears to be a myth that drug use is a common feature of today's youth, we also have to conclude that experimenting with illicit drugs, cannabis in particular, has become less mystified among youth in many European countries. During the past decades, experimenting with drugs has become rather common behaviour in the social worlds of adolescents and young adults. Despite moral panics about drugs, most young people do not run into problems and regulate or quit their drug use without treatment. In fact, as is shown by many scientific studies from the Netherlands as well as other countries, most drug users study or have a steady employment. Consequently, the social construction of drug use as a way to cope with personal or social problems might be politically correct, but is more moralistically biased than evidence based.

This is not to say that drug use is without problems. However, in the case of problem drug use, the specific role that drugs play is not easy to assess. Prevention workers can learn from the past decades that general prevention targeting at the general population, e.g. at schools, most probably is not very effective in keeping youth from experimenting with drugs. New methods are required, focussing more on informing youth realistically on drugs. Such information should be competitive to all kinds of information available to young people through television and – even more important- the Internet. In this respect, much can be learned from the informal control mechanisms that apparently regulate drug use in most cases without professional help. Certainly, much is to be learned about specific risks of specific drugs, for example about brain damage due to extended use of XTC. Such knowledge is a prerequisite for successful prevention and harm reduction.

It is not uncommon among professionals in the field of drug prevention and treatment to compare today's XTC-users with earlier generations of heroin users. However, this sounds like comparing apples and oranges. Heroin use should predominantly be understood as an element of a deviant and problematic lifestyle. The use of XTC, cocaine, etc. is in general to be understood as functional in a process of growing up as a responsible citizen. Going out during the weekend in most cases is complementary to studying or working hard at weekdays. Some of these users will need treatment, which most probably requires different methods than those applied to the heroin addicts of the 1970s and 1980s.

Table 1 Use of alcohol and illicit drugs in the Netherlands, household survey 1997, 12 years and older: national and Amsterdam.

Substance	NL Life time	NL Last month	NL Experienced use (≥ 25 times)	NL Current continuation	Amsterdam	
					Life time	Last month
Alcohol						
12-15 years	63.2%	33.4%			51.8%	20.1%
16-19 years	91.0%	77.0%			75.8%	58.0%
20-24 years	91.6%	74.9%			89.0%	71.0%
25-29 years	92.0%	79.3%			92.5%	79.3%
Total: 12+ years	90.2%	73.3%	88.0% of ever users	81.4% of ever users	88.7%	71.5%
Cannabis						
12-15 years	7.5%	2.0%			6.9%	2.3%
16-19 years	27.8%	8.3%			34.0%	15.6%
20-24 years	31.7%	7.1%			50.5%	18.4%
25-29 years	30.6%	4.7%			53.6%	13.6%
Total: 12+ years	15.6%	4.7%	33.1% of ever users	15.8% of ever users	36.7%	8.1%
Cocaine						
12-15 years	0.1%	0.0%			0.0%	0.0%
16-19 years	2.3%	0.3%			4.6%	1.3%
20-24 years	3.9%	0.7%			10.3%	0.9%
25-29 years	4.8%	0.7%			10.5%	1.2%
Total: 12+ years	2.1%	0.2%	22.7% of ever users	10.0% of ever users	9.4%	1.0%
Amphetamines						
12-15 years	0.2%	0.2%			0.3%	0.0%
16-19 years	3.5%	0.6%			3.9%	0.5%
20-24 years	4.3%	0.4%			8.2%	0.9%
25-29 years	2.9%	0.2%			5.1%	0.2%
Total: 12+ years	1.9%	0.1%	33.0% of ever users	7.2% of ever users	6.0%	0.3%
Ecstasy (XTC)						
12-15 years	0.3%	0.0%			0.3%	0.0%
16-19 years	4.8%	0.8%			7.7%	1.6%
20-24 years	6.2%	1.2%			13.4%	3.9%
25-29 years	5.5%	0.9%			15.8%	2.9%
Total: 12+ years	1.9%	0.3%	??	14.0% of ever users	7.0%	1.1%
“Hard drugs”						
12-15 years	0.6%	0.2%			0.3%	0.0%
16-19 years	6.8%	1.4%			10.1%	2.5%
20-24 years	8.2%	1.8%			17.3%	4.4%
25-29 years	7.6%	1.3%			19.3%	3.6%
Total: 12+ years	4.1%	0.5%	??	12.2% of ever users	14.3%	2.0%

Source: Abraham et al., 1999.

Table 2 Use of alcohol and illicit drugs among older high school students in Amsterdam, school survey 1999.

Substance	Ever been offered	Ever used	Last Year use	Last Month use
Alcohol	-	69%	62%	52%
Cannabis	50%	39%	31%	19%
Cocaine	13%	3%	2%	1%
Amphetamines	12%	3%	2%	1%
Ecstasy (XTC)	15%	6%	4%	2%

Source: Korf et al., 2000.

Managing Young People's Recreational Drug Taking

Lessons from the UK

by

Professor Howard Parker (BA, MA, PhD)

Research Director

SPARC

University of Manchester

England

Summary of paper for the *Folketing* on 'Youth and Drugs'

1. The UK has the highest rates of drug involvement amongst young people in Europe. Rates grew across the 1990s but have now plateaued at about 50% 'ever tried' a drug by 18 years.
2. Cannabis is the most tried and used drug, followed by amphetamines, nitrites, ecstasy and, increasingly, cocaine.
3. About 1 in 5 young Britons use drugs fairly regularly on a recreational basis with another 1 in 10 having occasional involvement.
4. Most young drug users report no more than occasional negative experiences (feeling ill, needing time to recover from after effects) and rate positively most of their drug taking experiences.
5. A very small minority have more significant problems with psychological distress or inability to function normally. These problems are usually related to excessive stimulant and poly drug use especially around the dance club/night club scene. We do not know what the long term effects of regular ecstasy use will be.
6. No more than 2% of young Britons try heroin or crack cocaine and less than 1% are 'problem' drug users.
7. Primary prevention in schools is compulsory in the UK but this drugs education has had little success in reducing drug trying. The age of first trying (usually cannabis) has fallen over the 1990s.
8. The UK government is reluctant to sanction 'harm reduction' programmes for drug users except for night clubbers. It relies, ideologically, on enforcement. The number of young Britons cautioned or convicted for drugs offences has more than doubled in ten years. A big debate about whether it is sensible to criminalise otherwise mostly law abiding young citizens is underway around cannabis possession.
9. The features Denmark should be using to predict whether the country will have significant increases in recreational drug use include:
 - Strong availability/accessibility of street drugs with more different substances becoming available (e.g. ecstasy, cocaine). Price and purity stable.
 - A sizeable minority of regular young 'binge' or heavy weekend drinkers.
 - High rates of smoking in these youth population (above 25%).
 - Age of onset for cannabis use below 18 and falling.
 - Development and expansion of club, party scene. Signs of cocaine use being substituted for Denmark's traditional stimulant – amphetamines.
 - Signs cannabis use becoming 'normalised' in the youth community.

10. Once recreational drug use 'takes off' in a country's youth culture it tends to grow for several years then settle at a 'natural' epidemiological level. There is little a government can do about this because availability is hard to stem, prevention rarely works and successful enforcement almost impossible to deliver in a democratic, market-economy. The over-politicisation of the drugs question hinders effective management. The UK drugs strategy has been handicapped by political short termism. Countries like Switzerland and The Netherlands which have reached a consensus, are more able to pragmatically and effectively manage their drugs 'problem'.

The Drug Situation in the UK

The UK has the most drug involved youth population in Europe. This situation evolved across the 1990s. Extensive school and household survey monitoring suggest by 16 one in three young Britons have tried at least one drug – mainly cannabis. By 18 about half the youth population have tried a drug. Rates of regular 'recreational' drug use increase in the 18-21 population with up to a quarter taking drugs. After cannabis we find stimulant drugs – amphetamines and ecstasy – are most used, mainly for 'time out' and going out at the weekends. All these drugs are far more likely to be used by young people who 'go out', smoke tobacco and drink regularly. More serious recreational drug use is found in the dance club – night club scene with poly drug taking very common (e.g. alcohol – ecstasy and cannabis).

Young women have caught up young men although in their twenties more males take drugs than females. As a consequence of widespread adolescent drug use during the 1990s we are now seeing recreational drug use growing amongst 'new' young adults as they continue their usage. It seems likely that 'settling down' and stopping drug use is being delayed with falls in the rates of drug use occurring in the mid twenties rather than early twenties (the traditional age for reductions and abstinence).

There are few socio-economic/social class differences in rates of drug involvement. Indeed young people from professional/middle class backgrounds are *more* likely to use drugs recreationally. Only with problem drug use (heroin, crack cocaine) is there an association with poverty and social exclusion.

LSD use has fallen dramatically in the recreational scene but cocaine use is growing rapidly and beginning to substitute amphetamine use. This is particularly relevant for Denmark because of its traditionally high rates of amphetamine taking.

The dance drug sector go out most weekends drinking in bars than going to clubs and dancing on ecstasy, amphetamines and, most recently, cocaine. The dance drug users rate their nights out very positively, seeing them as time out from the working/studying week. However they report occasional negative physical and psychological experiences. They sometimes need a long time to recover and often function less well the following week (lack of concentration, minor depression, lethargy) and a minority have psychological distress (e.g. depression, anxiety).

Although research is underway across the world we do not yet know whether ecstasy (MDMA) will cause longer term damage to the brain (the serotonin transmitter debate). In the UK despite the media's claims, ecstasy use has not produced a major death or damage rate given the scale of use. Also when we do get casualties (late on Saturday nights) they have usually taken alcohol and other drugs as well as ecstasy and are suffering from excess intake of psycho-active substances.

Finally, although the UK has a problem drug scene revolving around heroin and crack cocaine, only a very small proportion of the youth population become problem users involved in crime and chaotic lifestyles. Apart from breaking the drug laws most young drug users are otherwise conventional and law abiding. Our young offenders

do use drugs but are not delinquent because of their drug use. Only our problem users get into drugs – crime careers.

The Failure of the UK Drugs Strategy

The *availability* of illegal drugs has grown across the 1990s and young Britons who want to can easily access drugs usually through their social networks. The UK government's considerable efforts to stem supply has failed. More drugs are available, price has fallen and purity remains high – all indicators of increased availability. So whilst seizure of drugs has increased tenfold in ten years supplies have actually increased. It is almost impossible in a global economy with disappearing frontiers and massive passenger and freight trade to stem drugs supply. This approach cannot be relied upon as a method of successful control.

Drugs education is mandatory in secondary schools in the UK and numerous experiments in prevention have been tried. Overall there has been very little success. However multi-approach programmes based in school, through community work, informing parents and group work with young people and producing information booklets have made small gains. Although not preventing first trying of a drug, there is evidence they help young drug users review and moderate their drug taking and be more careful.

The idea of 'harm reduction' of giving information, advice and help to on-going drug users, was very popular in the early 1990s but has not developed further in the UK. No government has been willing to publicly endorse this approach. However such programmes have developed at the local level, targeting the young adult night club – going out population (perhaps 10-15% of the age group). These programmes show promise in educating recreational drug users about looking after themselves, not mixing drugs/alcohol, drinking plenty of water and fruit juices, resting afterwards etc.

The primary focus of the UK government has been on maintaining ad hoc *enforcement*. Although a keen debate is being had about reducing penalties for drugs possession and de-criminalising cannabis use, after the liberalising recommendations of an Independent Enquiry, government has refused to consider reviewing the drugs laws. Yet the number of expulsions from schools for drugs 'offences' has grown dramatically and the number of citizens criminalised for drugs possession (mainly cannabis) has more than doubled in ten years. Over 100,000 convictions are made each year. The vast majority of these are against people with no other serious problems with the law. Soon many arrestees will be compulsorily urine tested if the police suspect any drugs involvement. The problem with this approach, aside from criminalising otherwise conventional citizens and taking resources in police/criminal justice systems, is that it is having no effect on the rates of drug use.

However some success is expected with drugs treatment programmes for offenders with a drugs problem who are identified at arrest and pushed into correctional/treatment programmes often instead of prison. These new programmes will not much affect recreational users, being targeted at heroin and crack/poly drug users who commit acquisitive crime to fund their habits. The UK has successfully identified this small population of problem users who commit large amounts of crime and is purposefully targeting them.

Two worrying features of the UK recreational drugs scene are emerging. Firstly, the rise in cocaine use means we will have more problems with use and psychological dependent drug users over the next few years. Cocaine is very 'moreish' compared to cannabis and ecstasy. We have good services for heroin users but not stimulant users and this will become a serious deficit shortly. Secondly, because public transport is so poor from our town/city centres late at night, too many young adults are driving themselves and friends home under the influence of drugs. This weekend population plus an increasing number of cannabis users are now drug-driving. The government has no effective roadside test for drugs comparable with those for alcohol. It is however targeting dangerous drivers with more punitive penalties.

Indicators of Recreational Drug Use Establishing

The ingredients for a growing recreational drug scene in the UK should be similar in Denmark. Any audit should include assessing for:

- High rates of tobacco smoking, say over 25% of the youth population. Quite simply those that smoke are far more likely to use cannabis.
- High rates of regular drinking and with serious drinking at weekends. Once we find more than half a youth population are regular drinkers we find a strong correlation between drinking and recreational drug use.
- Strong availability of illicit drugs is a pre-requirement. A country with increasing supplies, a wider range of substances becoming available and steady price has the environment for growing drug use.
- Increases in early incidence of drug trying (say 12→16years), mainly of cannabis, is indicative of a growing sustained recreational drugs scene.
- Increases in drug trying by young women and adolescents from higher socio-economic backgrounds are also indicative.
- The use of ecstasy has grown right across Europe but only countries with an emergent dance music, partying, night clubbing scene are likely to experience significant growth in dance drug use.
- Signs of 'normalisation'. Is cannabis use being increasingly tolerated in social settings even by non users? Is drug taking being acknowledged publicly but without condemnation? Do young people know more about drugs than their elders? In short, is an increasing proportion of the younger population accommodating not problem use but 'sensible' self regulated recreational drug use? (This is occurring in the UK).

Conclusions

For historical, religious, cultural and geographical reasons we should not expect other EU countries to eventually have recreational drug use rates as high as the UK. Nevertheless some European countries are experiencing incremental increases in drug use. Denmark has several characteristics which suggest increases are likely but there should be careful scientific monitoring and evaluating to assess the situation and make modest forecasts. Most of the core elements of anti-drugs strategies across Europe – stemming supply, prevention through education and enforcement – have only marginal impact despite their political and public popularity. Pragmatic, strategic management is the best option. Enforcement needs to be continuously reviewed as it can produce more unintended consequences than it does good. Prevention programmes need to have a strong informational and honest approach and speak to drug triers and users as well as maintaining abstinence in the majority. Harm reduction and public health programmes and helplines should be targeted at actual drugs scenes by local workers. The health and safety of those who go out drinking and taking drugs should be prioritised, particularly ensuring they get home safely without driving. Drug driving should not be tolerated as it threatens public safety. An early public information campaign should be launched when signs of drug driving appear.

It is important to keep the hard and soft drugs scenes separate and have different strategies for dealing with recreational users and those with dependency problems/criminal careers. Finally, those countries with the most effective drugs strategies (e.g. Switzerland, The Netherlands) have found a degree of political and public consensus whereas those with the highest rates of drug use (e.g. UK, Ireland) have allowed public/media/political 'war on drugs' arguments to make drugs policy a political football especially at re-election time. This undermines long-termism, leads to ill conceived 'popular' initiatives and prevents honest debate and realism.

Norge, ungdom og rusmidler

af

Yngve Berntsen, Oslo Kommune, Rusmiddeletaten

Situasjonsbeskrivelse

Det statlige instituttet for rusmiddelforskning har siden 1973 årlig gjennomført spørreundersøkelser (postenquet) om ungdom og narkotika og ungdom og alkohol. Målgruppen er ungdom mellom 15 og 20 år.

Undersøkelsene viser tall for hele Norge og tall for situasjonen i Oslo separat.

Norsk rusmiddelforskning kan vise til store forskjeller på situasjonen i enkelte distrikter, byer og landsdeler.

Oslo er desidert en leder i statistikkene når det gjelder tilgjengelighet, eksperimentering og bruk. I enkelte distrikter kan tallmaterialet vise langt under halvparten av hva som er funnene i Oslo.

Det gjennomgående utviklingstrekket er, med visse unntak, at det stadig brukes mer narkotika i Norge. I tillegg bruker fortsatt ungdom mye alkohol, det er en stigning også i disse tallene.

Dette skyldes økt innsmugling og ulovlig omsetning (også alkohol=brennevin), geografisk spredning av stoffene i Norge, og mer liberale holdninger blant unge til en del stoffer og misbruket av dem.

Alkohol:

Det er jevnt over en alkoholdebut i underkant av 15 år. Hovedsakelig drikker unge mennesker mest i helgene – det er norsk drikkeskikk. Øl er hoveddrikken. Gutter drikker mest vareliter alkohol, men den største forandringen i ungdommers drikkemønstre står de unge kvinner for.

De siste 10 årene har unge kvinner benyttet guttenes drikkemønstre som modell. Tallmessig er det i byene flere unge jenter i 16-17 års alderen som har smakt alkohol enn gutter. De drikker mindre vareliter, men tåler også mindre som vi vet.

Vi er bekymret for denne utvikling fordi det er helt tydelig at unge kvinner ikke forstår at de fra naturens side sett alltid vil tåle vesentlig mindre alkohol enn guttene. Dette handler ikke om likestilling men om kjønns hormoner, kroppsvekt og kroppens vanninnhold.

Det vil i fremtiden være en utfordring å begrense helseskader hos kvinner og fosterskader som følge av uomtenksomt alkoholinntak. Dette er en pedagogisk utfordring for skole og helsevesen.

Narkotika:

Undersøkelsene viser at det i de siste årene har vært en økning i bruken av ulike stoffer. Mens det fram til midten av 1990-tallet var under 10 prosent av ungdom på landsbasis som oppga at de noen gang hadde **brukt hasj**, er andelen i 2000 steget til 19%. I Oslo har det steget til 27%.

Økningen i andelen som oppgir at det har **brukt amfetamin** har steget fra 1-2% midt på 1990-tallet – til 4% de siste par tre årene. I Oslo har dette steget til 7%.

Når det gjelder **ecstasy** oppgir 3% av ungdom på landsbasis at de har brukt dette. I Oslo ligger tallet mellom 4 og 5 %.

Det er nå en diskusjon i Norge **om undersøkelses-metodene** er holdbare. Politiet og allmennheten oppfatter problemene større en hva forskerne finner i undersøkelsene.

Denne oppfatning har blitt styrket etter at det viste seg at de estimerte tallene over misbrukere som bruker sprøyter som metode for å ta narkotika har vært alt for lave. Anslagene sprøytenarkomane er nå oppjustert til det doble av hva det var for 3-4 år siden, dvs 10-12000!

Det har vært en utvikling av ungdommenes holdninger til **eventuell legalisering av hasj**. Midt på 1990-tallet var det mellom 3 og 5 % som mente at hasj kunne selges fritt. Nå er dette steget til 10-12%. I Oslo er dette tallet vesentlig større.

Det er en kraftig økning av narkotikabeslag. I 1999 beslag la toll og politi ca 13000 ecstasytbl. I 2000 var tallet 24000. Tilgangen på heroin for de sprøytenarkomane er så stor at gateprisene har sunket jevnt og trutt selv om brukerdosene har økt. Antallet overdosedøde har i år 2000 slått alle rekorder. Den dystre rekorden for landet som helhet er 327 overdosedøde. I 1999 var tallet 220. I Oslo døde 134 av overdose i 1998. I 1999 døde 104 og i 2000 var tallet 132. Det er altså dødsfall i landet for øvrig som har øket mest.

Økningen av overdosedøde tenåringer er kraftig stigende. Andelen tenåringer i 2000 på landsbasis var 29. Av dette er det 4-5 GHB tilfeller.

Det kommer nye brukermåter til syne. De overdosedøde som obduseres viser stort sett at døden er inntruffet på grunn av blandingen høy alkoholpromille, rohypnoltabletter og heroin.

Ungdommene eksperimenterer med E, GHB og alkohol og roer seg ned på hasj, og når det ikke hjelper røykes det heroin. Vi ser flere overganger fra E, GHB til heroin. Det er klare "motetrekk" i enkelte misbruksmiljøer og det eksperimenteres ivrig.

Voksenverdenens advarsler om farene som følger av bruk og misbruk neglisjeres stort sett. Det er rikelig tilgang på kilder på Internett – forsterket av ungdommenes egne jungeltrommer, som sier at bruk og eksperimentering ikke er farlig.

På norsk har vi et ordtak "Ikke gjør som morra `de sier" (Ikke hør på de voksne). I det primærforebyggende arbeidet kommer dette godt til syne i dialogen med de unge.

Det dukker stadig opp nye stoffer og bruksmetoder.

Det er ikke lenger tapere som bruker stoff, utviklingen på 90-tallet viser at vanlig ungdom har rykket inn på arenaen. De er en mye vanskeligere målgruppe sett med forebyggingsøyne.

Forebygging og Hjelpetiltak

Det forebygges på tre nivåer, primær – sekundær og tertiærforebyggelse.

Kommunene har et hovedansvar gjennom skolen, barnevern, sosialtjenesten, kultur-og fritidstiltak og kommunenes støtte til frivillige organisasjoner. Det primærforebyggende arbeidet i kommunen suppleres av arbeidet til det lokale politi.

Det tverretatlige forebyggende arbeidet i kommunen er ikke like velutviklet i Norge som i Danmark. Den danske SSP- modellen er imidlertid langsam på vei inn i forvaltningenes repertoar av forebyggingsverktøy.

På 1990-tallet er kommunenes ansvar for forebyggende tiltak skjerpet gjennom endret lovgiving. Kommunene er flinkere til klientrettet forebyggende tiltak enn primærforebyggelse. Tiltak rettet mot allmennheten etter folkehelseprinsippet står som metode svakt. Nåværende sosialminister har sagt kraftig fra at dette arbeidet må oppjusteres og at vi godt kan kikke oss over skulderen etter de metoder en benyttet den gang vi bekjempet tuberkulosen på bred front og vedhjelp av mengder av tiltak og folkemobilisering.

Primærforebyggelse som metode blir nok også i Norge noe vanskeligjort av at kommunene jevnt over er meget små og ressursvake. I Norge er det staten som er rik – mens kommunene faktisk er ganske fattige jevnt over.

Fylkene (amt) har ansvaret for å organisere behandlingstiltak. 2/3 deler av alle behandlingstiltak i Norge er på private hender. Dette er stiftelser som Kirkens Bymisjon (Indremisjonens sosiale arbeid), Blå Kors, Frelsesarmeen, Evangeliesentrene og en rekke andre private instanser. Ibare i Oslo kommune kjøper vi private tjenester i alkohol og narkotikamarkedet for noe over 230 millioner kr årlig. Vi må nå etablere nye hjelpetiltak for ungdom. Det gamle apparatet duger ikke.

I dette arbeidet legger vi størst vekt på hav de unge med erfaringer selv mener de trenger. Våre feltarbeidere (Utseksjoner), frivillige ungdomsgrupper (Future og Stopp dopet), frivillige organisasjoner (NGO), de psykiatriske ungdomsteamene mfl. Er nå engasjert i en slags dugnad for å komme fram til forslag om hjelpetiltak.

For det meste handler nok dette om polikliniske tiltak, råd og veiledning av foreldre, søsken og arbeidsgiver – men også videregående skoleverk. Vi venter oss at vi må bygge opp et vidt spekter av tiltak hvor ansvar legges til instanser som skolehelsetjenesten, barnevern og sosialtjeneste, spesielt tilrettelagte tiltak for de tyngre tilfeller (Institusjon = avrusning, korttidsopphold, helgegrupper osv). De nyere narkotiske stoffer er i seg selv så kjemisk potente (sterke) at det er nødvendig med utvikling av omfattende medisinsk eksperthjelp som stilles til disposisjon for de mer sosiale hjelpetiltak. Forskjellige varianter og grader av hjerneskader kan oppstå blant ungdommer som eksperimenterer med de nye rusmidlene.

Det er derfor viktig å bygge opp nye forebyggings- og hjelpetiltak på tverrfaglig grunn.

Forebyggelse af brug og misbrug blandt unge.

af
Peter Ege

Socialoverlæge i Københavns Kommune

Det er vigtigt og rigtigt at man sonderer mellem brug og misbrug. Årsagerne til hhv. brug og misbrug er kun i ringe udstrækning overlappende, og dermed bør også indsatsen for at forebygge brug og misbrug være ganske forskellige. Og mens der ikke kan herske nogen tvivl om at det er både legitimt, meningsfuldt og vigtigt at forsøge at forebygge og begrænse misbrug, er det ikke helt sikkert at det også er vigtigt og meningsfuldt at forebygge brug.

Årsager til – og forebyggelsen af – brug.

Omfanget af brug af rusmidler kan tvangfrit forklares ved faktorer som nysgerrighed, gruppepres og rusmidlernes position som voksenmarkører. Stort set alle unge har et forbrug af rusmidler, og det nye i udviklingen er et stigende forbrug af illegale rusmidler, og af flere illegale rusmidler. Dette er formentlig betinget af et stigende udbud af rusmidler, og en række sociale og kulturelle faktorer, som jeg ikke skal komme nærmere ind på her, men nævnes kan bl.a.: Den længere og mere komplicerede ungdomstid, oplevelsen af at man lever i et risikosamfund og dermed en større risikovillighed, mere stress og derfor større behov for afkobling, individualisering, fritid som tilbringes i det offentlige rum sammen med andre unge, og pengerigelighed. De unge bruger de rusmidler som er tilgængelige, som er effektive i forhold til fest og afkobling, som ikke er stigmatiserede og ikke opleves som alt for farlige – uanset om de er legale eller illegale, og det har man (de forskellige myndigheder) ingen særlig mulighed for at påvirke.

Om oplysning.

Vi har i de sidste tre år oplyst på livet løs om rusmidlernes fortrædeligheder, uden at rusmiddelforbruget, eller misbruget, af den grund er faldet - snarest tværtom – forbruget er steget i takt med oplysningsvirksomheden. Derfor antager troen på oplysningsindsatsens betydning for det gode liv en næsten rørende eller religiøs karakter, også set i lyset af vores faktiske viden om effekten. Det betyder ikke at der er noget i vejen med oplysning, faktisk oplysning er et ubetinget gode, det er vores forventninger til oplysningen den er gal med.

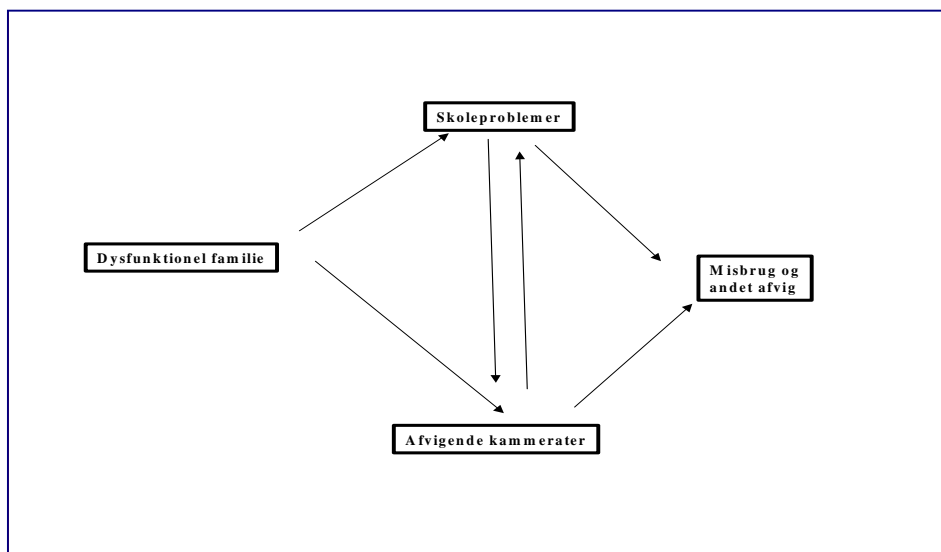
Baggrunden for at vi oplyser er årsagskæden: oplysning fører til øget viden, der fører til ændrede holdninger, som igen fører til en mere hensigtsmæssig adfærd. Sådan kan det også forholde sig, men det er efterhånden børnelærdom at det sjældent forholder sig så simpelt, specielt ikke på rusmiddelområdet. Men det er den ændrede adfærd vi vil, og vi stiller os sjældent til tåls med, at det (eneste) oplysning kan er at gøre os mere oplyste og vidende. Det er i denne forbindelse nyttigt at skelne mellem oplysning og kampagner. Kampagner formidler ikke viden, eller kun en meget begrænset og forsimplet sådan. De går ofte efter direkte at påvirke holdninger, uden at gøre os klogere. Kampagner kan sætte en sag på dagsordenen, og det er oftest det eneste de kan. På et så komplekst område som rusmiddeladfærd, hvor dagsordenen er sat, er de penge ud af vinduet, eller direkte skadelige, fordi de medvirker til den almindelige fordummelse. Kampagnen om ecstasy er et godt eksempel herpå.

Problemet med oplysning er ikke at den ikke virker, for det gør den meget ofte, men at den ikke virker på den måde producenter og formidlere af oplysningen tror og håber på at den virker. Man oplyser, og sætter andre ting i værk, for at forhindre de unge i at eksperimentere med rusmidler (“Just say no”), og i anden omgang for at forhindre at det eksperimenterende brug udvikler sig til et misbrug. Og når man oplyser med dette formål bliver tonen i oplysningen nemt skinger og utroværdig, og at det ikke virker er dokumenteret til hudløshed.

I stedet bør man bruge oplysning til det den kan bruges til; at gøre de unge mere vidende og ruste dem til bedre at tage beslutninger om de vil bruge rusmidler, og i givet fald hvilke, hvornår, hvor meget og hvordan risikoen for skadevirkninger ved brug kan minimeres på både kort og langt sigt. Unge bruger rusmidler, ikke fordi de er nogle hedonistiske syrehoveder (selv om de godt kan være det), men fordi det fundamentalt er sjovt at bruge rusmidler. De løber risici, men kalkulerede sådanne, og det er sjældent udtryk for hverken tåbelighed, oprørskhed eller selvdestruktivitet. De er ikke interesserede i at skade sig selv hverken på kortere eller længere sigt. Så derfor skal enhver oplysningsindsats hjælpe de unge til at kalkulere risikoen ved brug, således at de er i stand til at minimere skadevirkningerne for sig selv og deres kammerater. Hvis en kalkule på et kvalificeret grundlag når frem til at man fravælger brugen er det fint, men meget er også opnået hvis de unge lærer at bruge stofferne på en mindre risikabel måde.

Årsager til – og forebyggelse af - misbrug

Misbrug kan anskues som et produkt af en udviklings- eller socialisationsproces, jf. nedenstående figur. Nogle børn handicappes socialt gennem deres opvækst, har en forsinket sprogudvikling, udvikler en uhensigtsmæssig, ofte aggressiv og tvangspræget adfærd (*Vagn Christensen*). En

adfærd som børnene tager med i skolen, hvor de slår sig sammen med de andre mislykkede, ikke så meget fordi det er dem de helst vil være sammen med, men fordi de klarer sig elendigt i skolen (pga. den forsinkede sprogudvikling), og fordi de afvises af de velfungerende kammerater. De fanges ind i en negative spiral, hvor positive muligheder og en mere hensigtsmæssig adfærd i stigende grad fortoner sig som en realistisk mulighed. I stedet dropper de ud af skolen, og engagerer sig, sammen med deres afvigende kammerater, i forskellige former for afvigende adfærd.

Den negative adfærd, som udvikles i familien, forstærkes i mødet med de følgende vigtige socialiseringsagenter; skolen og kammeraterne. En skæv opvækst er således den primære grund til et misbrug, og heri kan man ikke være uenig. Willy Pedersen taler i denne sammenhæng om *kumulativ kontinuitet*. Den unges interaktionelle stil forstærker den adfærd, som karakteriserer den interaktionelle stil. Fx: aggressive børn afvises af jævnaldrende, og vender sig derfor imod andre antisociale elementer, som forstærker og former deres afvigende adfærd.

Opvækstens betydning, og udviklingen af personlig kompetence hos den enkelte kan også illustreres med en svensk undersøgelse af værnepligtige, som er fulgt til det 36 år (*Stenbacka, 2000*), jf. nedenstående tabeller.

Tabel 1. Udvikling af misbrug hos værnepligtige indtil det 36 år. (N = 7577)

	Udviklet i.v. misbrug	Relative risiko
Samtlige	2,1	
Intet brug af illegale rusmidler ved session (N = 5968)	0,7	
Brug af illegale rusmidler ved session (N = 1609 = 21 %)	7,1	
Adfærdsproblemer som barn/ung (Kontakt med sociale myndigheder/politi, skoleproblemer, alkoholproblemer, etc.		7,2 - 8,9
Problemer i familien (psykisk sygdom, misbrug, skilsmisse)		3,3 - 5,3

Vi ser det som også var pointet i det forgående; at en uhensigtsmæssig opvækst og adfærdsproblemer øger risikoen for et senere misbrug ganske betragteligt. Men vi ser også noget andet: De der var brugere af illegale stoffer, dvs. først og fremmest cannabis, men også amfetamin (vi er i Sverige) har en klar øget risiko for et senere alvorligt, intravenøst misbrug. Primært som udtryk for at den gruppe unge der bruger illegale stoffer generelt/gennemsnitligt er mere sårbare end andre unge, men også som et udtryk for at brug af illegale stoffer kan sætte en proces i gang, der hos disponerede kan ende med et misbrug (jf. figuren *Bilag I*).

Betydningen af den personlige kompetence som en beskyttende faktor i forhold til misbrug fremgår af *tabel 2*.

Tabel 2. Sammenhængen mellem risikoadfærd under opvæksten, personlig kompetence og udvikling af et behandlingskrævende misbrug indtil det 36. år.

Afvigende adfærd under opvæksten	Personlig kompetence	Udvikling af misbrug, i %
Lidt	Stor	0,4
	Ringe	0,6
Meget	Stor	0,5
	Ringe	9,2

Konkluderende om årsager.

De forhold der spiller en rolle for udvikling af misbrug (og andre former for afvig) er således, i meget forkortet form, følgende:

- Opvækstvilkår
- Personlig kompetence, dvs. udvikling af handleevne og selvværd
- Brug af de "almindelige" rusmidler, specielt "afvigende" (for tidligt, for meget) brug, som fremmer udviklingen af mere brug og mere risikabelt brug. Det er ikke kun når vi snakker om opvækst, men også når der tales om stofkarriere, at vi kan tale om den kumulative kontinuitet (jf. igen *Bilag I*).

Konsekvenser for forebyggelse.

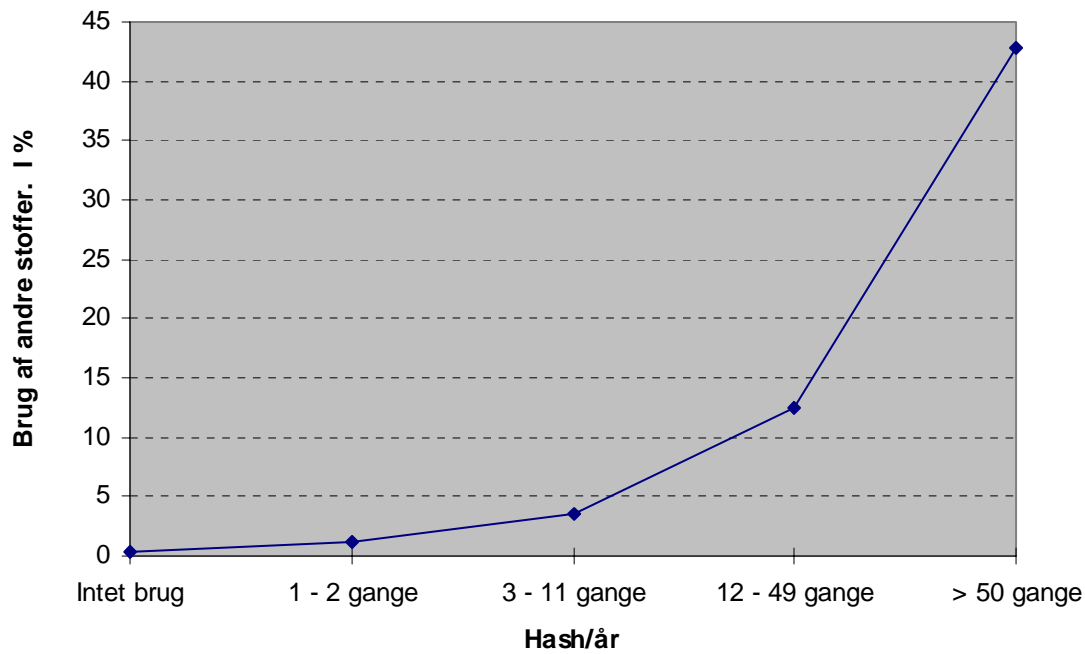
1. *Børns opvækstvilkår*. Den forebyggende indsats skal iværksættes inden puberteten, skal rettes mod familien og sikre gode skoleforløb. Vagn Christensen skriver i sin bog *Børn og den nye sociale arv (1997)*, at den megen debat om børns læsefærdigheder i skolen retteligen burde have handlet om nødvendigheden af en

tidlig indsats, dvs. om børns udvikling i småbarnsalderen. Får de ikke et sprog der, kan man ikke lære dem at læse. Han peger på vigtigheden af etableringen af lokale rådgivningsforanstaltninger, der kan yde støtte *tidligt, lokalt, sammenhængende, fleksibelt og familieorienteret*. Han nævner som eksempel på en konkret forebyggende foranstaltning, at man kan halvere antallet af truede børn i daginstitutionerne. Det kræver kun at normeringen afpasses efter belastningen, og at der samtidig ydes tværfaglig støtte, supervision og efteruddannelse til personalet. Det er også vist, at en systematisk indsats i de første skoleår rettet mod forældrene, lærerne og barnet som sigter mod at styrke tilknytningen til skolen og fremme gode skoleforløb, virker forebyggende i forhold til udviklingen af forskellige former for afvigende adfærd, inklusive misbrug (Hawkins, m.fl., 1999).

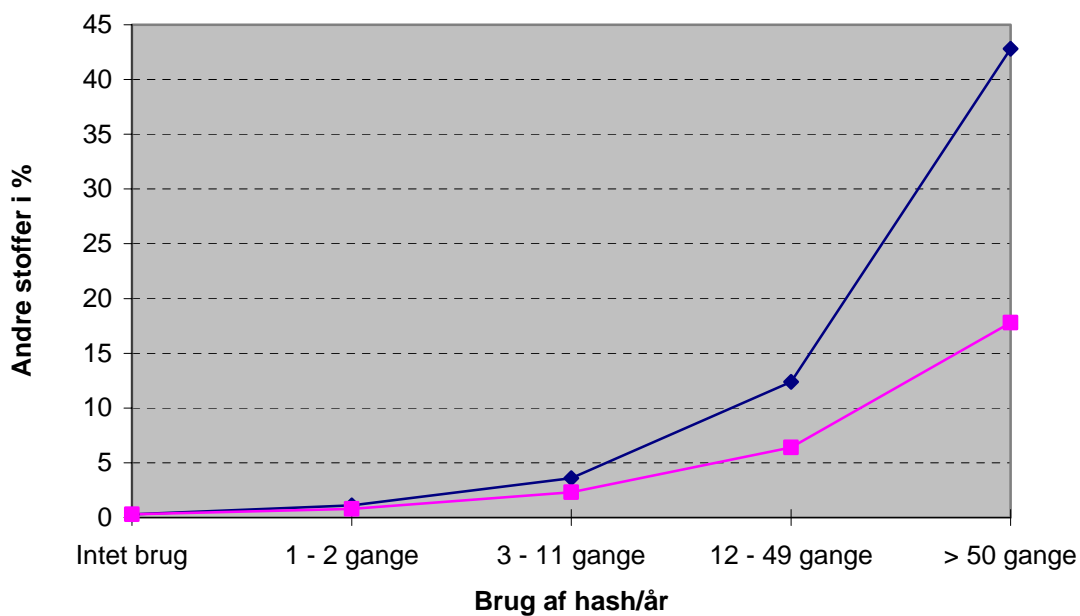
2. Udviklingen af den personlige kompetence, dvs. af beskyttende faktorer. Det handler om udvikling af handleevne og selvværd. Der kan henvises til et glimrende notat skrevet af Bente Jensen til Regeringsudvalget om Social Arv (Bente Jensen. *Kompetence og sociale processer. Danmarks Lærerhøjskole, 1999*).
3. *En indsats mod de unge der har et afvigende forhold til rusmidler (sekundær forebyggelse)*, dvs. unge hvis forhold til rusmidler præges af at de bruger dem for tidligt, for meget, forkert. Disse unge står i en ekstrem risiko for udvikling af et behandlingskrævende misbrug og en række sociale og psykiske problemer.
4. Oplysning har næppe nogen forebyggende værdi i forhold til forebyggelse af misbrug. Der skal mere til. Oplysning skal derfor rettes mod forebyggelse af de skader og ulykker der kan opstå i tilslutning til et "normalt" rusmiddelforbrug.

Diagrammer

Sammenhængen mellem brug af hash og andre stoffer

Sammenhængen mellem brug af hash/år og brug af andre stoffer. I %. Med og uden korrektion for baggrundsfaktorer

Hyppigheden af cannabisbrug per år Hyppigheden af brug af andre stoffer. I %

Intet brug	0,3	0,3
1 – 2 gange	1,1	0,8
3 - 11 gange	3,6	2,3
12 - 49 gange	12,4	6,4
> 50 gange	42,8	17,8

Litteratur

1. Ege P. Ecstasy. Ugeskr Læg 2000; 162: 4161 - 2.
2. Ege P. Unge og rusmidler. Månedsskr Prakt Lægegern 1998; 76: 1069 - 80.
3. Ege P. Hash – en bog for nøglepersoner. Sundhedsstyrelsen, 1992.
4. Pedersen W, Skrondal A. Ecstasy and new patterns of drug use: a normal population study. Addiction 1999; 94: 1695 - 706.
5. Whitbeck LB. Primary socialization Theory: It all begins with the family. Substance use & misuse 1999; 34: 1025 - 32.
6. Stenbacka M. The role of competence factors in reducing the future risk of drug use among young swedish men. Addiction 2000; 95: 1573 - 82.
7. Fergusson DM, Horwood LJ. Early onset cannabis use and psychosocial adjustment in young adults. Addiction 1997; 92: 279 - 96.
8. Fergusson DM, Horwood LJ. Does cannabis use encourage other forms of illicit drug use. Addiction 2000; 95: 505 - 20.
9. Pedersen W, Skrondal A. Alcohol consumption debut: predictors and consequences. J. Stud. Alcohol 1998; 59: 32 - 42.
10. Jensen B. Kompetence og sociale processer. Danmarks Lærerhøjskole, 1999
11. Christensen C, Brockenhuus-Schack A. Børn og den nye sociale arv. Fremad: København, 1997.
12. Hawkins JD, Catalano JF, Kosterman R, Abbott R, Hill KG. preventing adolescent health-risk behaviors by strengthening protection during childhood. Arch Pediatr Adolesc Med 1999; 153: 226 – 34.

Forebyggelse af brugen og misbrugen af rusmidler blandt unge.

af

Alice Thaarup

Leder af forebyggelsesafdelingen i Foldbjergcentret, Nordjyllands Amt

Vi voksne har altid været, og vil altid være bekymrede over ungdommens vaner og uvaner.

“Denne nutidens unge er rådden helt ud til fingerspidserne. De unge er uvillige og dovne. De bliver aldrig, hvad unge var før i tiden. Dagens unge kommer ikke til at kunne videreføre vor kultur.”

(Fra Babylon - ca. 3000 f.Kr.)

Vi vil så gerne, at vore børn og unge får et godt liv, at de slipper helskindede ud af den turbulente pubertet, hvor så meget skal afprøves og tages stilling til.

Måske er det derfor, at forebyggelse så ofte trækkes frem og vægtes højt - i hvert fald verbalt. Men forebyggelse er en vanskelig størrelse og i høj grad en trossag, for hvordan kan man isolere en indsats og sige at netop lige det forebyggende initiativ er årsag til at problemerne er forsvundet eller blevet mindre?

Eller hvordan ville omfanget af et problem se ud, hvis vi ikke havde forsøgt at forebygge?

Forskning er en mangelvare indenfor det forebyggende arbejde. Der er ingen dokumenteret, opdateret viden om brugbare metoder i arbejdet, eller om effekten af det bliver gjort.

Så her har vi en oplagt forskningsopgave, som udover at have det formål at få viden om effektive midler og metoder i forebyggelsen, også kan være med til at opkvalificere og synliggøre betydningen af det forebyggende arbejde.

Forebyggelse er ikke -som f.ex. behandling af misbrug - en lovfæstet indsats. Vi kan ikke henvise til love og paragrafer, når vi ønsker at fremme og styrke forebyggelsen.

Når der alligevel er mange fagpersoner i kommuner og amter der arbejder med forebyggelse, er det måske et udtryk for at vi som et velfærdssamfund med stor frihed for den enkelte til at udfolde sig er af den opfattelse at der i kølvandet på denne valgfrihed må gives viden og debat for at opkvalificere den enkeltes valg. Eller at vi som voksensamfund vil sikre os “at ingen kvajer sig mod bedre viden.”

Indenfor en periode på 25 år har amterne i Danmark satset på forebyggelse af rusmiddelmisbrug og ansat konsulenter til at varetage opgaverne.

De første der blev ansat var socialrådgivere med behandlererfaring. Og det er jo ganske interessant, og kan måske tolkes som et udtryk for den opfattelse at brug og misbrug er to sider af den samme sag. Men efterhånden er vi ikke så mange tilbage af slagsen. I stedet for er det konsulenter med en faglig baggrund som skolelærere, pædagoger eller en universitetsuddannelse.

Jeg tror, at den uddannelse og faglighed vi har, vil smitte af på de områder, vi prioriterer i forebyggelsen, og de målgrupper vi arbejder med.

I Nordjyllands amt f.ex. er vi 4 amtslige konsulenter der arbejder med misbrugsforebyggelse. Heraf er vi to socialrådgivere med behandlererfaring, 1 behandler og familierapeut og 1 der er uddannet cand.scient.adm.

Med den faglige sammensætning har vi mulighed for at tilrettelæge en indsats, der breder sig fra den såkaldte primære forebyggelse f.ex. i folkeskolen og til en særlig indsats i forhold til gravide misbrugere og familier med misbrugsproblemer.

Hvis det er et rigtigt skøn, at 50% af de børn der vokser op i misbrugshjem, selv udvikler et misbrug, er indsatsen i forhold til familierne et område, som bør opprioriteres i amter og kommuner.

Amterne har altså, som det fremgår, påtaget sig en rolle i det forebyggende arbejde. Men rollen kan ikke udføres, medmindre der er motiverede folk i kommunerne, som vil det forebyggende arbejde, og som ønsker at samarbejde med amtet herom.

Jeg ser amtets rolle i forebyggelsen, som en konsulentfunktion overfor kommunerne, og som rusmiddelområdets "advokater" forstået på den måde, at vi i amterne kan være med til at sætte fokus og fastholde vigtigheden af en forebyggende indsats lokalt.

Målgrupper

Der er tradition for at den primære forebyggelse i udstrakt grad rettes mod børn og unge, og arenaerne for indsatserne er skole, fritid, ungdomsuddannelser: der hvor man møder børnene og de unge.

Folkeskolen

Generelt vil jeg sige, at forebyggelsen i landets folkeskoler de fleste steder er integreret på bedste vis, og der er en lang tradition for at beskæftige sig med sundhedsrelaterede emner på forskellige klassetrin i folkeskolen.

Indenfor de seneste år er det blevet meget almindeligt at involvere forældrene i debatten om unges brug af rusmidler, og initiativet hertil kan komme både fra klasselæreren og fra forældregruppen.

Det er en vigtig del af indsatsen at forældrene markerer og diskuterer holdninger til brug af rusmidler med de unge, og at det i disse sammenhænge understreges, at uanset hvor megen god forebyggelse der bliver foretaget i skolen og andre steder, så er forældrene de vigtigste forebyggere: som dem der giver børnene kærlighed og selvværd, og som norm- og kulturformidlere på rusmiddelområdet.

I denne sammenhæng bør den gamle, evigtgyldige sandhed: **det er ikke det vi siger, men det vi gør, der bliver bemærket og husket**, fremhæves.

Den er aktuel, ikke mindst i tider hvor vi er tilbøjelige til at se unges rusmiddelvaner løsrevet fra voksensamfundets. Når vi er bekymrede for de unge, bør vi først vende blikket indad og spørge os selv: er jeg den gode model? er jeg tilfreds og tryk ved, at min måde at bruge rusmidler på gives videre til mine børn?

Fritid - idræt, ungdomsklubber, spejdere etc.

Hvis man forestiller sig, at børn og unge altid møder voksne, der har en afklaret holdning til brug og misbrug af rusmidler, en velunderbygget viden og er troværdige, hvilket blandt andet indebærer, at der er en overensstemmelse mellem det de siger, og det de gør, så tror jeg, det vil minimere rusmiddelproblemerne i det danske samfund radikalt.

Men det vil bl.a. betyde, at man i kommuner og i de institutioner og fritidstilbud der har med børn og unge at gøre, har diskuteret og formuleret en politik for, hvilke holdninger og hvilken adfærd i forhold til rusmiddelbrug, der skal præge samværet med de unge i skole og fritid, hvordan forældrene skal involveres, hvordan man forholder sig til det barn eller den unge der har begyndende problemer med rusmidler, eller kommer fra hjem med misbrugsproblemer.

En kommunal politik og stillingtagen, vil også medføre, at der bliver en overensstemmelse mellem det forebyggende arbejde der gøres i skolerne, i idrætten, i klubberne etc.

Kommunale rusmiddelpolitikker er et af de opprioriterede indsatsområder i den nordjydske ecstasy-handleplan.

Festmiljøet

I den forgangne sommer har der været megen fokus på festmiljøerne og på hvordan der kan etableres et samarbejde mellem "systemerne", og de steder hvor de unge mødes, danser, fester og for nogles vedkommende møder stoffer og alkohol i store mængder.

Der har været iværksat både lokale og landsdækkende kampagner, uden at man af den grund har fået styr på problemerne.

Politiet samarbejder mange steder med "branchen" både for at stramme op omkring aldersgrænser, handlen med stoffer og andre følger op blandt andet med uddannelse af dørmænd, "patuljering" af voksne i miljøet o.s.v.

Fra flere sider nævnes sammenhængen mellem et stort forbrug af alkohol og eksperimenteren med andre rusmidler. Derfor er det nødvendigt også at se kritisk på bevillingssystemet, diskotekers og restauranters åbningstider, overholdelsen af 18-års grænsen for udskænkning af alkohol, billige tilbud på alkohol og andre forhold, som er med til at skabe et utrygt festmiljø.

Festmiljøet er et andet af indsatsområderne i Nordjyllands amts ecstasy-handleplan.

Ungdomsuddannelserne

Der er i dag blandt forebyggerne en stigende opmærksomhed om vigtigheden af at samarbejde med ungdomsuddannelserne om en forebyggende indsats på rusmiddelområdet. Her er der ikke som i folkeskolen en tradition for at beskæftige sig med misbrugsforebyggelse. Og det på trods af at de unge på ungdomsuddannelserne tilhører en aldersgruppe, som er en del af diskoteksmiljøerne, dansefesterne, barer og cafeer, hvor rusmidlerne bruges og forhandles.

Man kan måske med god ret hævde, at de unge har været "udsat" for det forebyggende arbejde i folkeskolerne, og man derfor ikke behøver at bruge tid på rusmiddeldebatten på ungdomsuddannelserne. Det er min overbevisning, at den viden og debat man har om rusmidler først bliver interessant og får relevans, i det øjeblik man selv er en del af rusmiddelkulturen. Og det er min erfaring at de unge på ungdomsuddannelserne generelt er meget interesserede i at diskutere rusmidler, men i en form og på en måde, der respekterer dem som voksne reflekterende mennesker.

Det vil være ønskeligt, om der arbejdes henimod at gøre ungdomsuddannelserne interesserede i at give plads til en indsats der kan være med til at forebygge misbrug af rusmidler blandt unge. Indsatsen skal være kontinuerlig og forsøges integreret i fag. På den måde vil det blive naturligt at give viden og diskutere holdninger til rusmidler med de unge.

Langt de fleste unge i dag er igang med en eller anden form for ungdomsuddannelse, så derfor vil man her også møde de unge, der eksperimenterer med rusmidler, og de der er ude i et forbrug, der nærmer sig et misbrug.

Hvem opfanger dem? Hvem hjælper dem?

I disse tilfælde er der brug for en personlig kontakt og indsats som både det forebyggende og behandlende system må forholde sig til.

I forbindelse med den nordjydske ecstasy-handleplan samarbejder amtet med Aalborg Universitet om at foretage en kvantitativ undersøgelse af rusmiddelforbrug- og vaner blandt unge på ungdomsuddannelserne i amtet.

Tallene herfra vil blive offentliggjort i foråret 2001, og kan bruges som et afsæt til at differentiere den forebyggende indsats på ungdomsuddannelserne.

Metoder i det misbrugsforebyggende arbejde

Gennem årene er der på metodeområdet forsøgt med næsten alt hvad man kan forestille sig:

- Katedral undervisning
- Tidligere misbrugere som undervisere
- Ung-til-ung
- Dramatik
- Film
- Kampagner
- Og meget andet

suppleret med en lind strøm af forskellige materialer i form af bøger, brochurer, manuskripter til teaterstykker, debathæfter, klistremærker, plakater.

I dette sammensurium af udbud og iverigdom er det vigtigt at fastholde, at der ikke er en enkelt metode, som er svaret på vore spørgsmål, men at der er tale om en udvælgelse af forskellige metoder i forhold til forskellige målgrupper og forskellige emner og indfaldsvinkler.

Ud fra min egen erfaring med forebyggende arbejde gennem mange år, tror jeg på **den gode samtale** - individuelt eller i mindre grupper - med den voksne som har de unges tillid, forstår at lytte og kan skabe et rum hvor der er plads til at reflektere og samtale.

Hvis man dertil kobler muligheden for at arbejde skiftevis i kønsopdelte grupper og begge køn sammen, tror jeg at denne metode er mange andre overlegen. Måske ikke mindst fordi de unge i en sådan sammenhæng oplever den respektfulde og engagerede voksenkontakt, som man ofte hører dem efterlyse.

Men hvis det drejer sig om at profilere os selv og "alle vore gode gerninger" er den ikke velegnet! Det er derimod kampagnerne. De er synlige i medierne, afsenderen blir synlig - og de koster en forfærdelig masse penge, så der må også være nogle, der bliver rige af at lave dem! Men virker de forebyggende?

Evalueringen af ecstasykampagnen "ecstasy.dk-narko'en over alle" er ikke ligefrem opmuntrende læsning for de, der tror på kampagner.

Måske kan en kampagne bruges til at sætte et emne på dagsordenen, give en faktuel viden og hvis den følges op lokalt og personligt indgå i det forebyggende arbejde.

Men børn og unge i dag har generelt en stor faktuel viden. De er vokset op med reklamer og kampagner, så den form for kommunikation kender de til bevidstløshed. Den har ikke nyhedens interesse for dem.

Med begrænsede økonomiske midler til rådighed i det forebyggende arbejde, er det nødvendigt at overveje om de skal bruges til en kampagne, eller til andre mindre udgiftskrævende tiltag.

Opsøgende arbejde, rådgivning og behandling.

For mig at se er forebyggelse en bredspektret indsats, og det er ikke tilstrækkeligt udelukkende at gøre en primær forebyggende indsats.

Der er unge som tidligt har et så stort forbrug af rusmidler, at det griber ind i deres liv, bremser en god udvikling og påvirker dem fysisk, psykisk og socialt.

I disse tilfælde er det vigtigt, at der er et tilbud om rådgivning og behandling, men ligeså vigtigt at der er nogle voksne som lokalt opfanger signalerne på et begyndende misbrug og får den unge motiveret til at gøre noget ved det.

I vore offentlige systemer er der nogle barrierer omkring aldersgrænser, der betyder, at de sædvanlige behandlingstilbud retter sig mod personer over 18 år. Men hvilke tilbud er der til de unge under 18 år, som har brug for et behandlingstilbud?

I Nordjyllands amt er vi ved at etablere en døgninstitution for de 14-18 årige stofmisbrugere med 10 pladser.

Men dækker det behovet? Hvad med mindre indgribende tilbud og en tidlig indsats, der kan forebygge et tungt misbrug?

I forbindelse med ecstasy-handleplanen er det et område vi vil arbejde med i Nordjyllands amt i et samarbejde med kommunernes ungdomskonsulenter, skadestuen og eventuelle andre, der møder de unge med et problematisk forbrug af rusmidler.

Unge og rusmidler

Advice A/S, til Høring den 24. januar 2001

Resumé: Oplysningskampagner kan være med til at sætte fokus på et emne og medvirke til at sætte noget i gang – i netværkene. Men massemediekampagner er problematiske i relation til narkotikaforebyggelse. Bl.a. fordi budskabet er så komplekst. Advice A/S's evaluering af sommerens ecstasykampagne understreger at massemediekampagner på narkotikaområdet skal bruges med omtanke.

Det er samtidig opfattelsen fra tidligere undersøgelser Advice A/S har foretaget, at fremtidige kommunikationstiltag skal opfylde en række formidlingsmæssige præmisser for at få effekt. Det handler blandt andet om, at kommunikationen til de unge skal være personlig, dokumenteret, timet og ske gennem de unges nære sociale netværk – i øjenhøjde.

Det indebærer blandt andet en mobilisering af forældre, pædagoger og andre professionelle samt andre unge, som selv har gjort sig negative erfaringer. For at understøtte denne mobilisering har forskellige medier sin berettigelse, eksempelvis TV, internet m.m., men medierne skal underlægge sig formålet: at skabe kvalificeret dialog i netværkene.

Som kommunikationsrådgivere kunne Advice A/S naturligvis have interesse i at være fortalere for landsdækkende massemediekampagner med plakater, Gocards og TV-spots (gerne produceret af Advice) som svaret på, hvordan man når de unge med forebyggelse af rusmidler. Men det er nu engang ikke sådan vi tror det virker, og det er heller ikke, hvad vores evaluering af sommerens ecstasy-kampagne "Fuck E" peger på. Holdnings- og adfærdsændringer sker sjældent gennem enkeltstående masse-mediekampagner, men er et møjsommeligt arbejde, der kræver en bred indsats over tid. Først og fremmest vil en indsats mod illegale rusmidler have en større chance for succes, hvis den er en del af myndighedernes overordnede forebyggelsesstrategi, hvor holdningsskabende undervisning i skolerne integreres med målrettet indsats i amterne og kommunerne. Advice A/S's seneste evaluering viser - ikke overraskende - at massemedie-kampagner på narkotikaområdet skal bruges med omtanke. Der har tidligere været lokale kampagner om narkotika i meget forskellig målestok. Det kan være en enkelt skole eller et enkelt amt der sætter narkotika på dagsordenen. Men før sommerens kampagne har der ikke i Danmark været gennemført en landsdækkende massemedie-kampagne på narkotikaområdet. Det skyldes, at man har frygtet at man ved at sætte fokus på stofferne måske utilsigtet skaber en interesse og nysgerrighed og lyst til at prøve stofferne blandt de unge. Med sommerens ecstasykampagne - med dens ironiske og diffuse budskaber har denne frygt fået ny næring – og det er egentlig synd – for mediekampagner kan være med til at understøtte en forebyggende indsats. Massemediekampagnerne kan godt, når de er veltilrettelagt medvirke til at åbne nogle døre. Kampagnen har en styrke: den kan skabe en koncentreret opmærksomhed om en problemstilling. Det bliver sat på dagsordenen, at der er et problem og så kan den åbne nogle døre. Men det nytter selvfølgelig ikke, hvis ikke der er nogle som kan følge op med dialog og ikke har noget at bruge de åbne døre til.

Massemediekampagnen har sine begrænsninger.

Massemediekampagnerne er bedst egnet til meget enkle budskaber. Forebyggelse derimod handler om at skulle ændre på identitet, vaner og holdninger og er ofte kompliceret kommunikation. I 70'erne og 80'erne troede man,

at man gennem OBS- spots og TV-reklamer kunne ændre de holdninger og den adfærd, der kom til udtryk i befolkningens livsstil. Men der er en afgørende forskel på at sælge et produkt og at fravælge en vane.

I dag må man nok indse, at en langsigtet dialogindsats tæt på målgruppen over tid har den største chance for at lykkes i forebyggelsen - ikke at det udelukker massemedier, men som en forudsætning må der skabes kvalificeret dialog i netværkene.

Det er ikke overraskende at sommerens ecstasykampagne af al magt ville undgå de løftede pegefingre. For de unge lukker generelt ørerne over for forebyggende kampagner, da kampagnerne ofte er eller opfattes som voksen-formaninger fra Onkel Ole. De unge har været udsat for mange velmenende kampagner og er generelt informationsmætte. Så når sommerens "Fuck E" kampagne for at undgå de løftede pegefingre skaber en støjende og utraditionel opmærksomhed med ironiske statements, er det i og for sig forståeligt. De unge i dag skal have en ekstraordinær indpakning for at bemærke budskabet ved massemediekampagner. Dertil kommer, at de mål, som ønskes opnået gennem forebyggende sundhedsoplysning har en lang tidshorisont. Unge opfatter jo sig selv som raske og til en vis grad udødelige.

Man kan derfor godt anvende humor/skræk som virkemiddel til at skabe opmærksomhed, men det forudsætter, at man er sig sin rolle bevidst som afsender og er parat til at følge op med nuanceret dialog i netværkene. Humor og ironi er i orden, hvis afsenderen er ung til andre unge, men når afsenderen er voksen og statslig, skal den passe på med at camouflere sig, og måske hellere indrømme, at den er en sundhedsfaglig myndighed der seriøst taler om problemet. Gerne uden at overdramatisere det og også gerne med et glimt i øjet. Men de unge (især de 16-19 årige) kan meget hurtigt opfatte en speciel form og tone som provokerende og som et kikset forsøg på at være ung med de unge.

Det bliver derfor ekstra problematisk, når massemediekampagner (som sommerens kampagne) for at undgå de løftede pegefingre anvender ironi, der kan misforstås af nogle få i målgruppen og samtidig har diffuse budskaber, der ikke følges op lokalt i netværkene med kvalificeret og nuanceret dialog. Endelig var kampagnens afsender uklar. Flertallet af de unge opfattede ikke, at Danish DJ Organization stod bag kampagnen.

Men kampagneformen har sin berettigelse, hvis den tilrettelægges sådan, at den sikrer, styrker og kvalificerer den holdningsskabende dialog i ungdomsgrupperne og mellem generationer.

Konklusionen er derfor at en massemediekampagne kan være et brugbart redskab, forudsat at der er tale om et afgrænset budskab med en relevant opfølgning, baseret på en langsigtet strategi.

Netværkskommunikation rettet mod forældre og ressourcepersoner

Som nævnt ovenfor skal kommunikationsindsatsen rettes mod de unges nære sociale og personlige netværk for at være mest effektiv. Hverken dyre kampagner i massemedierne eller nok så mange generelle oplysningsbrochurer kan i sig selv ændre afgørende på de unges omgang med rusmidlerne.

Derfor må det anbefales, at den fremtidige kommunikationsindsats nøje tilrettelægges med henblik på at skabe kvalificeret dialog i de sociale sammenhænge og situationer, hvor de unge færdes til daglig. Det er i hjemmet, på skolerne, i idrætsorganisationerne, i ungdomsklubberne, på byens diskoteker og barer, hos venner og veninder etc. Hvert af disse steder kan betragtes som sociale organiseringer, hvor de unge omgås med andre mennesker, som naturligt præger deres holdninger og adfærdsmønstre – nogle mere end andre. Det vigtigste er naturligvis, at man kommer helt ind til de mest betydningsfulde personer i de unges liv – nemlig forældre, venner og veninder. Sidstnævnte kan for eksempel aktiveres gennem såkaldte "skytsengel-kampagner", hvor gode venner eller stærke piger opfordres til at tage hånd om andre. Men også pædagoger, andre professionelle voksne og i visse tilfælde rollemodeller i de unges fritids- og forlystelsesunivers - i f.eks. musik- og diskoteksmiljøet har en vigtig rolle at spille.

Ved at søge alliancer og ambassadører i de unges sociale omgangskredse indledes således det vi kalder for netværkskommunikation. Her gælder det om at mobilisere og engagere agenter og aktører tæt på de unge til at spille hver deres rolle i forebyggelsen. Nogle aktører bliver budbringere, nogle håndhævere, nogle rådgivere, nogle lyttende hjælpere osv.

Kommunikationen skal være personlig – gennem nære netværk

På baggrund af tidligere interview med unge er det vores opfattelse, at fremtidige kommunikationstiltag skal hvile på en række formidlingsmæssige præmisser for at have bedst mulig effekt.

For det første bør kommunikationen til de unge være personlig. Den skal ske gennem de unges nære netværk og helst fremføres af de unge selv. Det er således karakteristisk for mange af de unge, som har et større eller mindre rusmiddelforbrug bag sig, at de er blevet påvirket af venner eller kærester til at holde op.

For det andet spiller netop kæresterne ofte en afgørende rolle for beslutningen om at holde op. Det gælder specielt, at det ofte er pigerne, som hanker op i deres kærester for at få dem til at holde op, om end det tilsyneladende sker med forskellig succes. En del taler således om, at de har droppet en fyr, som ikke kunne eller ville holde op.

For det tredje spiller de personlige erfaringer generelt en stor rolle for de unges holdninger. De unge, som enten kommer fra et hjem med udpræget rusmiddelbrug (mor, far eller søskende) eller personligt kender folk, som er gået ned med rusmidlerne, har tit meget stor antipati for rusmiddelbruget og holder sig ikke tilbage for at udtrykke den i omgangskredsen.

Med tanke på blandt andet Sundhedsstyrelsens uge 40 kampagne ”Hvem går dit drikkeri ud over?” og tidligere kampagner mod spritbillisme (rigtige venner tager bilnøglerne) ligger også her en mulighed for at adressere den gode ven eller veninde.

En anden målgruppe i de unges allernærmeste netværk er forældrene. På baggrund af interviewmaterialet synes det klart, at de unge trods alt vægter forældreindflydelsen eller betydningen af ”god opdragelse” som meget afgørende for, hvorvidt man risikerer at havne i rusmiddelmisbrug.

Og selv om man som ung ikke ønsker at delagtiggøre sine forældre i alt, hvad man laver, har vi noteret, at mange unge gerne ser deres mor eller far som en tillidsperson, man kan gå til, hvis man har problemer. Det kræver imidlertid dels, at forældrene er opmærksomme på deres børns signaler, dels at de kan deltage i en kvalificeret dialog om rusmiddelrelaterede problemer. Begge dele kan være svært som forældre, fordi man savner den fornødne indsigt i rusmiddelkulturen og de kendetegn, som rusmiddelmisbruget fører med sig. Man risikerer derfor let at overse alarmsignaler eller at fremstå som totalt uforstående.

- En form for forældreinformation, kampagne eller oplysningslinie bør indgå i den fremtidige forebyggelsesindsats.

Kommunikationen skal være relevant for de unges livsstil

Det er karakteristisk, at de fleste unge tilskriver ”de lyslevende eksempler” størst betydning for deres opfattelse af stoffernes farlighed. Stort set alle unge kan huske narkomanens foredrag i folke- eller ungdomsskolen som en begivenhed, der gjorde indtryk.

Men det stereotype billede af en udsultet heroinjunkie, som har haft et lorteliv passer ikke ind i de unges selvforståelse – og hans problemer er ikke forbundet med den rusmiddelkultur, der tegner sig på dagens gå-i-byen- og festscene.

I stedet efterlyser de unge flere ung-til-ung projekter, hvor det er unge som dem selv, der fører ordet. Det skal være unge, som selv er en del af den moderne rusmiddelkultur, som har set dens attraktioner, skyggesider og selvbedrag, og som derfor ved formidlingen af deres egne erfaringer og ”historier” fremstår som vedkommende og kvalificerede vidner.

- Det anbefales derfor, at ung-til-ung indsatsen styrkes og udvikles over hele landet, og ikke blot som i dag ses i enkeltstående indsatser i visse amter.

Kommunikationen skal være troværdig – dokumentation savnes

En del unge føler, at advarslerne mod stoffer som f.eks. hash og ecstasy er misvisende og overdrevet. De føler, at der er et misforhold mellem skræmmekampagnernes skrækbilleder og deres egne oplevelser. Misforholdet rokker ved kampagnernes troværdighed.

Flertallet af de mere ubekymrede unge er tilbøjelige til at mene, ”at man jo ikke dør af ecstasy, hvis bare man er mådeholden og husker at drikke vand”, og dermed mener de, at det generelle skrækbillede, som tegnes i blandt andet medierne, er overdrevent. Og ser man nærmere på statistikkerne, viser tallene faktisk, at de har ret. Der er relativt få, der er døde af ecstasy, både herhjemme og i udlandet.

Men hvis man skal tro de unges egne beretninger om, hvordan de alle kender en eller flere kammerater, som er blevet akut indlagt på psykiatriske afdelinger, eller har fået længerevarende psykoser af enten speed eller ecstasy, synes der netop her at være et behov for en systematisk dokumentationsindsats.

- Konkrete tal for, hvor mange unge, som har meldt sig med psykiske problemer i behandlingssystemet, vil givetvis være hårdtslående materiale i forebyggelsesindsatsen.

Kommunikationen skal være åben, fordomsfri og ligeværdig

De unge reagerer negativt på dét, de oplever som løftede pegefingre fra allehånde autoriteter. For eksemplet er en påmindelse om, at anvendelsen af illegale rusmidler faktisk er strafbart de unge ganske uvedkommende. Ingen af de interviewede unge tillægger rusmidlernes illegale karakter nogen betydning for deres forbrug. Heller ikke frygten for at blive anholdt af politiet spiller nogen særlig rolle.

Erfarne brugere er enige om, at der er brug for fordomsfri og ærlig kommunikation i øjenhøjde. Let fortolket advarer de mod krydsede transaktioner mellem en bedrevidende autoritær/parental afsender og en uartig mindreårig modtager. Risikoen er nemlig, at det blot bliver mere spændende at tage stofferne, fordi det opleves som mere forbudt.

Selv om det er fristende at tolke disse synspunkter som indlæg i den tilbagevendende debat om, hvorvidt de forskellige rusmidler skal legaliseres, vil det være forkert. Få erfarne brugere har gjort sig til talsmænd for legalisering (af hash). De erfarne brugere er mere tilbøjelige til at mene, at en legalisering af stofferne vil være for farligt, og ingen af de unge, vi har talt med, synes specielt godt om den såkaldte ”harm reduction” strategi – f.eks. i form af et tilbud om at få sine ecstasypiller kemisk testet på stedet, før de indtages.

Kommunikationen skal målrettes rusmiddelscener og debuttidspunkt

Forbruget i folkeskolen er tilsyneladende langt mindre end på de senere årgange. Det er dog et åbent spørgsmål, om den afvisende holdning til illegale rusmidler stadig vil være intakt, når disse unge forlader skolen. Ønsket om at være med i en gruppe spiller en ikke uvæsentlig rolle for beslutningen om at prøve illegale rusmidler for første gang. Et generelt træk i de unges beretninger er således, at debut'en med stoffer typisk sker, når man er med nye venner på festival, møder nye mennesker på efterskolen, eller når man for første gang går i byen med de andre fra klassen på ungdomsuddannelsen. Det er derfor vigtigt, at forebyggelsesindsatsen er synlig og effektiv netop på disse scener og på netop dette tidspunkt i de unges sociale liv. Det indebærer, at forebyggelsesindsatsen især skal sættes ind i folkeskolen og på det første år på ungdomsuddannelserne.

Hertil kommer andre former for rusmiddelscener, som har det til fælles, at de unge ofte for første gang står på egne ben uden for direkte indflydelse af autoriteter. Her tænkes på eksempelvis højskoler, guideskoler, kollegier, ungdomsboliger, kibbutz- eller sprogskeleophold mv. Det er alt sammen sociale scener, hvor de unge efter lang tids skolegang pludselig gør deres entre i et frit og spændende – og nogle gange også internationalt – miljø, hvor festoplevelserne indtager en central rolle.

Interventionsstrategi

af

Claus A. Jørgensen

Misbrugskonsulent, Herlev Kommune

Jeg skal kort beskrive nogle elementer af en interventionsstrategi i forhold til unge, der bruger eller misbruger rusmidler på en måde, som giver anledning til bekymring.

Opgaven er vanskelig og jeg tror ikke der findes én løsning. Mit arbejde med unge på grænsen mellem normaliteten og begyndende marginalisering har dog betydet at jeg tør komme med et bud på en række fundamentale aspekter af moderne ungdomsarbejde.

Først og fremmest handler det om at **kommunikere** med unge og her er der tre forhold, som har afgørende betydning:

Man må optræde med **klogskab**, hvilket først og fremmest vil sige at man indser, at man kun er og kan være en del af den unges liv.

Unge i dag er meget bevægelige og udsættes for et bombardement af indtryk, påvirkninger, udsagn og meninger. Man må kunne navigere i dette kaos, samtidig med at man indser at man kun er en del af dette virvar. Opgaven består i at være den del der er med til at **gøre en forskel**.

Unge optræder i mange forskellige arenaer og man kan og skal ikke være med overalt, men man kan håbe at positive påvirkninger i en arena kan brede sig som ringe i vandet og have positiv udvikling på andre arenaer i den unges liv.

Man skal være **ydmgy**, hvilket vil sige at man ikke prøver at dominere eller hævde bestemte synspunkter. Der er mange holdninger og mange strategier i forhold til unge med misbrugs-problemer. Man kan skabe rum for forandring, ikke diktere eller specificere ændringerne.

Endelig skal man være **kærlig og empatisk**, hvilket betyder at man prøver at forstå og komme i dialog omkring de unges tanker, udtryk og følelser. Kommunikationsformen skal rumme positionsskift, feed-back, selvfremsstilling, spejling, værdsættende udspørgen og andre elementer der er med til at skabe ligeværd og lige **gyldighed**.

Indsatsen skal have mange aspekter der er rettet mod fremtiden, ikke fortiden. Man skal kigge efter løsninger ikke problemer.

Om det **pædagogiske design**:

Rammerne og forudsætningerne for en interventionsstrategi er i al væsentligt politisk bestemt. Det er de professionelles opgave at sikre afstemte og fornuftige betingelser for de projekter de vil iværksætte. Projekterne skal rette sig mod en implementering eller have sit udspring i allerede eksisterende driftssystemer og -betingelser.

Det er også vores erfaring at projekter med tværfaglige interessenter og interessenter fra lokalmiljøet har større mulighed for succes end "lukkede" projekter.

Processernes længde og dybde bør også være grundigt overvejet inden de løbes i gang.

Når forudsætningerne er til stede er der ikke noget i vejen for at inddrage de unge i den konkrete udformning af rammerne: hvor ofte ses man, hvilke mål og aktiviteter er vigtige.

Hvad er muligt og hvad er umuligt.

Når unge og professionelle møder hinanden er opbygningen af ligeværdige og kærlige relationer meget vigtige. I starten af sådanne projekter er det klogt at satse på udviklingen af tætte personlige relationer. Dette gøres ved at indføre *et fælles tredie*, som kan være aktiviteter eller oplevelser, som fremmer en *spontan kommunikation*. Det fælles tredie skal skabe opmærksomhed, nysgerrighed, lægge op til eksperimenter og muligheder for at afprøve sig selv i nye omgivelser og på nye betingelser. For de unge er det ofte vigtigt at aktiviteter og oplevelser har stor underholdningsværdi og har intensive fysiske islæt.

Gennem iagttagelse, tolkning og udvælgelse af elementer i processens startfase vil der opstå et behov for meta-kommunikation, som danner baggrund for det videre forløb. Fordybelse og udvikling af nye færdigheder er mulig.

Det er vigtigt at de professionelle har sociologisk fantasi og evne til at tematisere og fastholde de betydningsfulde udsagn og gøre dem til genstand for fordybelse og dialog.

I slutningen af de initierede processer er det vigtigt at arbejde med de unges egen aktive opsøgning af tilbud og muligheder for deres videre udvikling.

I vores design af rammerne har vi valgt at arbejde med en *dualisme af mentale og fysiske spor*.

Vi mødes en gang om ugen og beskæftiger os med mentale forhold i et menneskes liv og de fysiske aktiviteter diskuteres ud fra en kombination af de økonomiske muligheder og interesser. Vi mødes ca. én gang om måneden til en større fysisk aktivitet.

Vi har også iagttaget at mens de fysiske aktiviteter fylder meget i starten af et projekt er det ofte de mentale aspekter som opleves som vedkommende og værdifulde senere i forløbet. De unge kan være meget seriøse og meget alvorlige omkring de emner der fokuseres på.

Frivillighed og anonymitet har været vigtige aspekter i vores design af forebyggelsesstrategier. Som tidligere nævnt tror vi ikke det er muligt at kontrollere eller diktere hvordan de unge lever deres liv, men vi er sikre på at fornuftige aktiviteter og diskussioner i en vedkommende kontekst kan være med til at gøre en forskel i de unges liv.

Længden af de projekter undertegnede har været en del af har i gennemsnit været to år og det tror jeg er en passende længde for et forløb med en konkret gruppe unge (med den tilgang og afgang, der er i sådanne projekter).

For os har det også været vigtigt at de unge hele tiden inddrages som medspillere og har ansvar for at processen både indeholder muligheden for udvikling af nye færdigheder og følelsesmæssig modning.

Hvis man vil intervenere i forhold til helt unge (15-20-årige) er det også vores erfaring at det sker bedst som *gruppedynamiske* processer. De fleste behandlingstilbud er anlagt på et individualistisk princip, men helt unge er sjældent parat til den form for hjælp.

Til sidst noget om forudsætninger og betingelser som den professionelle bør have som minimumskrav til et projekt:

- lav en kontrakt i startfasen hvor alle interessenters betingelser og ansvar er på plads
- sørg for løbende eksper supervision udefra
- sørg for god tid til løbende planlægning og evaluering
- aftal fornuftige arbejdsdelinger mellem interessenterne
- sørg for nogenlunde arbejdsro i forløbet
- pas på at projektet ikke løber af sporet, f.eks. ved at påtage sig uforudsete opgaver

Afslutningsvis vil jeg sige at hvis man i design af ungdomsprojekter er i stand til at kombinere nogle af de elementer som jeg her har peget på, er der meget store muligheder for at bremse negative kædereaktioner i omgangen med rusmidler, reducere de belastninger den enkelte kan tåle, forebygge udvikling af egentligt misbrug....alt dette samtidig med at man når de unge og hjælper dem med at skabe rum for udvikling af selvværd, gennemførelse af selvstændige aktiviteter og åbning af nye muligheder.

Oplæg om behandling af unge misbrugere

af

Hanne Dam, forebyggelseskonsulent
Århus Kommunes Center for Misbrugsbehandling

Der er tilsyneladende en tendens til, at en stadigt stigende del af de danske unge er storforbrugere af alkohol, og vi ser på samme tid en stigning i udbredelsen af illegale rusmidler blandt de unge. Hvis vi tager udgangspunkt i, at det for en stor del af de unge hører et almindeligt ungdomsliv til i en periode at drikke store mængder alkohol og for en mindre del at eksperimentere med illegale rusmidler, er det meget vigtigt at afklare, hvornår man mener, der er tale om et misbrug, og hvad der skal til, for at dette misbrug er behandlingskrævende. Der er f.eks. stor forskel på, om man opfatter eksperimenteren med illegale stoffer som misbrug, eller om der skal være tale om en egentlig afhængighedsproblematik, før vi kan tale om misbrug. Lige meget hvordan det defineres, vil det altid afspejle den samfundsmæssige og den personlige værdinorm, der ligger til grund for definitionen. Jeg mener, det er vigtigt, at vi gør os klart, hvad der er vores bekymring omkring unge og rusmidler, og hvad der reelt er grund til at bekymre sig over. I modsat fald risikerer vi at stigmatisere store grupper af unge, som måske fra de voksnes synspunkt har en uforståelig adfærd omkring rusmidler, men som overordnet set klarer sig fint. Vi skal til gengæld også passe på ikke at læne os for meget tilbage i forventning om, at problemerne går over af sig selv. Det er med andre ord en balancegang, hvor det er vigtigt at være opmærksom på nuancerne i de unges signaler.

Når man taler om behandlingstilbud til unge misbrugere, kan det være hensigtsmæssigt, at inddele dem i to grupper, nemlig gruppen af *mainstream unge* og gruppen af de *marginaliserede unge*.

Mainstream unge er de unge, som vi ikke tidligere har set i behandlingsystemet, men som nu - omend i meget små tal - i takt med den stigende udbredelse af bl.a. amfetamin, ecstasy, kokain og psilocybinsvampe får problemer. Disse unge er kendetegnet ved, at de kommer fra stabile familier, har/ har haft en normal skolegang, og har været med i kammeratskabsgruppen. De problemer, disse unge oplever, er typisk sociale problemer, der f.eks. viser sig ved, at de kan have svært ved at få en hverdag til at hænge sammen. De dropper måske skolen eller mister deres arbejde, fordi de ikke kan magte at passe disse ting samtidig med, at de lever et hektisk liv i weekenderne. De kan have svært ved at fastholde relationer til kammerater i hverdagen, fordi deres sociale liv koncentrerer sig om de kredse, de fester med i weekenderne. Der kan også opstå problemer med kriminalitet, fordi de får svært ved at finansiere deres eskalerende stofforbrug. De kan endvidere præsentere problemer med depressioner og angst, som følger af deres misbrug. Det skal påpeges, at langt de fleste unge, der stifter bekendtskab med disse stoffer, stopper forbruget/misbruget lang tid før, denne type problemer opstår, fordi det står i for stor kontrast til det, de ellers ellers gerne vil med deres liv. Der er altså tale om en forholdsvis lille gruppe unge, hvis problemer i høj grad er direkte relateret til deres misbrug. De har brug for støtte til at foretage nogle nødvendige skift i deres tilværelse, men vil sjældent have brug for hjælp til at bearbejde problemer og svigt gennem opvæksten. En del af disse unge kan gøre brug af deres egne netværk, men nogle vil klart kunne profitere af et rådgivnings/støtte-tilbud.

De marginaliserede unge er karakteriseret ved at have langt flere komplicerede problemer, der ikke kun knytter sig til deres brug af stoffer, men hvor misbruget oftest kan ses som én blandt flere reaktioner på en ustabil og problemfuld opvækst. Disse unge har ofte manglet støtte og omsorg fra familien, de har haft svært ved at klare skolen, og de har haft ringe tilknytning til kammeratskabsgruppen. De har som unge svært ved at leve op til de krav, der stilles om målrettede valg for fremtiden, fordi de simpelthen har svært ved at se sig selv som en aktiv del af fremtiden. De kommer typisk til kort overfor de kompetencer der efterspørges i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet. Det er derfor meget logisk for dem at søge alternative fællesskaber. Her virker fællesskabet omkring stofferne temmelig oplagt. Dels giver stofferne, som typisk er hash, alkohol, nerve/sovemedicin og

amfetamin, den virkning at man får problemerne på afstand, man kan samtidig få oplevelsen af et tilhørsforhold, og af at være god til noget - nemlig at tage stoffer. Disse tre elementer gør det yders vanskeligt at opstille et behandlingstilbud, som giver den unge håb om, at der nogen gevinst ved at gå i behandling. Netop disse unge har sjældent haft oplevelser med stabile længerevarende relationer til troværdige voksne, og de har derfor ikke nogen høj forventning om, at kontakten med f.eks voksne behandlere vil bibringe dem noget særligt. Et behandlingstilbud til denne gruppe må nødvendigvis indeholde elementer, der gør dagligdagen uden stoffer meningsfuld for den unge, og må aller vigtigst kunne udfylde behovet for følelsesmæssig tilknytning, bearbejdning og udvikling.

Opdelingen af disse to grupper er selvfølgelig en noget forenklet udgave, og der vil naturligvis findes unge i gråzonen mellem disse grupper. Man vil f.eks i gruppen af mainstream unge finde personer, der viser sig at have problematikker, der i højere grad kan sammenlignes med de marginaliserede unge osv. Fælles for de to grupper af unge er imidlertid, at de meget sjældent oplever sig selv som misbrugere. Misbrugeren er for dem et billede på junkien med nålen i armen, og selv hvis de skulle komme i den situation, ville de langt hen ad vejen stadig kunne opstille mål for, hvorfor de ikke er misbrugere. For dem er misbruget jo ikke "endestationen". De er midt i deres ungdomsliv, og er derfor per definition på vej et andet sted hen. Hvis de står lidt i stampe, hænger det for dem oftest sammen med noget udefra-kommende." Når nu jeg får en ny læreplads så....." "Jeg skal bare lige have fundet mig en ny lejlighed....." Stofferne er noget de tager imens, fordi de har lyst, og de oplever ikke, at det er stofferne, der er årsagen til deres problemer, hvilket jo heller ikke er givet, men de er sikkert med til at forstærke nogle af dem. Disse betragtninger er meget vigtige at tage udgangspunkt i, når man skal forsøge at komme disse unge i møde. Man kan ikke læne sig tilbage og sige "de kan komme, når de er motiverede for at gøre noget ved deres misbrugsproblem". Samme problematik gør sig gældende, når man skal vurdere, om behandlingstiltag rettet mod unge misbrugere skal ligge i samme regi som tilbuddet til de ældre. Det kan være svært for de unge at identificere sig med disse steder, og de afholder sig måske fra at komme der for ikke at blive sat i bås med "junkierne". Der kan fra udbyderens side være det dilemma, at ekspertisen på misbrugsområdet typisk er knyttet til misbrugscentre, og man må så overveje, om man vil lave et egentligt unge-tiltag, i et forsøg på at nå nogle flere.

Center for Misbrugsbehandling varetager i følge en uddelegeringsaftale med Århus Amt misbrugs-behandlingen i Århus Kommune. Undtaget herfra er den lægefaglige indsats, der er amtslig. Opgaveløsningen i Center for Misbrugsbehandling retter sig hovedsageligt mod de ældre misbrugere, mens Århus Kommunes Ungdomscenter har en bred vifte af rådgivnings- og behandlingstilbud rettet mod de 14-18 årige. Misbrug kan være en del af problematikken omkring disse unge, men man arbejder som udgangspunkt med de unges sociale-eller psykosociale problemer med forventning om, at de nedtoner misbruget, når de lærer at håndtere deres øvrige problemer. Vurderer man at misbruget er hovedproblematikken samarbejder man med og/eller visiterer til Center for Misbrugsbehandling.

Center for Misbrugsbehandling og Ungdomscenteret har indtil videre haft meget få henvendelser fra unge med ecstasyproblemer. Der findes ikke nogen egentlig opgørelse, men det vurderes, at det er under 20 nogensinde. Unge med hash- eller blandingsmisbrug søger oftere hjælp, men man må generelt sige, at misbrugsbehandlingstilbuddet i Århus Kommune er præget af de ældre misbrugere.

De sociale klubber i Århus Kommune har dels i klubregi, men også via deres opsøgende medarbejdere, kontakt til en større gruppe unge med misbrug af hash, ligthergas og rygeheroin. Man forsøger at arbejde med en del af disse unge i klubregi, men efterspørger i lighed med Ungdomscenteret en døgnanbringelsesmulighed for de mest belastede yngre misbrugere. I Ungdomscenterets Mentorprogram, som er et tilbud til unge utilpassede flygtninge/indvandrere, møder man efterhånden også en del misbrug af hash, amfetamin, kokain og rygeheroin.

Det er mit indtryk, at man i lighed med mange andre byer, har et rimeligt godt netværk til at komme i kontakt med de unge misbrugere, men at man ikke altid ved om - og i så fald hvilken foranstaltning, der skal sættes i værk. Jeg mener overordnet, det giver mening at arbejde med misbrug blandt unge, som en integreret del af et

problemkompleks, men det er samtidig nødvendigt med særskilte tiltag i forhold til den mest sårbare gruppe. Der sker typisk det, at denne gruppe falder ned mellem to stole, fordi de er for dårligt fungerende til at kunne profiteres af de almene ungdomstilbud, men de er samtidig for unge til at kunne profiteres af de behandlingstilbud, der gives til den ældre gruppe. Dette gælder især døgnbehandling. Her møder man så ofte det dilemma, at det ikke er særligt ofte man har brug for døgnbehandling til de helt unge, hvilket kan besværliggøre oprettelsen af en sådan foranstaltning. Det er min opfattelse, at det er den øgede polarisering mellem de velfungerende unge og de marginaliserede unge, der er årsag til de vanskeligheder vi i disse år oplever, når det drejer sig om at udvikle passende behandlingstiltag til de unge misbrugere. Jeg tror ikke, at ændringerne i de unges rusmiddelvaner har den afgørende betydning, når vi taler behandling. Helt overordnet mener jeg derfor, at man skal lægge vægten på sociale og trivselsfremmende foranstaltninger, hvis man vil opnå afgørende forandringer blandt de i forvejen svagest stillede misbrugende unge.

Behandling af unge misbrugere

af

Ib Hansen, centerleder

Ungeafdelingen Fyns Amts Behandlingscenter

1. Indledende generelle betragtninger

Unge forhold til rusmidler i dag er præget af en søgen efter oplevelser. Der skal "gang i den" og den ultimative lykkefølelse og spænding søges. Risikovilligheden er stor blandt unge. De ved godt, at det kan være farligt at bruge rusmidler, men "det er jo osse' farligt at gå over gaden!" og "vi skal jo alle dø engang!". Brug af rusmidler er således ikke noget, der opfattes som værende noget narkomaner gør.

Alkohol er fortsat det mest udbredte rusmiddel blandt unge. Stoffer som hash, amfetamin og ecstasy indgår i ungdomskulturen, og hvis man ikke selv har prøvet nogle af disse stoffer, så kender man nogen der har!

"Forbruget af syntetiske rusmidler er blevet moderne og accepteret i den brede "mainstream" af unge, der sætter pris på et hurtigt og oplevelsesrigt ungdomsliv"

(rapport fra Sundhedsstyrelsen - Advice nov.1999)

Grænsen går tilsyneladende ved heroin, som betragtes som et "taberstof". Brug af heroin medfører afhængighed og tab af kontrol. Ecstasy er derimod et rusmiddel, som i nogen grad passer til tidens ungdomskultur. Det bruges i bestemte sammenhænge ("settings"), og det kan bruges uden, at man mister kontrollen. Stoffet skaber derudover mulighed for mangeartede oplevelser - fra opstemheds- og lykkefølelser til oplevelse af stærk sammenhørighed med andre unge.

Ecstasy, amfetamin og LSD udgør i dag de såkaldte "dansenstoffer", idet de er udbredt i forbindelse med techno- og housemiljøet, samt på visse diskoteker. Brugere af disse stoffer er ofte lidt ældre unge (19-21 årige), der passer deres uddannelse eller job. De er vellidte i kredsen af venner, har mange kontakter og et godt familiært netværk. De rejser og søger nye oplevelser - og går meget i byen og til fester.

Disse unge betragter sig selv som brugere, og det kan man godt være uden at være afhængig, narkoman, kriminel eller på anden måde afvigende.

Det er den ældre generation, de voksne, der har fundet på at kalde disse unge brugere for "weekend-narkomaner". De unge opfatter sig bestemt ikke således.

Unge brug af rusmidler skal endvidere ses i sammenhæng med, at vi lever i et pille- og rusmiddelforbrugende samfund. Man tager en pille, hvis man har ondt i hovedet, og en anden, hvis man har ondt i halsen. Kan man ikke sove, tager man en sovepille, og har man "ondt i livet", kan man få en beroligende pille, ja, endda en "lykkepille!"

Det er altså ganske almindeligt at indtage en eller anden form for piller. Derfor virker det heller ikke afskrækkende eller afvigende at indtage en pille som fx ecstasy. Oven i købet er disse piller ofte festlige med forskellige former for billeder på - en glad sol fx - og de virker harmløse og upåfaldende at indtage. Man skal ikke blande noget sammen, eller stikke noget i armen, eller sniffe via et lille rør. Man skal blot sluge en lille bitte pille!

Det er således ikke kun unge med personlige eller sociale problemer, der bruger rusmidler i dag. Forbruget er socialt baseret og en del af unges eksperimenter med sig selv i forhold til at blive voksen, og forbruget opleves ikke at have negative konsekvenser.

2. MOTIVER & GEVINST

Brug af rusmidler er normalt, misbrug socialt afvig. Langt de fleste unge har således ikke problemer med deres brug af rusmidler - heller ikke med de illegale rusmidler!

Det er derfor vigtigt, for forståelsen af problematikken omkring brug og misbrug, at være opmærksom på motiver og gevinst bag unges brug af rusmidler.

Motiv og gevinst adskiller brug fra misbrug.

Motivet bag de fleste unges brug af rusmidler er **positivt** - man søger rusen, at blive løftet ud af hverdagen og at få en sansemæssig oplevelse. Gevinsten er en oplevelse af øget social samhørighed og øget livskvalitet, fordi indtagelse altid finder sted i sociale sammenhænge. Det er et rekreativt forbrug

Er motivet **negativt** - at rusmidler bruges for at undgå ubehagelige tilstande, følelser og relationer, eller bruges som flugt fra virkeligheden er der en overhængende risiko for, at brug udvikler sig til misbrug.

I stedet for, at få afklaret og ordnet de problemer man tumler med, kommer rusmidlerne således til at erstatte den unge brugers problem- og konfliktløsning. Ligesom de kan give brugeren falske emotionelle og psykologiske oplevelser. Oplevelse af ro og klarhed, tilsyneladende styr på tankerne, sløring af omgivelsernes skarpe virkelighed og krav, samt ikke mindst en øjeblikkelig følelse af at kunne magte sit liv. Gevinsten ved brug af rusmidler med dette negative udgangspunkt er således stor. Ja, for enkelte unge nærmest en livsnødvendighed. Det bliver en form for **selvmedicinering**.

3. BEHANDLINGSTILBUD TIL UNGE MISBRUGERE

Et behandlingstilbud til unge med problemer omkring brug af rusmidler skal tage højde for ovenstående virkelighed - at der findes nye rusmidler, og nye sammenhænge, hvori disse bliver brugt, samt at rusmidler er blevet en stadigt større og mere almindelig del af ungdomskulturen (og samfundet), og at der således er dukket nogle nye (typer af) brugere af illegale rusmidler op på ungdomsscenen.

Indsatsen omkring disse nye brugere handler (måske) primært om at kunne rådgive og vejlede, idet der kun sjældent er brug for en egentlig behandlingsindsats.

Først og fremmest skal behandlingstilbuddet imidlertid kunne rumme de unge, der henvender sig med et massivt dagligt misbrug - af de traditionelle og kendte rusmidler som hash, amfetamin og heroin - bundet op i store og omfattende individuelle psykologiske, sociale og emotionelle vanskeligheder. de selvmedicinerende!

Det er altså ikke tilstrækkeligt at fokusere udelukkende på at få skabt et behandlingstilbud til de såkaldte "nye brugere" af syntetiske rusmidler - ecstasy fx - det vil være for snæver en målgruppe, ligesom omfanget og mængden af problemer forbundet med indtagelsen af disse rusmidler næppe vil berettige til at skabe et specielt tilbud!

I stedet skal man sørge for at der eksisterer behandlingsmuligheder overhovedet for de unge 14-25 årige, samt indrette disse således, at de er "gearet" til at tage sig af unge med problemer omkring indtagelse af rusmidler af enhver art!

Et ambulans tilbud, med muligheder for anbringelse i døgnbehandling hvis nødvendigt (afgiftning, stabilisering), er velegnet i relation til at "opfange" de unge, og dækker langt de flestes behandlingsbehov.

Følgende betingelser bør derudover være tilstede/opfyldt:

- Institutionen/afdelingen skal fysisk være adskilt fra amt/kommunes øvrige misbrugsbehandlingstilbud (til voksne).
- Tilbuddet skal spænde fra stofrelateret rådgivning til egentlig psykoterapeutisk indsats, samt fokuseret på de unges foretrukne rusmidler (hash fx)
- Personalegruppen skal være tværfaglig sammensat (pædagoger, psykologer, socialrådgivere, læge, mv)
- Behandlingsmæssigt skal der tages afsæt i det enkelte individ, baseret på en grundig udredning og efterfølgende behandlingsplanlægning
- Mulighed for og parathed til også at anvende utraditionelle og alternative metoder i behandlingsindsatsen

NB: Det er uhyre vigtigt, at et behandlingstilbud til unge har fokus på ungdomsproblematikker - socialisering, frigørelse og identitetsdannelse først og fremmest - og **ikke** som i det "voksne behandlingssystem" tenderer til at fokusere på stofferne (både som problem og i behandlingen!)

Derudover er selve de fysiske rammer ganske vigtige. De skal naturligvis være af-institutionaliserede, MEN, ikke tilstræbt unge!

De unge skal mødes med respekt i en voksenverden, der er indrettet til at hjælpe dem, hvis de ønsker det!

Personalet skal endvidere være indstillet og trænet/uddannet til at acceptere/tackle arbejdet med de specielle problemstillinger omkring unge generelt, og unge i behandling specielt, hvilket betyder:

- "3 skridt frem og 4 tilbage"
- mange udeblivelser/eller kommen for sent til aftaler
- manglende erkendelse og indsigt i egne handlemuligheder og motiver
- megen voksenskepsis
- at tage et individuelt udgangspunkt
- at forstå misbrug som et symptom
- at kunne tilbyde de unge forklarings-/forståelsesmodeller
- at kunne yde konkret hjælp - økonomi, bolig, beskæftigelse, læge, etc
- at kunne sætte konkrete realistiske og overskuelige målsætninger
- at forstå og acceptere at eksperimenter med brug af rusmidler høre ungdommen til

Det er ganske vigtigt, at der i tilbuddet til de unge ligger, at tilbuddet fortsat eksisterer på trods af tilbagefald, eller fortsat brug af rusmidler!

DER SKAL SÅLEDES IKKE VÆRE KRAV OM STOFFRIHED, ELLER OPNÅELSE AF STOFFRIHED INDENFOR EN BESTEMT PERIODE!

Nøgleordene skal være RESPEKT, TÅLMODIGHED OG ACCEPT.

4. FYNES AMTS BEHANDLINGSCENTER - UNGEAFDELINGEN

2 afdelinger

- Odense, 70 klienter
- Svendborg, 30 klienter

samlet personale 1 centerleder, 2 afdelingsledere, 4 sekretærer, 3 pædagoger, 3 psykologer, 4 socialrådgivere, 1 projektmedarbejder, læge/sygeplejerske deltid.

- * ambulans behandlingstilbud
- * afgiftning - ambulans eller døgn (+ medicin)

- * Hashafvænningsmodel (gruppe/individuel)
- * mulighed for behandling i døgnregi
- * Rådgivning -----behandlingsamtaler-----psykoterapi
- * Tæt samarbejde med øvrige relevante institutioner (psyk., kommunale beskæftigelsesforanstaltninger, øvrige børn og unge instistutioner, forsorgshjem, etc.) - konsulentfunktion.

2000 i tal:

I år 2000 har der været omkring 170 klienter i behandling i de to afdelinger. Årets tilgang har været 87 klienter.

Gennemsnitsalder 19 år, hvilket er et fald fra sidste år, hvor den var 21 år. Yngste klient har været 15 år gammel og ældste 27 år.

Den gennemsnitlige behandlingstid omkring 8 måneder.

90 % af klienterne (de nye) havde et dagligt forbrug af hash ved henvendelsen, og

40 % af havde et dagligt forbrug af opiater.

5 klienter henvender sig udelukkende med baggrund i et forbrug af ecstasy, amfetamin og/eller LSD/svampe.

NB: Anslået 80 % angiver at have prøvet ecstasy, amfetamin, LSD, svampe, opløsningsmidler og/eller benzodiazepiner.

Karakteristisk for de unge med et dagligt forbrug af opiater er yderligere et stort blandingsmisbrug af især benzodiazepiner, hash og amfetamin.

“En brugerprofil”:

Dreng 19 år

Biologiske forældre skilt. Opvokset hos den ene af forældrene, typisk hos biologisk moder.

Skiftende stedfædre, og dårligt forhold til biologisk fader.

Misbrug i familien - piller eller alkohol - opvækst præget af vold og skænderier.

Flere søskende, heraf nogle halvsøskende. Dårligt forhold til disse. Ringe familienetværk.

Fuldført folkeskolens 9. klasse. Ringe trivsel i skolen på grund af problemer med indlæring, kammerater og lærere.

Ingen erhverserfaring, undtagen fra diverse kommunale beskæftigelsesprojekter.

Kriminel, typisk med flere domme.

Tidlig start på eksperimenter med rusmidler

Hypeligt brug af hash i 14-16 års alderen, senere daglig indtagelse, suppleret med diverse andre rusmidler, amfetamin, alkohol, svampe, ecstasy, nervepiller, opiater, etc..

Hvis opiater, debutalder 17 1/2 år.

Ved henvendelse daglig hashrygning, samt som regel et rusmiddel yderligt - ofte heroin eller amfetamin.

Præget at emotionelle problemer, omsorgssvigt, voksenskepsis, lavt selvværd, usikker identitetsfølelse, modløs, opgivende og til tider depressiv. Har mistet troen på at livet har noget godt at byde på.

Den daglige brug af rusmidler har nået et omfang, hvor problemerne ikke længere opleves som blivende løst, men hvor misbruget snarere genererer problemer!

ØNSKE OM ÆNDRING AF NUVÆRENDE TILSTAND, MEN RINGE ERKENDELSE/ FORSTÅELSE AF EGEN ROLLE HERI!

Dette er naturligvis en gennemsnitsklient, og en beskrivelse i uoverensstemmelse med min grundlæggende opfattelse af, at der ikke findes gennemsnitsklienter.

Hver enkelt klient er unik med helt sine egen historie og baggrund, samt egne forklaringer på, hvad der ligger bag hans (eller hendes) problemskabende brug af rusmidler - og dermed også, hvad der skal til for at skabe forandring i dette handlemønster.

5. "Virker det?"

Det store spørgsmål er naturligvis (altid) om behandling har en virkning?

Naturligvis har en behandling en virkning!

Specielt når det drejer sig om unge med misbrugsproblemer, er det dog ikke sjældent, at en egentlig virkning af behandling kan være svær at få øje på.

Ofte går der lang tid førend forandring indtræder, og som regel skal der flere behandlingsepisoder til.

Da misbruget naturligvis ikke er så forankret i den unges livsstil, som det ses hos den voksne misbruger med det mangeårige daglige misbrug, er det dog på nogen vis nemmere at bryde mønsteret hos den unge.

Derudover er der, på trods af ofte vanskelige og belastende opvækstforhold hos den unge misbruger, stadig megen ungdommelig energi og store ressourcer at trække på. Der er stadig håb og optimisme om forandring, hvilket naturligvis præger både system og behandler i positiv retning.

Egentlige undersøgelser af resultater/virkning af behandling i Ungeafdelingen haves ikke.

I 1997 blev der foretaget en mindre undersøgelse af behandlingsresultaterne fra 1996. Der blev sat fokus på hvorledes klienter blev afsluttet.

Planmæssigt eller ikke-planmæssigt.

Planmæssigt betød opfyldelse af formulerede mål ved indskrivning og kunne være stoffrihed, delvis stoffrihed, styr på økonomi og boligsituation, samt iværksatte planer for erhverv og/eller uddannelse.

60 % af klienterne i 1996 (ca. 130 i alt) blev afsluttet planmæssigt.

Hvordan det siden hen er gået vides ikke.

Der er planlagt at følge klienterne i 2001, således at der laves en lignende, men mere detaljeret evaluering af behandlingsforløbene.

Oplæg vedr.:

"Høring om Unge og Rusmidler", 24.januar 2001, Christiansborg

Oplæggets baggrund og motivation

Med baggrund i en henvendelse fra Teknologirådet er jeg blevet bedt om at udforme et kortfattet oplæg omkring:

"Behandlingen af unge stofmisbrugere"

Teknologirådets spørgsmål i den forbindelse er bla.:

- *Er der behov for nytænkning i forhold til forebyggelses-, behandlings- og kontrolindsatsen overfor unges brug af rusmidler?*
- *Hvilke behandlingstilbud har vi og hvad er et kvalificeret tilbud?*
- *Er der behov for særskilte tilbud til unge stofmisbrugere?*

Herværende oplæg har sit primære udgangspunkt i den aktuelt igangværende undersøgelse "Under 18-årige stofmisbrugeres situation". Undersøgelsens design og aktuelle status beskrives kort sidst i oplægget.

De unge stofmisbrugere under 18 år

De unge stofmisbrugere under 18 år, som vi har fokus på i vor undersøgelse, hører til en gruppe af unge for hvem det centrale ikke længere er ungdommens eksperimenteren med diverse rusmidler. Der kan tales om **misbrug**, fordi forbruget har antaget et omfang og en karakter, hvor den unges daglige adfærd er centreret omkring det at skaffe og det at indtage rusmidler. For nogen af disse unges vedkommende er der udviklet **afhængighed**.

De 5 kommuner¹¹ vi har talt med indtil videre er meget usikre på deres svar, når spørgsmålet er "*hvor mange unge taler vi om*"?

Det kan skyldes den måde vi som undersøgere definerer målgruppen, men det kan også reelt skyldes at man i kommunerne ikke ved det!

For en sikkerheds skyld spørger vi nu i alle landets kommuner og amter, ikke alene om antallet af unge, men også hvilke registreringsformer og kortlægningsmetoder, der tages i anvendelse for at etablere et overblik.

Rusmidlerne

¹¹ Aalborg, Grenå, Svendborg, Kolding og Københavns kommuner

Af oplysninger fra unge stofmisbrugere og relevante fagpersoner i de 5 kommuner vi har talt med, tegner der sig følgende billede af hvilke rusmidler de unge indtager.

Rusmidlerne der anvendes er - i nævnte rækkefølge - hash, alkohol, speed og ecstasy. Kokain, sove-, nervemedicin vil hernæst placere sig i repertoire. Også heroin anvendes blandt de helt unge, dog i ringere udstrækning og primært som rygeheroin, ligesom der synes at være tale om et storbyfænomen.

Målgruppens karakteristika

Undersøgelsens målgruppe er unge under 18 år, der er stofmisbrugere. Undersøgelsen har således udelukkende fokus på unge, der lovgivningsmæssigt set fortsat er børn, og som derfor er omfattet af det regelsæt i den sociale lovgivning, der definerer indsatsen overfor under 18-årige.

Vores undersøgelse i 5 af landets kommuner gav den nærmere karakteristika af stofmisbrugerne under 18 år, at de typisk har ingen eller meget lav erkendelse af eget misbrug. At misbruget tjener et dulmende, problemløsende og selvbehandlende formål, og vurderes at have en negativ indflydelse på de unges personligheds-udvikling og identitetsdannelse.

Socialt deler gruppen sig i to undergrupper. Den ene er en socialt sårbar og udsat gruppe med ringe eller negativ kontakt til voksne, herunder egen familie. Nogle af disse unge er vokset op i en familie, hvor misbrug altid har været på dagsordenen. Der er tale om en gruppe unge, som er kendt i socialforvaltningens regi, og som angiveligt er droppet ud af uddannelse og arbejdsmarked.

Den anden gruppe består af unge, som på en række sociale faktorer har "noget at bygge på". Familieforholdene er bedre end for den førnævnte gruppe, men relationen til familien og øvrig voksenkontakt synes ligesom for den anden gruppe at være besværet. Disse unge klarer sig angiveligt arbejds- og uddannelsesmæssigt og har angiveligt ikke kontakt til socialforvaltningen.

Den svære kontakt til de unge omkring et ikke erkendt misbrug

Vi har erfaret at kontakten til målgruppen omkring deres misbrug er en vanskelighed. En streetworker vi talte med udtrykte det præcist for os således:

Det er ikke en svær gruppe at komme i kontakt med, men den er svær at kontakte på misbruget

Målgruppen har ringe "åben erkendelse" af eget misbrug. De ved godt, at det forbrug af rusmidler de har ikke er helt godt, men derfra og så til at se et behov for hjælp er der langt! En af de unge vi talte med udtrykker det således:

Man ved godt inderst inde, at man har et problem, men man vil ikke indrømme det overfor sig selv

En anden ung fortsætter:

Man overbeviser sig selv om, at man kan styre det, og at man fungerer og har det godt, men det er ikke tilfældet. Man føler først selv, at man er narkoman, hvis man tager heroin - det vil sige, når man tager den rigtige hårde narkotika.

Hjælp jeg har det ad helvede til!

Enkelte af de unge vi har talt med giver udtryk for, at være tilbageholdende med at bede om hjælp og tage imod hjælp, fordi man derved er nødt til at se i øjnene, at man har et problem med stoffer. Det er svært at håndtere, og derfor undlader man måske hellere at bede om hjælp. I den sammenhæng udtrykker en af de unge meget præcist behovet for at kunne søge hjælp uden at misbruget er overskriften således:

Når en ung træder ind i behandlingssystemet, så er det jo ikke med en erkendelse af at være stofmisbruger, og det er heller ikke nødvendigt. Jeg synes det bør være nok, at man har det ad helvede til....

(Voksen-)kontakt, tillid og praktisk bistand, som en af vejene til behandling for stofmisbrug

Af de unge misbruges udtalelser tegner der sig et billede af et hjælpebehov, der ikke er afhængig af en udviklet misbrugserkendelse. Et hjælpebehov der handler om en kontant og praktisk orienteret hjælp. Hjælp til eksempelvis en ordentlig bolig, eller hjælp til aktiviteter i dagligdagen, der kan være med til at give dagligdagen facon og indhold.

Behovet for voksenkontakt udtrykker en ung således:

".....et øre, der vil lytte, og en skulder at læne sig op ad".

Nogle kommunale kontaktpersoner vurderer at en stærk fokusering specifikt på misbruget fra hjælperens side i den indledende fase kan virke som en barriere for etableringen af en holdbar kontakt til de unge. En kontakt, der på sigt kan føre til misbrugserkendelse og hjælp til både konkrete, praktiske problemer og hjælp til at komme ud af misbruget.

Beslutningen om at bede om hjælp, vejen ind i hjælpetilbudet og dén vigtige voksne

Vi har talt med en håndfuld unge der var i behandling for deres misbrug. Det der gjorde sig gældende i alle unges historie om "vejen til hjælpen" var:

Der har været én særlig voksen:

- der har haft en speciel betydning for den unges beslutning om at gå i behandling
- og
- som har hjulpet den unge med komme over tærsklen og ind ad døren til hjælpetilbudet.

Det virker banalt, men disse voksne er givet "en mangelvare" i disse unges liv og opvækst. Der kan selvfølgelig være tale om en forælder, men det kan lige såvel være en socialrådgiver, en streetworker, en privat bekendt, en lærer eller lignende.

Det afgørende er, at den voksne udviser respekt, tillid og troværdighed. At den voksne er vedholdende i sin tilstedeværelse, ikke opleves bedreviddende/belærende overfor den unge, og at den voksne viser respekt for den unge og dennes liv ved at turde konfrontere den unge med problemerne og ved selv at turde være reelt tilstede i den unges problemfyldte verden.

Der er eksempler i de unges historier, der viser, at når en voksen "uden at være betalt for det" åbner op for sit eget liv og stiller sig til rådighed med sig selv, sit hjem og sin familie, så har det en helt særlig betydning for den unge, der oplever dette. Disse historier fortælles med stor ærefrygt.

Denne vigtige kobling mellem den unge og systemets tilbud er svær at institutionalisere. Her ligger en bred appel til alle der i det daglige har med unge at gøre - ikke mindst forældrene. En appel som er en udfordring for det professionelle hjælpeapparat og dets medarbejdere.

Udfordringen handler om at stille op til unge og at være til rådighed for unge med "sig selv forrest" og udover systemets fastlagte regler, normer og ressourcer.

Meget i de unges beskrivelser kan således tyde på, at opsøgende gadeplansarbejde i bred forstand blandt unge misbrugere er en vigtig og betydningsfuld tilgang til de unge. Det vil sige en hjælp, der ikke afgrænser sig til en åben rådgivning, en butik eller andre matrikel-faste rammer, men er et opsøgende tilbud, hvor de unge opsøges der, hvor de færdes, og derfra ikke alene anvises, hvor hjælpen er at finde, men hvor de unge så at sige tages ved hånden og følges hele vejen ind i de hjælpetilbud, der er etableret.

Hvad skal behandlingen kunne, ifølge de unge!

De unge fortæller selv, at de som en del af misbrugsbehandlingen/hjælpetilbudet har brug for hjælp til at lære at leve et "almindeligt liv". De unge er på grund af misbruget og de problemer, de har bagvedliggende, som de selv beskriver det: "kommet bagud på nogle punkter". De har ikke lært at passe en almindelig hverdag med indkøb, økonomi, lejlighed, arbejde med

videre, og de har via misbruget levet i en subkultur, der bevirker, at det "almindelige liv" med tv, arbejde, madlavning, rudekuverter og så videre betragtes som kedeligt og indholdsløst.

I forlængelse af dette fortæller mange af de unge, at de som en del af hjælpen har behov for at finde rollemodeller blandt behandlerne. Voksne, der er respektfulde, tydelige, trygge og kærlige overfor de unge - voksne de kan lære af, se op til og gerne vil blive ligesom.

De unge fortæller endvidere, at de har brug for tilbud, der er tætte, små og nærmest familiære, og at de har brug for tilbud, der både indeholder aktiviteter og mulighed for samtale af mere terapeutisk art.

Flere unge nævner, med baggrund i eget engagement i sådant arbejde, at kontakten til de unge stofmisbrugere etableres via Ung-til -Ung-kontakttilbud.

En enkelt af de unge vi har talt med har været i døgnbehandling på en institution for voksen stofmisbrugere, hun hævder på den baggrund, at man ikke skal sende unge under 18 år i behandling på institutioner for voksne misbrugere.

Behandlingstilbudet til unge stofmisbrugere under 18 år

I oplægget til os spørges:

- *Hvilke behandlingstilbud har vi og hvad er et kvalificeret tilbud?*
- *Er der behov for særskilte tilbud til unge stofmisbrugere?*

Behandlingstilbudet er formuleret i Servicelovens bestemmelser i §§40, 49 og 51. Det er netop en undersøgelse af hvorledes amter og kommuner administrerer disse regler i relation til unge stofmisbrugere under 18 år, som vi aktuelt er i gang med at gennemføre og er færdige med april 2001. Af samme grund kan vi ikke besvare disse to spørgsmål fyldestgørende, men vi kan referere, hvad de 5 kommuner og de unge vi har talt med fortæller os om behovet for hjælp til de unge stofmisbrugere:

1. Etableringen af en tæt og tillidsbaseret kontakt til de unge. Evt. Ung-til Ung-baseret
2. At den unge bliver fulgt over tærsklen til hjælpetilbudet/behandlingstilbudet.
3. At man i det offentlige system har mulighed for at kunne arbejde med individuelt tilrettelagte og fleksible tilbud.
4. At der er behov for både lokale og ambulante tilbud, samt døgntilbud væk fra den unges miljø.
5. Udbudet af døgntilbud decideret til unge stofmisbrugere er meget

begrænset, hvilket beklages. Foreningen af Opholdssteder og Småskoler i Danmark (LOS) har eksempelvis alene ét opholdssted der specialiserer sig i behandling i relation til målgruppen.

6. En enkelt lille kommune kan berette at de ved et nært lokalt samarbejde i et udvidet SSP-regi, kan håndtere opgaven lokalt og ambulant i et kontakttilbud til målgruppen. Samarbejdets "finmaskethed" nævnes som en væsentlig forudsætning.
7. Der berettes om igangværende kortlægnings- og udviklingsarbejde i de adspurgte kommuner, med fokus på den omhandlede målgruppe.

Kort om: Undersøgelsen "Under 18-årige stofmisbrugerers situation"

Socialministeriet har taget initiativ til en undersøgelse af under 18-årige stofmisbrugerers situation i Danmark.¹²

Undersøgelsen gennemføres på vegne af Socialministeriets kontor for Børn, Unge og Familie i et partnerskab mellem konsulentfirmaet Ole Thisgaard, der er et privat konsulentfirma i Kolding, og Formidlingscentret for Socialt Arbejde i Esbjerg, der er en selvstændig institution under Socialministeriet.

Undersøgelsens indhold

Undersøgelsen gennemføres i to tempi i perioden april 2000 - april 2001.

Første del af undersøgelsen blev gennemført i perioden maj - november 2000 i Aalborg, Grenå, Svendborg, Kolding og Københavns kommuner. Denne del af undersøgelsen havde for hver af de fem kommuner til mål at afdække:

- Hvad det er for unge, der misbruger stoffer,
- Hvilke stoffer de unge misbruger, og
- Hvorvidt de unges (mis)brug er behandlingskrævende

Første del af undersøgelsen blev gennemført dels ved en spørgeskemaundersøgelse blandt relevante professionelle (amts-)kommunale fagpersoner med daglig kontakt til unge. Spørgeskemaundersøgelsen blev fulgt op af vidensgruppe-interviews i de enkelte kommuner. I næste omgang interviewedes unge stofmisbrugere under 18 år, fra de 5 deltagende kommuner.¹³

¹² *Statusrapport 1, Endeligt undersøgelsesdesign*, Konsulentfirmaet Ole Thisgaard & Formidlingscentret for Socialt Arbejde, April 2000

¹³ *Statusrapport 2, Undersøgelse i 5 kommuner*, Konsulentfirmaet Ole Thisgaard & Formidlingscentret for Socialt Arbejde, August 2000

Statusrapport 3, De unge har ordet, Konsulentfirmaet Ole Thisgaard & Formidlingscentret for Socialt Arbejde, November 2000

Anden del af undersøgelsen er en landsdækkende / generel del, der skal afdække, hvilke former for behandlingstilbud, der findes på landsplan til stofmisbrugere under 18 år, og om disse vurderes relevante for målgruppen. Denne del af undersøgelsen gennemføres i vinteren 2000 - 2001 via en spørgeskemaundersøgelse i samtlige kommuner og amter i Danmark. Aktuelt er spørgeskemaerne ude i amter og kommuner og forventes returneret ultimo januar 2001.

Undersøgelsens samlede resultater og konklusioner afrapporteres til Socialministeriet pr. april 2001.

Undersøgerne

Undersøgelsen gennemføres konkret af konsulenterne Ole Thisgaard og Henriette Zeeberg.

Herværende oplæg er udformet af:

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Ole Thisgaard', followed by a horizontal line.

Ole Thisgaard

Oplæg v/ formand for Det Kriminalpræventive Råd

professor, dr. jur. Eva Smith.

Indledning.

Mit navn er Eva Smith. Jeg er til daglig professor, på Københavns Universitet Herudover beklæder jeg posten som formand for Det Kriminalpræventive Råd, og det er i den egenskab, jeg er indbudt til at holde et indlæg på høringen i dag.

Jeg vil indlede mit indlæg med at takke Folketingets Sundhedsudvalg, Folketingets Socialudvalg og Teknologirådet for at invitationen til denne høring. Vi er fra Det Kriminalpræventive Råd glade for at kunne komme med vores betragtninger om det emne: Unge og rusmidler.

For god ordens skyld skulle jeg måske lige nævne, at Det Kriminalpræventive Råd er en sammenslutning af ca 50 offentlige og private paraplyorganisationer, der alle samarbejder om at forebygge kriminalitet i Danmark. Rigspolitechefen stiller et sekretariat på p.t. 28 personer til rådighed for Rådet.

Emnet i dag - herunder afgrænsning.

Jeg er blevet bedt om at forholde mig til hovedspørgsmålet om, hvorvidt der er behov for nytænkning, for så vidt angår handlemuligheder overfor unges brug og misbrug af rusmidler. I den forbindelse har man bedt mig om at komme ind på mulighederne i det tværsektorielle samarbejde og om balancen mellem kontrol, oplysning og behandling.

Tværsektorielt samarbejde er netop et af kerneområderne i Det Kriminalpræventive Råds arbejde, og jeg kunne derfor tale længe om dette emne, men det tillader tiden ikke.

Jeg vil derfor navnlig sætte fokus på tre ting i mit indlæg. Nemlig forældrenes meget vigtige rolle, skolens muligheder og SSP-systemets handlemuligheder (samarbejdet mellem skole, socialforvaltning og politi).

Nytænkning.

Lad mig indledningsvis slå fast, at Det Kriminalpræventive Råd - når det gælder om at give børn og unge et godt, sikkert og kriminalitetsfrit liv - igennem de seneste 25 år har været eksponent for optimering af samarbejdet på tværs af sektorer, institutioner og fagdiscipliner omkring de unge.

Det Kriminalpræventive Råd udarbejdede og lancerede således allerede i 1975 ideen om et tæt samarbejde mellem skolen, de sociale myndigheder og politiet - det i dag så velkendte SSP-samarbejde. Der var dengang tale om markant nytænkning på et om-råde, hvor fronterne mellem de involverede sektorer, institutioner og fagdiscipliner traditionelt havde været trukket ret skarpt op.

Rådet har siden da videreudviklet SSP-tankegangen, så den løbende har kunnet tilpasses samfundsudviklingen. Herudover har vi på mange andre områder i et tæt samarbejde med mange gode partnere opdyrket, etableret og/eller tilsluttet os en række tværfaglige og tværsektorielle for a, udvalg og arbejdsgrupper, hvilket bevirker, at Rådet i dag indgår i en lang række tværsektorielle og tværfaglige partnerskaber på forskellige niveauer (tværministerielle, tværdepartementale, tværsektorielle, tværfaglige m.v.).

I alle disse sammenhænge er og har nytænkning altid været kodeordet. Hertil kommer, at vi løbende støtter en lang række projekter, der er baseret på nytænkning, både økonomisk og med konsulentbistand.

Jeg kan således besvare hovedspørgsmålet med at sige, at der efter Det Kriminalpræventive Råds opfattelse altid er behov for nytænkning, når det gælder forebyggende tiltag i relation til børn og unge i Danmark. Ikke mindst fordi nytænkning både i almindelighed og i relation til samarbejde på tværs af sektorer, institutioner og fagdiscipliner ikke kan undgå at optimere indsatsen i forhold til den indsats, som den enkelte aktør kan udrette.

Balancen mellem kontrol, oplysning og behandling.

Når det gælder unge og rusmidler - og her tænker jeg vel navnlig på alkohol, hash og ecstasy kan vi nok alle blive enige om, at der skal findes en passende balance mellem kontrol, oplysning og behandling.

Hvordan denne balance præcist skal udformes er imidlertid sværere at fastslå.

I Det Kriminalpræventive Råd er vi jo navnlig eksponent for, at vi bedst når og holdningspåvirker de unge gennem information. Personligt tror jeg ikke på, at en mere massiv kontrol vil ændre de unges vaner og lyst til eksperimenter og forsøg. Tvært-imod risikerer vi ved en markant intensiveret kontrol, at brugen af rusmidler får en anderledes og måske endnu hårdere og mere subkulturel og betænkelig karakter.

Når vi taler information er det min opfattelse, at vi - med en masse nytænkning indbygget omkring metoder m.v. - fortsat skal koncentrere os om de arenaer, hvor vi kan komme i bedst mulig kontakt med børnene og de unge. Det handler for mig om en tidlig informationsindsats overfor børn og disses forældre primært gennem skolen, men eventuelt også endnu tidligere.

Herudover bør også fritidssektoren (idrætsforeninger, klubber m.v.) spille en aktiv rolle i vores samlede bestræbelser på at få de unge til at vælge et godt liv.

Forældrenes rolle.

Indtil børnene når skolealderen er forældrenes ansvarlighed og formidlerrolle af helt afgørende betydning i bestræbelserne på at påvirke de unges holdning til rusmidler og lyst til at vælge et godt, misbrugsfrit og kriminalitetsfrit liv.

Der har måske i de senere år været en tendens til, at familieproblemer - herunder problemer med børn - i stigende grad er blevet gjort til et anliggende for samfundet.

Vi tror i Det Kriminalpræventive Råd på, at ansvarlige forældre, der involverer sig og interesserer sig for børnene og som ikke mindst kan og vil sætte grænser for de unge, er det sikreste værn mod, at børnene og de unge kommer ud i en flirt og et eventuelt senere problem med rusmidler og måske kriminalitet.

Skolens rolle.

Men også skolen har - i et tæt samarbejde med forældrene - en meget vigtig rolle at spille i en effektiv forebyggelse.

Efter folkeskolens § 7 indgår færdselslære, uddannelses-, erhvervs- og arbejds-markedsorientering samt sundheds- og seksualundervisning som obligatoriske emner i folkeskolen. I forbindelse med sundhedsundervisningen kommer man ind på bl.a. rusmidler.

I Det Kriminalpræventive Råd har vi i mange år anbefalet, at også kriminalprævention gøres til et integreret emne i undervisningen. Vi mener, at forebyggelse af kriminalitet ikke kan adskilles fra det alment sundhedsfremmende arbejde i skolen. På begge områder drejer det sig om at hjælpe børn og unge til at vælge en livsstil, der er hensigtsmæssig - først og fremmest for dem selv, men også for deres omgivelser.

Jeg tror ikke, at skolerne decideret skal skemalægge kriminalprævention som selvstændigt emne, men kriminalitetsforebyggelsen bør berøres, f.eks. i sammenhæng med orientering om rusmidler m.v., når vi nu ved, at der ofte er en sammenhæng mellem misbrug af rusmidler og kriminalitet.

Generelt er det vel på sin plads at konstatere, at den danske ungdom har det godt, og at den er mere lovlydig end nogensinde.

Nye undersøgelser (bl.a. "RisikoUngdom" af Flemming Balvig for Det Kriminalpræventive Råd) har alligevel vist, at mere end 75 % af alle børn og unge begår én eller anden form for kriminalitet, inden de fylder 18 år. For langt de flestes vedkommende er der tale om mindre lovovertrædelser som butikstyveri eller hærværk, ofte forårsaget af gruppepres eller ønske om spænding.

Langt de fleste unge holder op igen, men en lille gruppe fortsætter med kriminalitet, og ikke sjældent ser man en overdreven brug af rusmidler hos netop denne gruppe.

Som voksne - uanset om vi er forældre, lærere, pædagoger, aktører i fritidssektoren eller andet - har vi sammen og på tværs af fagligheden et særligt ansvar for at støtte børn og unge; for at forhindre, at truede børn og unge tabes.

Levevilkårene er jo under stærk forandring i disse år. Samfundet udvikler sig i rivende hast - teknologisk, politisk og organisatorisk. Det åbner naturligvis mange nye muligheder for den enkelte, men det gør det nok også sværere for vores børn og unge at vurdere, hvilke valg der er de rigtige.

Samtidig bliver den enkeltes rammer for at udfolde sig i samfundet mere uklare. De børn, der vokser op i dag, må i langt højere grad end vi forældre lære at navigere i en tilværelse, hvor normer og grænser er mere flydende end førhen, og hvor der er færre restriktioner for den enkelte.

Med samfundsudviklingen bliver der også - i hvert fald i teorien - flere muligheder for at præge sit liv i netop den retning, man ønsker. Vel at mærke hvis man har den nødvendige handlekompetence.

Man taler i forskellige sammenhænge om 80/20 samfundet, hvor det store flertal klarer sig godt, mens et ret stort mindretal (op til måske 20 %) klarer sig dårligt eller er i risikozonen og trives dårligt.

Kriminalitet, misbrug og anden uhensigtsmæssig adfærd er symptomer på manglende trivsel. Forebyggelse handler her ikke om at bearbejde disse symptomer. I stedet skal vi se på årsagerne til, at nogle børn og unge ikke trives.

Dette har været en meget stor del af Det Kriminalpræventive Råds arbejde igennem de seneste år. I rådets Udvalg for Kriminalpræventiv Orientering, hvor Undervisningsministeriet beklæder formandsposten, arbejder man således med opgaver, tiltag og initiativer, der kan underbygge den kriminalpræventive indsats i primært folkeskolen. Men også ungdomsskolen og andre uddannelsessteder er mål for udvalgets arbejde, ligesom forældre, klubber, foreninger og fritidstilbud i lokalområdet forsøges inddraget i arbejdet.

Hele arbejdet hviler på tværfaglighed, og igen er nytænkning, tilpasning til de unges virkelighed m.v. nøgleord.

SSP-samarbejdet.

Som nævnt indledningsvis i mit indlæg er også SSP-samarbejdet en hovedhjørnesten i det kriminalitets- og misbrugsforebyggende arbejde i relation til børn og unge.

Det Kriminalpræventive Råd udarbejdede i 1999 i samarbejde med Narkotikarådet og Voldssekretariatet en meget minutiøs undersøgelse af SSP-samarbejdet i Danmark anno 1999, og vi fik et klart indtryk af, at SSP-tankegangen lever og har det godt i landets kommuner.

Mere end 91 % af landets kommuner har således fulgt Det Kriminalpræventive Råds anvisninger om, at oprette SSP-udvalg, der lokalt og på tværfaglig basis kan forebygge kriminalitet, misbrug og anden uhensigtsmæssig adfærd hos landets børn og unge.

Senest har Rådet som led i nytænkning udarbejdet en række forslag til, hvorledes også gruppen af unge mellem 18-25 år kan påvirkes gennem det tværfaglige og tværsektorielle samarbejde mellem skole, socialforvaltning og politi. Jeg tænker her på det nye SSP+ begreb, som vi nok vil høre mere om i de kommende år.

Senest har Det Kriminalpræventive Råd i samarbejde med SSP-samrådet og Kommunernes Landsforening påbegyndt et arbejde med udvikling af efter- og videreuddannelse for kommunernes SSP-konsulenter. Igen et eksempel på nye måder at arbejde på med en tværfaglig indfaldsvinkel.

Afsluttende bemærkninger.

Lad mig afslutningsvis sige, at sommerens overophedede debat om ecstasy for mig og Det Kriminalpræventive Råd viste flere ting.

For det første er det vigtig hele tiden at søge efter en fornuftig balance mellem forebyggelse, kontrol og behandling. Her må man ikke i "kampens hede" glemme den forebyggende indsats - ikke mindst den tidlige og langsigtede indsats ("Det lange seje træk").

For det andet tror jeg, at vi - når vi skal forholde os til de unges brug af rusmidler m.v. - har behov for mere viden om unge, rusmidler og livsstil. Det er baggrunden for, at Det Kriminalpræventive Råd i nærmeste fremtid har planer om at iværksætte et større forskningsprojekt vedrørende unge, kriminalitet, livsstil og brug af alkohol og andre rusmidler - herunder ecstasy.

Den viden, vi her vil opnå, skal sammen med anden viden på området medvirke til en god, effektiv, tværfaglig forebyggende indsats på området.

Herudover vil Det Kriminalpræventive Råd sammen med alle interesserede partnere fortsat søge at optimere følgende handleområder i det kriminalpræventive arbejde:

- Forældreansvarliggørelse
- Fortsat styrkelse af det lokale forebyggende arbejde
- Oplysende arbejde over for voksen- og børne/unge-gruppen
- Optimere involveringen af foreninger, institutioner m.v. i det forebyggende arbejde
- Fortsat klæde børn og unge på til at vælge det gode liv - og sige fra.
- m.v.

Jeg håber, jeg med dette - omend ikke fyldestgørende - så dog overordnet har besvaret de stillede spørgsmål. Jeg er naturligvis villig til at uddybe mine synspunkter senere.

Jeg takker for ordet.

Unge og rusmidler - også et spørgsmål om socialt tilhørsforhold.

af
Preben Brandt
Formand for Narkotikarådet

Der er ikke tvivl om, at det at bruge og det at misbruge rusmidler er to forskellige ting. Men alligevel er der ikke noget der er lettere end at blive i tvivl om hvor grænsen går mellem det ene og det andet. Og når det drejer sig om de rusmidler, vi er rigtigt bange for, ophæver vi helt forskellen.

Rusmidler er jo for så vidt alle stoffer, der indtages med den hensigt at påvirke sanserne, især for at opnå en behagelig og anderledes oplevelse. Normalt vil vi dog ikke opfatte de stilfærdige af disse stoffer som rusmidler. Kaffe, te og cigaretter bliver således sjældent opfattet som rusmidler, men det gør derimod alkohol, hash, heroin, kokain og opium samt de syntetiske stoffer som amfetamin, LSD og ecstasy.

Nogle af dem har vi i vor kultur valgt at gøre ulovlige, andre accepterer vi uanset hvilke farer og ulykker de bringer med sig. Til andre tider og på andre steder har man andre syn på hvad der er farligt og hvad der ikke er. Således i den amerikanske forbudstid i 20'erne, hvor kriminaliteten og katastroferne i forbindelse med den illegalt fremstillede og solgte alkohol var enorme. Eller de mellem- og sydamerikanske indbyggers tyggen cocablade som en uskyldig eller i hvert fald ikke mere katastrofal last end vores alkoholindtagelse, men som, ligesom det er i vesten, forsøges ulovliggjort.

Der er selvfølgelig gode grunde til denne skelnen mellem mere og mindre farlige rusmidler, men der er også en god portion myter, fordomme og traditioner gemt i argumenterne.

Og det gør sig også gældende i de måder vi ser på de unges forbrug af rusmidler og dermed også i den måde vi iværksætter opdragende og forebyggende foranstaltninger på. Og det gør sig gældende i den måde vi tilrettelægger indsatsen mod misbrug på såvel i behandlingsarbejdet som i kontrolforanstaltningerne.

En af de ting, der ofte vækker til bekymring er det tilsyneladende evigt stigende forbrug af rusmidler hos unge, som endda begynder forbruget tidligere og tidligere.

I forbindelse med undersøgelser af unges forbrug, får man nogle oplysninger man med større eller mindre sandsynlighed kan regne for reelle mål for forbrug. Jeg skal ikke her opregne hvad de nyeste undersøgelser viser, men blot i store træk nævne at i dag synes 20 - 30 % af udspurgte elever på 9. klasses trin på landsplan at have prøvet hash og mindre end 1 - 2 % at have prøvet injektionsheroin mens lidt flere har prøvet rygeheroin. Mellem 10 og 25 % af eleverne på 9. klasses trin oplyser, at de i løbet af den sidste måned før spørgeskemaundersøgelsen enten havde drukket mere end 21 genstande, havde været fuld mindst 6 gange eller har drukket 5 eller flere genstande på én dag mere end 5 gange.

Tallene kan vel se faretruende ud, men de bør sammenholdes med at allerhøjest 3 - 4% af voksenbefolkningen kan opfattes som storbrugere af alkohol og allerhøjest 0,5 - 1% som egentlige alkoholmisbrugere. Og at kun 0,3 % af voksenbefolkningen beskrives som hårde stofmisbrugere.

Det må betyde, at enten stopper de fleste unge med overforbruget eller også går vi en ganske ubehagelig fremtid i møde. Mest sandsynligt er nok det første.

Det vil næppe være helt galt at anslå, at højst nogle promiller af alle unge mellem 16 og 25 år kan opfattes som egentlige misbrugere. Det vil sige, at af landets ca. 700.000 unge må højst mellem 1000 og 2000 opfattes som

misbrugere. At der er et stort personsammenfald mellem disse unge og unge med andre massive sociale og psykiske problemer er klart for dem, der beskæftiger sig med disse ting.

Det kunne føre til den tanke, at det ikke så meget er rusmiddelforbrugets størrelse eller hvilke rusmidler, der forbruges, der bør interessere os mest, hvis vi ønsker at gøre noget ved de problemer, der hænger sammen med det tunge rusmiddelmisbrug, men at vi derimod burde interessere os for de leveomstændigheder, der bydes visse børn og unge - og "deres voksne" for den sags skyld.

Det samme kunne også siges på en anden måde. Nogle må - allerede som børn - se i øjnene, at deres fremtidige tilværelse med endda temmelig stor sandsynlighed kan blive præget af et rusmiddelmisbrug, som ikke kan stoppes, og at de oven i dette også vil skulle leve med andre psykosociale belastninger, som enten er opstået som følger af misbruget eller stammer fra de problemer, som også giver anledning til misbruget.

Mens andre, uanset at de i ungdommen prøver at bruge rusmidler, måske endda i et omfang, der kan bekymre nogle voksne, kan være ret sikre på at kunne stoppe og ikke ende som kronisk alkoholist eller narkoman.

Til alle tider og i alle samfund har man fundet frem til et rusmiddel, som man har brugt til at distancere sig fra hverdagen. Brugen af rusmidlerne har som regel været bestemt af nogle fasttømrede sociale normer og været en del af samfundets kulturelle og religiøse liv.

Sådan er det også i vores samfund. De fleste af os ville ikke, trods de problemer alkohol giver for nogle, gå ind for, at der skulle indføres forbud mod at drikke alkohol. Uden at vi derfor nægter at se i øjnene at nogle bliver slaver af alkohol, mister familie, social status, foretager sig kriminelle handlinger og måske endda dør på grund af misbruget.

Gennem de sidste årtier har andre rusmidler vundet indpas i vor kultur. Naturlige rusmidler, som vi ikke er fortrolige med og rusmidler som er syntetiske. Det er de unge, måske på baggrund af de betydelige ændringer i det kulturelle mønster i samfundet, der har taget disse rusmidler til sig. Og det har derfor også været hos de unge, vi indtil nu især har set problemerne med disse nye rusmidler.

Problemer, der ikke bliver mindre af, at de nye og forbudte rusmidler er et glimrende middel til at tjene mange penge og derfor naturligvis bliver en del af de kriminelle miljøers indtægtskilder.

Rusmidler kan være farlige - men lad os ikke glemme, at vi også kan bruge dem til rekreative formål, til ind imellem at "slippe væk".

Især bliver rusmidlerne farlige, når de blandes med for eksempel psykosociale problemer, konflikter og kriminalitet, og når de bliver et middel til at markere, at brugerne af rusmidlet tilhører en udstødt subkultur.

Jeg vil her tillade mig at minde om nu afdøde socialpædiater Svend Heinilds udtalelse fra 1989 om opvækstbetingelsernes betydning: "Hvor tit skal det siges, at børns opvækstvilkår er det vigtigste socialpolitiske spørgsmål i dette land?" Denne sætning er lige så gyldig i dag, som den altid har været.

I 1998 udgav Dansk institut for klinisk epidemiologi (DIKE) en rapport om sundhed hos børn i Danmark (Nielsen 1998) og heri siges, at der ikke er lighed i sundhedstilstanden hos børn i Danmark og at uligheden hænger sammen med forskelle i forældrenes sociale leveforhold. Der beskrives med henvisning til anden forskning på området at risiko for at blive født med lav fødselsvægt, indlæggelse for omsorgssvigt og vold, ulykker, infektionssygdomme, psykosomatiske sygdomme og dårligt definerede tilstande, samt indlæggelse på psykiatrisk afdeling, anbringelse uden for hjemmet og kriminalitet altsammen ses hyppigere hos børn vokset op hos forældre der er arbejdsløse, får førtidspension eller kontanthjælp.

Vi ville så gerne kunne vide hvem det er det vil gå galt for i fremtiden, så vi kunne gøre noget specielt for de børn. For selvfølgelig ved vi, at der ikke er noget absolut i den sociale arv. Der er tale om en risiko, der øges i en eller anden grad.

Som et af de klare og også pinlige eksempler på nutidig svigt af børn, synes jeg det er passende at nævne, at det indtil for nyligt tilsyneladende helt har undgået vores opmærksomhed, at børn, der følger med deres mødre i krisecentre ikke bare er børn, men børn, der ligesom forældrene også er i krise, børn, der oplever situationen som social fattigdom. Den indsats, der allerede er taget initiativ til overfor disse børn må yderligere forstærkes og årsagen til at tusindvis af børn har kunne være med deres mødre på krisecentrene gennem de sidste 15 år, uden at der har været særlig opmærksomhed rettet specielt mod dem, må føre til overvejelser om, hvordan og hvorfor det er muligt at være "blind" overfor et så åbenlyst svigt.

Hvor mange af disse børn vil få risikoen for ikke bare at bruge illegale rusmidler i en periode, men for at hænge fast i dem, væsentligt forøget i forhold til andre børn? Det ved vi ikke. Men et kvalificeret gæt siger: Mange.

Vi kan også godt regne med at især drengene er i riskozonen. Ikke bare de drenge, der har været igennem ovenstående begivenhed, men drenge i det hele taget er i en større risiko end piger, for at "gå linen ud", for at skulle vise sig frie og selvstændige, for at skulle vise mod. Og det er en farlig blanding sammen med rusmidler.

Derudover er den forebyggende indsats på dette særlige område ikke forskellig fra de indsatser, der er nødvendige for at forebygge social invaliditet og social udstødelse i det hele taget.

Det vil først og fremmest sige at sikre truede børn en emotionel god opvækst med vægt lagt på at skabe mulighed for stabile voksenkontakter og plads og muligheder i undervisningssystemerne til at sikre at også disse børn og unge får så gode fremtidsmuligheder som det er muligt at give dem.

Ingen har gavn af, at rusmidlerne i sig selv gøres hverken mere eller mindre farlige end de er, og ingen har gavn af, at vi undervurderer den rolle, det psykosociale element i misbrugsproblematikken spiller.

Oplæg til den afsluttende debat: Er der behov for nytænkning?

af

*Professor, dr. med Lars Iversen, Institut for Folkesundhedsvidenskab
Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet*

Sidste års sager om ecstasybrug på diskoteker var lærerige på mange måder. Flere dødsfald, mange skadestueindlæggelser og frygt for en nærmest eksplosiv udbredelse af stoffer på diskoteker. Megen presse, stor politisk bevågenhed og krav om hurtig effektiv handling fra de ansvarlige myndigheder. Her skete det med fremlæggelse af Sundhedsministeriets udviklingsprojekt om ecstasyforebyggelse i to modelamter. Siden hen er der faldet mere ro om sagen, men har vi lært noget? Vil modelprojektet give anledning til ny effektive metoder? Eller vil den samme situation opstå igen – måske med et andet rusmiddel?

Der er noget dejavue-agtigt om forløbet. Det minder om den gang, rygeheroin begyndte at brede sig i første halvdel af halvfemserne. Også dette skabte pludselig megen pressebevågenhed, og der blev - med meget kort forberedelsestid - igangsat en særlig rygeheroin-kampagne. Jeg tvivler på, om denne kampagne har sat sig varige spor, ligesom vi har til gode at se, om ecstasymodelprojektet vil gøre en forskel?

Det er klart, at konkrete rusmiddelsager med dødsfald og skadestueindlæggelser kan udløse initiativer, men det er en illusion at tro, at der findes billige hurtigtvirkende mirakelkure i forhold til så komplekse problemstillinger som unge og rusmidler. Illusionen bliver ikke mindre, hvis den kombineres med en tro på, at kurene ikke behøver at koste noget. I ecstasyprojektet er der fx afsat kun 3 millioner ekstra i to år.

Samtidig bliver det klart, at det seneste årtis internationalisering og globalisering ikke mindst med hensyn til meget friere kapitalbevægelser over landegrænser, nedbrydning af muren, internettet, ophævelse af grænser i EU på mange måder har styrket udbudssiden på narkomarkedet. Sidste uges afsløring af den hollandske ecstasyfabrik var tankevækkende. Midt i Europa en fabrik med et varelager til skønsvist 6,4 milliarder kroner. Henved to år havde produktionen været i gang, under dække af at være lagerplads for et omrejsende tivoli. Hver aften forlod en autocamper virksomheden. Det var klager fra naboer over lugtgener fra produktionen, der førte til afsløringen. Det problem må mere driftige narkohajer kunne løse.

Styrket politisamarbejde kan formodentlig holde udbudet nede på et vist niveau, men profitterne er så gigantiske og mulighederne så store, at narkoproblemet slet ikke kan bekæmpes ved alene at satse på kontrol med udbudet. Vi ønsker heller ikke at leve i et samfund, hvor politiet har de fornødne effektive virkemidler til at bekæmpe narko. En meget bred vifte af andre tiltag, der kan reducere efterspørgslen efter rusmidler, er vigtigere. Her tænker jeg på selvfølger på forebyggelse og behandling.

Jeg vil i dette indlæg alene fokusere på den generelle rusmiddelforebyggelse og rejse tre konkrete spørgsmål, hvor tiden efter min mening er inde til politisk nytænkning og prioritering. Jeg vil på ingen måde foregive, at svarene på disse tre spørgsmål løser rusmiddelproblemerne. Det er kun delelementer af en samlet løsning.

De tre spørgsmål er:

1. Ønsker vi, at folkeskolen skal have klare opgaver i forebyggelsen på rusmiddelområdet?
2. Ønsker vi at bruge afgiftspolitik på rusmidler i forebyggelsen, og vil vi prioritere forebyggelse højere end fx løsning af grænsehandelsproblemer?

3. Ønsker vi fortsat at have et usystematisk overblik over udvikling og ændringer i unges rusmiddelforbrug – eller ønsker vi et mere solidt beslutningsgrundlag for vores indsats?

1. Ønsker vi, at folkeskolen skal have klare opgaver i forebyggelsen på rusmiddelområdet?

Undervisning om rusmidler indgår i undervisningen i sundheds- og seksualundervisning som timeløst emne. Det er overladt til de enkelte kommunalbestyrelser, skolebestyrelser, skoleledere og lærere, hvor meget og hvordan der skal undervises. Det overordnede formål med undervisningen er at give eleverne indsigt i vilkår og værdier, der påvirker sundhed, seksualitet og familieliv. Eleverne skal lære at kunne tage kritisk stilling og handle for at fremme egen sundhed. Disse meget brede rammer fører i praksis til vidt forskellig undervisning om rusmidler med diffuse målsætninger. Er det gode holdninger, der er målet med undervisningen, eller er det - kontant sagt - færre rusmiddelproblemer blandt de unge, som fx senere debutalder og mindre problemforbrug, der er målet?

Gode holdninger er som bekendt ikke nødvendigvis forbundet med god adfærd. Tiden er vel inde nu til at prioritere, hvad der er målet? Hvis det er færre rusmiddelproblemer er der nemlig meget, der tyder på, at vi skal gribe undervisningen anderledes an.

Der foreligger efterhånden en del international forskning af effekt af undervisning i skolerne på rusmiddelområdet. En gennemgang af forskningen (1) viser:

1. Emneintegration, hvor alle rusmidler (tobak, alkohol, hash, hårde stoffer) inddrages afhængigt af alderstrin, er relevant.
2. Fokus skal være på den sociale påvirkning til rusmiddelforbrug
3. Aldersrelevant information om rusmiddelforbrug skal kombineres med normsætning og træning i sociale og personlige færdigheder i relation til rusmidler
4. Der benyttes elevinvolverende formidling
5. Der kræves en samlet varighed på 10-30 timer, bedst fordelt over flere klassetrin
6. Der kræves en nøje programgennemførelse med manualer og lærertræning

Det er min påstand, at det vist er de færreste skoler, der følger sådanne retningslinier, hvilket igen betyder, at vi formentlig ikke får tilstrækkelig ud af undervisningen. Ofte varetages undervisning om rusmidler af politiet, hvilket ikke synes at være effektivt ud fra foreliggende forskning. Mit forslag er, at man nu politisk tager stilling til, hvorledes folkeskolen skal undervise i sundhed og herunder rusmidler. Sundhedsundervisningen skal fremfor alt være et selvstændigt fag på skemaet over flere klassetrin. Der skal udarbejdes undervisningsplaner, og der skal afsættes ressourcer til uddannelse af lærere. Undervisningen skal bygge på viden, om hvad der virker, og vi skal evaluere, hvad eleverne får ud af undervisningen.

2. Ønsker vi at bruge afgiftspolitik som led i forebyggelse, og vil vi prioritere forebyggelse højere end fx løsning af grænsehandelsproblemer?

Skatteministeriets rapport om grænsehandel (2) fra sidste år bør være obligatorisk læsning for social- og sundhedsudvalgets medlemmer. Grænsehandel og afgifter på cigaretter og alkohol vil i de kommende år blive et hedt emne i takt med, at vi nærmer os 2004, hvor Danmark skal have afviklet de resterende rejsegodsrestriktioner for privates indførsel af alkohol og tobak.

Ministeriet skønner, at danskernes grænsehandel i udlandet med usikkerhed kan opgøres til ca 9 mia. kr. Udlændinges grænsehandel i Danmark kan opgøres til cirka 7,7 mia. kr. Denne opgørelse er før åbning af Øresundsbroen og lempelser af svenske rejsegodsregler. Ministeriet finder, at ”inden for usikkerheden kan man således ikke udelukke balance i grænsehandlen”.

Prisniveau spiller en rolle for forbrug af legale rusmidler. Det gælder ikke mindst unge, hvor økonomien er strammere. En nedsættelse af afgifterne må derfor frygtes at øge forbruget blandt unge.

De facto har Danmark i de sidste 15 år ført en afgiftspolitik, der reelt har stimuleret til et øget forbrug af rusmidler, hvilket Skatteministeriets rapport klart dokumenterer:

”Cigaretafgiften er reelt udhulet af inflationen. De almindelige forbrugerpriser er steget med godt 45% siden 1. april 1986. Hvis det faste element var blevet reguleret med udviklingen i inflationen skulle de n faste afgift udgøre 61 øre/stk, men cirka 88 øre/stk. Prisen for 20 cigaretter ville da udgøre 41,30 kr og ikke som i dag 32 kr.”

”Betragtes de sidste 25 år er den reale afgift (på øl) faldet støt over stort set hele perioden. ..Siden 1. april 1986 er afgiften reelt blevet reduceret med 62%.”

”Dagens afgift (på spiritus) på 275 kr ./l er ..er reelt ca 34% mindre end afgiften i 1986”.

Det siger sig selv, at en så konsekvent afgiftspolitik modarbejder forebyggelse ved at være en underliggende, vedvarende stimulus til højt, måske endda øget forbrug.

Nyere forebyggelsesforskning (3,4) peger på, at det formentlig er den konsistente sammenhængende forebyggelsespolitik, der giver resultater. Effekten af skolernes undervisningsprogrammer synes at øges, hvis de understøttes af andre initiativer ude i samfundet – lokalt fx gennem håndhævelse af udskækningsregler og købsforbud og nationalt fx ved afgifter.

Spørgsmålet om afgifter har særlig relevans for unges forbrug. Afgiftspolitik er således også sundheds- og socialpolitik, og der er hermed skitseret en klassisk politisk problemstilling med prioritering mellem to områder: forebyggelse og afgifter. De tider bør være forbi, hvor afgifter alene er et spørgsmål om grænsehandel og skatteindtægter.

Gevinsten ved at sænke afgifterne bør nøje afvejes i forhold til de sundhedsmæssige omkostninger.

Såfremt folketinget vælger at reducere afgifterne i de kommende år, bør sundhedsudvalget og socialudvalget tage sig betalt herfor i form af større bevillingerne til rusmiddelforebyggelse.

3. Ønsker vi fortsat at have et usystematisk overblik over udvikling og ændringer i unges rusmiddelforbrug – eller ønsker vi et solidt beslutningsgrundlag for vores indsats?

Spørgsmålet er formuleret polemisk. Sidste års ecstasyproblemer skabte tvivl og usikkerhed hos mange om problemets reelle omfang. Det er for den politiske debat og den praktiske forebyggelse helt afgørende, at der foreligger en løbende pålidelig oversigt over forbrugets udvikling af forskellige rusmidler blandt unge og befolkningen. Større nationale undersøgelser, hvoraf vi i dag har fået fremlagt eksempler, er uundværlige. Der foreligger ikke i Danmark i dag et systematisk overvågningssystem, der sikrer gentagelse af sådanne ensartede undersøgelser med fx 1 eller 2 års mellemrum.

Disse undersøgelser bør endvidere have et sådant omfang, at de kan bruges lokalt. Landsgennemsnit for brug af rusmidler har ikke i sig selv den store interesse i et lokalområde, hvor man skal planlægge sin forebyggelsesindsats. Det er omvendt ressourcspild, hvis hvert amt skal gennemføre sine egne undersøgelser, og der er overhængende risiko for, at disse undersøgelser gennemføres på hver sin måde, hvorved det ”sikres”, at man ikke kan drage sammenligninger.

Der er således behov for en politisk stillingtagen til, hvorledes vi sikrer en praktisk – både nationalt og lokalt - og aktuel overvågning af rusmiddelforbruget blandt de unge fremover. Uden en sådan handler vi let i blinde.

Noter:

1. Sindballe AM. Unge og rusmidler – evidensbaseret forebyggelse i skolen?. MPH-afhandling. Institut for Folkesundhedsvidenskab, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet. 2000.
2. Skatteministeriet. Rapport om grænsehandel. 2000.
3. U.S. Department of Health and Human Services. Reducing Tobacco Use. A Report of the Surgeon General. Washington, 2000.
4. U. S. Department of Health and Human Services. 10th Special Report to the U.S. Congress on Alcohol and Health. Washington, 2000.

Er der behov for nytænkning?

af

Karen Ellen Spannow

Etnograf mag. art .phd., lektor på Center for Rusmiddelforskning

Problemer med euforiserende stoffer er på ingen måde et moderne fænomen. Opium, hamp, koka, meskalin, khat og mange andre planter med euforiserende virkning er ældgamle kulturplanter, der er blevet anvendt gennem tiderne og ind i mellem har givet anledning til misbrug og afhængighed. Det er ikke bare nutidens jet-set, der valser af sted med kokain i næsen eller nutidens sociale tabere, der gemmer sig bag en sky af heroinrøg, historien rummer talrige eksempler på brug og misbrug.

Den historiske dimension er væsentlig, fordi den belærer os om, at den samfundsmæssige vurdering af brug af rusmidler er afgørende for, hvor alvorligt problemet tages og hvilke anstrengelser, der udfoldes for at forhindre brug. At opium i det nittende århundrede havde en fast plads i borgerskabets medicinskab og ikke sjældent blev anvendt til at få småbørn til at sove blev først efterhånden, som staterne blandede sig mere i borgernes sundhedsrelaterede adfærd, opfattet som et problem. At soldaterne på begge fronter under anden verdenskrig indtog betydelige mængder amfetamin, og at samme stof i tiden efter krigen havde en fast plads på hylden hos dem, der gerne ville tabe sig eller holde sig vågne i træthedsperioder, blev heller ikke opfattet som et problem.

Så det nye ved rusmiddelproblematikken i sidste halvdel af det 20. århundrede er primært måden som indtagelsen af stemningsændrende midler er blevet vurderet på og dermed den samfundsmæssige reaktion, som brugen har givet anledning til. Da det brug af stoffer, som siden blev kaldt ungdomsepidemien, og som fulgte i halen på ungdommens oprør mod autoriteterne, blev afdækket, smeltede forskrækkelsen over det sammen med forskrækkelsen over autoriteternes fald. I et mere køligt retrospektivt lys ville det være synd at kalde samfundets reaktion for velovervejnet og velproportioneret. Reaktionen var stærkt farvet af den internationale reaktion, der på mange måder var dirigeret fra den magtfulde puritanske del af USA, der dengang som nu himler op om en stoffri verden. Der altså med historien in mente aldrig har eksisteret.

Forestillingen om stoffrihed som den eneste rigtige tilstand har vi så lige siden tresserne skulle handskes med. Den har spændt ben for mange fornuftige og jordbundne tiltag gennem årene og kostet ikke bare det hvide ud af øjnene men også liv og lemmer. Bogstaveligt talt.

Forebyggelsen har med henvisning til vores medunderskriven på internationale aftaler om narkotika været forpligtet til at fastholde det kemisk rensede menneske som målet. Det har forhindret og besværliggjort udbredelsen af mere pragmatisk oplysning om illegale stoffer og information om hvordan skaderne kan begrænses, hvis man nu alligevel skulle komme for skade at prøve narkotika, har i lange perioder været næsten uopdrivelige. Vægringen ved at give faktisk information hænger på, at den type information kan opfattes som om, man giver grønt lys til dem, der vil eksperimentere.

Påtager man sig rollen som djævelens advokat kan man hævde, at resultatet af det forebyggende arbejde er omvendt proportionalt med anstrengelserne. Jo mere afskrækkende information, der er givet, desto flere unge har haft lyst til at eksperimentere med stoffer. De survey over unges narkotikabrug, der er foretaget i perioden siden 1970 viser med al tydelighed, at antallet af unge, der i kortere og længere perioder eksperimenterer med ulovlige stoffer, er steget støt. Det er især iøjnefaldende i forbindelse med hash, som mere end en tredjedel af de unge forsøger sig med, men også med hensyn til mere hårdtslående substanser som amfetamin, ecstasy, LSD, svampe osv. kan der registreres en stigning, selv om vi her for de fleste stoffers vedkommende bevæger os på den pæne side af fem procent.

Når det drejer sig om de lidt ældres reaktioner på de unges adfærd er der altid blevet vredet mange hænder. Det er så vigtigt for os, at vore unge klarer sig godt, og vi har ofte temmelig urealistiske forestillinger om, hvor fornuftige de bør være - vel vidende at så fornuftige var vi ikke selv. Måske kan det trods alt være lærerigt at se på, hvilke risici vi uden de helt store armbevægelser accepterer, at de unge udsættes for. Langt flertallet af den danske befolkning tager det for givet, at unge skal have lov at drikke alkohol. En ligeså overbevisende majoritet finder det naturligt, at de skal have kørekort. Endelig synes vi, at det er strålende, hvis de unge dyrker sport.

Det er overbevisende dokumenteret, at såvel indtagelse af alkohol som bilkørsel er risikabelt, også selv om de to aktiviteter ikke blandes. Femten procent af de helt unge indtager mere alkohol end det af Sundhedsstyrelsen anbefalede maksimum på henholdsvis 14 og 21 genstande per uge, og vi ved med sikkerhed, at et højt alkoholforbrug i ung alder indebærer en risiko for problematisk brug og dermed for alkoholisme. Derudover spiller alkohol en væsentlig rolle for antallet af voldelige episoder, fulderikker er velkendte på både skadestuer og politistationer. Trafikken koster hvert år et antal unge liv og førlighed, og det er uden for diskussion, at unge mænd under 25 tegner sig for en forholdsvis høj andel af den risikable bilkørsel.

Uagtet sport har en aura af sundhed og den opbyggelige socialitet, som forbindes med sport, prises fra alle sider, er sport ikke længere bare uskyldige rødkindede drenge, der fnistrer rundt på en fodboldbane en solrig eftermiddag eller småkvabsede teenagepiger, som løber fedtet af sig i en rundboldkamp. Konkurrencementaliteten og kommercialismen har forlængst ædt uskylden ud af unges sportsudøvelser (hvis den nogen sinde var der). Antallet af sportsskader både direkte og indirekte er stort. Vor viden om, hvor mange der i mere eller mindre vellykkede forsøg på at komme til at ligne medieverdenens muskelbunder indtager steroide stoffer er beskeden. Kravet om det rigtige udstyr, så det ringer tilstrækkeligt tit i sportsforretningernes kasseapparater, er massivt og giver anledning til mobning og klikedannelse. Derudover bliver vilde sportsgrene, der indebærer substantielle risici for død og lemlæstelse stadigt mere attraktive. Endelig finansieres en del sportsaktiviteter ved at sælge alkohol til fælles arrangementer for de lokale. Den sundhedsaura, der hænger så smukt over unges sportsaktiviteter, får nogle alvorlige hak i kanten, når vi tænker nærmere og mere uhildet over den.

Det er ikke fordi, at unges adgang til biler og alkohol og deres sportsskader slet ikke vækker bekymring, men trods alt er der en stiltiende accept af de dermed forbundne risici, som indebærer, at disse fænomener ikke på samme måde kan give anledning til almindelig panik, selv om antallet af skader også med dødelig udgang er betydeligt.

Ganske anderledes stiller det sig, hvis ulovlige stoffer giver anledning til død eller livstruende tilstande. Selv om problemerne i relation til brug af illegale stoffer i omfang er langt mindre end dem, som de kulturelt godkendte aktiviteter indebærer, så kan det, som vi senest kunne se det i sommeren, 2000 give anledning til stor forskrækkelse i befolkningen og dermed forbundne anstrengelser fra politikerne om at imødekomme et massivt folkeligt krav om at gøre noget. Vi har helt øjensynligt svært ved at proportionere vor forskrækkelse i forhold til realiteterne.

En af flere forklaringer på dette kan være, at unges eksperimenter med forskellige illegale stoffer ofte associeres til et stereotyp og miserabelt billede af stiknarkomaner, som er formet af en alt for villig og uvidende presse under indflydelse af det stoffri utopia, som FN og andre internationale organisationer promoverer. Det er derfor ganske væsentligt at fastslå, at den i øvrigt meget lille del af populationen, mellem 2 og 3 promille, som er svært afhængige af opioider (alle stoffer med kvaliteter, som findes i de naturlige opiater i opiumsplanten) ikke blot har problemer med stofmisbrug, men er generelt utilpassede og afvigende på grund af sociale, økonomiske, psykologiske og medicinske forhold. Deres problemer er derfor ikke særlig relevante i forhold til vurderingen af og reaktionen på langt de flestes unges brug af ulovlige stoffer. Det er langt væsentligere at inddrage en kritisk analyse af den danske kultur og dens sammenstød med globale kulturelle strømninger. Muligheden for at finde en fornuftig forklaring på unges stigende rekreative stofbrug og dermed en åbning for præventive

foranstaltninger, der fungerer bedre end de eksisterende, er langt større hvis vi fokuserer på diskursive tendenser i dagens verden, end hvis vi stirrer os blinde på social utilpassehed hos en lille minoritetsgruppe.

Blandt de fænomener, vi burde gøre os klogere på, er, på hvilken måde den stigende individualisering (og den dermed ofte forbundne ensomhed) influerer på indtagelsen af for tiden populære stoffer (fx amfetamin og ecstasy), der stiver selvtilliden af og fremmer en ukompliceret kontakt med omgivelserne. En anden facet af det er, i hvilken udstrækning de siliconemanipulerede og hormonoppustede glansbilleder, som i en lind strøm flyder ud af medierne, påvirker selvtilliden hos ganske almindelige unge. Der er også kun i begrænset omfang foretaget analyser af betydningen af børns og unges stigende økonomiske formåen. De fleste danske forældre synes, det er så glimrende, når deres store børn selv tjener penge, men sat på spidsen ville økonomiske restriktioner måske være det mest effektive middel til at nedsætte indtagelsen af såvel illegale som legale rusmidler.

Men den væsentligste nytænkning kunne komme fra en kritisk analyse af, hvordan vi hidtil har reageret på ungdommens brug af rusmidler i erkendelse af, at reaktionerne ikke har haft den ønskede virkning.

